مكبر من الاصل

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסד ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, כ"א בתשרי תשמ"ז, 24 אוקטובר 1986 ● גליון 18945
היום 64 עמודים, כולל „דבר השבוע" ● המחיר 1.20 ש"ח, באילת 1.04 ש"ח

היום בדבר
- סיני, מלחמה כעבור 30 שנה – טלי זליגר
- חיים גורי – שיחות עם בן-גוריון
- זאב וולפסון, שדולה של איש אחד וכסף גם – תחקיר מיוחד ל„דבר" – יקיר צור
- חנה זמר, תגי אשד, אמיר אורן
- „משא" לספרות ולאמנות ו„דבר השבוע"

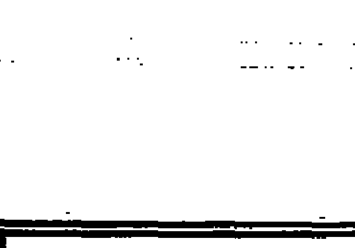
הטובות ביותר
מכונות לשיכפול מפתחות
COMPACT SM/20
במחיר מבצע
ישירות מהיבואן.
טל. 03-379495

האחיות יחזרו למחלקות בשבע ישובו וינטשו בשעות הצהריים

משרד הבריאות לא יוציא צווי ריתוק מחשש שהאחיות לא יכבדו אותם

מאת רונית גל, כתבת „דבר"

הבוקר, בשעה שבע, תחזורנה האחיות לבתי החולים, אבל בשעה שתיים בצהריים – עת החלפת המשמרות – הצוותים החדשים אינם מתכוננים להגיע למחלקות הקריטיות. משרד הבריאות שומר שלא יחזרו עד לשתיים בבוקר. כך היה אתמול ויהיה היום גם כן, אם האוצר לא יכבדו את עמדותיהן ולא יצא לקראת תביעות האחיות.

המשא ומתן המתמשך, וללא תוצאות, עם המעסיקים, הביא לכך, כי היום במטה המאבק נותנים את „הטון" הגורמים הקיצוניים והם איתנים. כדעתם, שבלי הפרעת העיצומים לא יושג מאומה.

כפי קרה שמטה המאבק לא נענה אתמול לבקשת שרת הבריאות, שושנה ארבלי-אלמוזלינו, להפסיק את העיצומים, למרות היחסים הטובים שיש לשרת הבריאות עם ציבור האחיות. ל„דבר" נודע, כי שרת הבריאות נפגעה קשות מסירוב האחיות להיענות לבקשתה. המטה סירב גם לפניית האחיות הראשיות בבתי החולים, שבעקבות פגישתן עם שרת הבריאות, שושנה ארבלי-אלמוזלינו ביקשו לתת לה „ימי חסד" ולהשהות את העיצומים כדי לאפשר לשרת הבריאות להתערב ולסייע בפתרון הסכסוך.

במטה המאבק טענו אתמול, כי את כל הטענות יש להפנות למשרד האוצר ולא לאחיות. „אנחנו רוצים להחזיר משיטת העיצומים הנגישות ולסיים את המאבק, אבל המעסיקים התרגלו לנהל מערכת האשפוז על גבינו ולנצל לרעה את רגש האחריות המסורות של האחיות למקצוע. לא ניתן שזה יימשך" – טענו הדוברים.

עיצומי האחיות מתנהגים הפעם לא רק בבתי חולים הכלליים אלה גם בבתי חולים הגריאטריים והפסיכיאטריים. למרות המצב הקריטי, שנוצר בבתי החולים, משרד הבריאות אינו מתכוון לנקוט בשום צעדים משמעותיים נגד האחיות ולא יוצאו צווי ריתוק מחשש שהאחיות לא יכבדו את הצווים. האחיות עובדות כרגיל רק במחלקות פגים, יונקים ודיאליזה וטיפול סיעודי שלא ניתן לשתולת הכבד במרכז הרפואי רמב"ם בחיפה.

תפוסת המיטות בבתי החולים עמדה אתמול על כ-60 אחוז ולאישפוז התקבלו חולים מעטים בלבד. בתי החולים ממשיכים לשחרר חולים שנמצאים בשלבי החלמה שונים או לפני ניתוחים, והרופאים מזהירים מגרימת נזקים בריאותיים רציניים. בבתי חולים רבים נסגר חלק מהמחלקות.

בתי החולים זקוקים בדחיפות למתנדבים, כי התלמידות מבתי ספר לסיעוד, חיילות וכוחות העזר אינם מסוגלים להשתלט על המצב. חלק מהרופאים יצא לחופשות החגים. דווקא בגלל החגים גבר העומס בבתי החולים, כי אנשים לא מעטים נזקקים לטיפול בבתי החולים בגלל „פגיעות החג" שונות.

נודע, כי שרת הבריאות שושנה ארבלי-אלמוזלינו קיימה אתמול שיחת טלפון ארוכה עם שר האוצר משה נסים בעניין המשא ומתן עם האחיות, אבל נסים לא גילה גמישות לשינוי בעמדות שנוקט משרדו בעניין האחיות. שרת הבריאות אמורה להמשיך גם היום במגעים עם האוצר וההסתדרות במגמה למצוא פתרון לסכסוך האחיות.

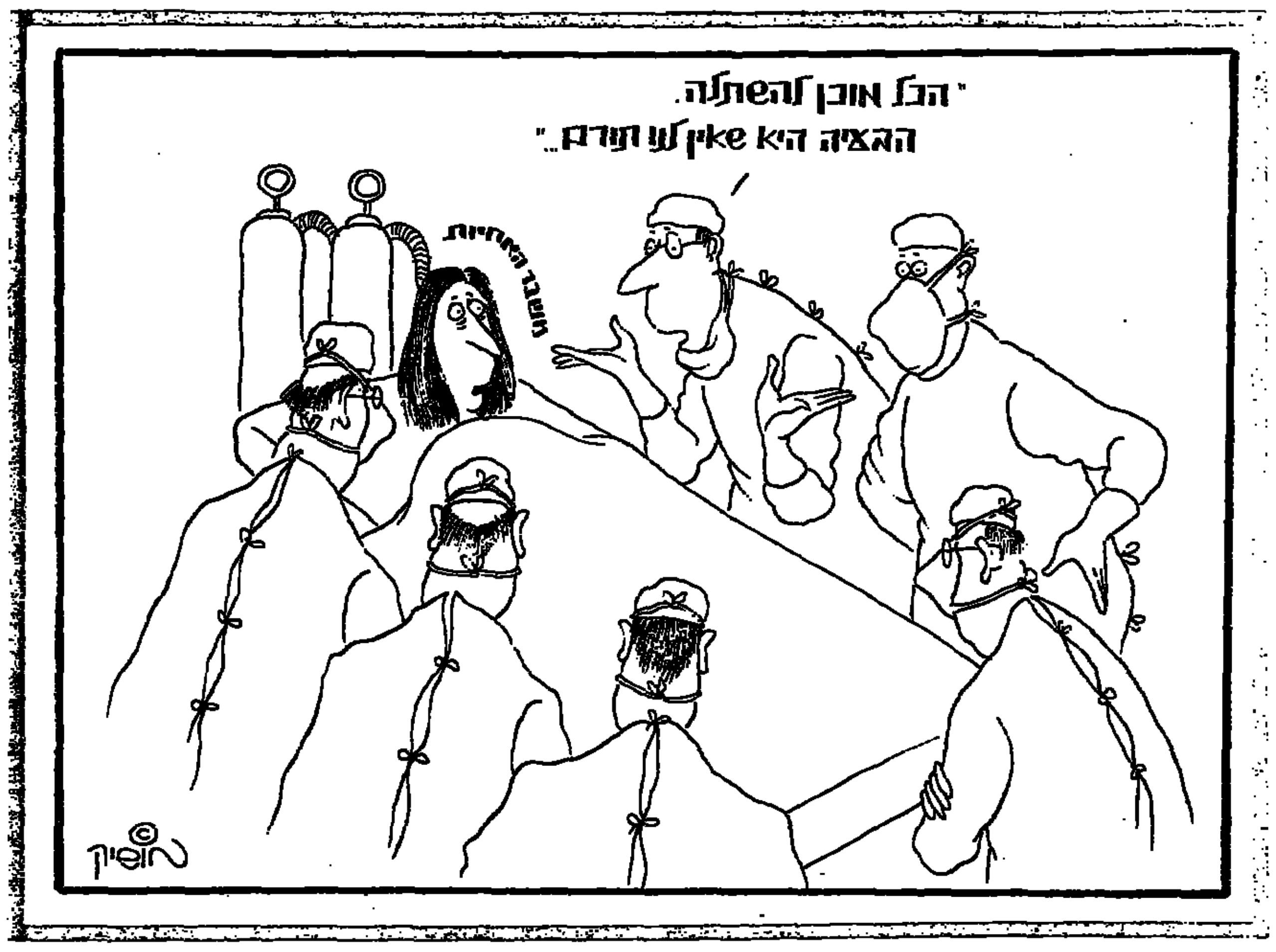

מהומה בבית המשפט. אחיו של דוד מנוס (במרכז) זרק אבן ברוצחי אחיו עם הישמע גזר הדין – ראה כתבה בעמוד האחרון. (צילום – י.פ.פ.א.)

אחרי ימימה: „המצב קשה אך יציב"

מאת אריאלה ראובני, כתבת „דבר"

ימימה לאור, ניתוח השתלת הכבד הראשון בישראל, ממשיך מצבה של מי שהמכונה להיות קשה אך יציב.

אתמול בשעות הבוקר הורדה מיטה ע"י הצוות הרפואי ממיטתה לכורסה למשך כמחצית השעה, אולם היא עדיין מחוברת למערכות העירוי ולמכונת ההנשמה ורופא ואחות צמודים לחדרה ועוקבים אחר מהלך החלמתה. אתמול לקראת הערב הפסיקו לפרקי זמן קצרים את הפעלתה של מכונת ההנשמה, כדי לא לעייפה יותר על המידה.

(המשך בעמ' 2)

אם לחמישה מועמדת לניתוח השתלת כבד ברמב"ם

מאת אריאלה ראובני, כתבת „דבר"

בבית החולים רמב"ם בחיפה מאושפזת זה ימים אחדים חולת כבד המועמדת להשתלה.

החולה, אם לחמישה – שלושה בנים נשואים ושתי בנות – מתקשה בחודשים האחרונים לנהל את משק ביתה ובעלה ובתה הצעירה בת ה-14 מסייעים לה. בימים אלה היא עוברת בדיקות, מעקבים וטיפול תרופתי לקראת אפשרות של ביצוע השתלת כבד בגופה.

עדיין מחפשים מטוס הצי השישי שנפל

מאת טלי זליגר, המערכת הצבאית של „דבר"

ישראל סייעה לארה"ב בחיפושיה אחרי מטוס הצי השישי שנעלם לפני יומיים באזור קפריסין. העזרה הישראלית כללה כוננות האזנה לקריאות מצוקה, סריקת מכ"מים וטיסות סיור וחיפוש. עם מטוס „וסטווינד" של התעשיה האווירית באזור חיפוש המטוס האבוד, כ-150 מייל מחופי הארץ.

(ראה גם עמ' 4)

ידידו של ועננו בא לישראל

(עיט). – כומר אוסטרלי, ג'ון מקגיים, אמר אתמול כי ברצונו לבדוק אצל שלטונות ישראל מה עלה בגורלו של ידידו, הטכנאי הישראלי מרדכי ועננו, שעקבותיו נעלמו בלונדון באחד מסופי ספטמבר, לאחר שגילה פרטים על יכולתה הגרעינית של ישראל.

„מפרט כל מיני ידיעות, לפיהן ועננו כלוא באחד מבתי הכלא בישראל", אמר הכומר האוסטרלי, שהגיע אמש לישראל. הוא מסתמך בעניין זה על המאמרים שהופיעו בעיתונות הבין-לאומית, בלי שאמר כי בידיו מידע נוסף על זה שפורסם.

מחדל של הנספחות הצבאית האמריקאית בארץ בעניין מינוי עמוס ירון בוואשינגטון

האלוף ירון יתקבל היום בטקס רשמי כנספח הצבאי של ישראל בממשל משלימים עם העובדה שהוא ישלים את תקופת כהונתו

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – בסטייט דיפרטמנט רואים בשאננות שבה הגיב תחילה הממשל על הכוונה למנות את אלוף עמוס ירון לנספח צה"ל בוואשינגטון מחדל של הנספחות הצבאית האמריקאית בתל-אביב – כך נודע אמש ממקורות מהימנים.

לדברי המקורות, הביאה התחלופה המהירה בנספחות זו לכך שבני-שיחו של ירון בתקופת כהונתו כראש אכ"א במטכ"ל לא היו מודעים לדו"ח ועדת כהן ולמעורבותו בטבח סברה ושתילה.

הנספחות בתל-אביב לא דיווחה לפנטאגון, כי מינוי ירון עלול להביא תגובות שליליות, בעוד הסטייט-דיפרטמנט אינו אמור להתערב במינויים צבאיים.

התערבות הסטייט-דיפרטמנט במגעים השאיים עם ישראל נבעה מהתגובות הציבוריות שלאחר הגעת ירון לוואשינגטון, ומניסיון מאוחר לתקן את המחדל.

לדברי אותם מקורות מהימנים, הגדיל פרסום הפרשה את סיכויי ירון להימנע מקיצור שליחותו, אם ירצה בכך.

בממשל משלימים עתה עם האפשרות, כי ירון ישלים את מלוא תקופת הכהונה, או מרביתה. המקורות המהימנים הוסיפו, כי הרושם שלפיו נטפל הממשל לירון אבל השלים עם שובו של אריאל שרון לתפקיד בכיר ולמגעים עם נציגים אמריקאים אינו נכון.

המקורות ציינו, כי הממשל לא נלהב אשתקד מהסכמת ראש-הממשלה דאז שמעון פרס ששרון (ולא שר אחר) ייצג את ישראל בטקס החתימה על הסכם איזור הסחר החופשי.

איש מבכירי הממשל לא נועד עם שרון בביקורו או בוואשינגטון.

אלוף ירון יתקבל היום בפנטאגון בטקס רישמי, כמקובל בתום הליכי ההסמכה של נספח צבאי חדש.

שמיר לפרס: לא הטלתי על ארנס הטיפול ביהדות ברית המועצות

פרס דיווח לשרי המערך כי נמסר לו שארנס יעסוק רק במיעוטים

מאת עליזה ולך, כתבת „דבר" לענייני מפלגות

במכתב והבהרות בעל-פה שקיבל אתמול ממלא-מקום ראש הממשלה שמעון פרס מראש הממשלה יצחק שמיר נמסר לו, כי לא הוטל על השר משה ארנס הטיפול ביהדות ברית-המועצות.

פרס דיווח על כך בישיבה השבועית של שרי המערך, שהתקיימה אתמול אחרי-הצהריים, בעקבות מורת רוחם של כל שרי המערך על הפרסומים אתמול כאילו הטיל שמיר על ארנס את הטיפול גם בתחום זה, בנוסף על הטיפול במיעוטים. שרי המערך התקוממו נגד מה שנראה להם כהפרת מיזכר ההבנה שנחתם על סף הרוטציה בסוף השבוע שעבר.

פרס דיווח לשרי המערך כי אחרי ששמע את ההודעה, כי הטיפול ביהדות ברית-המועצות נמסר לארנס העביר לראש הממשלה יצחק שמיר מכתב ובו התריע על המהלך. מהבהרות שמיר בכתב ובעל-פה, אמר אתמול פרס, ברור לו ששמיר לא עשה צעד זה.

יצוין, כי בהודעת לשכת ראש הממשלה אתמול בצהריים, אחרי פגישת שמיר-ארנס, דווח רק על העברת הטיפול במיגזר המיעוטים לארנס. ההודעה על הנושא המעורר מחלוקת, יהדות ברית-המועצות, נמסרה על-ידי מקורבי ארנס אחרי-הצהריים אתמול.

המערך דוחה הצעת שמיר

המערך דוחה הצעת שמיר להגדיל את הקבינט. כדי לפתור את בעיית הכללתו של יצחק מודעי בקבינט המדיני, פנה ראש הממשלה, יצחק שמיר, לממלא-מקומו, שמעון פרס, בבקשה להגדיל את הפורום. עמדת שרי המערך, כפי שהובעה בישיבתם אתמול, היא שיש לדחות את הפנייה מכל וכל.

בישיבת שרי המערך נדון גם עניין מינויו של סגן שר נוסף, בעקבות מינויה של סגנית שר הבריאות, שושנה ארבלי-אלמוזלינו, לשרה. עמדת השרים היתה, כי המינוי הוא פררוגטיבה של שמעון פרס, הנשען על נוהל הצגת המועמדים לתפקידי שרים בעת הרכבת הממשלה, המאושר באופן ממוסדות מפלגת העבודה.

נראה שמינוי הסגן יושלם רק בעוד שבוע-שבועיים ועד אז יקיים פרס התייעצויות לגבי המועמדים הרואים עצמם ראויים לתפקיד.

הפרקליטות מכחישה הפעלת לחצים על חריש לסגירת התיק נגד ח"כ עמר

בידי המשטרה מכתב המלצה שכתב עמר לעצמו כדי להשתמט משירות מילואים

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

בחוגים בכירים בפרקליטות המדינה מכחישים כי מופעלים לחצים על היועץ המשפטי לממשלה ועל פרקליטות המדינה לסגור את תיק החקירה נגד חה"כ שלמה עמר („יחד").

חבר-הכנסת שלמה עמר חשוד כמתן שוחד בזמן מלחמת לבנון לאלברט אולאי מקריית-שמונה, כדי שיסייע לו בהשתמטות משירות מילואים.

לטענת הגורמים הבכירים בירושלים, מתעכבת הכנת כתב-האישום נגד עמר רק בגלל הצורך לבצע השלמות בתיק החקירה המשטרתי. לדעת הפרקליטות, רק לאחר ביצוע ההשלמות הללו ניתן יהיה להשלים טיוטה להכנת כתב-אישום נגד עמר ולפנות לוועדת הכנסת כדי לבקש ממנה להסיר את חסינותו.

אתמול נודע, כי מהחומר המצוי בידי פרקליטות המדינה עולה שעמר הודה בחקירתו במשטרת ישראל כי הוא אכן מכיר את אלברט אולאי, ואלברט אולאי ביקר את עמר במקום עבודתו ב„אגד", בעת שעמר היה בחופשה משירות המילואים שלו בלבנון ליד קריית-שמונה (במקום בעיירה נבטיה בדרום-לבנון). גרסה זו תואמת את טענתו של אולאי וסותרת את דברי עמר בראשית החקירה ביותר השנה, כאילו איננו מכיר את אלברט אולאי. עמר טען כי קבלת אולאי לעבודה בקיבוצם של היתה שכתם שירות עמר במילואים ב„גיבור".

ככל הידוע, בתיק החקירה מצוי חומר רב המלמד על השתמטות שיטתית של ח"כ עמר משירות מילואים ועל כך שבאחד המקרים אף הצליח להשתמט משירות כזה באמצעות מכתב המלצה שכתב לעצמו כיו"ר קואופרטיב „אגד". מכתב זה נתפס על-ידי המשטרה, וקצין בדרגת אלוף-משנה ששירת בכפוף מרכז התובלה שניים את עמר אישר, כי באמצעות המכתב שעמר כתב לעצמו, אמנם הצליח להשתחרר משירות מילואים.

גורם במחלקת המבצעים של אמל:

„סוריה תמלא תפקיד חשוב בשחרור הנווט"

מאת זאן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

מקור במחלקת המבצעים של תנועת „אמל" רמז באוזנינו, כי סוריה תמלא תפקיד חשוב במגעים לשחרור נווט מטוס הפאנטום הישראלי שנפל בשבי הלוחמים השיעים.

בשיחה עם כתב העיתון „אל-איתיחאד" היוצא לאור במפרץ הפרסי – שתוכנה התפרסם מעל דפי העיתון ב-19 באוקטובר – אמר אותו מקור: „אין ספק, שנפילת הנווט בשבי תנועת „אמל" היא הישג חשוב לתנועה, ללבנונים ולפלשתינאים. אולם כל דיון ביחס לגורלו לא ייעשה שלא על דעת ההנהגה הסורית". באותה שיחה אישר המקור, כי הנווט הועבר מאיזור צידון למקום אחר בלבנון שאותו הגדיר „מקום בטוח ביותר שבו יהיה קשה לגורם כלשהו לגלותו".

המקור שלל עם זאת, את הידיעות שהנווט מוחזק עתה (כלומר בראשית השבוע) בידי הסורים באיזור בקעת הלבנון או בדמשק. הוא הגדיר ידיעות אלה ספקולציות עיתונאיות בלבד. לדבריו, מצבו של השבוי טוב. המקור אמר לכתב העיתון כי „עדיין מוקדם להגיע לכלל הכרעה ביחס לגורלו של הנווט", אך ציין, שבעיקרו של דבר, נתונה ההחלטה בידי הנהגת „אמל".

להכיר בקצין אוסטרי כחסיד אומות העולם

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

תושבת נהריה, זלטה שולסהייס (66) אשר ב-1943 ניצלה ביחד עם דודתה משילוח מיוגוסלביה למחנה השמדה בזכות התערבותו של קצין אוסטרי בצבא הגרמני – גילתה השנה את מצילה.

עתה פנתה במכתב ל„יד ושם" בו היא מבקשת שיכיר בקצין כחסיד אומות העולם, לאור העובדה שבמעשה ההצלה הוא סיכן את עצמו וחייו במותו ובאי-הוצאות עד סוף המלחמה.

במכתב, המופנה למנהל המחלקה לחסידי אומות העולם ב„יד ושם" מרדכי פלדיאל, מגוללת זלטה שולסהייס את קורות חייה, מספרת בפרוטרוט את סיפור הצלתה (ראה כתבה בעמוד 5) ואף מבקשת עזרה בהבאת המציל יחד עם רעייתו, לביקור בישראל.

הניצולה – כיום פקידה סוציאלית בנהריה – לא פגשה את הקצין האוסטרי במשך 43 שנה. באוגוסט השנה יצאה לטיול מאורגן שבמהלכו נפגשה – בעזרתו של מדריך התיירים מעכו, מאיר בכר – עם מצילה באינסברוק אוסטריה.

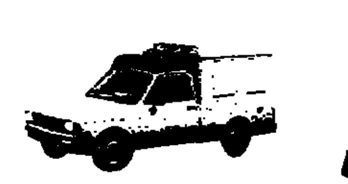

קרבות עזים בין אמל לאנשי אש"ף סביב ראשידיה ואל־בס

הפלשתינאים: אמל חידש ההפגזות ומוטט הפסקת־האש

מאת דן אבידן, סופר "דבר" לענייני ערבים

קרבות עזים ניטשו אתמול בין לוחמי "אמל" השיעים לאנשי אש"ף סביב מחנות הפליטים ראשידיה ואל־בס שליד צור, ובמקורות על שני הצדדים מסרו, שביממה האחרונה נהרגו ונפצעו יותר מ־20 איש.

בסיבוב הלחימה הנוכחי נטלו הפלשתינאים את היוזמה. אתמול לפנות־בוקר הם תקפו בעזרת סירות גומי שהגיעו מן הים באיזור החוף מצפון לצור, עמדה של אנשי "אמל" והשמידו כמעט את כל יושביה. גם מוזות הקרבות במחנה אל־בס נמסר על יזמות תקיפה של המחבלים נגד מוצבים של אנשי "אמל", הצרים על המחנה ועל מחנה ראשידיה הסמוך לו. הפלשתינאים טענו כי נאלצו לנקוט יזמות תקיפה אלה לאחר שאנשי "אמל" חידשו ביממה האחרונה את ההפגזות על מחנה ראשידיה והידקו את המצור סביבו.

חידוש הלחימה בין השיעים לפלשתינאים באזורי מחנות הפליטים ליד צור מוטט את ההסכם להפסקת־אש שנחתם בדמשק ב־5 באוקטובר בין נציגי "אמל" לנציגי הארגונים הפלשתיניים המתנגדים לערפאת. כמה קציני־צבא סורים הגיעו במהלך החודש לאיזור צור כדי לסייע במימוש הסכם זה. התמוטטות ההסכם נובעת, בין השאר, מהתעקשותם של אנשי "אמל", שהפלשתינאים במחנות ימסרו לידם את נשקם ויכירו "בחזית ההצלה הפלשתינאית" הפרו־סורית כגוף ההנהגה במחנות אלה. ההסכם גם לא פתר את הבעיה העיקרית שהביאה להתלקחות הלחימה בין הצדדים – רצונם של הסורים ואנשי "אמל" לבלום את תהליך שיבת המחבלים תומכי ערפאת למחנות באיזור צור, לאחר שהתבססו כבר במספרים ניכרים באיזור צידון. לפי ההערכות האחרונות, שוהים כיום במחנות הפליטים סביב צידון כ־2000 מחבלים, ואילו במחנות באיזור צור עדיין כבר 500 מחבלים מנאמני ערפאת. סיבה חשובה נוספת להתמוטטותו של הסכם הפסקת האש היא העובדה, שאנשי ערפאת לא היו שותפים לגיבושו והם ראו בו אמצעי מחנות נגדם מצד הסורים ותנועת "אמל".

בינתיים נמסר, כי אתמול הגיעו שני נציגים בכירים של הארגונים הפלשתינים הפרו־סורים לאיזור צור, בניסיון להשיג הסכמה עם אנשי "אמל" בדבר הפסקת הקרבות ומימוש ההסכם להפסקת־אש שנחתם בדמשק.

"גוש אמונים" מארגן מחר הקפות שניות בכיכר פלשתין שבמרכז עזה

השר אריאל שרון יהיה אורח הכבוד בהגיגות; שר הבטחון טרם אישר

מאת אריאל בן עמי, סופר "דבר" בירושלים

השר אריאל שרון יהיה מחר אורח הכבוד בהקפות השניות שמארגן "גוש אמונים", מחר בחבל עזה, כך מסר דובר "גוש אמונים". לפי שעה מתלבט שר הבטחון יצחק רבין אם לאשר את העתקת ההקפות מן היישוב נוה דקלים לבית הכנסת העתיק בעזה כבקשת "גוש אמונים".

מזכירות "גוש אמונים" ביקשה להעביר את ההקפות לעיר עזה עצמה ולשנות בעיצומן את שם "כיכר פלשתין" בעיר לכיכר ארץ ישראל.

מתאם הפעולות בשטחים שמואל גורן אמר לסופר "דבר" כי כוחות הבטחון לא יתירו את הסבת שם "כבר פלשתין".

דובר "גוש אמונים" נועם ארנון הודיע כי גם אם כוחות הבטחון לא יתירו להסב את שם הכיכר, יעשו זאת תושבי חבל עזה בכל מקרה. "יש כל מיני דרכים להגיע לשם, גם בלי אלימות ואנחנו נעשה זאת" אמר דובר גוש אמונים.

לסופר "דבר" נודע כי החלטת "גוש אמונים" להעביר את ההקפות השניות לעיר זה נתקבלה על דעת הרב משה לוינגר ומזכ"ל גוש אמונים דניאלה וייס בלבד וכי חברי מזכירות "גוש אמונים" לא נשאלו לדעתם על החלטה זו.

אחדים מחברי מזכירות "גוש אמונים" מתנגדים לה ומתייחסים אליה בחומרה.

אחד מאנשי "גוש אמונים" אמר לסופר "דבר" כי אם ימשיך הגוש בדרכו זאת הוא עלול להיקלע למשבר מחודש של חוסר האמון הציבורי בהנהגת "גוש אמונים" הנוכחית.

מארגני ההקפות השניות מצפים לאלפי משתתפים מכל חבל עזה.

כוחות הבטחון התירו למתנחלים מאיזור שומרון לערוך הקפות בקבר יוסף בשכם. על פי האישור יישבו בקבר יוסף במשך החג כ־100 נפשות ובליל שמחת תורה הם ילונו בבניין הממשל הצבאי בשכם.

ארה"ב חיסלה למעשה את פעולת שרותי הריגול של ברה"מ בתחומה

הפעילות בשגרירות האמריקאית במוסקווה שובשה, העובדים הסובייטים לא הופיעו לעבודה

מוסקווה ("רויטר" ו"עתים"). – הפעילות בשגרירות האמריקאית במוסקווה שובשה היום באשר העובדים הסובייטים לא הופיעו לעבודתם, בעקבות החלטת הקרמלין לסלק את העובדים המקומיים מנציגויות ארה"ב במוסקווה ולנינגרד.

מתרגמים, נהגים ואנשי תחזוקה לא הופיעו לשגרירות, והמעטים שבאו לבנין עשו זאת רק כדי לקחת את חפציהם.

עוזרות הבית גם לא הופיעו בדירות הפרטיות של אנשי הסגל המתגוררים מחוץ לתחום השגרירות.

דוברים אמריקאים אמרו אמש כי ארה"ב שמה למעשה קץ לפעילות של השרותים החשאיים הסובייטיים בארה"ב בגרשה לאחרונה 80 דיפלומטים סובייטים. גירושים אלה "הנחיתו מהלומה עצומה" על פעילות השירותים הללו בארה"ב, "אך הם לא ישימו קץ לריגול הסובייטי", אמרו פקידים בכירים שרצו בעילום שם.

כל הממונים של הק.ג.ב והג.ר.ו (שירותי הביון האזרחיים והצבאיים) בארה"ב נמנים עם 25 הדיפלומטים של המשלחת הסובייטית ליד האו"ם שנאלצו לאחרונה לעזוב את ניו־יורק, או עם 55 הדיפלומטים המוצבים בוושינגטון ובסן־פרנציסקו, שניצטוו ביום שלישי לעזוב את ארה"ב עד ל־1 לנובמבר, הוסיפו הדוברים.

"זהו סוף עידן. רשת הריגול הסובייטית החשובה שבעולם היתה בארה"ב. מעתה לא תהיה עוד לסובייטים הפריווילגיה המיוחדת להחזיק בארה"ב מספר מסיבי, מגוונם, של סוכני ביון", אמר אחד [illegible] ברה"מ תצטרך מעתה "להפעיל כממונים על שירותי הריגול שלה, סוכנים העובדים ברחוב. הפעלתם של מרגלים בלתי מנוסים תקל בהרבה על מלאכתה של הבולשת הפדראלית (אף־בי־איי)" אמרו הפקידים.

עם זאת הודו, כי התגובה של ברה"מ על צווי הגירוש ללא ספק תיצור בעיות חדשות.

הם סבורים: כי מוסקווה תגביר את פעילותה כדי לרגל אחר מיתקנים אמריקאים בחו"ל, והם תגביר את הניצול של מרגלים ממדינות אחרות של ברית וארשה, כגון מזרח־גרמניה וצ'כיה.

פאריס: אין מו"מ למכור נשק לסוריה

(עי"צ). – דניס בודואן, דוברו של ראש ממשלת צרפת, הכחיש היום את הידיעות שהופיעו בעיתונות, לפיהן מנהלת עתה צרפת מו"מ על אספקת נשק וציוד צבאי לסוריה.

הדובר ציין, כי בידי סוריה נשק אירופי, אך הוסיף כי אין מתנהל מו"מ עם דמשק לאספקת כלי נשק נוספים.

זכו בפיס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 43/86 שהתקיימה ביום 23/10/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 877406. הפרס המצטבר בסך 200,000 ש"חים עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 480,000 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 337007.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 160389; 355174.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים:
028227; 050214; 078834; 081684; 097004; 130887; 152881; 162808; 169664; 214153; 228758; 261476; 275514; 282958; 287498; 448306; 485528; 515818; 532092; 549496; 578016; 609994; 614091; 622376; 630522; 700452; 703379; 768979; 797642; 802811; 863748; 871306.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0022; 1998.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 499; 566.

בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 587; 681; 989.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 7 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים:
004; 092; 133; 158; 226; 334; 337; 339; 381; 386; 446; 508; 548; 583; 595; 597; 616; 682; 690; 727; 789; 866; 885; 900; 978; 987.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים:
06; 07; 10; 18; 22; 23; 25; 27; 30; 34; 37; 38; 40; 43; 55; 63; 67; 68; 76; 85; 86; 88; 89; 91; 93.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

המושבעים במשפט ניזר הינדאווי – לקראת הכרעה

מאת הדור שרביט, סופר "דבר" בבריטניה

לונדון. מיוחד ל"דבר"

חבר המושבעים במשפטו של ניזר הינדאווי החל אתמול בהתייעצויות לקראת הכרעת דינו של הירדני המואשם בניסיון לפוצץ את מטוס "אל על" באפריל השנה.

לאחר חמש שעות של דיונים בתוך חבר המושבעים המונה חמישה גברים וארבע נשים הם שוכנו ללינת לילה בבית־מלון בלונדון. השופט מארס ג'ונס ביקש מהם שלא לצפות בטלוויזיה, לא להקשיב לרדיו ולא לקרוא עיתונים בזמן שהותם במלון.

הבוקר יכונסו המושבעים מחדש כדי לפסוק את דינו. הם יצטרכו לקבוע האם הינדאווי אשם או לא אשם.

הינדאווי מואשם בנסיון לפוצץ את מטוס "אל על" באפריל השנה באמצעות מטען חבלה שהוסתר בתיקה של חברתו ההרה אן מרפי שעמדה לעלות למטוס בנמל היתרו בלונדון.

איגוד מקבלי גימלאות מגרמניה בע"מ
הלשכה לטיפול באקדמאים
ההרשמה נמשכת
כל אקדמאי יכול לקבל פנסיה מגרמניה
השקעה חד פעמית היום
תניב פנסיה מגרמניה מחר
1. בתנאי שיעבוד לפחות 60 חודש בישראל.
2. מי שלא שהה תחת הכיבוש הגרמני חייב למלא תנאי נוסף.
פרטים נוספים והרשמה במשרדי הלשכה, בנין מגדלור, רח' בן יהודה 1 ת"א טל. 03־659155/6, ימים א'־ה' 8.00־19.00, ו' 8.00־12.00
– תחנת היום בחניון מגדלור –
יפה גולן – מנכ"ל הלשכה לאקדמאים

השקעות אלה בע"מ

(תיק מס' 2־51־106238)

מודיעה בהתאם לסעיף 26 לפקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג – 1983 כי באסיפה כללית שלא מן המנין שהתקיימה ביום 22.10.86 נתקבלה החלטה מיוחדת לשינוי הוראות תזכירה בנוגע למטרותיה שלשונה:

"בסעיף 2 א' לתזכיר ההתאגדות, לאחר המלה "לנהל" תתווספנה המלים הבאות:

לתכנן ולבצע עסקים של יבואנים, יצואנים, משווקים, מפיצים, מקימי מכירות, בעלי סוכנויות של נעליים, חלקי נעליים, עורות, מוצרי עור למיניהם, מוצרי זכוכית, אספקה כללית לבתי מלון וכל סוג לקוחות אחר וכל מוצר המיוצר בכל מקום שהוא בעולם וכו'"

חטיבת הצנחנים סיימה הבוקר תרגיל שכלל לוחמת גרילה בשטח הררי ושיתוף פעולה עם שריון ומסוקים. (צילום: דובר צה"ל)

רה"מ מבקש לעיין במסמכים על ולדהיים

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר"

ראש הממשלה, יצחק שמיר, מבקש לעיין במסמכים החדשים הנוגעים לעברו הנאצי של נשיא אוסטריה קורט ולדהיים. ראש הממשלה נפגש אתמול בלשכתו בירושלים עם נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, שסיפר לו על המסמכים החדשים הנוגעים לעברו של הד"ר ולדהיים.

יצחק שמיר ביקש מבר ברונפמן להמציא לו את המסמכים ונענה בחיוב. אדגר ברונפמן ייצא בקרוב לביקור במוסקבה ואם יזכה להפגש עם מנהיגי ברית המועצות הוא יעביר להם מסר בע"פ מראש הממשלה, המבקש להביא לשיפור ביחסים בין שתי המדינות ולקדם את עניינם של היהודים שם.

לך ואלנסה לא קיבל דרכון לצאת לארה"ב

("רויטר" ו"עתים"). – שלטונות פולין סירבו היום לקבל בקשה להוצאת דרכון מיו"ר "סולידאריות" לך ואלנסה, המתכוון לערוך ביקור בארה"ב. נודע, כי ואלנסה שלח את אחד מעוזריו, כדי לנהל מו"מ עם השלטונות בגדאנסק ואולם פסקו, שמנהיג האיגוד המקצועי חייב להופיע באורח אישי.

ואלנסה הוזמן ללוס־אנג'לס כדי לקבל פרס בסך 10 אלפים דולר מקרן ג'ודרג'ר בטקס שייערך מחר ועליו לצאת מגבולות פולין בשעות הערב כדי להופיע לטקס בעוד מועד.

שח־מט

הסיבוב השביעי

מאת אליהו משר

אמש נערך הסיבוב השביעי בתחרות הבינלאומית. אלוף הארץ נתן בירנבוים גבר על רמי סופר וביסס את מקומו הראשון עם 5½ נקודות. במקום השני עם 5 נקודות: הנער אילן מנור מחיפה שניצח את רונן לב. ואלוף ההתיישבות העובדת רב גורמן שגבר על האמן יוחנן אפק. ההולנדי הלפקה ניצח את רב האמן יאיר קרידמן.

באליפות הבזק ניצח ידעאל סטפק שצבר את מלוא הנקודות, לפני משה קים ואילן ליט. 18 משתתפים.

בתחרות פתרון בעיות זכה ידעאל סטפק שגם כאן צבר את מקסימום הנקודות והקדים את עמרם שחר וד"ר אמציה הלמן. 12 משתתפים.

באליפות הילדים ניצח יעקב סטסיס מקרית מוצקין לפני האחים אריק וערן ליס מראשון לציון. 32 משתתפים.

באליפות הילדים השניה ניצח אהוד מישר מקריית מוצקין לפני רון גוטמן מחדרה. 38 משתתפים.

כוחות הביטחון אטמו הדירה ששימשה מקלט למחבלים

מעצרם של זורקי הרימונים בשער האשפות, הוארך אתמול

מאת אוריאל בן עמי, סופר "דבר"

אתמול אטמו כוחות הבטחון דירה באל־עזריה, ליד ירושלים ששימשה למחבלים מקום מיסתור לאחר הפיגוע בכותל "גבעתי" ליד שער האשפות.

האטימה בוצעה לפנות בוקר ונעשתה בהשאי על ידי כוחות הבטחון. בדירה זו שנשכרה על ידי המחבלים, נמצאו אמצעי לחימה.

אתמול האריך בית משפט השלום בירושלים את מעצרם של שלושת המחבלים מן הפיגוע בשער האשפות וכן את מעצרו של מניח המטען באוטובוס "אגד" לפני 3 שנים ב־15 יום.

הארכת המעצר בוצעה בבית המעצר בירושלים, על תוכן הדיון הוטל איפול מטעם בית־המשפט.

היום צפויה הארכת מעצרם של מחבלים נוספים שנלכדו בקשר לפיגוע באוטובוס "אגד" לפני כ־3 שנים. בפיגוע זה נהרגו כזכור 6 אנשים ונפצעו כ־50 אנשים נוספים.

שלושת מבצעי הפיגוע נלכדו בעקבות חקירת הפיגוע בשער האשפות. בידי כוחות הבטחון עצורים גם שני אחיהם של זורקי הרימונים בסילואן, החשודים בקשר לפיגוע בשער האשפות.

מצרים מצטרפת לדרישה כי שגרירות חוף השנהב תהיה בת"א

במשרד החוץ מעריכים כי השגרירות אכן תועבר

מאת דן אבידן ויוסי מלמן סופרי "דבר"

תת שר החוץ המצרי בוטרוס גאלי שלח אתמול שדר לשר החוץ של חוף השנהב, בשדר זה הביע גאלי לעמיתו לממש את ההסכם עם ישראל בדבר העתקתה מחדש של שגרירות חוף השנהב בירושלים.

בכך הצטרפה מצרים ליוזמה הערבית הכללית להביא את חוף השנהב מלחדש את פעילות שגרירותה בירושלים.

כזכור, ניתקה בעבר מצרים את יחסיה עם קוסטה־ריקה, לאחר שמדינה זאת כוננה את שגרירותה בבירת ישראל.

מבירות נמסר אתמול, כי אלמונים איימו לחבל בבניין שגרירות חוף השנהב השוכן במערב ביירות, אם הנשיא הופואה בואני לא יחזור בו מהחלטתו לחדש את היחסים הדיפלומטיים בין חוף השנהב לישראל.

בינתיים, מסרו אתמול מקורות במשרד החוץ המצרי, כי צוות מיוחד במשרד זה מכין נייר עבודה שיועבר בקרוב לראש הממשלה שמיר, בנייר עבודה זה מזכירים המצרים את השקפתם השלילית ביחס להצהרת ראש הממשלה בעניין הצורך בהרחבת ההתנחלויות בשטחים והתייצבותו נגד רעיון כינוס ועידה בין־לאומית לפתרון הבעיה הפלשתינית.

לדברי אותם מקורות, נייר עבודה זה נועד להסביר במשתמע לקובעי המדיניות בארץ את המגבלות שבהן תתנהל המדיניות המצרית כלפי ישראל בתקופת כהונתו של שמיר בתפקיד ראש הממשלה, בגלל עמדותיו המדיניות, שאינן מקובלות על המצרים.

אחרי ימימה: "מצב קשה אך יציב"

המשך מעמ' 1

ד"ר י. קס, שעמד בראש צוות המנתחים אמר, כי מוקדם עדיין לקבוע בוודאות את מידת הצלחתו של הניתוח שכן מדובר באבר זר שקשה לצפות את התנהגותו ועלולים להיות בימים הקרובים דחייה או סיבוכים. אולם הסימנים הראשונים שלאחר הניתוח משודרים ותהליך ההחלמה מתנהל כמצופה.

הוא הביע את תקוה, כי המצב היציב בשלומה יימשך ואז תצא החולה מן המצב המוגדר כקריטי. בעלה של מירה, לאוניד, סיפר לסופרת "דבר", כי הרופאים מאפשרים לו להיכנס לחדרה לפרקי זמן קצרים, כשהוא לבוש בחלוק לבן, כדי לשמור על סטריליות. אתמול שאל ליאוניד את מירה לשלומה והיא השיבה לו רק בהנהון ראש.

ד"ר קס אמר, כי מירה תועבר מהיחידה לטיפול נמרץ למחלקה הכירורגית, באשר מצבה ישתפר ובאשר יתברר, כי הכבד החדש שהושתל בגופה מתפקד כראוי.

פרופסור מ. השמונאי, מומחה לכליות וכירורג בכיר, שהשתתף בניתוח ההשתלה אמר, כי ניתוח השתלת כבד נחשב לאחד הניתוחים המסובכים והמגדרנים "באוונגרד הכירורגיה". בניתוח זה, אמר, מחברים ארבעה כלי־דם גדולים וחיבור אחד של צינור המרה, זאת בתחום הכירורגיה הכללית, ושאר החיבורים של כלי־הדם הם קטנים ועמוקים הם בתחום ההתמחות של הכירורגיה של כלי־הדם.

ברמב"ם, סיפר, ביצעו הכירורגים ניתוחים רבים של כריתת חלקי כבד והכשר ניסיון רב בנושא זה.

הוא ציין, כי אדם יכול להיות עם 40 אחוזים של כבד בריא.

שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו שלחה בשם משרדה שני זרי פרחים לביה"ח רמב"ם. האחד למירה שמצורף עם איחולי החלמה, והאחר לצוות הרפואי עם ברכת יישר כח.

אתמול נערכה בביה"ח מסיבה מאולתרת עם הרמת כוסית שיזמו מושתלי הכבד שהחלימו ואגודת היהודים של רמב"ם בארה"ב, אשר הבטיחה לתרום 1.4 מיליון דולר להקמת המרכז החדש להשתלות כבד בקומתו השמינית של ביה"ח.

מישלחת מטעם הנהלת ביה"ח ורמב"ם ביקרה אתמול בבוקר בשני העמקים בבית משפחתה של תורם הכבד שנפטר, בתשובה לדרישתה הביעה למשפחה את ניחומיה ואת הערכתה על האומץ שגילו. הם גם הביעו הערכה על גישתם האמיצה והאצילה ותרומתם [illegible] בקשתה של המשפחה.

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב־יפו

תיק אזרחי 4555/85
המרצה 9784/86

בעניין: פקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג – 1983

ובעניין: פירוק "דנות" חברה להשקעות בע"מ (בפירוק)

ובעניין: מכירת מניות בחברת פקר – פלדה בע"מ

הודעה לציבור על דבר מכירת חבילה של מניות (14.25%) בחברת פקר – פלדה בע"מ

מפרקי חברת "דנות" חברה להשקעות בע"מ (בפירוק) ("המפרקים") מודיעים באות לציבור כי בכוונתם למכור חבילת מניות, המקנה לבעליה כ־14.25% בהון וכ־14.25% בשליטה בחברת פקר פלדה בע"מ (להלן – פקר פלדה) למרבה במחיר, וכי בידיהם נמצאת כבר הצעת רכישה מטעם החברה להשקעות של בנק לאומי לישראל בע"מ במחיר בסיסי של –1,068,000 (מיליון ששים ושמונה אלף) דולר ארה"ב, בשווה ערך בשקלים לפי שער יציג ביום התשלום בפועל.

ההודעה הנ"ל כפופה להסברים הבאים:

1. דנות פ.בי. תעשיות בע"מ היא חברה בת של דנות חברה להשקעות בע"מ (בפירוק) (להלן: "דנות") ושל חברת פ.בי. אחזקות בע"מ. המפרקים מכרו את חלקה של דנות בפ.בי. אחזקות בע"מ והמשך לביצוע חוזה המכר ובמסגרת תפקידם כמפרקים, עוסקים המפרקים במכירת מניות אשר דנות פ.בי. תעשיות בע"מ מחזיקה בחברות התעשייתיות השונות. בין חברות אלה נכללת גם חברת פקר פלדה.
2. חברת דנות פ.בי. תעשיות בע"מ הינה הבעלים הרשום והמחזיקה הבלעדית של 23,361 (עשרים ושלושה אלף שלוש מאות ואחת) מניות רגילות בנות 0.001 ש"ח כל אחת המהוות כ־14.25% מהון המניות של פקר פלדה. (להלן: "חבילת המניות").
3. המפרקים קבלו הצעה מאת החברה להשקעות של בנק לאומי לישראל בע"מ ("החברה להשקעות") לרכוש את חבילת המניות במחיר של 1,068,000 דולר ארה"ב, בשקלים לפי השער היציג ביום התשלום בפועל. המחיר מבוסס על מחיר ממוצע ששולם עבור מניות פקר פלדה במהלך המסחר במניות בבורסה לניירות ערך בתל־אביב, בתקופה של 3 (שלושה) חודשים בסמוך להצעה.
4. המפרקים החליטו לפנות בפומבי ליחידים או לגורמים שונים העשויים למצוא ענין ברכישת חבילת מניות פקר פלדה שבבעלות דנות פ.בי תעשיות בע"מ, זאת כדי למצות את הפעילות להשגת מחיר נאות ככל הניתן תמורת המניות, כאשר המחיר הבסיסי הוא מחיר ההצעה כנקוב בסעיף 3 דלעיל.
בהעדר הצעה גבוהה יותר תימכר חבילת המניות לחברה להשקעות במחיר הנ"ל.
5. בית המשפט המחוזי בתל־אביב־יפו (כב' הנשיא השופטת ח. אבנור) אישר את החלטת המפרקים כאמור, בצו מיום 18.9.86, והנהלת רשות ניירות ערך אישרה את הפנייה לציבור ללא פרסום תשקיף, בכפיפות לפרסום ההודעה דנן.
6. כל המעונין ברכישת חבילת המניות (בשלמות) במחיר הגבוה בלא פחות מאשר –.2000 דולר ארה"ב מהמחיר הבסיסי כנקוב בסעיף 3 דלעיל, יגיש הצעת רכישה בכתב תוך 21 יום מפרסום הודעה זו, בצרוף ערבות בנקאית לזכות המפרקים על סך של 10% מגובה הצעתו, ואשר תהיה בתוקף עד תום 14 יום מיום שיאשר בית המשפט את דבר רכישת המניות על ידי מציע אתו יתקשרו המפרקים.
7. הצעת הרכישה בצרוף הערבות הבנקאית תימסר ביד לא יאוחר מתום 21 יום ממחר, ועד שעה 19.00 לאחת מהכתובות הבאות:
עו"ד ישראל קנטור ושות', רח' רוזנבאום 3 תל־אביב
עו"ד יורם אלדואי, רח' תיסין 14 תל־אביב
8. דו"חות כספיים של פקר פלדה ליום 31.12.85 נמצאים לעיון במשרדי הבורסה לניירות ערך בתל־אביב, רשות ניירות ערך ירושלים ותל־אביב, רשם החברות ירושלים, בכל אחד מהמשרדים דלעיל ובמשרד רו"ח יוסף שחק ושות' רח' גאולה 22 תל־אביב.
9. הצעת רכישה שתגיע לידי המפרקים אחר חלוף המועד האמור, לא תתקבל ולא תידון. המפרקים אינם מתחייבים להתקשר עם איזה מציע שהוא, אינם מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא, ואינם מקבלים על עצמם כל אחריות בגין המניות, החברה, או הדו"חות הכספיים. כל התקשרות כפופה לאישור סופי של בית המשפט המחוזי בתל־אביב־יפו, המציעים יוזמנו למועד הדיון.

תאריך 24.10.86

מפרקי "דנות" חברה להשקעות בע"מ (בפירוק)

יורם אלדואי, עו"ד
יוסף שחק, רו"ח
ישראל קנטור, עו"ד
גרשון לב, עו"ד

הננו מודיעים בצער רב על פטירת יקירנו

צבי שור

ההלויה תתקיים ביום ששי כ"ב בתשרי תשמ"ז 24.10.86 בשעה 11.00 לפני הצהרים בבית הקברות החדש בבאר־שבע.
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים בשעה 10.30 מבית המנוח, רח' השלום 96 ויעבור את בית סולל בונה.

המתאבלים מרה:
אשתו: פנינה
בתו: שלומית
אחיו: יעקב ומשפחתו
וכל בני המשפחה

ביום ראשון כ"ג בתשרי תשמ"ז 26.10.86 בשעה 14.30 תתקיים ביזרעאל אזכרה ביום השנה השני לפטירת

ד"ר אברהם בדאור ז"ל

המשפחה
ובית יזרעאל

למשפחה
ולקבוץ גבעת־חיים אחוד
משתתפים באבלכם
על מותו של

זיגי ז"ל

חברי פלסים
וקבוץ מרחביה

במלאת שנה למותו של

נח מוזס ז"ל

נעלה לקברו
מחרתיים יום א' כ"ג בתשרי תשמ"ז, 26.10.86
בשעה 3 אחה"צ בבית העלמין בקרית־שאול.
אוטובוסים ייצאו מבית "ידיעות אחרונות" בשעה 2.15 אחה"צ.

המשפחה
ובית "ידיעות אחרונות"

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה 1965
מרחב תכנון מקומי ירושלים
הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מתאר מקומית

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה התשכ"ה 1965 – כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז ירושלים ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים, הופקד ביחד עם התשריט המצורף אליה, שינוי לתכנית מתאר מקומית הנקראת: תכנית מס' 2873 א', שינוי מס' 1/84 לתכנית מס' 2873.

האלה השטחים הכלולים בשינוי התכנית:

ירושלים, של רמת שרת, שטח בין של משה שרת למלון הולילנד. גוש 30193 מגרשים מס' 28־25 32, 30, 57, 58, 60, 87 85 וחלק המגרשים מס' 228 ו־88 שבתכניות מס' 12269, 1269 ג'.

הכל עפ"י הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי הוראות התכנית:

א. תיקון גבולות המגרשים שעפ"י תכנית 2873 והתאמתם לשטחים שבתכנית מדידה.
ב. שינוי יעוד מאזור מגורים לשטח למתקן הנדסי – בריכת מים.
ג. קביעת שטח לתחנת טרנספורמציה.
ד. שנוי שטח מבניני צבור לאזור מגורים 2 ושנוי יעוד שטח מאזור מגורים 2 לשטח לבניני צבור ומעבר צבורי להולכי רגל.
ה. שינויים בבינוי שעפ"י נספחי הבנוי של תכנית 2873.
ו. קביעת שטחי חניה פרטיים על פי תכנית שיקוד לחניה.

כל המעונין בשינוי התכנית רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעונין בקרקע בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן כל הזכאי לכך עפ"י סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית האמורה. את ההתנגדות יש להגיש בכתב, בפירוט ובנמקה, ובלווי תצהיר המאמת את העובדות שעליהן היא מסתמכת. (מח' מהנדס העיר, רח' הלל 23, ירושלים).

ר. לוי
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה
מחוז ירושלים

22 באוגוסט 1986

דבר DAVAR دابار
מאוחד עם למרחב
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
מנהל כללי: אהרון קראוס
המו"ל – "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאזיה קומה ב' טלפון 242203 מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

مكنز من الاحيل

هكذا من الأصل

חדשות ◎ חדשות ◎ חדשות ◎ חדשות ◎ חדשות

האופוזיציה המצרית מערימה קשיים

סחבת של חודשים צפויה בהסדר הפיצויים לנפגעי ראס־בורקה

אבי אחת הנרצחות בתקרית מותח ביקורת קשה על משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה: מנסים לשמור שהפריץ לא יתרגז ● טקסי האזכרה במלאות שנה להרוגים החלו אתמול

מאת מוטה צימקי ויעל ארטמן, סופרות „דבר"

למרות שמצרים כבר הודיעה עקרונית על נכונותה לפצות את משפחות הנפגעים בתקרית ראס־בורקה, יחזה הסדר על גובה הפיצוי כרוך בסחבת של חודשים מספר – בגלל התנגדות האופוזיציה המצרית למתן הפיצויים.

לפני ימים אחדים שבו ממצרים מנכ"ל משרד המשפטים, מאיר גבאי, והיועץ המשפטי לממשלה לשעבר, פרופ' יצחק זמיר המייצג את המשפחות בהתנדבות. השניים ניהלו במצרים משא־ומתן על הסדר הפיצויים. בסוף נובמבר, עם שובו של מנכ"ל משרד המשפטים משליחות בארה"ב, הוא ישוב למצרים, להמשך המו"מ.

עם טקסי האזכרה הראשונים שהחלו להערך אתמול, במלאות שנה לרצח המטיילים הישראלים על אדמת מצרים – מתח נמרוד, אביה של דינה ברי, מהרוגות התקרית, ביקורת קשה על אופן טיפולה של ממשלת ישראל בפרשה, באומרו שמשרד החוץ ומשרד ראש־הממשלה פעלו באופן שלומיאלי.

„אני לא מציע לשום משפחה ישראלית לסלול בגופה את הדרך הדיפלומטית לשלום. צריך להבהיר למי שנוסע למצרים שסיני מסוכנת: ממשלת ישראל מעודדת אנשים לנסוע לשם. על סמך מה? אם קורה חלילה אסון – אין מי שיושיט עזרה".

„בשלב הראשון היינו המומים ומבולבלים ולא כל־כך שמנו לב למה שקורה, אבל לאט־לאט התחוור לנו, שהתגובות לרצח לא היו קיימות כלל או היו צולעות: מיד לאחר הרצח לא הושטה לנו כל עזרה; נשארנו שם, ברא קודן ואני, עם ארבע מכוניות, כאהל מפוזר וכמה ילדים; איש לא חשב לעזור לנו להתקפל ולנהוג. גם כשהגענו לאילת וביקשנו שימצאו מכונאי כדי שייסע מאחור למקרה של תקלה ברכבים – איש לא הצליח למצוא מכונאי.

„מאוחר יותר, שמנו לב שהרשויות פשוט לא התעניינו: אפילו מברק נחמה לא שלחו. משרד החוץ שלח לנו אחרי כמה שבועות מכתב רשמי, רק אחרי שמישהו אמר להם שצריך לשלוח".

ברי אמר עוד, כי גם בשלב השני, כאשר ביקשו הניצולים לקבל פרטים על מה שהתרחש בראס־בורקה, בעיקר כשביקשו תשובה על אי־הושטת העזרה, לא היו המצרים מוכנים להראות את הדו"ח שבידיהם.

„למצרים היה ברור שממשלת ישראל לא תדרוש שום דבר, ולכן גם לא נתנו דבר. משרד החוץ ניסה לשמור שהפריץ לא יתרגז. הם אפילו לא חשבו לתת למישהו לרכז את הטיפול בנושא. פעם עסק בכך פקיד אחד ופעם פקיד אחר. במחשבה לאחור יותר, זה מאוד מרגיז. למרות הרצון הטוב פעל המשרד בחוסר־יעילות ובבטלנות. נניח שרצון של שבעה אנשים הוא לא הדבר החשוב ביותר, אבל קשה להאמין שעובדי משרד החוץ פועלים בצורה לגמרי אחרת כשמדובר בעניינים חשובים יותר".

נמרוד ברי הוסיף, כי גם כשניתן פסק־הדין על־ידי בית־המשפט המצרי, לא הצליחו המשפחות לקבל עותק ממנו, למרות שפסק־הדין הוקרא בפומבי וניתן היה להשיגו במעט מאמץ. „אני מבין שצריך לשמור על יחסים עם המצרים, אבל יש גבול", אמר.

אתמול נערכו טקסי אזכרה לשופט חמן שלח, לרעייתו אילנה ולבתם צליל, לילדים דינה ברי, אמיר באום ועופרית תוראל, ולאניטה גריפל.

ניתוח השתלת הכבד ברמב"ם – עידן חדש המצרף את ישראל למועדון אקסקלוסיבי מאוד

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

ניתוח השתלת הכבד הראשון בישראל, שבוצע השבוע בבית החולים רמב"ם בחיפה, פותח עידן חדש. המערכת הרפואית הציבורית בארץ נכנסת עתה למועדון של שלוש המדינות הגדולות – ארה"ב, בריטניה וצרפת, אשר במרכזים רפואיים בהן מבצעים ניתוחים של השתלת כבד.

פרופסור סטרזל היה הראשון שביצע, לפני 23 שנים, השתלת כבד. הניתוח הזה נכשל, אולם בשנת 1967 נערך ניתוח השתלה נוסף, שהוכתר בהצלחה. העניין התחיל לצבור תאוצה רק לפני 5־6 שנים, בעקבות פיתוח תרופת ציקלוספורין שנמצאה יעילה בדיכוי תהליך הדחיה של השתל. תרופה זו, שפותחה ב־1978, שינתה את המצב בתחום ההשתלות והגדילה את אחוזי ההצלחה בניתוחי ההשתלות. כיום חיים 75 אחוז מהחולים לפחות חמש שנים לאחר הניתוח, ויש חולים החיים אף יותר. אחד מאלה, שנותח ב־1970, חי עד עצם היום הזה. לפי ההערכה המקובלת היום בעולם, נזקקים כ־20 איש על כל מיליון להשתלות כבד. אצלנו יהיו, איפוא, זקוקים להשתלות כשישים עד שמונים חולים בשנה.

עם ההצלחה הגדלה בניתוחי ההשתלה, בעשר השתלות איברים מכל הסוגים לחלק אורגני כמעט של הרפואה המודרנית, על אף השאלות הרבות שהן מעוררות מבחינה מוסרית, רפואית וכספית, ואצלנו גם מבחינה הלכתית.

עד לעת האחרונה נערכו בישראל בעיקר השתלות של כליות, לשד־עצמות, פרקים, קרניות ועור. בעולם משתילים גם לב, כבד, ובאחרונה החל גם בהשתלת לב־לב. השתלות הכבד נחשבות לתהליך הכירורגי־רפואי הקשה ביותר ברפואה המודרנית, אולם כבר עתה ברור שהשתלות כבד בישראל זולות בהרבה מההשתלות בעולם. יצויין, כי מחירי ההשתלות בארצות השונות בעולם המערבי אינם אחידים. בפיטסבורג למשל, מגיעה עלות הניתוח ל־150 אלף דולר, ואילו באנגליה ל־70 אלף דולר ובצרפת לכ־40 אלף דולר.

בבית־החולים רמב"ם ציפו זה שבועות אחדים לתורם, שיאפשר את ביצוע השתלת הכבד הראשונה. הנהלת בית־החולים וד"ר יגאל קם, מומחה לניתוחי השתלות כבד שהתמחה במרכז הרפואי בפיטסבורג הודיעו כי בית־החולים ערוך, מבחינת הצוות הרפואי ומבחינת הציוד, לבצע השתלות כבד ללא דיחוי. אולם הדבר נשתהה הן משום שלא נמצאו תורמים מתאימים והן משום התנגדויות של החוגים הדתיים, שלא הסכימו עדיין על נוסחה לגבי קריטריונים של פיקוח נפש, כדי להתיר הוצאת איבר ממת לצורך השתלה. ביום שלישי נפל הפור. הנהלת בית־החולים החליטה, לאחר שקיבלה אישור משרד הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו לבצע את ניתוח השתלת הכבד הראשון במכון להשתלות כבד.

ביצוע הניתוח נשמר בסוד במשך כ־12 שעות והותר לפירסום רק לאחר שהושלמו ההכנות והחל הניתוח. הניתוח התאפשר לאחר שבבית־החולים אושפזה צעירה בת 18 וחצי, חיילת שנפצעה באורח אנוש בתאונת פגע וברח בכביש הסרגל ומצבה הוגדר מות קליני. בני משפחתה נענו לפניית הנהלת בית־החולים ואישרו את הוצאת הכבד וכן איברים אחרים מגופתה לשם השתלתם. למנותחת הכבד הראשונה נבחרה מירה שיכמנטר, בת 40 מכפר־סבא, עולה מברה"מ הסובלת זה שמונה שנים ממחלת כבד. באחרונה חלה הידרדרות חמורה במצבה והיה חשש שהמחלה תגיע לשלב שבו סיכויי הצלחת הניתוח מוגבלים. ניתוח השתלת הכבד בגופה של מירה שיכמנטר ארך 18 שעות והשתתף בו צוות רפואי של 20 איש. חלק מהצוות עוסק ב„קצירת" האיבר הנגוע – בהשתלתו של הכבד החדש.

לצד הרופאים פועל צוות של מרדימים, מאושים, אחיות, אנשי מעבדה ומתפעלי מכונות. בעת הוצאת הכבד הנגוע מגופה של החולה הוזרמה אליה מכונת מעקף, שתפקידה לווסת בין כמות הדם בחלקו העליון של גוף החולה לחלקו התחתון.

שלושת הימים הראשונים לאחר הניתוח נחשבים כקריטיים, ובהם מתרכז המעקב אחר בעיית הקליטה או הדחיה של השתל. החולים שוהים בדרך כלל שבועות אחדים בבית־החולים ולאחר שובם הביתה הם זקוקים למנוחה נוספת של חודשים אחדים. החלטה אם ובמי לבצע ניתוחים של השתלות כבד נתונה בידי ועדה מיוחדת של רופאים, לאחר שהמועמדים לניתוח עוברים שורה של בדיקות מסובכות.

ד"ר יגאל קם עומד בראש המכון להשתלות כבד ברמב"ם, הוא בן 40, בוגר הפקולטה לרפואה של הטכניון. את לימודי הרפואה החל באיטליה ולאחר שלוש שנים חזר לארץ, למד בפקולטה לרפואה בחיפה ועשה תקופת התמחות בבית־החולים רמב"ם. בשנת 1983 נסע עם משפחתו לפיטסבורג ועבד במחיצתו של פרופסור סטרזל, הנחשב, כאמור, לאבי [illegible] בעולם. ד"ר קם זכה למינוי אקדמי כאסיסטנט של פרופסור סטרזל, במסגרת צוות כירורגי בכיר של חמישה רופאים כירורגיים להשתלות כבד. ד"ר קם עמד על כך שהמכון להשתלות כבד, יופעל ברמב"ם ובעזרת אגודת הידידים של בית־החולים בארה"ב הוא הביא לארץ את הציוד הדרוש לביצוע השתלות כבד.

ד"ר קם סבור כי חייבים להעביר את מודעותו של הציבור בארץ לחשיבותה של תרומת איברים, כדי לאפשר רוטינה בהשתלות כבד ואיברים אחרים.

הצעה לאיסור פרסום שם תורם איברים

(ע). – הצעת חוק שתאסור פרסום שמות או כל פרט מזהה אחר של תורמי איברים, בניגוד להסכמת המשפחה, – תוגש לכנסת ע"י ח"כ אמנון לין.

ח"כ לין אמר, כי פרסום זהותה של תורמת הכבד והכליות הניעה אותו להגיש את הצעת החוק, כדי למנוע תופעות כאלה בעתיד, העלולות לסכל את המשך השתלות האיברים החיוניות בישראל.

ההחלטה לנקוט בצעד פרלמנטרי זה נתקבלה לאחר שח"כ לין קיים קשר עם קיבוץ שער העמקים.

פרופ' יוסף ברנדייס, מנכ"ל המרכז הרפואי רמב"ם לשעבר ומנהל מחלקת נשים ויולדות במוסד, אשר לחץ ליישום השתלות הכבד בישראל, אמר כי מפליאה העובדה שאוסרים פרסום שמותיהם וזהותם של אנסים ועבריינים למיניהם, בעוד שזהותה של משפחה שעשתה מעשה אנושי הראוי לשבח וביקשה לשמור על אלמוניותה, מתגלגלת בראש חוצות, למגינת ליבם של הרופאים ובני המשפחה.

כהנא נחסם בטבריה אך בכנא סערו הרוחות

מאת מוחמד חלילה ויצחק מירוה, סופרי „דבר"

ראש תנועת „כך", הרב מאיר כהנא, לא הגיע אתמול ל„ביקור" בכפר כנא, כפי שהבטיח במברק לראש המועצה – אך הוא הוציא משלוותו את הכפר השקט: בתי־הספר נסגרו, הלימודים הושבתו והפועלים לא יצאו לעבודתם. השביתה היתה מלאה ואושרה הפגנת שיירים ראוותנית לסלבים מגימיים הבוחשים בפוליטיקה.

עשרות צעירים התגודדו בשעות הבוקר בצידי הכביש הראשי נצרת־טבריה, החוצה את הכפר, והניפו כרזות בגנות הפאשיזם והגזענות, ובעד חיים משותפים ואחווה יהודית־ערבית בישראל. המשטרה הקימה מחסומים בצמתים ובכניסות לכפר ובדקה את זהותם של הנוסעים.

לכנא באו במשך היום חברי־הכנסת עבד אל־והאב דראושה (מערך), מאיר וילנר (חד"ש) ומוחמד מיעארי (המתקדמת). ח"כ יוסי שריד (רצ) שיגר מברק הזדהות לראש המועצה. כן הגיעו לכפר משלחות מהכפרים הערביים הסמוכים ומקיבוצים באיזור. בשעות הצהריים צעדו כ־200 מאנשי חד"ש בהפגנת מחאה. שעה לאחר מכן צעדו בהפגנה שקטה, ללא כרזות, כ־300 צעירים.

נחסם בטבריה

הרב כהנא הספיק להגיע בשעות הבוקר לטבריה, שם נפגש עם קומץ מאנשיו. כשניסה להמשיך בנסיעתו לכיוון כפר כנא, חסמה אותו המשטרה והחזירה אותו אל מחוץ לטבריה.

הבנקים יעקלו רכוש של מושבים בגולן

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

שני הבנקים הגדולים, הפועלים ובל"ל, החליטו השבוע לפתוח לאלתר בהליכים משפטיים נגד מושבי הגולן בתביעה להחזרת הלוואות שקיבלו מהבנקים במרוצת השנים האחרונות. בצעד ראשון יבקשו הבנקים מבית־המשפט הוצאת צו משפטי לפיו יעוקלו ארבעים אחוזים מהכנסות המושבים והכספי סיוע שהם מקבלים לטובת הבנקים.

היקף החזר החובות המיידים של מושבי הגולן לבנק הפועלים מגיע לכחמישים מיליון דולר ולבל"ל, כשלושים מיליון דולר.

נודע כי בנקים נוספים שהילוו כספים למושבי הגולן ולאירגוני הקניות והאגודות השיתופיות בגולן עומדים לתבוע גם הם את החזר ההלוואות באמצעים משפטיים. אם לא יוחזרו ההלוואות לאלתר, מאיימים הבנקים, יתחילו בעיקול רכושם של המושבים והתושבים בגולן.

מושבי הגולן הפסיקו כבר לפני זמן רב את החזר ההלוואות שקיבלו, זאת בשל מצבם הכספי הגרוע. היקף חובותיהם של ישובי הגולן בכלל מגיע ללמעלה ממאה אלף דולר ורובם באים מהמושבים. עיקר החובות והגרעונות נובעים מהריבית הגבוהה שנדרשו לשלם בשנים האחרונות.

לדברי איתן ליס, ראש המועצה האזורית גולן, פירושם המעשי של הצעדים שנוקטים הבנקים, הוא התפרקות אירגונית של המושבים בגולן, שכן גם אחרי הצעדים המשפטיים שינקטו נגדם, לא תהיה באפשרות המושבים להחזיר את ההלוואות.

התק"ם נגד ההסכם עם סיעת יח"ד

(עש"ת). – בישיבה של הפורום הפוליטי המצומצם של התנועה הקיבוצית המאוחדת בהשתתפותם של המזכירים הכלליים של התק"ם אהרן ידלין וישעיהו פרי, שר הקליטה יעקב צור, סגן שר החקלאות אברהם כץ עוז וחברים אחרים הוחלט להתנגד להסכם עם סיעת „יחד", בדבר הוספת חברים של סיעת „יחד" למרכז המפלגה ולמתן מקומות משוריינים ברשימת מפלגת העבודה לכנסת ה־12.

הסכם זה עומד בניגוד לנוהלים דמוקרטיים תקינים ובניגוד להתנהגות ההולמת את מפלגת העבודה.

מפגש אחווה יהודי ערבי בשטח 9

מאת מוחמד חלילה סופר „דבר"

מפגש אחווה יהודי־ערבי מלווה בהפנינג אמנותי יתקיים מחר בגבול שטח 9 באדמות סחנין, ערבה הדיר חנא.

לפי התכנית אמורים להגיע למפגש אלפי מוזמנים יהודים וערבים כדי לחגוג יחד תחת הסיסמא „להיות ביחד במדינת ישראל". את המפגש יזמה מפ"ם בשיתוף המועצה המקומית סחנין וקיבוצי השומר הצעיר.

ישאו דברים במפגש חברי הכנסת אמירה סרטני ומוחמד ואתד, אברהים נימר חוסיין יו"ר ועד ראשי הרשויות הערביות ומוחמד ג'נאיים ואנשי ציבור אחרים, אח"כ יופיעו אמנים יהודיים וערביים ולהקות מחול.

פצצה בביתו של מ"מ ראש עירית עזה

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

שני מטעני חבלה הונחו והתפוצצו בפתח ביתו של מ"מ ראש עירית עזה עו"ד ואמזה תורקמאני ברחוב נאסר בצפונה של שכונת אר־רימאל במערב העיר.

כתוצאה מהפיצוץ ניזוק בית המשפחה ושני כלי רכב השייכים לה.

לפני כ־7 חודשים הוצתה מכוניתו של תורקמאני, שהוא עובד משרד הפנים ומונה לתפקיד ממלא מקום ראש העיריה, לאחר שראש העיריה הקודם הודח מתפקידו ע"י השר שרון בתקופת מלחמת לבנון. רבים מתושבי העיר ביקרו אצל תורקמאני כדי לברכו על שלא נפגע בפיצוצים שאירעו לפני ימים מספר.

שביתה של פועלות במפעל „רקם"

מאת סופר „דבר" בחיפה

עשרות פועלות של המפעל „רקם" מעוספיה פתחו בשביתה בתביעה לשפר את שכרם. מועצת פועלי חיפה תומכת בעובדים ואתמול אמר מזכיר המועצה, משה ורטמן, שהמפעל חייב להגדיל את שכרם של הפועלות לשכר מינימום במשק שהוא 400 שקלים, לתת להם תוספת של 25 שקלים ולהחיל עליהם את החוזה הקיבוצי בענף ההלבשה של מפעל האם שבפתח־תקוה.

משה ורטמן ציין שהמועצה לא תסבול כיום שכר עבדות בתחום השיפוט של המועצה.

הפועלות יפגינו היום עם שלטים מול משרד הנהלת המפעל.

מיכאל שירמן חזר אחותו עדיין בברה"מ

(ע). – מיכאל שירמן, חולה הסרטן הזקוק להשתלת לשד־עצמות מאחותו, שב אתמול אחרי הצהריים מארה"ב ואמר שלמרות כל המאמצים והלחצים לזרז את צאתה של אחותו מברית המועצות, הדבר מתעכב מחמת הסירבול הביורוקרטי הרוסי.

שירמן, שחייו תלויים בהשתלה זו, הגיע לנמל בן־גוריון לאחר שנפגש עם אנשי סנט ואישי ציבור בארה"ב. הוא נסע לשם אחרי שהשתתף במשלחת שיצאה מישראל כדי להפגין למען יהודי ברית המועצות בשולי ועידת הפיסגה ברייקיאוויק בירת איסלנד.

הוא אמר, שעוד בראשית השבוע דיבר עם אחותו, אינסה פלורוב, במוסקבה, ורק דבר אחד בטוח – היא חייבת לצאת משם עד 4 בנובמבר, על פי היתר היציאה שקיבלה משלטונות ברית המועצות. אך כל המאמצים לאפשר את צאתה יחד עם בעלה ויקטור, נתקלים בקשיי הביורוקרטיה.

חברת החשמל לישראל בע"מ
אגף הצרכנות

מערכת "התקע המצדיע"

חברת החשמל לישראל מודיעה על תחרות:

"צרכן החשמל היעיל"

• בתחרות רשאים להשתתף צרכני חשמל המשלמים לפי תעו"ז (תעריף לפי עומס המערכת וזמן הצריכה) שיוכיחו כי ביצעו שינויים טכנולוגיים/ארגוניים שהביאו לשיפור ולייעול בפרופיל צריכת החשמל שלהם.

• הצרכנים שיגיעו ל־3 המקומות הראשונים יוכרזו כזוכים בתחרות "צרכן החשמל היעיל", במעמד הפתיחה של הכנס הארצי השנתי ה־4 לחשמלאים שיתקיים ב־14 לינואר 1987 במרכז הקונגרסים שבגני התערוכה בתל־אביב.

• לזוכים יוענקו פרסים כספיים.

המועד האחרון להגשת המועמדות לתחרות הוא 1.12.86

את תקנון התחרות ניתן לקבל במשרד מערכת "התקע המצדיע", החל מיום א' 26.10.86, לפי הכתובת: חברת החשמל, ת"ד 8810, חיפה 31086. טל' 04-523231/256.

השתמש בחשמל בתבונה

אנשים • אנשים • אנשים

ע"ש ביילין

עובדי משרד החוץ הנמצאים בעיצומו של מאבק ועימות על המנכ"ל המיועד יוסי ביילין (בתמונה). לאחר שהסתיים „הקרב על השר" בינו למנכ"ל מסיר, קבע ביילין את לשכתו באולם הישיבות ע"ש חיים יחיאל מי שהיה מנכ"ל משרד החוץ. תמונות הכבוד הורדו מן הקירות והעובדים החלו לכנות את הלשכה בכינוי ע"ש ביילין. בתוך כך הודיע הועד כי הוא מנתק מגע עם עוזריו של שמעון פרס ועזר וייצמן, שאינם קשורים ישירות לעבודת המשרד. נשקלת גם פניה לבג"צ כדי להסיר את התיבה „כללי" מתוארו של יוסי ביילין. ולהתמנות „מנהל מדיני" לא יעלה על הדעת, קובל הועד, שיהיו למשרד אחד שני מנכ"לים.

יוסי מלמן

אורח מבלגיה

שר ההגנה של בלגיה, פרנסואה קסבייה דה־דונאה יבקר בשבוע הבא בישראל כאורחו של שר הביטחון, יצחק רבין. הביקור יימשך ארבעה ימים מ־26 ועד 29 באוקטובר. שר ההגנה הבלגי יפגש לשיחות עם שר הביטחון, הרמטכ"ל, מנכ"ל משרד הביטחון, אלופי צה"ל ומנהלי התעשיות הביטחוניות וישמע סקירות על בעיית הביטחון של ישראל והמזרח התיכון. האורח יבקר גם בצה"ל, בתעשיות הביטחוניות ובירושלים. אל השר יתלוו רעייתו ומשלחת של קצינים בכירים ועוזרים.

חדשות בעתיקות

„אפעל עם שר החינוך למען תחיקה נוקשה וענישה קשה כדי למנוע שוד עתיקות הפוגע קשות במחקר ובאתרים הארכיאולוגיים". זאת אמר שר המדע והפיתוח גדעון פת (בתמונה) בפתיחת הכינוס הארצי לידיעת הארץ הנערך באשדוד. השר אמר כי הוא מסכים להצעת שר החינוך לאסור מתן עתיקות כשי על ידי ראשי המדינה, כדי למנוע יצירת נורמה כאילו עתיקות הן רכוש פרטי של מישהו. הוא הודיע כי משרדו הגדיל בשליש את הקצבתו לחפירות ארכיאולוגיות, וזו תינתן לפי עדיפויות שיקבעו ארכיאולוגים לפי קריטריונים אוביקטיביים ולא לפי שיקולים פוליטיים אחרים.

צבי אילן

שידור מכפיש

רפעת אסד, אחיו של הנשיא הסורי, השוהה תקופה ממושכת בגלות בצרפת, והידוע בנכסיו הרבים, מנהל בימים אלה מאבק משפטי נגד מנהלה של תחנת רדיו ערבית המשודרת מפריז. מקורות ערביים בבירה הצרפתית יודעים לספר כי רפעת אסד תבע למשפט את מנהלה של תחנת הרדיו הערבית „א־שרק" בטענה כי תחנה זו מנהלת נגדו מסע תעמולה במטרה להכפיש את שמו. [illegible] טוען רפעת כי תחנה זו הפיצה לאחרונה שמועות שבכוונתו להקים בפריז תנועת־גדה משלו, כדי להאדיר את שמו בקרב הקהילה הערבית במערב־אירופה, „לקראת שיבתו המתוכננת לדמשק". לפי גירסה זו עומד עתה בית משפט בפריז לדון בכתב האשמה שהעלה רפעת אסד נגד מנהלה של תחנת הרדיו „א־שרק".

בן אברהם

פרס מיוחד

העיר הדנית אודנסה, הידועה גם כעיר שבה נולד הסופר הדני הידוע הנס כריסטיאן אנדרסן, תחוג בעוד שנתיים בדיוק את יום הולדתה ה־1000. בין הערים שעמן קשורה העיר אודנסה בברית ערים־תאומות נמצאת גם פתח תקוה, שלא מכבר חגגה את מלאת 108 שנה לקיומה. ביום שישי שעבר חולק בעיר „פרס העבודה" לראשונה בתולדות העיר. הפרס ניתן למפעל שתרם הרבה לחיי העבודה ולהתפתחות החברה. המפעל שזכה בפרס הוא מפעל הטיסים ידוע, הקשור בין היתר גם עם המפעל של „רניש אינטרנשיונל" בישראל. לעובד המצטיין במפעל הוענק פרס מיוחד – נסיעה לישראל, לעיר התאומה של אודנסה, פתח תקוה. העובד הנבחר ייצא לדרכו בעוד מספר שבועות, ופתח תקוה תארח אותו.

עלי בוק

הפעם הראשונה

השר גד יעקובי ידוע גם כמושך בעט סופרים. לפני הקמת הדיו (בתמונה) כתב ספר בשם „אני שוכה להצלחה". לקראת השנה החדשה הוכשר בבשורה טובה. הספר יתורגם לשפה הערבית. מי שתרגם את הספר הוא משורר ישראלי שכותב בעברית ובערבית בשם [illegible] עובד על הבאת ספרי ילדים בשפה הערבית בשלב ראשון, ובהמשך ספרי ילדים וספרות מתורגמת. לשם התחלה יתורגמו ארבעה ספרים ואחד מהם הוא הספר של גד יעקובי „אני". יש לציין שזו הפעם הראשונה שספרות מסוג זה מתורגמת מעברית לערבית.

מפגשים בגדה

מפלגת העבודה במחוז ירושלים מאמצת קו של פתיחות פוליטית שבמסגרתו פועלות קבוצות שונות לביטוי עמדותיהן הפוליטיות. כך גם פועלת קבוצה ארצית הדוגלת בעמדות הקו המרכזי, שאחד מראשיה הוא מזכיר מחוז ירושלים עמנואל זיסמן. בקבוצה זו כחמישה עשר פעילים צעירים וותיקים וכן מספר חברים מטעם מפלגת העבודה במחוז ירושלים. מרכז אותה פעיל המחוז אריה הס. הקבוצה, המבקשת לתת ביטוי לפלורליזם הרעיוני של מפלגת העבודה, נפגשה עד כה עם יותר מחמישים אישים פלסטינאים, כאשר הדגש הוא על קשר עם ראשי החוגים המתונים. אחת היוזמות האחרונות של אריה הס היתה ארגון מספר פגישות לנתן שצ'רנסקי עם מנהיגים מתונים אלה, וזאת על פי בקשתו של האחרון, שביקש ללמוד מקרוב את הלכי הרוח בקרב הפלסטינאים בשטחים. מטרת השיחות נסבו סביב האופציות השונות לפתרון הבעיה הפלסטינאית ויוזמות שמעון פרס לקידום תהליך השלום.

תנופה לנגב

איש העסקים אל שוויטר (בתמונה), שהיה עד לא מכבר יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית, הבטיח להפנות יזמים כלכליים לבניית מפעלי תעשיה בבאר־שבע ובנגב. על כך מסר השבוע יועץ ראש עירית באר שבע לתקשורת, יצחק שתיל. לדבריו נועד קודם לכן מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס עם ראש עירית באר שבע, משה זילברמן, ומסר לו פרטים על התכנית המוכנת להקמת מפעלים, לרבות מפעלים עתירי ידע, לבאר שבע ולנגב.

קהל ממאות רוכבי אופניים משתתף אתמול במסע האופניים „מסיבוב הגמל" שעורכת חברת „פז", במטרה להגביר את המודעות לבטיחות בדרכים. המסע נערך מהפרק הלאומי ברמת־גן לעיר בן שמן ובחזרה מרחק של כ־50 ק"מ. צילום גיורא שלמי

המדור נערך ע"י אודה זרניצקי

"הקומאנדו לשחרור רודולף הס" אחראי לפיצוץ בשפנדאו

מערב־ברלין (ע"צ, "רויטר" ועתי"ם). – "הקומאנדו לשחרור רודולף הס" קיבל עליו את האחריות לפיצוץ שהיה בלילה שלשום ליד בניין כלא שפנדאו במערב־ברלין, שבו כלוא כבר ארבעים שנה הפושע הנאצי רודולף הס, שהיה סגנו של היטלר.

אלמוני טילפן לסוכנות הידיעות המערב גרמנית, כדי להודיע על אחריות הקבוצה – הבלתי־ידועה עדיכה – לפיצוץ זה, שגרם נזק לבניין הקיף שליד חומת הכלא.

משטרת ברלין מסרה, כי מעולם לא שמעה על קבוצת "הקומאנדו לשחרור הס".

רודולף הס בן ה־92 הוא האסיר היחיד בכלא שפנדאו. הוא כלוא שם מאז 1946, עת הסתיימו משפטי נירנברג.

השנה, דרשו נשיא מערב־גרמניה והקאנצלר קוהל את שחרורו "מטעמים הומניטאריים", אולם הסובייטים, שהכלא מצוי במגזר שליטתם בברלין, דחו דרישות אלה על הסף.

"הבהלה לזהב" שבה לארה"ב: רבבות מטבעות נקנו ביומיים

ואשינגטון (ע"צ). – האמריקאים מסתערים על הזהב: 800,000 מטבעות זהב, שהוטבעו על ידי האוצר האמריקאי, לראשונה מזה יובל שנים, נחטפו תוך 48 שעות וכל מה שנוגע, מקרוב או מרחוק, למתכת הצהובה מעורר בארה"ב עניין רב.

יצויין, כי ב־20 מכרות זהב אמורים להיפתח השנה במערב ארה"ב, בקליפורניה – שם היו בהלות הזהב הגדולות במאה שעברה – וגם בנוואדה, במונטאנה ובקולורדו.

מכון הזהב האמריקאי מסר, כי תפוקת הזהב בארה"ב תוכפל ב־1988, ותגיע ל־4.6 מיליון אונקיות. הודות לכך, תעלה ארה"ב למקום השלישי בין מפיקות הזהב בעולם, במקום קנדה, אחרי דרום־אפריקה וברה"מ.

מכון הזהב האמריקאי הסביר, כי ההתעניינות הקדחתנית בזהב גברה לאחר שמחיר המתכת עלה מ־335 דולר לאונקיה ביוני, ליותר מ־426 דולר כיום.

בעבר, רכשו האמריקאים מטבעות זהב בסכום של מיליארד דולר לשנה, בעיקר מטבעות קרוגרנד דרום־אפריקאיים.

אולם, כאשר נאסר יבוא ה"קרוגרנדס" מדרום־אפריקה, הוחלט להטביע מטבעות זהב גם בארה"ב, ואלה נחטפו, כאמור, כלחמניות טריות.

סקר: בפינלנד קוראי העיתונים החרוצים מכל

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל"דבר"). – סטאטיסטיקה שפורסמה בעיתון הנורווגי "אפטן פוסטן" מעמידה את פינלנד בראש הטבלה של יחס העיתונים לנפש – מספר העיתונים שנמכרו במדינה זו לנפש בשנה הוא 724. אחרי פינלנד ניצבת נורווגיה – 606 עיתונים לנפש, קרוב מאוד לזה – 580 עיתונים – נמכרו בשוודיה. דנמארק מגיעה רק לכמחצית ממספר העיתונים לנפש הנמכרים בפינלנד.

ב־15 השנים האחרונות, מוסר סקר "אפטן פוסטן", ראו בפינלנד אור 59 עיתונים חדשים, רובם שבועונים. נורווגיה שוקטת על שמריה – לא יצאו בה עיתונים חדשים וגם לא הפסיקו הופעתם העיתונים הקיימים. שוודיה הפסידה, לעומת זאת, 7 עיתונים ואילו בדנמארק הפסיקו הופעתם 10 עיתונים יומיים.

תפוצת העיתונים בסקנדינאוויה בכללותה עלתה מאז 1970 ב־21 אחוז, אף שהגידול באוכלוסיה בתקופה זו היה רק 4 אחוזים. גם כאן היה הגידול הרב ביותר בפינלנד – 57 אחוז. הגידול בנורווגיה הגיע ל־38 אחוז, הגידול בדנמארק היה 6 אחוזים ואילו שוודיה שוב קפאה על שמריה, עם גידול של 2 אחוזים בלבד.

חלקה של העיתונות הצהובה בשוק קהל הקוראים בפינלנד ובנורווגיה הוכפל כמעט מאז 1970, והעיתונות הצהובה של דנמארק – שנתקנאה, כנראה, בעיתונות הצרפתית – החליטה שהחל מאביב 1987 תופיע 7 פעמים בשבוע – גם ביום ראשון – ולא רק 6 פעמים כעד כה.

מרכז ויזנטל מסר רשימת 17 פושעי מלחמה בבריטניה

לוס אנג'לס (עי"צ). – "מרכז ויזנטל" בלוס־אנג'לס העביר שלשום לשלטונות בריטניה רשימה של 17 פושעי מלחמה נאציים החיים בבריטניה.

רשימה זאת, שלא פורסמה, כוללת את כתובותיהם הנוכחיות של אחדים מ־17 פושעים אלה. היא נמסרה לקונסול הכללי של בריטניה בלוס־אנג'לס, שמסר כי הוא עומד להעבירה לראש הממשלה מארגרט תאצ'ר.

עצמאות למחצה לאיי מארשאל

מאג'ורו, איי מארשאל ("רויטר" ועתי"ם). – איי מארשאל, שבהם שוכן בסיס טילים אמריקאי חשאי ביותר, זכו אתמול במעמד של "עצמאות למחצה", לאחר שלטון אמריקאי שנמשך 39 שנים.

בהסכם שנחתם עם ארה"ב נאמר, כי ואשינגטון תוכל לקיים את בסיס הטילים שלה בקוואג'ליין למשך תקופה נוספת של לפחות 30 שנה, עם אופציה להארכה גם אחרי פרק זמן זה.

ואשינגטון התחייבה להעמיד לרשות האומה של מארשל – השוכנת באיזור האוקיינוס השקט – סיוע בסך 30 מיליון דולר לשנה, במשך 15 השנים הבאות.

באיי מארשל כ־40,000 תושבים.

טייס אפגאני ערק לפאקיסטאן

איסלאמאבאד ("רויטר" ועתי"ם). – מטוס "מיג־21" של חיל האוויר האפגאני נחת אתמול בנמל־תעופה פאקיסטאני והטייס ביקש מקלט מדיני.

משרד החוץ הפאקיסטאני מסר, כי מדובר במטוס "מיג־21" מתוצרת ברה"מ. המטוס נחת בצהריים בקוואטה, בקרבת הגבול עם אפגאניסטאן.

נמסר, כי הטייס הוא סגן מחמד דאהוד, והוא הגיע מבסיס חיל האוויר בגראם, שמצפון לעיר הבירה האפגאנית קאבול.

טייסים אפגאניים לא מעטים ערקו לפאקיסטאן במטוסיהם מאז פלשו הסובייטים לארצם, ב־1979.

80 אלף מתים משחפת בבנגלדש מדי שנה בשנה

דאקה ("רויטר" ועתי"ם). – למעלה מ־80,000 אזרחים מתים מדי שנה בשנה משחפת בבנגלדש ויותר מ־400,000 מקבלים כל שנה טיפול נגד מחלה זאת – מסר אתמול השר הממונה על הבריאות בבנגלדש, עבדול מאמין.

מאמין אמר בסמינר לענייני בריאות, כי מיליוני אזרחים באסיה, באפריקה ובאמריקה הלטינית עדיין סובלים בימינו משחפת, למרות המאבק בן עשרות השנים להדביר מחלה זו.

מטוס של הצי ה־6 נעדר; ישראל התגייסה לחיפוש

איתות המצוקה האחרונים נקלטו סמוך לחופי קפריסין; המטוס היה במשימת סיור שגרתית

(א.ס.נ.). – צוותי חיפוש המשתייכים לארה"ב ולישראל סרקו אתמול את חלקו המזרחי של אגן הים התיכון, בחיפושים אחרי מטוס נעדר של הצי ה־6 וארבעה אנשי צוותו – כך הודיעה שגרירות ארה"ב בתל־אביב.

המטוס, "צייד צוללות" מדגם "אס־3 איי – ויקינג", שידר איתות מצוקה מן האוויר, סמוך לחופי קפריסין ביום ג' בערב, ומאז אבד כל קשר עימו.

פקידי אוויריה בקפריסין מסרו, כי החיפושים אחרי המטוס הנעדר התנהלו במרחב של כ־110 קילומטרים מדרום לחופי הארץ.

מטוס ה"ויקינג" וארבעה אנשי צוותו, השייכים לטייסת ה־22 ללוחמה בצוללות, אמורים היו לנחות על סיפונה של נושאת המטוסים "ג'ון קנדי" בשעה 6.15 בערב, לאחר סיור שגרתי מצפון לחופי מצריים, כך נמסר בהודעתה הקצרה של השגרירות בתל־אביב.

פקיד השגרירות אמר לכתבים, כי אין לו כל מושג מדוע שוחררה הידיעה על היעלמות המטוס לפרסום רק אתמול.

אותות המצוקה החלשים ששידר המטוס נקלטו במקרה על ידי מטוס תובלה אמריקאי שהיה בדרכו לקפריסין ואנשי צוותו דיווחו על כך לרשויות התעופה באי.

פקיד קפריסאי, שביקש להישאר בעילום שם, אמר לכתבים, כי רשויות התעופה הקפריסאיות לא קלטו את איתותי המצוקה של מטוס ה"ויקינג", משום ש"מקלטנו לא היו מכוונים לתדר המתאים באותו רגע".

ישראל העמידה לרשות החיפוש, כאמור, מטוס "וסטווינד". בשעות המאוחרות של ליל אמש נמסר, כי עד אותה שעה לא נמצא זכר למטוס ה"ויקינג" הנעדר.

נושאת המטוסים "ג'ון קנדי", המצויידת בעשרה מטוסים ללוחמה בצוללות, עגנה בשבוע שעבר בנמל חיפה.

מפקד הצי ה־6 סגן אדמירל קנראל מוראגוויל אמר אתמול לעיתונאים בחיפה, כי ארה"ב וישראל ינהלו בקרוב תמרונים משותפים ללוחמה בצוללות.

פקחי תעופה בנמל התעופה של ניקוסיה התלוננו ביום א' בערב, כי מטוסים של נושאת המטוסים האמריקאית חודרים לנתיבי טיסה אזרחיים ללא רשות.

כך נראה מטוס מדגם "אס־3 איי – ויקינג" בהמריאו מסיפון נושאת מטוסים, בצילום ארכיון מ־1974. (צילום:א.פ.)

הקיסר לשעבר בוקאסה חזר במפתיע לארצו – רומזים שיוציאו אותו להורג

באנגי ("רויטר", עתי"ם ועי"צ). – הקיסר לשעבר של מרכז־אפריקה ז'אן באדל בוקאסה נעצר אתמול, בשובו באופן בלתי־צפוי מגלותו בצרפת, יחד עם אשתו ו־15 ילדיו – כך מסרו מקורות ממשלתיים ברפובליקה המרכז אפריקאית.

בוקאסה בן ה־65, חייל לשעבר בצבא הצרפתי, נעצר על ידי כוחות הביטחון של הריפובליקה בהגיעו בטיסה של חברת התעופה "אייר אפריק" מרומא.

בוקאסה נלקח לאלתר לכלא נגאראגבה, שם עינה למוות רבים ממתנגדיו ב־13 שנות שלטונו, מסרו המקורות הממשלתיים.

הודעה שפורסמה על ידי לשכת נשיא הרפובליקה של מרכז אפריקה אנדרה קולינגבה אישרה, כי בוקאסה אמנם נעצר בנמל התעופה של באנגי עם שובו מהגלות.

"ז'אן באדל בוקאסה נעצר על ידי אנשי הביטחון של הנשיא ונחבש בכלא", נאמר בהודעה.

ההודעה הזכירה, כי בוקאסה נידון למוות שלא בפניו על ידי בית דין של הריפובליקה, בדצמבר 1980. ההודעה ציינה, כי הוא יוחזק במעצר "תוך אפשרות ליישם את הנוהלים על פי החוק" – רמז לכך שהקיסר לשעבר עשוי להיות מוצא להורג.

ההודעה הממשלתית הזכירה גם את הפשעים שבגללם נידון בוקאסה למוות. אלה כללו מעשי רצח, סיוע למעשי רצח, הסתרת גופות, מעצרים שרירותיים, התקפות מכוונות על ילדים שגרמו למותם ומעילות־ענק בכספי המדינה וברכושה.

אתמול נמסר ממקור ממשלתי בפאריס, כי אשתו וחמישה מילדיו של בוקאסה, שנילוו אליו בשובו לבאנגי, לא הורשו להיכנס לריפובליקה המרכז אפריקאית ואולצו לעזוב מיד את המדינה.

בפאריס אמר דובר ממשלתי לכתבים, כי בוקאסה עזב את הארמון בן המאה ה־18 שבו התגורר תחת שמירה ביום ד' בלילה, בלי שהבחינו בכך, נסע לבריסל, שם עלה על מטוס בדרכו לרומא ומשם לבאנגי.

הקיסר בוקאסה הודח על ידי כוחות צרפתיים ב־1979, שנתיים לאחר שהכתיר את עצמו קיסר בטקס ראוותני מאין כמוהו, ותחילה התיישב בחוף השנהב. בדצמבר 1983, גורש בוקאסה עם משפחתו על ידי נשיא חוף השנהב פליקס הופואה־בואני, לאחר שניסה לחזור לארצו.

בוקאסה דרש פעמים רבות מממשלת צרפת לאפשר לו לחזור לבירת ארצו באנגי. במכתב שנתקבל אתמול במספר עיתונים בצרפת, הוא הודיע על שובו מצרפת לארצו.

בצרפת ישב בוקאסה הגולה בארמון אורדיקור ממערב לפאריס, יחד עם משפחתו הגדולה. בראיונות עיתונאיים עימו, התלונן בוקאסה לא אחת על הניתוק הטוטלי שהיה חי בו, שגרם לו, כטענתו, סבל רב.

בוקאסה הודח ב"מבצע בארקודה", בספטמבר 1979, שנוהל על ידי שתי פלוגות של צנחנים צרפתיים, כאשר שהה בביקור בלוב.

הדוקטור דוד דאקו, שאותו הדיח בוקאסה עצמו ב־1965, עלה לשלטון במקומו. אחר כך פרש דאקו, ובמקומו עלה לשלטון הגנראל אנדרה קולינגבה.

האשמות, כי 100 תלמידי בתי־ספר נהרגו על ידי אנשיו של בוקאסה ב־1979, על שהפגינו נגד החובה לקנות מדי בתי־ספר, הן שהביאו להדחתו, לאחר שתקופה ארוכה הנהיג משטר [illegible] בלתי פוסקת ברבר מעשי זוועה.

הנספח הצבאי של יוון ניצל מחטיפה בביירות

ביירות ("רויטר", עתי"ם ועי"צ). – הנספח הצבאי של יוון בלבנון נחלץ אתמול מנסיון חטיפה במערב ביירות המוסלמית, בשעת נסיעה במכוניתו, כאשר מכונית ובה שני אנשים חמושים רדפה אחריו – כך מסרו מקורות בשגרירות.

הנסיון לחטוף את הקולונל ג'ורג' פאפאקיאנו אירע זמן קצר לאחר שהוא ונהגו הלבנוני נכנסו במכונית "פיאט" לבנה ממזרח־ביירות הנוצרית לחלק המוסלמי של העיר.

פשיטת המס שיתקה הבורסה של בומביי

בומביי ("רויטר" ועתי"ם). – בורסת ניירות הערך של בומביי, הגדולה שבהודו, הפסיקה אתמול את המסחר במניות, בעקבות פשיטה מקיפה של אנשי מס ההכנסה על ברוקרים מקומיים.

הברוקרים הפסיקו את המסחר, מכיוון ששלטונות החרימו בפשיטה מסמכים וספרים של הנהלת חשבונות, כדי לחשוף הון שלא הוצהר עליו.

לא פחות מ־500 אנשי מס הכנסה פשטו על המשרדים והדירות של יותר מ־20 ברוקרים מובילים בבורסת בומביי, ולקחו עמם מסמכים, מזומנים ותכשיטים.

מאז החלה אשתקד בהודו המערכה נגד השתמטות ממיסים, עצרו השלטונות כמה אנשי עסקים ידועי שם ופשטו על המשרדים של מאות חברות, כדי לגלות הון שחור.

ההון השחור בהודו נאמד ב־1984 ב־31 מיליארד דולר, שהם כחלק חמישי מכל התפוקה הכלכלית של הודו.

אחרי 42 שנות עלפון חזר זכרונו של החייל הסובייטי

מוסקווה (ע"צ). – חייל סובייטי ממלחמת העולם השנייה חזר עתה זה לכפרו שבבייילורוסיה, 42 שנים לאחר שנפצע בחזית המערבית ולאחר שזכרונו חזר אליו זה לא מכבר.

העיתון "סובייטסקיה ביילורוסיה" מוסר, כי אלכסנדר קוזוב נפצע קשה בדצמבר 1944. הוא היה מאושפז שנים רבות בבית־חולים כשהוא שרוי בעלפון חושים, אולם לבסוף, ב־1985, כאשר מלאו לו 70 שנה, שב החייל לדבר פתאום.

בחודשים האחרונים, מסר העיתון, חזר אל קוזוב זכרונו בהדרגה והוא נזכר בשם כפר הולדתו, מאמול. ב־1944 הוכתמו תעודותיו בבוץ ובדם, ולכן אי־אפשר היה לקרוא את שם הכפר.

כאשר חזר אלכסנדר קוזוב לכפרו, סיפר "סובייטסקיה ביילורוסיה", נפגש עם אחיו, שאותו לא ראה מאז המלחמה.

שלד טבוע מיוחס לבוגדת דנית שנעלמה במלחה"ע ה־2

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל"דבר"). – "אנה הדנית" היתה צעירה יפה, שבשלהי מלחמת העולם השנייה נטען, כי מסרה מסורות המחתרת הדנית לכובשים הנאצים, וגרמה למותם של לוחמי מחתרת רבים.

במחתרת הדנית הוחלט לחסלה, למרות חילוקי דעות ותסר ודאות בנוגע לנכונות האשמה נגדה. אחרי מלחמת העולם, נעלמה "אנה הדנית" ללא עקבות. אנשי המחתרת מילאו פיהם מים ולא גילו אם אמנם בוצע גזר הדין, ושרידי גופתה לא נמצאו מעולם.

כל השנים המשיך ויכוח בציבור הדני במאמרים מלומדים ובוויכוחים בדפי ספרים סביב השאלה האם היתה הדנית בוגדת אם לא, והאם היה פסק הדין מוצדק או שגוי. אף גילוי הנושא לא סייע לפיענוח תעלומת היעלמה.

בימים אלה מגלה היסטוריון שוודי, סטלן אולסון שמו, כי לאחרונה נמצא במימי מיצר אורסונד (המפריד בין שוודיה ודנמארק), לא הרחק מן העיר השוודית הלסינגבורג, בעומק 30 מטר, שלד כבול ולפי כל הסימנים, שלד זה הוא של "אנה הדנית". הצוללנים שמצאו את השלד, שהיה כבול ברשת, מצאו גם את אחת מעצמות הרגל כשהיא עדיין בנעלה בעל נשית.

תכשיטים גרפו מחיר שיא של 14 מ' דולאר ב"כריסטי"

ניו יורק ("רויטר" ועתי"ם). – תכשיטים בשווי 14 מיליון דולר נמכרו אתמול במכירה פומבית בבית "כריסטי", למרות ששוויים נאמד תחילה רק ב־10 מיליון דולר.

דוברת החברה היוקרתית דיווחה לכתבים, כי "באולם המכירות היתה אווירה קרנבלית". אחד התכשיטים נמכר בלא פחות מ־825,000 דולר, ללקוח אירופי פרטי.

הפריט המפתיע ביותר היה מחרוזת עתיקה, משובצת יהלומים ואבני ברקת, שהוערכה ב־140,000 דולר – אך נמכרה לסוחר שווייצי במחיר 725,000 דולר.

מגמות האופנה מפאריס: שחור ולבן וקיצור השמלות

פאריס (ע"צ). – הצגת הקולקציות לאביב ולקיץ 1987 הסתיימה ביום ה', לאחר שבעה ימים בתצוגה המרובעת של טריאנון הלוכר בפאריס.

כמאה דוגמניות בינלאומיות הציגו שם כ־6,000 דגמים. הקולקציה האחרונה שהוצגה היתה, כצפוי, של אחד מגדולי האופנאים הצרפתים – איב סאן לורן.

מומחים אמרו, כי התמונה מגמה ברורה בתחום הצבע: שלטו בכיפה האופנה הכל התערבבות של שחור ולבן, בכל סוגי הבד.

האופנה תהיה אישית, אמרו המומחים: אפורה או שחורה, אפילו שחורה מאוד בדפי התהנה, ולבנה לשמלות ערב.

כן ציינו המומחים, כי התמונה מגמה של קיצור המצאיות והשמלות.

במלאת 13 שנה לנופלם של בנינו היקרים:

יאיר גולדהור ז"ל
יובל ברזילי ז"ל
יהודה רייזנר ז"ל
דודו ביטמן ז"ל
אבנר דיטל ז"ל
עופר איילי ז"ל

במלחמת יום הכיפורים

תתקיים אזכרה בבית העלמין

ביום שני כ"ד בתשרי תשמ"ז, 27.10.86,
בשעה 4.00 אחה"צ.

המשפחות ובית יפעת

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	5–8	בהיר
אמסטרדם	11–6	גשום
באנוס איירס	17–8	בהיר
הלסינקי	8–4	מעונן
הונג קונג	26–24	מעונן
וינה	12–9	מעונן
ז'נבה	18–9	מעונן
טוקיו	18–12	בהיר
טורונטו	20–5	מעונן
יוהנסבורג	29–14	בהיר
לונדון	12–6	מעונן
ליסבון	21–16	מעונן
מאדריד	23–9	גשום
מונטריאול	17–3	מעונן
ניו־יורק	21–12	מעונן
סאן פאולו	23–17	גשום
פאריס	17–8	מעונן
פרנקפורט	17–8	גשום
ציריך	15–12	גשום
ריו דה ז'נרו	34–17	גשום
שטוקהולם	7–4	מעונן
שיקגו	24–10	גשום

swissair

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

TEVA

בתי מרקחת תורניים ליום שישי הושענא רבה 24.10.86

תל־אביב
סהר – פנקס 27 – 441449
שדה דב – האונור 3 תכנית ל' – 42228510

ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480

חיפה
הנשיא – שדרות הנשיא 33 – 333312

פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271

בני־ברק – רמת־גן
רמת יצחק – שד' ירושלים 96 – 777506

בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
דר' הורי – סוקולוב 70 חולון – 842433

בתי מרקחת תורניים שבת – שמיני עצרת שמחת תורה 25.10.86

תל־אביב
בבלי – עוזיאל 1 פינת טולדנו 10, בבלי – 440552
אחוה – דיזנגוף 165 – 224717
בבלי – עוזיאל 1 פינת טולדנו 10, בבלי – 440552 – מוצ"ש
אחוה – דיזנגוף 165 – 224717 – מוצ"ש

ירושלים
מרפאת רזמבה – המג' 28 – 523191
מוריה – דרך בית לחם 82 – 717531 – מוצ"ש

חיפה
נורדאו – נורדאו 13 – 664039

פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271

בני־ברק – רמת־גן
רמה – ז'בוטינסקי 65 – 7514483

בת־ים – חולון
מזור – תביבה רייק 20 בת־ים – 583360
קופת חולים כללית – עין יהב 4 חולון – 884854
דר' הורי – סוקולוב 70 חולון – 842433

אֶלְמֶקְס לכל המשפחה!

ארועי שנת המאה להולדת דוד בן־גוריון

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
המחלקה ללשון ולספרות עברית
יד בן־גוריון
המרכז למורשת בן־גוריון

מתכבדים להזמינך
לימי עיון בספרות העברית בארץ־ישראל

כנס ראשון: בשיתוף עם מוסד אלתרמן
יצירתו של נתן אלתרמן
המועד: יח' מרחשוון, תשמ"ז, 20.11.1986
1. בית בן־גוריון, שד' בן־גוריון 17, תל־אביב
2. מושב ערב: בית הסופר ע"ש ש. טשרניחובסקי, רח' קפלן 6, תל־אביב

משתתפים:
ד"ר ד. אלמגור, פרופ' ה. בר־אל, מר מ. דורמן, ד"ר ד. לאור, פרופ' ד. מירון, ד"ר ב. ערפלי, ד"ר א. קומם, פרופ' ר. קרטון־בלום, ד"ר ע. שביט.
הסופרים: ת. גורי, א. מגד, מ. שמיר.

כנס שני:
הספרות העברית ותנועת הפועלים בא"י
המועד: כד'־כה' מרחשוון, תשמ"ז, 26־27.11.1986
1. מרכז למורשת בן־גוריון, קרית שדה בוקר (26.11)
2. אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, באר־שבע (27.11)

משתתפים:
פרופ' ש. אהרונסון, ד"ר י. אלדד, פרופ' א. אפלפלד, פרופ' א. בנד, המשורר י. בסר, פרופ' מ. ברינקר, גב' י. גינוסר, מר פ. גינוסר, ד"ר א. הגורני־גרין, ד"ר נ. גרץ, המשורר מ. דור, מר מ. דורמן, פרופ' י. דן, גב' ח. הופמן, ד"ר ה. טולסטוי־סגל, פרופ' ד. סגל, פרופ' ד. סדן, הסופרת י. סנד, ד"ר ז. צחור, ד"ר א. קורדובה, ד"ר נ. קלדרון, מר י. שוורץ, הסופר נ. שחם, ד"ר ז. שמיר.

פרטים נוספים בטלפון ובכתב ניתן לקבל מ:
המרכז למורשת בן־גוריון, קרית שדה בוקר 84993, טל. 057־36605
גב' ענת שרגאי, המרכז למורשת בן־גוריון, קרית שדה בוקר, טל' 057־35333 / קו פנימי 66
ד"ר אהרן קומם, המחלקה לספרות עברית, אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, טל. 057־664683, 057־664669.
מר פנחס גינוסר, המרכז למורשת בן־גוריון, קרית שדה בוקר, טל. 057־86094.

יונייטד טורס UNITED-TOURS שלום

החל מיום ראשון 26.10.86 בשעה 11.00
יהיו מספרי הטלפון החדשים כדלקמן:

מרכזיה: 03־7543333

הנהלת "יונייטד טורס"
מנהל 03־7543411 03־291010
חשב 03־7543410
גזבר 03־7543407
חשבונות ספקים 03־7543408

מחלקת ביצוע
03־7543400 03־7543402
03־7543401 03־7543403

מחלקת הנהלת חשבונות
03־7543409 03־7543416
03־7543415

מחלקת בוקינג־דגולר
03־291028 03־7543413
03־7543412 03־7543414

מחלקת הזמנות לטיולים
03־7543404 03־7543406
03־7543405

חיינו ואנחנו אתך, דרך צלחה

חוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
מרחב תכנון מקומי שמעונים
הודעה בדבר אישור תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, החליטה לאשר תכנית מפורטת הנקראת תכנית מס' 350/03/7 – שכונה מס' 15 – רהט

עיקרי הוראותיה: הקצאת שטח לאזור מגורים הכולל 35 מגרשים לבניה פרטית, מבני ציבור, שטחים ציבוריים פתוחים ודרכים.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית: שטח התכנית: 124.486 דונם.
גוש: 48 ב.ש. חלקה 1
גוש: 15 ב.ש. חלקה 17
שכונה 15 – רהט.

אשר הודעה על הפקדתה יחד עם התשריט המצורף אליה, בילקוט פרסומים מס. 3356 מיום 7.7.86 עמוד 3685.

התכנית האמורה בצורה שבה אישרה הועדה המחוזית ביחד עם התשריט המצורף אליה הופקדה במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה וכל המעוניין רשאי לעיין בה, ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל. התנגדות תוגש בכתב בפירוט הנמקות בליווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מסתמכת ההתנגדות.

שלום דנינו
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון
ולבניה מחוז הדרום

חוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
מרחב תכנון מקומי דימונה
הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה – 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה דימונה הופקד שינוי תכנית הנקראת שינוי מס' 42 לתכנית מפורטת 102/03/25 – שכונת הערבה ביחד עם התשריט המצורף אליה.

עיקרי הוראות השינוי: שיקום אתר שכונת הערבה על ידי:
חלוקה מחדשת של החלקות בשטח התכנית, יעוד שטחים למגורים א', ב', ג', יעוד שטחים למגרשים המיועדים לבניה עצמית "בנה ביתך", יעוד שטחים המיועדים להסבת מבנים קיימים ודיקוטתיים למבני מגורים טוריים ובהם דירות "דו־קומתיות", יעוד שטחים למטרות ציבור – שטחים ציבוריים פתוחים ומבני ציבור, הסדרת התנועה, מערכות כבישים, שבילים להולכי רגל וחניה, קביעת הוראות ותנאים לבניה באזורים השכנים וקביעת תנאים לעיצוב אדריכלי.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית:
שטח התכנית: 450 דונם.
גושים: 39505, 39508, 39509.
שכונת הערבה – דימונה.

כל המעוניין בשינוי רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין, בקרקע, בבנין או בכל ענין תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן זכאי לפי סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חודשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה.

ההתנגדות תוגש בכתב בפירוט הנמקות בליווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מסתמכת ההתנגדות.

שלום דנינו
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון
ולבניה מחוז הדרום

חוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
מרחב תכנון מקומי אילת
הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה – 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה אילת הופקד שינוי תכנית הנקראת שינוי מס' 7 לתכנית מפורטת 2 .03 .136 ביחד עם התשריט המצורף אליו.

עיקרי הוראות השינוי: שינוי יעוד שטחים כדלקמן:
א) מדרך לשצ"פ (מול מגרש 16).
ב) מאזור מגורים א' לדרך.
ג) משצ"פ לאזור מגורים א'.
ד) משצ"פ המיועד למקלט לדרך.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית:
שטח התכנית: 4.685 דונם.
גוש: 40047
מקרב 1

כל המעוניין בשינוי רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל ענין תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן הזכאי לפי סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חודשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה.

התנגדות תוגש בכתב בפירוט הנמקות בליווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מסתמכת ההתנגדות.

שלום דנינו
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון
ולבניה מחוז הדרום

مكنز من الاهل

נוח / חנה זמר

ערב שמחת תורה תשמ"ז מצא נוח מוזס את מותו בתאונה, כשהיה בדרכו לבית "ידיעות אחרונות", עתונו. בשנה שחלפה מאז חשבתי עליו הרבה, כי בשנה הזאת מצאו את עצמם לא פעם עורכי עתונים בישראל בהתלבטות, כאשר העתונאי שבהם התנגש עם הפטריוט שבהם. אולי זו הגדרה פשטנית מדי, כי לכל אחד יש מושגים אחרים על פטריוטיזם. אבל כללית, כשפונים אל עורכים להימנע מפרסום אירוע מסויים, או פרט מסויים באירוע, ההנמקה היא תמיד אינטרס לאומי חיוני.

במצבים כאלה שהתייצבו בפנינו בשנה החולפת, חשבתי על נוח במצבים דומים. אין הרבה עורכים, בארץ ובעולם, הקנאים לעתוניהם כפי שהיה נוח מוזס קנאי לעתונו. *היתה לו הזדהות מוחלטת עם העתון. הוא היה* מסור לו בכל נפשו ובכל מאודו, ביום ובלילה, בחול ובחג, בקטנות כבגדולות. הוא היטיב להבין מה עתון חייב לקרוא, ויצר־הפרסום היה חלק מאורח חייו. אלמלא כן, "ידיעות אחרונות" לא היה יכול להיות מה שהוא.

אף־על־פי־כן, הוא היה ראשון בינינו לגלות הבנה לבעיותיה המיוחדות של ישראל, להתחשב בהן, לעשות לפנים־משורת־הדין כדי להקל על פתרונן, גם במחיר "זכות הציבור לדעת". לא פעם הכריעה התלבטות קולקטיבית בזכותו. לעתון שלו זה לא הזיק. עתונו נעשה אימפריה, ונוח היה מעורה בכל שלוחותיה ומעורב בכל צעד של העשיה היומית, של מבצעים מיוחדים, ושל תכנון לטווח ארוך.

ההתחשבות שבאה לידי ביטוי בעניינים שאפשר להגדירם באינטרס לאומי, היתה קו־אופי בולט של נוח. הוא לא רצה לפגוע בשום גורם ובשום איש, קטן או גדול. אבל עתון, ללא מנוס, פוגע. לדעת הכותב, בצדק. נוח לא נהנה כאשר בעתונו ירדו כסאח על אנשים, גם כאשר *הקוראים נהנו מזה מאוד*. הוא ביקש לרכך ולהפעיל השפעה ממתנת, אבל כיבד את חופש הכתיבה של הכותבים. והוא התייסר כאשר מישהו נפגע, ולא פעם שוחח אתי על כך אחרי חצות הלילה, כי זה העסיק אותו והטריד אותו, כשם שהעסיק והטריד אותו כל דבר שהיה כרוך בעתון.

עתון הוא כמו תזמורת. היא טובה כאשר חבר הנגנים שלה טוב. החכמה היא לאתר אותם, לרכוש אותם, לטפח אותם, להבטיח את ההרמוניה שביניהם ולהעלות סולנים. נוח ידע לעשות זאת. הוא ידע להלך עם אנשים. היתה לו סבלנות להקשיב ונכונות לעזור והבנה לבעיות אובייקטיביות וסובייקטיביות של העובדים; הוא חש קירבה אליהם ואל משפחותיהם.

נוח היה איש עסקים ואיש ציבור ובן־אדם. הוא היה איש משכיל, וגם באחרית ימיו ישב על ספסל הלימודים באוניברסיטה להרחיב דעת. משהסכים להיות חבר בוועדה ציבורית או במועצה ציבורית, התייחס ברצינות להתחייבות שקיבל על עצמו. הוא לא החסיר ישיבות, לא חס על זמנו, ועל כוחו. לפעמים התקשיתי להאמין, לא כל שכן להבין, מניין לו, לאדם לא צעיר ולא בריא, הכוח לעמוד על המשמר רוב שעות היממה יום אחר יום, בהתמדה. בעיקרו היה זה כוח רצון וחוש חובה.

הדבר שהרשים אותי יותר מכל היה פשטות הליכותיו. היתה לו עוצמה אדירה והוא מעולם לא הפגין אותה, לא הביא אותה לביטוי בהתנהגותו. לא ברור לי אם היה מודע לה, אבל ודאי שרתה את סממניה, וגם בשיא הישגיו נשאר מצניע לכת. אהבנו אותו וכיבדנו אותו, יחד עם כל אלה שהיטיבו להכירו.

בעוד כמה ימים ייקרא רחוב על שמו בעיר מגוריו, רמת־גן. אני מניחה כי תל־אביב תלך בעקבותיה, כי נוח היה ראוי לכך. אבל מפעל ההנצחה הגדול שלו הוא בית "ידיעות אחרונות", מפעל שבו הוא השקיע את חייו ואותו הוא בנה כמעט יש מאין.

היא זכרה: שמו זלצר והוא מאינסברוק

אחרי 43 שנה – בטיול מאורגן לאוסטריה – זיהתה ופגשה זלטה שולטהייס מנהריה את מצילה קצין הוורמאכט לשעבר

מאת יוסי ליבוביץ

"כל עוד נשמה באפך, אל תשכחי ששמי זלצר ואני מהעיר אינסברוק. עכשיו קחי את הנייר ותברחי". כך נפרד לודוויג זלצר, קצין אוסטרי בוורמאכט הגרמני, מזלטה שולטהייס, יהודיה צעירה בת 23, שעמדה רועדת מפחד בלשכתו. הוא נתן לה תעודת נקיון־כפיים שעליה הטביע חותמת היחידה, עם חתימתו. "נושאת מסמך זה אינה מעורבת עם שום גורם אנטי־גרמני", נכתב בתעודה. זלטה, ודודתה שנתלוותה אליה, היו בטוחות שהן עומדות להישלח למחנה שממנו אין חזרה. "תעודת היושר" עזרה לשתיים לחצות את קווי הגרמנים, לעבור לפרטיזנים, וכך – להישרד בחיים.

שבועות ספורים לפני המתואר להלן, קיץ 1943, קיבל לויטננט זלצר, אז בן 21, העברה לדיוויזיית חיל־רגלים בקרואטיה. בעקבות יציאת האיטלקים מהמלחמה תפסו הכוחות הגרמניים גם את העיירה קארקוביצה, עיירת חוף בצפון החוף האדריאטי.

הניצולה, זלטה שולטהייס תושבת נהריה, מגישה את "ספר ירושלים" למצילה האוסטרי, קצין הוורמאכט לשעבר והגימלאי כיום ד"ר לודוויג זלצר, בטקס שנערך באולם מועצת עיריית אינסברוק

זלטה ודודתה הועברו ממחנה ריכוז אחד למשנהו ביוגוסלאויה, ובשאתן שמות בדויים, לא־יהודיים, הגיעו לקארקוביצה. באחד הלילות, כאשר חיילים ממוצא אוסטרי הוליכו באותו איזור חיילים גרמניים, משתף־פעולה מקומי סיפר להם שבעיירה נמצאות נשים יהודיות, בכללן זלטה ודודתה, שהן מקיימות קשר עם הפרטיזנים. לויטננט זלצר קיבל פקודה להוקיע את ביתן של כמה הנשים היהודיות ולעצור אותן באשמת קשרים עם פרטיזנים.

"גבר בי רגש ההתנגדות"

כראיון לעיתון מקומי באינסברוק, אוסטריה, לאחר 43 שנה, מספר ד"ר לודוויג זלצר את קורות אותו לילה: "כשראיתי את הנשים בראשן, את חוסר התקוה שבעיניהן, גבר בתוכי, כחייל קרבי, רגש ההתנגדות לעולל להן משהו רע. הבנתי שהן אורחיות תמות מפשע ונרדפות רק בגלל יהדותן. שילחתי במהרה את החיילים שהיו אתי והזמנתי את הצעירה שביניהן להתייצב לפני למחרת לחקירה". בעת שיחתנו העבתי אצלי הרושם שהן נקיות מאשמה. נתתי להן "תעודת יושר" מאושרת בחותמת ובחתימתי. עלי להודות שתוצאות מעשה זה, יכלו להיות הרות אסון לגבי, החזיקו אותי בכתה נורא עד סוף המלחמה. מאז לא שמעתי עליהן דבר."

2 באוגוסט 1986, אולם האורח של בית העירייה הישן באינסברוק: זלטה שולטהייס, פריקודיסטית מנהריה, פוסעת קדימה ונעצרת, מישירה מבטה, מתרפקת משהו, לעבר ד"ר לודוויג זלצר, עורך־דינה בכיר בגימלאות – פעיל בשטח החינוך האמנות הטרס – הניצב מולה. "הם הסתכלו אחד על השני, לא הוציאו הגה. אחרי שניות מעטות של דממת־משות, קרבו זה אל זה, לחצו ידיים ואמרו: 'זהו זה'... חברי הקבוצה לא יכלו להתאפק, פרצו בבכי. רובם היו ניצולי מחנות ריכוז". כך מתאר מאיר בכר, מדריך תיירים מעכו, את הפגישה באינסברוק בין זלטה לבין מצילה לודוויג זלצר. נסגר מעגל.

זלטה שולטהייס נזכרה

למאיר בכר המשמש גם כיועץ מיוחד לראש עיריית עכו בנושאי תיירות, חלק מרכזי באיתורו של ד"ר זלצר באוסטריה ובארגון הפגישה באינסברוק. בעצם, קשה לתאר את קיומה אילולא האובססיה שבה נתקף ברגע ששמע את סיפורה של זלטה. לבכר יש גישה מיוחדת לקבוצות טיולים שהדריך, בדרך כלל לאירופה. הוא ראה בהם חבורה שיש לגבשה לקבוצה הומוגנית עוד זמן רב לפני הטיול. לשם כך נהג להיפגש עם כל אחד מאנשי הקבוצה באופן אישי. במארס השנה האחרון הרצה בכר במועדון ויצ"ו בנהריה על טיולים לגיל הזהב והציע כמסלול את יוגוסלאויה ואוסטריה. זלטה שולטהייס היתה בקהל המאזינים והחליטה להצטרף לטיול הקרוב. "כשהעליתי את שמה של אינסברוק", מספר בכר, "היא נזכרה בקצין האוסטרי אשר הציל אותה ואת דודתה ממחנה ריכוז. הוא היה מאינסברוק".

בכר מחליט לפתוח במבצע אלתור פרטי. הוא פונה ומבקש סיוע מנהג אוטובוס אוסטרי בשם ארנסט שנעשה ברבות השנים מסיע קבוע של קבוצותיו. "ארנסט בנסיעה, אבל אני אשמח לעזור לך", אמר מנהל חברת האוטובוסים, 'טירול טורס'. לאחר מספר שיחות טלפון בין אוסטריה לישראל מטלגרף המנהל ראול פאואר לבכר: "איתרנו אדם בשם זלצר. הוא עזב את אינסברוק וגר בגבול אוסטריה־איטליה". בינתיים מתעוררות בעיות מביכות. ביולי השנה נוצרה בארץ אווירה קשה עם הגילויים על עברו הנאצי של קורט ואלדהיים. חברי הקבוצה רוצים להחרים את אוסטריה של ואלדהיים. בכר, שלא סיפר דבר לחברי הקבוצה, נועץ באנשי הקהילה היהודית באינסברוק. אלה הפעילו את הרשות המקומית וזו נטלה על עצמה את ארגון הפגישה בין הקצין־לשעבר לניצולה.

במקביל פנה בכר למשרד החוץ, להיעזר באיתורו של זלצר, והופנה ליד ושם. משלא זכה לתגובה, המשיך לפעול בעצמו, בעזרת האוסטרים. כעבור ימים ספורים נודע כי משרד־החוץ הפעיל את שגרירות ישראל באוסטריה. בכר קיבל מכתב תוכחה מהשגרירות בוינה: "למה חיכית 43 שנה?"

לקראת סוף יולי יצאה הקבוצה לטיול. שבועיים לא סיפר בכר דבר לאיש מבין הקבוצה. אפילו זלטה לא ידעה בבירור אם יתקיים המפגש. ליתר בטחון היא קנתה את הספר 'ירושלים' בגרמנית – "שיהיה על כל מקרה".

ב־2 באוגוסט נסעה לאינסברוק. רק ערב הפגישה שמעו חבריה על העומד לקרות. "הגענו לבניין העיריה ב־10 בבוקר", מספר בכר. "שוחחנו עם נציגי הקהילה היהודית. הכל היה חגיגי, ראש העיר, חברי מועצת העיר, ארגון הלוחמים האנטי־נאצים. ואז הם נפגשו... ההתרגשות היתה עצומה... גם לי ירדו דמעות... אחר־כך, באופן ספונטני, פרצו חברי הקבוצה בשירת 'הבאנו שלום עליכם'."

זלצר חזר וסיפר שוב את פרטי האירועים ב־1943, כאשר שילח את הנשים לחופשי, בנוכחות שלושת בניו, שישבו גם הם באולם. לאחר הטקס הצטרף זלצר יחד עם משפחתו אל הקבוצה לטיול ברחובות אינסברוק. בבית־הקברות היהודי הניח זר בסמוך לקברי קורבנות הנאצים.

בשובה לארץ פנתה זלטה שולטהייס במכתב ליד ושם וביקשה שהמוסד יכיר בד"ר לודוויג זלצר כחסיד אומות העולם. "כשאני חושבת, במרחק של שנים, שזלצר אמר לי לפני שנפרדנו: 'אל תשכחי אותי, אני מאינסברוק' ברור לי, שהוא לא השלים עם רצח חפים מפשע, במיוחד כשהוקע לכך הוא יהדותנו. הוא היה קצין לוחם ואנו מחוסרות ישע. הוא סיכן את חייו למעננו. אין בכלל ספק, שאילו נתפסנו היה זלצר נידון למוות. הוא חי בסתר זמן רב, וככל הידוע לי הוא הצליח, באותו לילה, להציל יהודים נוספים".

מאז הפגישה שומרת זלטה על קשר עם ד"ר זלצר ומשפחתו. מאורעות המלחמה ומוראותיה חוזרים אליה, והיא החלה 'לחיות' מחדש את שנות המלחמה. אבל אינה מצטערת. בסתר ליבה היא תמיד קיוותה לפגוש את מצילה.

בדבר אחד אין ספק: לולא הטיול המאורגן ותושייתו של מאיר בכר, זלטה וזלצר לא היו נפגשים לעולם. "אלוהים איפשר לנו להיפגש" – כתב הגימלאי האוסטרי באחד ממכתביו האחרונים.

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

משתתפת בצערו של

מרדכי נויוביץ

יו"ר האיגוד המקצועי במועצת פועלי תל־אביב־יפו

במות עליו

אביו ז"ל

ומביעה תנחומים למשפחה

במלאת שנה לפטירתה של חברתנו

פרידה פלטין ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה

ביום א' 26.10.86 כ"ג תשרי תשמ"ז בשעה 15.30

בבית העלמין במשמרות

המשפחה

ובית משמרות

הצעה מיוחדת לקוראים
מבחר סדרות לעיון ולימוד בהנחות ובתשלומים

	מחיר קטלוגי במזומן	בתשלומים: מספר תשלומים	כל תשלום	סה"כ
1. אנציקלופדיה אביב – 10 כר' מושלמת ומעודכנת	250	5	49	245
2. אנציקלופדיה תרבות הדעת – 12 כרכים	350	5	60	300
3. תנ"ך קאסוטו רגיל – 15 כרכים	320	5	60.	300
4. צה"ל בחילו – אנציקלופדיה לצבא ובטחון – 18 כרכים	340	5	55	275
5. אנציקלופדיה עולם חדש – 11 כרכים	340	5	50	250
6. אנציקלופדיה לבישול ואפיה – 16 כרכים	455	5	80	400
7. אנציקלופדיה בריטניקה לנוער – 17 כרכים	365	5	73	365
8. מלון עברי–עברי – א. אבן שושן – 4 כר'	–	5	34	170
9. הקורס המלא ללימוד אנגלית של הBBC 4 ספרים ו־16 קלטות	240	5	48	240
10. אטלס כרטא – 11 כר'	–	5	58	290
11. מלון מגידו – אנגלי–עברי ועברי–אנגלי – 3 כר'	130	5	22	110
12. מלון אלקלעי – עברי–אנגלי ואנגלי–עברי – 3 כר'	150	5	25	125
13. תלמוד בבלי – הרב עדין שטיינזלץ – 18 כר'	480	5	80	400
14. קונקורדנציה לתנ"ך – א. אבן שושן מהדורה מיוחדת – 3 כר'	95	4	20	80
15. סדרת טיים לייף – 50 ספרים*	1250	7	150	1050
16. מלון אנגלי–עברי ועברי–אנגלי – פרופ' מ. סגל וד"ר מ. דגוט 3 כר'	–	3	30	90
17. מוסיקה בכל הזמנים – ג'יימס גלוויי – 2 כר'	59	2	22	44
18. מדריך למטייל באירופה – יעקב רוזמרין – 3 כר'	42	1	–	36
19. אנציקלופדיה חיות הבר – 3 כר'	–	3	35	105
20. אנציקלופדיה רפואית למשפחה – 10 כר'	470	10	95	520
21. אנציקלופדיה להתנהגות האדם – 12 כר'	315	10	63	350
22. התקופות הגדולות בהיסטוריה של ארץ ישראל – 12 כר'	330	10	66	370
23. אטלס בראונר לבתי הספר	60	2	25	50
24. טוב לדעת – 12 כר' מופלאים להורים ולילדים	264	5	45	225

המשלם במזומן יקבל הנחה נוספת של 12% על המחיר המצוין בעמודת התשלומים.

* מסידרת טיים לייף אפשר לרכוש ספרים בודדים במחיר של 23 ש"ח לספר.

** מחיר הספרים בתשלומים כולל מע"מ, טיפול ודמי משלוח.

למחזיקי כרטיסי אשראי: ישראכרט, ויזה ודיינרס

להזמנות במלפון. 24 שעות ביממה־חינם

PHONE SERVICE שרות פון

03-383838

תלוש הזמנה

לכבוד ספרית מעריב
ת"ד 20208 תל אביב 61201

נא לשלוח אלי את הסדרות הבאות: סמן ב־x

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12 ☐

13 ☐ 14 ☐ 15 ☐ 16 ☐ 17 ☐ 18 ☐ 19 ☐ 20 ☐ 21 ☐ 22 ☐ 23 ☐ 24 ☐

רצ"ב ________ המחאות ע"ס כולל של ________ ש"ח לפקודת ספרית מעריב.

שם ________ מס' ת"ז ________

כתובת ________ מיקוד ________

טלפון ________ תאריך ________ חתימה ________

המבצע בתוקף עד סוף דצמבר 1986 או עד גמר המלאי

כולנו משחקים במחבואים
וכולנו זוכים בפרסים נהדרים

מי שעומד	מאחורי	ומלפני
הוא הזוכה!	ואיפה הפרס?	תגלו
אותו	בסוף	המשחק!

גם לילד

מגיע:

פ ק נ ה

השבועון היחיד לילדים גילאי 8–13 בהמלצת משרד החינוך והתרבות

מי לא אוהב לשחק במחבואים?
אותנו לא מגדלים ילדים כאלה.
ומי אוהב לקרוא?
כולנו.
אז בואו נשחק ובואו נקרא
את מה שמעניין את כולנו.

כללי המשחק

כל יום שלישי נמצאים לרוכשי העיתונים וקונים את כולנו - השבועון המרתק לילדים. מדפדפים, מדפדפים עד שמוצאים את משחק המחבואים. כפי שאתם רואים, המשחק בנוי מריבוע המכיל 9 משבצות ממוספרות מ־1 עד 9. מדי שבוע, מתחבאת בין דפי השבועון משבצת ממוספרת, אשר

עליכם להדביק על המשחק, בהתאם למספרים המופיעים עליו. לאחר שתסיימו להדביק את כל המשבצות במקומן, תגלו את המתחבא ובו הפתעה משמעת וכרטיס השתתפות בהגרלה הגדולה - לכל משתתף.

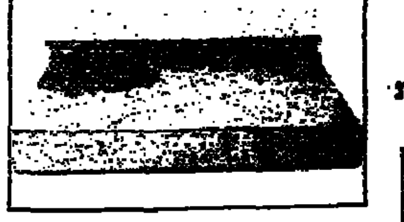

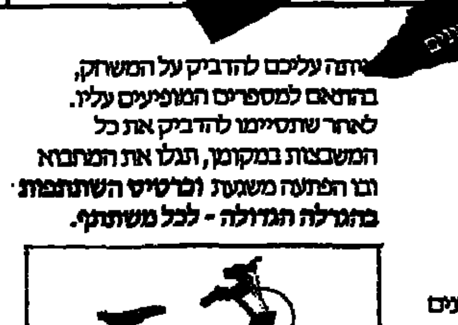

בין הזוכים יוגרלו פרסים משמעים: מיטות נוער ספרדיין, 6 זוגות אופניים, 50 שעונים, 80 ספרי קלטות מתוא הראשון, 10 שעוני מחשב של קסיו ו־1000 קלטות מלהיבות.

חפשו את המשבצת! בהצלחה.

המירוץ: תם שלב החלוציות – מתחילה ההתבססות

מאת אריה ארד
צילומים: חנוך גוטמן

הדבר החשוב ביותר שצריך לומר, כברומני, בתום עונת המירוצים של השנה הוא, שהספורט המוטורי הקיתרס בישראל. הוא כבר איתנו לתמיד. הבבות הצופים שבאו להמשת מירוצי המכוניות הקיץ הוכיחו, כי הם מעוניינים בכך ומוכנים לשלם בעדו בכסף ובזמן. גם הזוכים, שהסכו תחילה מהספורט עתק והגיעו עתה לאיזון, יכולים לקוות לטוב.

הדבר השני המתבקש ברגע של סיכומים הוא, שלא רק הבדוה, אלא גם הגלגל עגול. אין תחזית בטוחה, אין ציפיה ודאית, אין כלום. מה שנראה בתחילת השבוע כמונח בקופסה, התהפך בעבור יום־יומיים בלבד ונראה כחלום רחוק. יותר מכולם למדו זאת מישל גדי ודוד פרייס, אבל גם חיים רווה ושרון אבר.

והדבר השלישי החייב להיאמר הוא, שהוכח כי אין מירוץ טוב בלי אירגון טוב. לשווא יהיו נהגים טובים ולשווא יזכו מכוניות בעולות, אם לא יהיה בסיס אירגוני אמיתי, כמו שהפגין השנה בנחם אדמון, לא יהיו מירוצים. וגם את זה צריך מי שצריך לזכור.

ורביעית, אם לא נמצאו גופים בעלי יכולת, שיקחו תחת חסותם את הנהגים ואת מכוניותיהם, ישארו המירוצים שלנו חיוורים. שום דבר לא יכול היה להמחיש זאת יותר טוב מהופעתו המהממת של ברונו סאבי ב"פג'ו 205 טורבו 16". עד כה נשאו בנטל הזה יבואני "פולקסווגן־אודי", ראשי "צ'מפיון מוטורס", לבדם. הגיעה השעה, שיבואנים נוספים יצטרפו למעגל.

ההנעה האחורית דפקה את מישל

המירוץ המסכם רבזתהפוכות היווה השבוע סיום הולם לעונה מרתקת. ההפתעה הלא־נעימה הראשונה נפלה כבר בשלב המוקדם. לפתע הסתבר, כי ה"ויזה 4X4" של מישל גדי אינה כתבול עלכוס: ההנעה האחורית הולה ליתפקה. מכונית זו אינה נמכרת בארץ ומשום כך לא נמצאו החלפים הדרושים. באירופה היה אולי אפשר להביא אותם מבית־החרושת, אבל אנחנו ארץ רחוקה. כך הועמד גדי, שהיה מועמד כמעט ודאי לזכות באליפות העונה, בפני ברירה אכזרית: לעלות למסלול ללא זכויים ולזנק אחרון, תוך סכנה שיהרוס גם את ההנעה הקדמית – או לוותר ולפרוש.

הייתי איתו ברגעים הקריטיים, כאשר המכונאים שלו כילו את דברם והוא נותר לבדו עם המיזמנות ועם הבאדיים ועם התיסכול ועם האכזבה. לבסוף החליט לעלות למסלול. האם היתה זו החלטה איפולסיבית של מי שרצה להתבודד בכל מחיר? או של כפורטאי החייב להתבודד בכל מצב? או של טקטיקן, שידע כבר אם יגיע אחרון, עדיין יזכה במדליה בסיכום עונתי. גדי הגיע כמובן לגמר, אבל בגמר הגיע למקום האחרון, כשהוא סולל את דרכם של רני סמדרסמן ושל אהוד לביא למקום הראשון והשני, גם במירוץ וגם בסיכום עונתי. אינני יודע מה עלה בגורלה של ה"ויזה", אבל אני מצדיע לגדי.

שברו את דוד פרייס

דרמה, אולי לא מפתיעה, התחוללה סביב דוד פרייס ואחיו מוטי. דוד היה המועמד העדיף לזכות במירוץ ובאליפות העונה. ראשי המועדון שברו את ראשם וכך היכו את כף, בוודאי בלא כוונה מודעת, לטובתו של אלון קידר.

ההיספלות לדוד הולה כבר בשלב המוקדם ביום ג'. בחודשיים האחרונים הרכיב דוד ספויילר על ירכתי ה"פרינץ" שלו. ביום ג' ביקשו אחרים לפסול את המכונית בתירוצים שונים בשל אותו הספויילר. שעה ארוכה בדקו אותה, עד שפסקו בעצת השופטים הזרים שבאו להדריך את משה סימן־טוב ואנשיו, כי הספוילר כשר. פרייס זכה בשלב המוקדם במקום הראשון במכונית המהירה ביותר. אז החליט משתחילים לקחת מבילוי דלק לבדיקה מידגמית. לא רק מסלה, גם מה"פרינץ" של אחיו מוטי. כאשר התברר, כי הדלק נלקח לבקבוק שלא נוהם, הביע דוד התנגדות לעריכת הבדיקה. כבעל תחתנת דלק ידע, שדלק לבדיקה נלקח בבקבוק הנוכ ללא ציון קב. הוא דרש איפוא להחזיר לו את הדלק וכך אכן נעשה. לבסוף, שעה קלה לפני המירוץ, החליט השופט סימן־טוב בלחצם של ראשי המועדון להגיש הלונה נגד דוד פרייס להועדת־המשמעת. אבל אחד מחברי הוועד העיד באוזני, "אני כבר יודע כל המה שרציתי לדעת על הדלק של פרייס."

באווירה זו עלה דוד פרייס למירוץ. כבר בחצי־הגמר הגיע רק שני ואילו בגמר הגיע למקום הרביעי. אני סבור שלא רק רוחו נשברה, אלא גם הספוילר, שכה חששו מפניו, קילקל לו. פרייס נראה לא יציב בסיבובים, איטי בהרבה מהרגיל. בסיכום עונתי זכה רק במקום השני אחרי אלון קידר.

אינני טוען, שלקידר לא הגיע. אדרבא, כמי שלא הירבה להעריך שבחים דווקא על קידר במירוצים הראשונים העונה, אני חייב לציין את השיפור הגדול מאד שחל בנהיגתו. הילד הביישן הזה, המתחיה רק ליד ההגה, עבר במשך העונה מנהיגה פרועה ומכסחת לנהיגה בוטחת ואלגנטית. עמיתי מ"אוטו" ראו בו כבר בתחילת העונה נהג מעולה. עם סיום העונה אני שמח להצטרף לדעתם.

לא כך רצה רווה לזכות

לחיים רווה לא היה מתחרה של ממש כמעט כל העונה בקבוצה שעד 1,300 סמ"ק. זה כשלעצמו היווה הפתעה גדולה. אני זוכר, שכאשר החליט רווה להביא ארצה את ה"פולו קאפ", שהכין לו הופמן בהאנובר, אמר לו ידידו מיכאל גרטי מה"ארץ", "למה לך להיכנס לקבוצה שבה יש כבר אלוף בטוח?" הוא התכוון או ליצחק זית, ששלט ללא מצרים בעונת 1985 לא רק בקבוצתו אלא גם בקטגוריה שעד 1,600 סמ"ק. רווה לא שעה לעצה ומיומה הראשון של העונה ועד סופה שמר על בכורתו. אבל לא בלי עקלתונים מאפילים.

עד למירוץ השלישי ביולי שלט ללא מצרים במסלול. באוגוסט אירעה תקלה בתיבת־ההילוכים והוא הגיע לקו הגמר מרדה אחרת. הופמן הגדול בא לארץ בתחילת החודש במיוחד. כדי לוודא, שהכל כשורה. לי עצמי לא היה ספק קל שבקלים, שרווה ישוב ויתפוס את כל המקומות הראשונים האפשריים. אבל קרה אחרת.

לאחר שזכה במקום הראשון במכונית המהירה ביותר בשלב המוקדם, סעה למוחרת היום פעמיים בזינוק. זה אותו רווה, שאמר לי לפני זמן, כי במסלול באשקלון זינוק טוב הוא 90 אחוז מההצלחה. בחצי־הגמר הצליח לנצל את עשרת האחוזים הנותרים וסיים את המיקצה שלו ראשון. אולם בגמר כשל. כשלונו נבע לא רק מהזינוק הגרוע, אבל גם מזה, אולי בעיקר מזה.

אחרי ההתחלה הלקויה נקלע לעימות, שאותרת היה קרוב לוודאי נמנע ממנו, בעיקר עם זית וזה נגח בו באחד העיקולים בעוצמה כזאת, שה"פולו" איבדה כנראה את יציבותה. אחר כך באה "צלחת" ורווה הגיע לקו הסיום אחרון, זו הפעם השניה העונה. אמנם מקומו הראשון בסיכום העונתי נותר לו למרות הכל, אבל מותר להניח שלא כך קיווה לזכות בו.

זית זכה באותו מספר הנקודות ובמקום השני ואילו המקום השלישי נפל בחלקו של דורון גלנט, אף על פי ששלושם הגיע למקום הראשון אלי זלק, שהיה בעיני מועמד ודאי למקום השלישי בסיכום עונתי. גלנט הגיע שלישי ומכאן עדיפותו על זלק. זה היה אחרת אילו זכה שלשום רווה במקום הראשון, זלק בשני וזית בשלישי, כפי שהיה צפוי, אבל כפי שלא קרה.

המועדון חייב להיערך מחדש

ואשר לסיכומים. כיוון שהמירוצים השתרשו, צריך עתה לבסס את ניהולם המקצועי.

עד כה התנהל הכל על בסיס משפחתי, כמעט פטריארכלי. להנהלה נבחרו הוותיקים והם שקבעו את הכללים לנוהותם. עכשיו, כך נדמה, הגיעה השעה להרכיב הנהלה מקצועית, אך נטולת פניות אישיות. סיפורו של דוד פרייס מדליק בעיני אור אדום וחובה להסדיר את הדברים כך, שתחושות אישיות לא ישפיעו עוד על הניהול המקצועי. בהפסקה הארוכה עד לעונה הבאה, יהיה על החברים לתת דעתם על היערכות חדשה ושונה.

"פוג'ו" קופצת למים הקרים?

שנית, יבואני רכב נוספים חייבים להצטרף למעגל נותני החסות. השתתפותה הנמרצת של "צ'מפיון" הביאה לכך, שה"אלפאסוד" ששלטה במירוצים ב־1985, כאשר היבואן נתן חסותו להם, פינתה השנה את מקומה ל"גולף" ול"פולו". קבוצת "צ'מפיון" עצמה תופסת שניים מהמקומות הראשונים, אך גם בשלישי זכה בעל "גולף". שליש ויותר מהמכוניות שעלו למסלול השנה היו מתוצרת "פולקסווגן־אודי". חמש מתשע הזוכות בסיכום עונתי הן מתוצרת זו. אין לי ספק, שבטווח בינוני תהיה לכך השפעה גדולה על השוק. כך קרה באירופה. למשל בגרמניה הודתה השנה ה"אוטו" מגרולתה לטובת ה"פג'ו 205", למרות שה"אוטו" נחשבת למכונית טובה יותר בעיני בוחנים. אבל התהודה הרבה לנצחונות ה"205" במירוצים זו השנה השניה שינתה כנראה את מגמות השוק.

יצחק מגור, מנכ"ל חברת לובינסקי, המייבאת את מכוניות ה"פורד", ה"סיטרואן" וה"טלבוט", אמר לי השבוע, שבציפיה הודעה בקרוב על יוזמה של חברה זו למירוצים. על יסוד העובדה, שלובינסקי עצמו בא השבוע למירוץ אני מעריך, שההודעה תהיה חיובית. מגור ביקש לראות סימן טוב בהבאת סאבי ומכוניתו למירוץ השבוע, אבל זה כמובן לא סימן לשום דבר.

לדעתי "פורד" חייבת להקים קבוצה כדוגמת "צ'מפיון" ויש לה כבר גרעין לכך: גדי עם ה"ויזה" ולביא עם ה"205". אליהם צריך לצרף בשלב זה עוד שתי מכוניות ושני נהגים. כל העסק יעלה 100 אלף דולר, ובמי שעוקב אחרי מודעות בעתונים, נדמה לי שזה לא כל כך נורא. אין לי ספק, שאחרי "פורד" כבר יבואו כולם.

יש לחדול מלהציק לכתבים המסקרים

ולבסוף משהו על האירגון. במשך העונה חל שיפור גדול מאד באירגון בכלל וביחס לכתבים המסקרים בפרט. אבל צריך להיות ברור, שאם שיפור האירגון פירושו הצקה גוברת והולכת לכתבים ולצלמים המסקרים בזמן המירוץ, זה לא ייגמר בטוב. כולם מודים, כי העתונות תרמה הרבה להצלחת המירוצים. תרומה זו התאפשרה תודות לכך, שלכתבים ולצלמים ניתן חופש תנועה סמוך למסלול.

שלשום הגיעה הצקתם של השומרים למידה כזאת, שרבים מאיתנו החליטו לא לבוא עוד לאשקלון, אם לא יובטח לנו שהדבר לא ישנה. השומרים שהעמידה חברת "איילת השחר" היו היסטריים, גסי־הרוח ולפרקים אלימים. "סבא, לך הביתה לנכדים שלך," קרא אחד מהם לעברי. "אילמלא היית סבא הייתי מפרק לך את העצמות," הוסיף אחר איום על צלם, "תיכף אשבור לך את המצלמה." כאשר ביקשתי מהם להזדהות, זכיתי לגילויי גסות־הרוח, סירבו, כמובן.

אילו חשבתי, שיש טעם לדבר עם בעלי החברה, אולי הייתי נמנע מהפירסום. אבל אני מכיר את הפלט הזה של צה"ל ושל אירגוני בטחון אחרים ואני מעריך, שהבוסים אינם טובים מן הזיבורית ששלחו לאשקלון. אלא מה על המארגנים עצמם להיות מעורים יותר בקביעת התנהגותם של השומרים. זה קשה מאד, שהרי כדי להשתחרר מכך נמסר הדבר לידי חברת שמירה. אבל רק אם אלה יידעו שפרנסתם תלויה בהתנהגותם, יצליחו להביא עצמם להתקרב לנורמה סבירה.

אינני מצפה, שהמארגנים יבטיחו לכתבים המסקרים תנאים כמו במירוצים באירופה, שם הם יכולים לעקוב אחרי המתרחש באמצעות טלוויזיה במעגל סגור תוך כדי לגימת תה, קפה, ויסקי או קוניאק בתוספת תופינים וכריכים טריים מתוכבים. אבל [illegible] אחרי המתרחש בכל עיקולי המסלול. אם אפשר להקים מיבנה מקורה כלשהו לכתבים לצורך זה, מה טוב. האלטרנטיבה היא לאפשר לכתבים, ובמיוחד לצלמים, להתמקם אי שם בקירבת המסלול, אפילו יסתכנו מעט ביודעין. מכל מקום, ההצקה המרגיזה בעזרת שומרי "איילת השחר" לא תפתור את הבעיה הזאת.

בסך הכל היתה זו עונה טובה, טובה בהרבה מהעונה הקודמת. עתה נוצר בסיס, שממנו אפשר להתקדם. אין סיבה, שהמירוץ העברי הקטן לא יתפוס את מקומו במשפחה המגוונת של המירוצים באירופה. תחת

ה"פג'ו 205 טורבו 16" בנסיעת ראווה על המסלול עם סופר „דבר" במושב שליד הנהג סאבי.

רני סמדרסמן (ראשון), כשאחריו עוד מתנגחים להם אהוד לביא (מימין) ואביר לוי. שני „גולף" ו„פג'ו" אחת.

דורון גלנט ב„סמבה" חוטף. השבוע הגיע למקום השלישי.

ישראל דיקר ב„סאב" נסע שני סיבובים על שלושה גלגלים, עד שהרגיש שהרביעי ניתק מעל מכוניתו. הפלא הוא כיצד זה לא התהפך. מביני דבר אמרו, זה טיבה של „סאב".

הספוילר המשונה של דוד פרייס גרמה התרגשות רבה בקרב יריביו לפני המירוץ. לבסוף התברר שהספוילר דווקא הזיק לו.

רגע מותח בגמר בקבוצה שעד 1,000 סמ"ק. בתצלום – הקרב בתחתית.

שרון אבר לפני ההתחלה. במירוץ השבוע איכזבה את אוהדיה הרבים.

אמנות הנהיגה

[illegible]

יש לבטל את „מס 20 האחוזים"

מאת דויד מושיוב

כדי לייקר את הנסיעות לחוץ־לארץ הטיל האוצר בזמנו מס של 20 אחוז על כרטיסי־הטיסה ושל 15 אחוז שירותי קרקע. לרוע המזל, כפי שהוזהרו כולם, למד הקהל במהירות להימנע מתשלום היטלים האלה.

ראשית, הנוסע פוטר מהמס כרטיס־טיסה, שנרכש בחוץ־לארץ או שתמורתו שולמה במטבע־חוץ על־ידי תושב־חוץ. שנית, גם שירותי קרקע שתמורתם שולמה בחוץ־לארץ, פטורים מן ההיטל. האייל ולישראלים קרובים וידידים בכל רחבי העולם, לא התקשו מרביתם למצוא מי שיממן לפחות מימון ביניים את הוצאות הנסיעה במטבע־חוץ „שם".

בו בזמן הסתבר, שמחיר מטבע־החוץ בשער הרשמי עלה במידה ניכרת מאד על מחירו בשוק השחור. במקביל הביאו הקפאת שער הדולר בארץ וירידת ערכו באירופה להוצאת דולרים שחורים מתחת לבלטות. לא התקשו איפוא הישראלים לממן את נסיעותיהם במטבע־חוץ זול ואף להימנע תוך כדי כך מתשלום המסים השונים. צידו האחר של מטבע אפל זה הוא, שהכנסות האוצר ממסים אלה היו פעוטות, 30–40 מיליון דולר בלבד.

מחיר הנמוך של הדולר השחור משתקף גם בעובדה, שהישראלי אינו קונה את מלוא הקצבת מטבע־החוץ, העומדת לרשותו. על־פי נתוני בנק ישראל רכשה התיירות היוצאת ב־1984 1.34 מיליארד דולר, ואילו במחצית הראשונה של השנה הסתכמו רכישות אלה ב־240 מיליון דולר בלבד. בחשבון שנתי פחתה צריכת מטבע־החוץ של התיירות היוצאת ב־1.1 מיליארד דולר, בהשוואה ל־1984.

אולם למרות ששני המסים הללו לא הוכיחו עצמם, כאמור, למעשה הצליחה הממשלה להפחית במידה ניכרת את הנסיעות לחוץ־לארץ בהשוואה לשנת־השיא של 1983 וגם ההוצאה במטבע־חוץ – לפחות זו הרשמית – קטנה. אולם נראה, כי הישגים אלה נובעים יותר מהקטנת ההכנסה הפנויה ומהתנודות בשערי החליפין.

נתונים אלה מעידים, כי משרד־האוצר שגה בהטלת שני המסים הללו. מצד אחד הפך את רוב הציבור לעבריינים ומאידך לא זכה בהכנסה המקווה. מוטב איפוא להודות בשגיאה ולבטל את ההיטלים האלה.

מס הנסיעות מגיע ל־40 אחוז ממחירו של כרטיס־טיסה ממוצע

מאת רחמים בן

מס־הנסיעות מגיע עתה ל־40 אחוז ממחירו של כרטיס־טיסה קבוצתי ממוצע לאירופה לעומת 25 אחוז לפני שנה. כך מתברר עם העלאת המס ל־200 שקל עקב עליית המדד.

עם הנהגת המס במתכונתו הנוכחית לפני שנה היתה הכוונה שיהיה שווה ערך ל־100 דולר. אולם עתה מסתכם המס ב־134 דולר. עליית המס במונחים דולריים וכחלק ממחיר כרטיס הטיסה נובעת מכך שהמס מתעדכן על־פי המדד, אולם מחיר כרטיס־הטיסה מתורגם לשקלים מדולרים, ששערם הוקפא.

صكذا من الأصل

هكذا من الاهل

מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים •

אוירה חיובית וקליטת הצעים

מאת שמואל רוזנבלום

שבוע המסחר האחרון במגמה מעורבת תוך קליטת הצעים ושיפור מסוים באוירה. בשבוע הבא צפוי מבצע הנפה בקרנות הנאמנות של בנק הפועלים וחברי בורסה נוספים. מקורבי השוק מעריכים שכספי רב יזרום לקרנות המתמחות במניות ואולם הקלוטה הצעים אם יהיו. חלק ממקורבי השוק אף מודו אתמול לכספי הבורסה מתוך השינה שבשבוע המסחר הבא יהיה היקף המסחר גדול בנפח העיסקאות. עדות לקליטת הצעים טובה היווי במניות המסכ: שידור כאמור, בהיצע של כ־106,000 ע.נ. בבורסה. ראוי לציין שמבצעי הנפה בקרנות הנאמנות אינם ערובה למגמת שוק חיובית. לפני מספר חודשים שביחולם, כספי רב זרם אז לקרנות, אך מנהלי הקרנות המתינו לשעה. כאשר לרכישת מניות, בשעה שרמת השוק גבוהה לטעמם, כתוצאה מהתנהגות זו ירד השוק ולרוכשי הקרנות נגרם הפסד [illegible] של כ־8% לערך. יש לקוות שהפעם יבצעו מנהלי הקרנות את רכישת המניות [illegible] להזמנת השוק.

ניתן להעריך שמנהלי קרנות נוספים יצטרפו למבצעי ההנפה בקרנות ויבצלו מצב חיובי בשוק ההון ע"מ לגייס הון חדש לניהולם.

סיכומי שבוע המסחר האחרון
(בין התאריכים 16.10.86–23.10.86)

	שער ב' 16.10.86	שער ב' 23.10.86	הפרש
א. קבוצת מניות בכירות			
שופרסל ב'	4550	4730	+4%
דלק	3430	3300	−4%
בינלאומי	3530	3670	+4%
פ.י.ב.י.	4188	4460	+6.5%
טבע	6800	7250	+6.6%
כלל אלקטרוניקה	1929	2250	+16.6%
קונסואנה מח 1	2341	2350	+0.3%
ים המלח	4500	4460	−0.9%
דיסקונט השקעות	2465	2520	+2.22%
ב. קבוצת מניות חצי בכירות			
פטרוכימיים	560	535	−4.5%
אי.פי.	859	959	+11.6
חברה לישראל 1	8181	8050	−2%
פז השקעות	6302	6170	−2.1%
גבעי הדרים	1300	1300	—
אורים	779	820	+5%
דלתא גליל 1	2750	2940	+7%
ג. קבוצת מניות קלילות			
קונסורטיום 5	1971	3246	+67.62
איכות מחשבים	2484	2331	−6.2%
אלרוב	2385	2144	−10.5%
אורן 1	905	852	−6%
ניקוב מחשבים 1	14260	17180	+20%
שלרות	4352	4400	+1%
אינטרגמא 5	2473	2930	+18.5%
קריסטל	19550	17462	−12%
נקה	4569	6655	+46%

הערות: עליות השערים החדות במניות קונסורטיום ונקה בולטות במיוחד על רקע הכללי. נתוני השערים אינם כוללים את יום המסחר האחרון, חישוב האחוזים מעוגל בדו"ח.

הודעות הבורסה

פריה — המסחר במניות החברה הופסק לאחר שסירוב הבנקים להעמיד לרשות החברה אשראי נוסף הביא לסגירתה. [illegible] הודיע על [illegible] החברה. חלק ממניות פריה מצויות בידי הבנקים והן הועברו אליו על ידי ה"ה ריגר פישמן. שכר חברי דירקטוריון — הנהלת הבורסה קבעה כי חבר דירקטוריון חיצוני (נציג ציבור) יקבל 120 שקלים בתמורה לישיבת דירקטוריון.

מסמרונות הבורסה

פיס — הרשות לני"ע ומפרקי חברת פיס ע"י שפיגלמן ושגב הגיעו להסכמה בנוגע להעמדת [illegible] בנושא פיס לרשות המפרקים. עוה"ד הרשות בודקים את הקשר העסקי שבין פיס וחברת הפניקס לביטוח שהיתה במשך תקופה ארוכה שותפה בפיס. להזכירנו שאת חברת פיס ניהל צמד הברוקרים יוסי סלגם וחגי בליק שברחו מישראל ומזה שבועות מצויים בברזיל. בין ישראל לברזיל אין הסכם הסגרה.

★ הכותב הינו יועץ השקעות.

המשבצת "התעשייה" בחלק מהמוצרייקים

מניות קונסורטיום עלו ב־10% לאחר שלושה ימים בקנים בלבד. [illegible] קונסורטיום במשבצת [illegible] ב־4.5%. [illegible] 1 עלו ב־20.3% תוך ביקושים ערים. [illegible] 5 שקלים [illegible] אורן 1 עלו ב־5.1%. [illegible] 5.1%.

שינויי שער בבכירות

שופרסל ב' עלו ב־1.6% ושופרסל א' עלו ב־9.2%. מניות שופרסל א' הינן דלות סחירות יחסית לשופרסל ב'. הצעים במניות אורים ונוספות נקלטו ללא שינוי ברוך כלל או קלות. [illegible] 7.3% [illegible] 17% לערך. מניות חיפה כימיקלים ירדו ב־7.1% [illegible].

מבצעי הנפה בקרנות נאמנות

בנק הפועלים — מיום א' הקרוב יפתח בנק הפועלים ובנק אמריקאי ישראלי במבצע הנפה בקרנות הנאמנות שבניהולם. במסגרת המבצע יקבל כל רוכש תעודות בקרנות 50% הנחה בעמלה.

קרנות בנק הפועלים הפכו בשנה האחרונה לגורם בעל חשיבות בבורסה בנ"ע, תוך שמאליתר להגדיל את חלקן בשוק הקרנות בארץ. ניתן להעריך שהבנק מסוגל ללא מאמץ יתר תוך ניצול תנאי שוק כמעט אוטומטיים לגייס ממון רב לקרנות שבניהולו, זאת גם בהסתמך על תוצאות ותשואות הקרנות בתקופה האחרונה.

יוניברסט — קרן אבוקה שבניהול חברת יוניברסט גייסה השבוע למעלה ממיליון דולר. [illegible] רק השבוע ניתנה לקהל המשקיעים הזדמנות לרכוש תעודות בקרן [illegible]. לאור תוצאות תשואות העבר של קרן אבוקה יש להניח [illegible] בעתיד בתשואה מבצעי הנפה נוספים.

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר	היחידה הפדיון
אב / אבוקה	4084.86	4026.78
אגוז / אדיר	200.50	196.37
אדום / אפיר	1879.49	1845.07
אור / אורין*	380.66	372.74
אורלי / אורן	216.51	214.95
אריל / אילת	3204.08	3141.12
אדיס / איתן	4107.24	4017.92
אלה / אלמוג	504.25	493.69
ארז / אס	488.65	479.27
אשל* / אתגר	161.50	158.30
ברולח / בדוש	1876.38	1839.83
בזק / בקעת	400.18	392.15
בניש / בבע	1176.40	1155.44
בורן / בריא	599.92	588.09
ביל / בלית	2471.03	2423.72
הורבן	307.93	304.97
הקישת / הולב	189.22	185.13
הודו / הודן	218.66	214.41
הליה / הרוד	335.81	329.62
הקל / הרים	299.81	298.49
הדד / הבית	2535.29	2482.48
הזוי / דוד	15434.10	15205.25
הזיר / החוית	127.99	125.18
הליפין / הלמיש	567.13	555.85
חן / טופז	1174.27	1146.98
טל / יובל	678.18	664.94
יהלום / יסודות	33393.57	33066.75
יערה / כוכב	860.14	843.59
כחל / כלנית	473.82	469.14
כספית / כרמל	117.12	115.74
כתר / להב / למשקיע	3654.58	3574.69
לפיד / לקס	12320.26	12089.39
לשם / מגור	838.94	822.99
מבטח / מגן	2891.30	2863.60
מגוון / מגל	2669.30	2643.90
מור / מורן	1296.70	1278.10
מטה / מימד	24294.17	23725.07
מעוף / מעיין	3177.40	3115.50
משאה / מרגלית	868.77	851.68
מרום / מנוה	976.43	957.15
נגיד / נגע	701.23	688.15
נבל / סביון	4463.84	4397.78
סגולה / סלע	118.67	116.31
סמנית / ספיר	592.36	580.73
ספיר / עדית	499.20	487.77
עדית / עדן	1808.48	1772.76
עובר	1103.85	1079.50
עמית / עמרוני	564.78	552.49
ערמון* / פיא	1260.37	1255.44
צבר / צופית	538.18	519.81
צוק / צמיד	869.14	860.54
צמרת / צמיה	1498.69	1469.15
קלע / רונית	15983.67	15845.87
רימון / רקפת	564.38	555.17
רשף / שביט	668.13	655.11
שגם / שדה	329.93	327.62
שמיר / שנהב	646.37	637.04
שפע / שפי*	160.38	157.20
תאנה / תדהר	402.60	400.59
תהילה / תירוש	428.85	423.61
תמר / תפוח	174.38	173.18
תרשיש / תפוז	399.89	396.05

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלוות (100% הצמדה)		
ש4001	536197.0	
ש4002	534997.0	
ש4003	525302.0	
ש4004	530450.0	
4.25% מלוה מדינה (שקיים)		
ק-301 תשואה 3.52%		
4101	318.0	
ק-302 תשואה 3.20%		
4102	126.0	−8
4103	121.0	−8
ק-303 תשואה 4.14%		
4104	113.2	
4301	113.2	
4302	107.7	
ק-304 תשואה 4.67%		
4105	91.6	
ק-321 תשואה 4.70%		
4201	105.2	−4
4202	103.2	−4
4203	101.2	−4
4204	97.6	−4
4205	95.7	−3
4206	93.8	−3
4207	93.4	−4
4208	92.0	−4
4209	90.0	−3
4303	111.4	
4304	108.9	
ק-342 תשואה 4.40%		
4305	94.8	−1
7%		
ק-201א' תשואה 2.74%		
ש3601	34358.0	+18.0
ק-201ב' תשואה 2.94%		
ש3602	31445.0	+195.0
ק-202א' תשואה 2.76%		
ש3603	29435.0	+166.0
ק-202ב' תשואה 2.60%		
3604	26588.0	+182.0
ק-203א' תשואה 2.58%		
ש3605	24287.0	+103.0
ק-203ב' תשואה 2.40%		
ש3606	23499.0	+13.0
ק-203ג' תשואה 2.19%		
ש3607	22023.0	+37.0
ק-203ד' תשואה 2.12%		
ש3608	20905.0	−73.0
ק-204א' תשואה 2.30%		
ש3609	19271.0	+139.0
ק-204ב' תשואה 2.32%		
ש3610	17672.0	−79.0
ק-204ג' תשואה 2.40%		
ש3611	17158.0	−93.0
ק-204ד' תשואה 2.24%		
ש3612	16775.0	+116.0
ק-205 תשואה 2.34%		
ש3613	15719.0	+9.8
ש3614	15091.0	+8.0
ש3615	13934.0	+7.0
ש3616	12758.0	+7.0
ק-206 תשואה 2.30%		
ש3617	12057.0	+62.0
ש3618	11671.0	+61.0
ש3619	10742.0	+57.0
ק-207 תשואה 2.52%		
ש3620	10046.0	+15.0
ש3621	9544.0	+15.0
ש3622	8606.0	+13.0
ק-208 תשואה 2.56%		
ש3623	8065.0	−78.0
ש3624	7594.0	−75.0
ק-209 תשואה 2.47%		
ש3625	6972.0	+4.0
ש3626	6450.0	+4.0
ש3627	5982.0	+3.0
ק-210 תשואה 2.57%		
ש3628	5478.0	+3.0
ש3629	5133.0	+3.0
ש3630	4951.0	+3.0
ק-211 תשואה 2.58%		
ש3631	4546.0	+2.0
ש3632	4282.0	+3.0
ש3633	4045.0	+2.0
ק-212 תשואה 2.54%		
3634	3572.0	+2.8
ש3635	3378.0	+3.0
ש3636	3254.0	+2.0
ק-213 תשואה 2.62%		
ש3637	3041.0	−25.0
ש3638	2832.0	−23.0
ש3639	2592.0	−22.0
ק-214 תשואה 2.66%		
ש3640	2130.0	−26.0
ש3641	1846.0	−23.0
ק-215 תשואה 2.63%		
3642	1688.0	+1.0
ש3643	1464.0	
ק-216 תשואה 2.63%		
3644	1506.0	−8.0
3645	1178.0	−7.0
4.25% מלוה כרמל (גליל)		
ק-231 תשואה 4.45%		
3701	918.6	−17.4
ק-232 תשואה 3.90%		
3702	728.8	+4
ק-233 תשואה 4.68%		
3703	612.5	−5.5
3704	524.2	−4.7
ק-251 תשואה 4.50%		
3751	288.0	+2
ק-252 תשואה 4.60%		
3752	111.4	−2.4
3753	106.9	−2.4
ק-253 תשואה 4.83%		
3754	98.1	−3
3755	94.3	−3
3756	91.0	−2
3757	89.2	−2
3758	87.4	−2
3759	87.0	−3
3760	85.8	−2
3761	83.8	−2
ק-271 תשואה 4.71%		
3826	100.0	
3827	98.0	
3828	94.6	+.1
3829	92.7	+.1
3830	90.9	+.1
3831	90.5	+.1
3832	89.2	+.1
3833	87.2	+.1
ק-290 תשואה 4.21%		
3901	106.5	−.1
3902	101.3	−.1
3903	101.1	+.4
3904	100.1	−.1
4% מלוה מדינה (90% הצמדה)		
ש3116	— הפסקת מסחר —	
ש3117	— הפסקת מסחר —	
ש3118	234800.0	−1200.0
מלוה פיתוח ומדינה 4%–6%–7% (80% הצמדה)		
ש3201	203500.0	
ש3202	202000.0	
ש3203	198500.0	
ש3204	194000.0	
ש3205	191400.0	+400.0
ש3206	190250.0	
ש3210	185501.0	
ש3211	181500.0	
ש3212	178301.0	
ש3213	172000.0	
ש3214	170400.0	
6%		
ש3501	168000.0	
ש3502	161500.0	
ש3503	149300.0	
ש3504	149000.0	
ש3505	141000.0	−1522.0
7%		
ש3521	139900.0	
ש3522	133400.0	
ש3523	125500.0	
ש3524	125700.0	+500.0
ש3525	124800.0	+1800.0
ש3526	123080.0	+500.0
ש3527	120500.0	
ש3528	117400.0	+50.0
ש3529	117500.0	
ק-704 תשואה 2.95%		
ש3530	114955.0	+61.0
ש3531	114680.0	+61.0
ש3532	111324.0	+60.0
ש3533	111178.0	+59.0
ש3534	104855.0	+56.0
ק-705 תשואה 2.96%		
ש3535	104983.0	−274.0
ש3539	98900.0	−268.0
ק-706 תשואה 2.75%		
ש3536	105292.0	+48.0
ש3537	105179.0	+48.0
ש3538	99000.0	+45.0
ש3540	103180.0	+55.0
ש3541	99698.0	+55.0
ש3542	99583.0	+53.0
ש3543	94732.0	+50.0
ק-707 תשואה 2.98%		
ש3544	94426.0	−342.0
ש3546	92105.0	−347.0
ש3547	91904.0	−348.0
ש3548	91804.0	−349.0
ש3550	87011.0	−340.0
ש3551	86680.0	−343.0
ק-708 תשואה 2.96%		
ש3545	91915.0	+49.0
ש3549	86832.0	+46.0
ש3552	79706.0	+43.0
ש3554	79558.0	+43.0
ש3555	79558.0	+43.0
ק-709 תשואה 2.84%		
ש3553	79490.0	+42.0
ש3571	68973.0	+37.0
ק-710 תשואה 2.73%		
ש3556	76226.0	+40.0
ש3558	76139.0	+40.0
ש3559	73450.0	+39.0
ש3560	69535.0	+37.0
ש3561	69348.0	+37.0
ק-711 תשואה 2.90%		
ש3557	76405.0	−505.0
ש3572	69491.0	−496.0
ק-712 תשואה 2.88%		
ש3573	69151.0	+37.0
ש3574	63766.0	+34.0
ש3577	63720.0	+34.0
ש3578	58870.0	+31.0
ק-713 תשואה 2.68%		
ש3575	63889.0	+34.0
ש3576	63719.0	+34.0
ש3579	58837.0	+31.0
ק-714 תשואה 3.15%		
ש3580	54072.0	−119.0
ש3581	49174.0	−116.0
ש3582	47334.0	−106.0
ש3583	43988.0	−103.0
ק-715 תשואה 3.00%		
ש3584	42020.0	+23.0
ש3585	39844.0	+21.0
ש3586	36084.0	+19.0
ש3588	36036.0	+19.0
ק-716 תשואה 3.00%		
ש3587	36173.0	−188.0
ש3591	32966.0	−175.0
ש3592	32930.0	−176.0
ש3593	32876.0	−176.0
ק-717 תשואה 3.00%		
ש3589	32903.0	−192.0
ש3594	31371.0	−189.0
ש3596	29983.0	−186.0
ש3597	29886.0	−185.0
ק-718 תשואה 2.90%		
ש3590	32883.0	+18.0
ש3595	31338.0	+17.0
81 סד' 3	106.0	
מימון 157	110.7	−6
מימון 160	103.3	−1.0
ת דן סד' 2	103.0	
ם סד' 82	105.1	
ם סד' 85	104.5	−3
ז סד' 1	102.3	
5% מלוה פיתוח ומדינה (בחירה בפירה צמודה)		
ש2001	134900.0	+250.0
ש2002	134300.0	+300.0
ש2003	129400.0	
ש2004	130300.0	+400.0
ש2005	122550.0	
ש2006	122300.0	+500.0
ש2007	119800.0	+400.0
ש2008	117700.0	−800.0
ש2009	120500.0	+500.0
ש2010	119000.0	−300.0
ש2011	116600.0	−600.0
ש2012	115900.0	
ש2013	116600.0	−300.0
ש2014	113900.0	
ש2015	114700.0	+200.0
ש2016	114600.0	
ק-108 תשואה 3.32%		
ש2017	111480.0	−128.0
ש2019	111181.0	−136.0
ש2020	107925.0	−133.0
ק-109 תשואה 3.16%		
ש2018	112416.0	−251.0
ש2021	108787.0	−257.0
ק-110 תשואה 2.87%		
ש2022	102475.0	−675.0
ק-111 תשואה 3.14%		
ש2023	102654.0	+56.0
ק-112 תשואה 2.96%		
ש2024	96218.0	+562.0
ש2027	95799.0	+574.0
ש2031	88678.0	+572.0
ק-113 תשואה 2.94%		
ש2025	96811.0	+44.0
ש2026	96497.0	+44.0
ק-114 תשואה 3.10%		
ש2028	96030.0	−178.0
ש2030	91319.0	−179.0
ק-115 תשואה 2.84%		
ש2029	91234.0	+48.0
ש2033	83995.0	+44.0
ש2035	77109.0	+41.0
ק-116 תשואה 3.10%		
ש2032	88920.0	−530.0
ש2034	83994.0	−520.0
ש2036	77091.0	−497.0
ק-117 תשואה 2.95%		
ש2037	73165.0	+39.0
ש2052	61410.0	+33.0
ק-118 תשואה 3.20%		
ש2038	73227.0	+40.0
ש2040	70494.0	+38.0
2051	66677.0	+37.0
ק-119 תשואה 3.18%		
ש2039	70093.0	+38.0
ש2041	66334.0	+36.0
ק-120 תשואה 2.94%		
ש2053	61780.0	+33.0
ק-121 תשואה 3.21%		
ש2054	56297.0	+30.0
ש2056	52879.0	+29.0
ש2058	47359.0	+22.0
ש2060	45090.0	+24.0
ק-122 תשואה 2.93%		
ש2055	57081.0	+31.0
ש2057	52815.0	+28.0
ש2059	48015.0	+22.0
ק-123א תשואה 2.80%		
ש2061	34613.0	+19.0
ק-123ב תשואה 1.70%		
ש2062	32764.0	+16.0
ק-123ג תשואה 2.20%		
ש2063	30725.0	+16.0
חילים		
18 מ		
19 מ	102.1	21/10/86
	100.1	
20 מ	100.5	
21 מ	101.1	22/10/86
22 מ	101.4	22/10/86
23 מ	94.1	22/10/86
23 ש	100.5	22/10/86
ש24	91.6	
ש25	91.9	−1.0
ש26	89.0	−.3
ש27	88.2	22/10/86
ש28	88.0	21/10/86
ש29	87.5	+.1
ש30	95.4	+2.7
ש31	93.1	22/10/86
תית 15	89.6	31/08/86
32	90.8	+2.6
33	92.7	+2.7
2	92.4	−.3
מד"ב 34	101.5	
מד"ב 35	103.1	+.1
אגרות חוב בנקי מתובלות במט		
אפטל מ	100.0	07/08/86
וקט ש	87.2	30/09/86
ישראל 11	97.1	15/09/86
ישראל 12	97.1	15/09/86
ישראל 13	100.7	25/09/86
ישראל 14	98.0	25/09/86
מב"ב 24 ש	85.9	30/09/86
מב"ב 25 ש	84.9	29/09/86
מב"ב 26 ש	84.9	15/09/86
מב"ב 28 ש	84.8	28/09/86
מב"ב 30 ש	85.7	15/09/86
ה מימון 1	89.0	
אגרות חוב צמודות לדולר (100%)		
ק-601 תשואה 10.05%		
סד' 2501	152.9	+.2
סד' 2502	150.3	+.3
סד' 2503	145.4	+.2
ק-602 תשואה 10.05%		
סד' 2504	144.7	+.3
סד' 2505	139.0	+.2
ק-603 תשואה 10.05%		
סד' 2506	134.2	+.2
סד' 2507	129.5	+.2
ק-604 תשואה 8.20%		
סד' 2508	96.3	+1.5
ירבקון־צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 9.70%		
7001	227.1	+.2
7002	220.0	+.1
ק-902 תשואה 9.70%		
7003	210.2	+.6
7004	193.5	+.5
ק-903 תשואה 9.70%		
7005	180.7	−.3
ק-904 תשואה 9.50%		
7006	171.2	+.6
ק-905 תשואה 9.07%		
7007	161.5	+3.1
7008	155.3	+2.9
ק-906 תשואה 9.96%		
7009	144.7	+.5
ק-907 תשואה 10.10%		
7010	136.3	−.3
ק-908 תשואה 10.00%		
7011	129.1	−.5
7012	128.6	−.5
ק-909 תשואה 10.09%		
7013	121.1	−.3
ק-910 תשואה 10.05%		
7014	105.5	−.1
ק-911 תשואה 10.21%		
7015	87.0	−.4
7016	86.1	−.4
7017	88.1	−.5
7018	87.9	−.5
7019	88.3	−.4
7020	88.1	−.4
7021	87.3	−.4
7022	86.9	−.5
ק-951 תשואה 10.15%		
7201	85.0	−.4
7202	83.3	−.4
7203	83.0	−.4
7204	83.4	−.4
7205	83.5	−.4
ילבינרי צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 3.15%		
ש6101	11889.0	+41.0
ק-802 תשואה 4.12%		
ש6102	6844.0	−18.0
ק-803 תשואה 4.07%		
ש6103	6142.0	+1.0
ק-804 תשואה 4.19%		
ש6104	5671.0	−40.0
ש6105	5374.0	−38.0
ק-805 תשואה 4.18%		
ש6106	5208.0	−21.0
ש6107	5015.0	−20.0
ק-806 תשואה 4.60%		
ש6108	3513.0	−17.0
ש6109	3339.0	−15.0
ש6110	3279.0	−16.0
ק-807 תשואה 4.75%		
ש6111	2689.0	−18.0
ש6112	2633.0	−18.0
ק-808 תשואה 4.88%		
ש6113	1756.0	−12.0
ק-821 תשואה 5.02%		
ש6151	708.1	−1.4
ש6152	678.0	−1.4
ק-822 תשואה 5.00%		
ש6153	588.4	−.2
ש6154	577.5	−.3
ק-823 תשואה 5.04%		
ש6155	375.0	−1.5
ק-824 תשואה 5.05%		
ש6156	302.9	−2.2
ק-825 תשואה 5.06%		
ש6157	224.3	−1.5
ש6158	212.4	−1.4
ק-826 תשואה 4.93%		
6159	182.9	+.6
ק-827 תשואה 4.94%		
6160	171.3	+.6
6161	165.4	+.6
ק-828 תשואה 5.09%		
6162	147.5	−1.2
ק-829 תשואה 5.10%		
6163	136.9	−1.2
6164	131.6	−1.2
ק-830 תשואה 4.94%		
6165	125.2	+.4
ק-831 תשואה 5.09%		
6166	117.8	−1.0
6167	114.1	−1.0
6168	112.3	−.9
ק-832 תשואה 4.89%		
סד' 6169	107.2	−2.7
ק-833 תשואה 4.94%		
6170	101.6	+.4
ק-834 תשואה 4.69%		
6171	72.9	+1.7
6172	72.5	+1.7
ק-851 תשואה 4.88%		
6801	79.8	+.6
אל-אס 86	870.0	−11.0
אלביט 85	202.3	
אלקרם 85	1025.0	+10.0
אלסינט 83	— הפסקת מסחר —	
כאוסקס 85	740.0	
הד־ירדן 84	98.5	
הד־ירדן 85	480.0	

מוצרי בניה

אי.פ.כלל בניה 1.	959	2790			+1820
אי.פ.בנין אפ א	481	8644			+8735
אי.פ.בנין אגח א	102.5	75737	+1.0	+1.0	+110463
אלקטל 5.0	14270	120	−80	−6	−107
אל־שטיין 1ש"ח	918	4047	−27	−2.9	−1946
אל־שטיין 5ש"ח	674	3477			−527
בטון תרגד 1.0	— הפסקת מסחר —				
בטון תרגד 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר־טון 1.0	1141	4691	+1	+1	+1690
בר־טון 5.0	450	2503	+10	+2.3	+2017
טרומאסבסט 1.0	7650	9.8	+150	+2.0	+14.9
טרומאסבסט 5.0	2899	1452	+125	+4.5	+1384
מ.ל.ם. 1.0	900	331			+169
מ.ל.ם. 5.0	550	300	+1	+2	+546
מכלול השק בתעש	4800 תב	339	+300	+6.7	+737
מואריקה ולפסן 1	— לא נסחר —				
מואריקה ולפסן 5	12000				

בניה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	17900	109	−100	−6	−138
אליאנס ב 200.0	2530 תב	710	+230	+10.0	+1542
גל תעשיות 1.0	11400	56.0			+44.0
גל תעשיות 5.0	6600	171	+40	+6	+434
דשמר 1.0	3700	75.0	−60	−1.6	−75.0
דשנים 0.1	5700	98.0	+82	+1.5	+41.0
דשנים 0.5	1463	3444	+35	+2.3	+2733
חיפה כימיקל 10.0	390 תב	32782	−30	−7.1	−59880
טבע 0.01ש"ח	7250	3271			+1679
ליפסקי 1.0	1944 תב	3250	−216	−10.0	−4537
ים המלח 0.1	4400	5932	−60	−1.4	−5000
פטרוכימיים 10.0	525	8100	−10	−1.9	−10027
מקסימה 1.0	6650	136	+149	+2.3	+56.0
מקסימה 5.0	3293	485			+47.0
נפטה כימיקל 1.0	6655	1826			+186
סנו 1.0	19830	87.0			−34.0
סנו 5.0	11960	305			+2.0
פריקלאס 1 ש"ח	651	74773	+31	+5.0	+104732
קרם כימיקל 1.0	6365	74.0	−335	−5.0	−68.0
ת.ב.ל. 1.0	5029 תב	265	+351	+7.5	+1599
ת.ב.ל. 5.0	4682	42.0	+136	+3.0	+71.0
תיאא 5.0	9187	112	+437	+5.0	+94.0
פרוטארום 10.0	13495	41.0			+28.0
תור א 5.0	6411	27.0	−301	−4.5	−103

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

דפרון 1.0	6000	34.0	−100	−1.6	−48.0
דפרון 5.0	4150 •	32.0	+120	+3.0	+27.0
• ביצוע חלקי 91.50%					
חב.ב. 1.0	15400 תב	271	−1100	−6.7	−336
יעה 1.0	5030	130	−120	−2.3	−71.0
כבירי אשקלון 1.	542	2891			−5.0
כבירי אשקלון אפ	933				
מולט ב 0.5	33900		−22	−2.3	−540
מעלי ניר 10.0	238500	6.0			−22.0
סקאנירה 1.0	3300	47.0			+79.0
רים 0.1	4820	295	+100	+3.1	+260
רים 0.4	3024	190	−150	−3.0	−208
תעל ב 0.2	15200	333	+24	+8	+158
		129	−312	−2.0	−84.0

תעשיות שונות

אבריץ 1.0	4600	51.0			−6.0
אבריץ 5.0	2300	133	+50	+2.2	+26.0
המישה יוד 1.0	11000	90.0			−63.0
ה.נ.מולק 1ש"ח	1485	387	+15	+1.0	+296
ה.נ.מולק 5ש"ח	952	473	−17	−1.8	−673

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	8470	141			−141
כור בכ' 1.0	5600000	.4	+10000	+2.0	+.7
כלל תעשיות 1.0	1430	25196	−31	−2.1	−41823
מאגרי טכנולוגיה	444	2399	+10	+2.3	+1273

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אביגור ש	5341	239	+20	+4	+193
אידיבי פתוח 2.0	4280	1808	−70	−1.6	−2527
איכטנבקו 1ש"ח	1740 תב	1341	+90	+5.5	+1307
איכטנבקו 5ש"ח	1190	1010	−10	−8	−322
אלגר ש	11386	114			−93.0
אלגר מ	11500				
אלרן מ	3305	1021	+5	+2	+1005
אלרן ס	3400	141	−1	−1	−53.0
אלשור בכ' 1.0	— הפסקת מסחר —				
אמפ"ס 1.0	234	4549	−6	−2.5	−3535
אמפ"ס 5.0	161.0	1281	−3.0	−1.8	−1793
בתהה השקעות 1ש"ח	1340				+535
חברה לישראל 1ש"ח	7999	150	−51	−6	−271
חברה לישראל 5ש"ח	5260	250			+367
הלוסון 0.1	126999	3.4			−1.3
הלוסון 1.0 ש	30300	222	−601	−5	−549
אמשא א 0.5	20700	113	−500	−1.6	−88.0
מעלים השק ש	5900	370			−336
לאומי השק 0.1					
דיסקונט השק ש	— הפסקת מסחר —				
מגדל השק ש	2490	1985	−50	−1.2	−3634
כור השק אגח 124	14350	4.0			+1.0
ירדן 1.0	10400				
• ביצוע חלקי 65.80%	2485 •	106	+100	+4.2	+424
ירדן 5.0	1032	1539			−1539
ישום השקעות 1ש"ח	299	11556			−5332
יבנה ש	11900	225	−100	−8	−59.0
ירדן א 0.1	3220	457	−30	−9	−262
כלל ישראל 10.0	880	6040	−27	−3.0	−6299
כלל ישראל 50.0	758 תב	3160	−50	−6.2	−5938
לבינר 0.1	5890	153			−48.0
לבינר 0.5	1849	610	+50	+2.8	+320
מסור מד' 1 ש"ח	720	2258			+312
מסור מד' 5 ש"ח	414	1740			−1350
מסור אפשר ב'	359	3800			−2525
מסור אגח 1	96.0	21489			−9705
עוז השק ב 0.1	3865	129			−36.0
עוז השק ג 0.5	2000	851	+30	+1.5	+347
מון השק ש	6020	139	−150	−2.4	−209
פמה א 0.1	9291	18.0	−309	−3.2	−33.0
פמה 0.5	5550	211	−150	−2.6	−215
פריון ב 0.2 ש"ח	3670	785	−150	−3.9	−1163

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות	493	10269	−25	−4.8	−21189

דלק ונפט

דלק חיפושים 1.0	3029	174	+30	+1.0	+242
דלק חיפושים 5.0	1722	598	+2	+1	+117
דלק נפט אפ 2	1010	876	+5	+5	+124
מ חיפושי נפט	16200	52.0	+300	+1.9	+146
סראיל 1.0	580	1988			−27.0
סראיל 5.0	470	869	−20	−4.1	−2448
י.ג.ע.ל. 5.0	2930	1482	−80	−2.7	−1785
מ.ב.ו. 1.0	3712	122	+10	+3	+454
מ.ב.ו. 5.0	1550	490	−15	−1.8	−1284
סראילג 0.3	6219 תב	630	+811	+15.0	+2136
צפון אגר נפט 1.	290	2075	+4	+1.4	+909
צפון אגר נפט 5.	205	2145	−1	−5	−1145
נפטא ש	1470000				−3.0

נסחרות במט"ח

בזית מ	220	500	+1300

(המשך)

קרנשטיין 5.0	137.5 מ		−7.0	−4.8	−106278
לשטיין 1.0	1393	1257	+53	+4.0	+2105
לשטיין 5.0	792	7246			−3596
באנת אביב 0.5	7620	683			−78.0
גבסי אורים 1.0	854	7261	−6	−7	−5491
סוף הוטקות 1.0	13200	30.0			
סוף הוטקות 5.0	8650	19.0	+320	+3.8	+15.0
סולוי 1.0	6210 תב	56.0	−390	−5.9	−56.0
סולוי 5.0	3706	14.0	+36	+1.0	+4.0
עפר וכליע 1.0	810	3160			−2890
עיד 3.0	— הפסקת מסחר —				
קיטורית 0.1	2943 תב	559	−200	−6.4	−1203
קיטורית 0.5	1370	812			−257
רוטנברג 1ש"ח	5000	5735	+163	+5.8	+5420
רוטנברג 5ש"ח	1550	3209			−1465
רוטנברג אפשר 2	1640	13760	+88	+5.7	+9466
רוטנברג אגח א'	107.0	214772			
רסקו מכגל	— הפסקת מסחר —				−39368
רסקו רג	— הפסקת מסחר —				

חקלאות

מטעי הדר 0.1	2980	1097	−100	−3.3	−1261
מטעי הדר 0.5	2080	656	+54	+2.8	+223
פרדרין 0.1	7835	187	−100	−1.3	−302
גבעי ורדים 1.0	1300	1250			−93.0
פרי אור 0.5	3440	320	+40	+1.2	+29.0
שן־הד 5.0	12775	398			+95.0

תעשייה

מזון וטבק

אסמים 1.0	1440	258	−55	−3.7	−309
גלפרוסט 1.0	3485	30.0	+95	+2.8	+64.0
גלפרוסט 5.0	1742 •	567	+158	+10.0	+3685
• ביצוע חלקי 58.10%					
גלפרוסט אפ 1	1519				
דובק מב ש	3635	552	−4	−3	−52.0
דובק מב מ	3635	66.0	−48	−1.1	−418
			−35	−1.0	−39.0
עלבכל 1.0	928	1520	−30	−3.1	−1898
עלבכל 5.0	600	787	−10	−1.6	−1510
פרי־הו 1.0	— הפסקת מסחר —				
פרי־הו 5.0	— הפסקת מסחר —				
סופר בירה 1.0	16300	56.0			+29.0
סופר בירה 5.0	10600	14.0	−500	−4.4	−10.0
יבוד 1.0	1727 תב	2145	+157	+10.0	+2824
יבוד א 5.0	1048 תב	4295	+61	+6.2	+5256
מן 1.0	12000				+3.0
מן 5.0	6350	16.0	+26	+4	+48.0
טמפרוסט 1.0	9780	120	+40	+4	+190
עלית 0.1	17300	344	+100	+6	+119
עסיס ב 0.5	34400	25.0	−499	−1.4	−21.0
שלמה אבגל 1.0	3208 •	216	+292	+10.0	+499
• ביצוע חלקי 82.70%					
שמן מבגל ש	5098	310	−1		−43.0

טקסטיל והלבשה

אדיר 1.0	598 תב	24489	+54	+9.9	+28299
אטים 1.0	1588 תב	3155	+110	+7.5	+2745
אופנת ברוך 1.0	600	1228	+5	+5	+1361
אופנת ברוך 5.0	425	1184			−859
אופנת אפ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ש	— הפסקת מסחר —				
דלתא־גליל 1.0	13540	73.0	+541	+4.2	+63.0
דלתא־גליל א 3.0	2935	1723	−5	−2	−601
מכוונת מאחד 1.	1881	946	+16	+9	+748
מכוונת מאחד 5.	1880	168	−40	−2.1	−251
ויסלבו 1.0	923	150	−1	−1	−28.4
ויסלבו 5.0	1460	410			−391
• ביצוע חלקי 90.80%	905 •	1008	+50	+5.9	+1782
תדיבון 1.0	8460	758	−40	−5	−622
דקית 1.0	1525	179	+15	+1.0	+92.0
דקית 5.0	1035	1480	+3	+5	+460
כתריה 0.1	2561	361	+1		+51.0
כתריה 0.4	1171	1057			+321
ליבנת 1.0	735	2082	+5	+7	+1536
מים גליק 1.0	— הפסקת מסחר —				
סטפ 0.1	3905	2011	+95	+2.5	+2803
סטפ 0.5	2394	1468			−436
עיט 1.0	14445	202	−20	−1	−116
עיט 5.0	6952 •	86.0	+80	+1.2	+38.0
• ביצוע חלקי 91.20%					
פולגת א 0.1	4180	1662	+75	+1.8	+1292
פולגת ב 0.2	3638	237	−5	−1	−332
פליקטן א 0.5	2490	1166			−1721
פרגוד	8600	43.0	+80	+9	+105
גיבור סברינה	— הפסקת מסחר —				
[illegible]	15400	76.0	+350	+3.7	+39.0
תעשי רוגוזין 1.0	3401	1064	+31	+1.5	+970

מתכת ומוצריה

אקסטין 5.0	3010	450	−30	−1.0	−141
אורדן 10.0	7750	272	+40	+5	+222
אורדן 50.0	6400	23.0			−23.0
אלקטרה 1.0	6520	138	−100	−1.5	−134
אלקטרה 5.0	4079	77.0	+150	+3.8	+47.0
כבלים ש	15909	22.8	+311	+2.0	+27.0
התבוגן 1.0	6982	50.0	+1		+6.0
התבוגן 5.0	3700	312			+2.0
התבוגן אופציה	3345	510	+100	+3.1	+440
וישה 1.0	3595	14.0	+145	+2.7	+120
וישה 5.0	2500	255	−49	−1.9	−174
טמפומטה פז 1.0	2350	2416			−612
טמפומטה פז 5.0	2080	831			−531
מתכות כרום 1.0	2300	1002			−117
כבלי ציון 1.0	2248	860	−17	−8	−361
כבלי ציון 5.0	1058	4532	+28	+2.7	+7994
[illegible]	561	778	−1	−2	−520
מרכבים 1.0		410	+11	+1.5	+423
מרכב אפ א	525 •	167	+5	+1.0	+83.0
• ביצוע חלקי 66.80%					
[illegible]	940 תב	1118	−60	−6.0	−1168
[illegible]	573	1332			−524
נחושתן 0.1	34395 תב	102	−2500	−6.8	−54.0
נחושתן 0.5	13550 תב	169	−1000	−6.9	−239
עמר פלדה 1.0	12200	270	−100	−8	−176
קרגב 1.0	1170	335			+69.0
קרגב 5.0	660	580	−10	−1.5	−978
קליל 1.0	6700	269	+30	+5	+148
קליל 5.0	3338	464	+38	+1.5	+559
שלרות 1.0	4400	316			−36.8
תעשיות לביש 1.0	1060	101	−5	−5	−98.0
תעשיות לביש 5.0	535	500	−5	−9	−240

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	376000	9.0	+4000	+1.1	+18.0
אלקו 0.1	8950	86.0	+333	+3.9	+71.0
אלקו ש 0.25	3260	639	−141	−4.2	−1241
אלקו מ 0.25	3200	11.0	−61	−1.9	−11.0
אלקטרה 0.1	23100	280	+200	+9	+134
אלקטרה א 0.5	12989	713	−71	−5	−533
אורון 3.0	266000	18.0	+6000	+2.3	+24.0
אורית 0.02ש"ח	29081	150	+850	+3.0	+244
כלל הנדש אלקטר	2085 תב	2755	−165	−7.3	−3636
טלקומוניקציות 1.0	1835	837			+78.0
טלקומוניקציות 5.0	1265	845	−15	−1.2	−1691
מיכשור 1ש"ח	490	465			+190
מיכשור 5ש"ח	290	1668	−5	−1.7	−1879
ביקון 1ש"ח	2120	106			+77.0
ביקון 5ש"ח	950 תב	729	−70	−7.0	−1475
סנבסטין אלקט 1.	5260	20.0	−60	−1.1	−20.8
סנבסטין אלקט 5.	3390	31.0			−31.0
ת.א.ת. 1.0	3351	52.0	+1		+8.0
ת.א.ת. 5.0	1250	615			−274
ת.א.ת. אפ 1	10000	10.0	+380	+3.1	+14.0
תדיראן 1.0	7190	285	+190	+2.7	+296

מלונות ומרכזי תיירות

[illegible]

מתווכים ואחרי מוצגי

[illegible]

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

[illegible]

שערי המניות

בנקים מסחריים

[illegible]

בנקים בהסדר המניות

[illegible]

בנקים למשכנתאות

[illegible]

מוסדות מימון

[illegible]

ביטוח

[illegible]

מסחר ושרותים

מסחר

[illegible]

שונות

[illegible]

חברת החשמל לישראל בע"מ
אגף הבצוע
מכרז מס' 86 / 1278
החברה מזמינה בזה הצעות
להקמת מבנים שונים
(הנדסה אזרחית)
במערכת שנוע הפחם
בתחה"כ "רוטנברג" מדרום לאשקלון.
פרטים וטופסי המכרז אפשר לקבל תמורת תשלום של –.230 ש"ח (כולל מע"מ) במשרדי אגף הבצוע רח' החשמל 16 תל־אביב (קומה 11 טלפון 614343 / 691) עד יום חמישי 30.10.86 שעה 12.00.
רשאים להשתתף במכרז הנ"ל רק "קבלנים רשומים" בהתאם לחוק.
על ההצעות להגיע למשרדנו בתל־אביב עד יום רביעי 19.11.86 שעה 12.00.
אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

שערי מטבע חוץ ביום 23.10.86

דולר יציג – 1.4796 | סל מטבעות – 1.4922

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+0.005	1.45	1.52	1.44	1.51	1.44	1.50	1.4768	1.4952	1.4738	1.4922	1.4738	1.4923	1.4845
1 מארק גרמני	+0.001	0.73	0.77	0.73	0.76	0.72	0.76	0.7434	0.7527	0.7421	0.7514	0.7419	0.7512	0.7468
1 לי"ש	+0.001	2.07	2.17	2.07	2.17	2.07	2.17	2.1155	2.1419	2.1093	2.1356	2.1090	2.1355	2.1251
1 פרנק צרפתי	—	0.22	0.23	0.22	0.23	0.22	0.23	0.2269	0.2297	0.2261	0.2289	0.2261	0.2289	0.2280
100 ינים יפאניים	−0.006	0.93	0.97	0.92	0.97	0.92	0.97	0.9430	0.9548	0.9411	0.9529	0.9427	0.9546	0.9476
1 גולדן הולנדי	+0.001	0.65	0.68	0.64	0.67	0.64	0.68	0.6578	0.6660	0.6547	0.6629	0.6567	0.6650	0.6607
1 פרנק שוויצרי	−0.002	0.89	0.93	0.89	0.93	0.88	0.93	0.9027	0.9139	0.9019	0.9131	0.9014	0.9127	0.9067
1 כתר שוודי	—	0.21	0.22	0.21	0.22	0.21	0.22	0.2156	0.2183	0.2152	0.2178	0.2151	0.2178	0.2166
1 כתר נורבגי	—	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.2021	0.2046	0.2016	0.2041	0.2014	0.2040	0.2030
1 כתר דני	—	0.19	0.20	0.19	0.20	0.19	0.20	0.1971	0.1996	0.1964	0.1988	0.1967	0.1991	0.1982
1 מארק פיני	—	0.30	0.31	0.29	0.31	0.29	0.31	0.3031	0.3069	0.3027	0.3065	0.3024	0.3062	0.3048
1 דולר קנדי	+0.005	1.04	1.09	1.04	1.09	1.04	1.09	1.0621	1.0753	1.0609	1.0741	1.0603	1.0737	1.0684
1 דולר אוסטרלי	+0.001	0.89	0.98	0.91	0.98	0.92	0.99	0.9518	0.9637	0.9474	0.9592	0.9485	0.9604	0.9551
1 ראנד דרא"פ	+0.002	0.45	0.52	0.39	0.66	0.45	0.62	0.6579	0.6661	0.6563	0.6645	0.6570	0.6652	0.6610
10 פרנקים בלגיים	+0.001	0.35	0.37	0.35	0.37	0.34	0.36	0.3554	0.3599	0.3571	0.3616	0.3565	0.3609	0.3596
10 שילינגים אוסטריים	+0.001	1.04	1.09	1.03	1.08	1.03	1.08	1.0564	1.0695	1.0535	1.0666	1.0544	1.0676	1.0611
1000 לירות איטלקיות	+0.002	1.05	1.11	1.05	1.12	1.04	1.12	1.0740	1.0874	1.0719	1.0853	1.0726	1.0861	1.0789
1 סל"י (ECU)	+0.003	—	—	—	—	—	—	1.5496	1.5662	1.5460	1.5653	—	—	1.5547
1 דינר ירדני	+0.014	4.18	4.44	4.07	4.34	4.14	4.38	—	—	—	—	—	—	4.2457
10 לירות לבנוניות	+0.001			0.29	0.31	0.20	0.40	—	—	—	—	—	—	0.3109
1 לירה מצרית	+0.005	0.75	0.80	0.74	0.79	0.73	0.79	—	—	—	—	—	—	0.8016

כפ"ס ונתניה עשויות לגנוב ההצגה מה"דרבי" הגדול בת"א

מאת ברוך הנין

הקבוצה המפתיעה מן השרון, הפועל כפ"ס, צוברת תאוצה ויש לה גם תיאבון בריא. לאחר שהדיחה את מכבי ת"א מן הפסגה, היא מתכוונת לסלק מן הדרך גם את מכבי נתניה ולפלס לעצמה נתיב אל הצמרת הלאומית.

ואכן, באיצטדיון החדש בכפ"ס תיבחן מידת הרצינות של המארחים. נצחון נקי יאפשר להם להוכיח, כי ההישג בשבת שעברה לא היה מיקרי ואילו הפסד יעמיד אותם על קרקע אפרורית ויטיל ספק לגבי רצינות יומרותיהם. נתניה המתאוששת תהיה שותפה נאותה לקרב השוק.

באופן תיאורטי מועמדת מכבי חיפה לשמור על הפסגה בתום משחק החוץ שלה מול בית"ר נתניה, אולם הנתנייתים, הרעבים לנקודות, עשויים לחולל הפתעה מרעישה. תזוזה עלולה להירשם גם אצל בני־יהודה, שתתארח אצל קבוצה דלה בנקודות ברמתה של הפועל לוד.

ה"דרבי" התל־אביבי הגדול יהווה מוקד מעניין נוסף אף שמעמדו עורער מעט בעקבות חוסר ההצלחות של הפועל ת"א. עם־זאת, העימות בין האלופה לבין מכבי ת"א מצליח תמיד "לשגע" את שני המחנות הניצים האלה, ואין ספק, כי חרף מיקומה הנמוך של הפועל צפוי בבלומפילד קרב מסקרן.

שתי הבית"ריות יאבקו ביניהן באווירה משפחתית מבלי לוותר זו לרעותה. בית"ר ת"א המארחת תנסה לנער מעצמה שני כשלונות רצופים ואילו בית"ר ירושלים מצפה לזינוק מחודש אל עבר הצמרת.

לשמשון תינתן הזדמנות ביתית נוספת להשיג נצחון בכורה מול קבוצה עיקשת כמכבי יבנה, ואותם דברים אמורים גם לגבי הפועל באר־שבע, שתארח את הפועל פ"ת מן הצמרת. מכבי יפו תנסה לבלום במגרשה את התנופה הגדולה של מכבי פ"ת.

שמשון – מכבי יבנה
השמשונים מאמינים, כי הקרח חייב להישבר. לאחר כמה התמצות שורות אמונה בכרם, שהנצחון המיוחל יפול כבר מחר. ליבנה יש, כמובן, כוונות אחרות והיא תשתדל להגשים אותן ע"י משחק הקרבה ונחישות. אין למהר ולהעניק עדיפות לאחד מן הצדדים.
התחזית: תיקו.

הליגה הלאומית

בית"ר ת"א – בית"ר י-ם
בעקבות שני ההפסדים הרצופים התערער מעט הבטחון של התל־אביבים. הם חייבים להתאושש מיד כדי לשמור על מעמדם במרכז הטבלה מבלי להתחשב ביומרות הגדולות של "האחות" מירושלים. אם ישכיל מלמיליאן לסחוף את אוהדו אל עבר שער המארחים יהיה מצבה של ת"א עגום למדי. כל התפתחות אחרת תאזן את הכוחות.
התחזית: נצחון לי־ם.

בית"ר נתניה – מכבי חיפה
לא הייתי מציע לחיפאים להקל ראש במשחק הזה. בית"ר נראית, אמנם, חלשה ולא מרכבה, אולם דווקא מול המוליכה היא תשחק במשנה־מרץ כדי לגנוב את הכותרות. חיפה היא, ללא ספק, הפייבוריטית, אך תיקו ואפילו נצחון מקומי לא יחשב לסנסציה.
התחזית: נצחון לחיפה.

הפועל לוד – בני־יהודה
לאחר שלושה הפסדים רצופים קיימת בלוד הרגשה, שניתן לעלות על המסלול כבר היום. צעירי השכונה כבר הוכיחו את יכולתם הטובה, אך המארחים מאמינים, כי האווירה הביתית תעמיד אותם עם רגל אחת לפנים.
התחזית: נצחון ללוד.

מכבי יפו – מכבי פ"ת
ליפו כדאי לקחת ברצינות את ההתאוששות הנפלאה של יריביה. פ"ת הצליחה להעמיד הרכב יציב, שקטי שני במגמות ועדיין לא אבד את המילה האחרונה. יפו נראית פתוח מאיימת מאשר במחזור הראשון, אולם יש לה כלים לסיים את המאבק בתחושה טובה.
התחזית: תיקו.

הפועל ב"ש – הפועל פ"ת
אם מצביע התיקו בנתניה על שינוי רציני אצל באר־שבע, תהיה פ"ת בצרות. המארחים יהיו שאפתנים יותר מתמיד בניסיון לרשום נצחון ראשון וצעירי פ"ת יצטרכו לגייס כל מלאי של מרץ כדי לעמוד בפרץ. עדיפות של המקומיים עם אפשרות לאיזון הכוחות.
התחזית: נצחון לבאר־שבע.

הפועל כפ"ס – מכבי נתניה
חניכיו של נסים בכר ינשאו על גלי התהילה אל משחק המבחן החשוב ואילו נתניה תציג פרופיל נמוך למדי. היכולת המשכנעת של המארחים מעניקה להם יתרון מסויים, הנובע גם מהתחושה הביתית, אולם אין זו מיקדמה מכרעת. נתניה מסוגלת להלום ביריבתה ולהוריד אותה ממרומי האולימפוס.
התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – מכבי ת"א
דוד שוויצר וחניכיו לא יתנגדו לדחות את נצחון הבכורה שלהם ל"דרבי". חרף בעיות הפרסונאליות תציב הפועל מערך להוט ונחוש בדעתו לכבוש את ההגמוניה העירונית. גם מכבי חושבת כך ואף היא נערכת לקרב מתוח, שקול ומעניין. יתכן, כי השאפתנות של שתי היריבות המושבעות תעניק לעימות צבע וברק.
התחזית: תיקו.

לראשונה בחייו: מנסדורף זכה באליפות ישראל בטניס

הטניסאי עמוס מנסדורף זכה אתמול לראשונה בחייו בתואר אלוף ישראל בטניס, לאחר תשע שנות שלטון מוחלט של האלוף היוצא, שלמה גליקשטיין.

למרות שגליקשטיין לא זכה בתואר הנכסף, לגבי 1200 הצופים שחזו במשחק המרתק הוא היה האלוף האמיתי. חרף פציעתו הקשה בשריר ביטנו, הצליח גליקשטיין להתגבר על כאביו, אבל אותות הפציעה ניכרו היטב במכות הפתיחה שלו.

המשחק התעלה לרמה גבוהה. במערכה הראשונה ניצח מנסדורף 5:7, לאחר משחק שקול. במערכה השניה שיפר מנסדורף את משחקו, אך גליקשטיין המנוסה הפך את הקערה על פיה ועלה ליתרון 3:5. מנסדורף הצליח במאמץ רב לצמק את התוצאה – 6:4, אך בסיום הוא נכנע ליריבו המנוסה – 6:4.

במערכה השלישית זכה כל אחד במכות הפתיחה שלו. במצב של 4:4 ביצע מנסדורף מספר טעויות גסות וגליקשטיין עלה ליתרון – 4:5. אולם חוסר ריכוז של גליקשטיין נוצל היטב ע"י יריבו – 5:5. מנסדורף המשיך לשחק בתנופה ועלה ליתרון – 5:6. גליקשטיין מאן להיכנע והצליח להשוות את התוצאה – 6:6, אך בסיום לא עמדו לו כוחותיו והוא נאלץ להיכנע בשובר שיויון – 7:6.

המשחק שנערך במרכז הטניס בירושלים נמשך 128 דקות. את הפרסים למנצחים העניק נשיא המדינה, חיים הרצוג, שציין כי המשחק גרם לו הנאה רבה. יו"ר הכנסת, שלמה הלל, העניק את הפרסים לאלופות הנשים. ראש עירית ירושלים, טדי קולק, בירך את המשתתפים, כן בירך יו"ר איגוד הטניס, דוד הרציק.

באליפות הזוגות זכו מנשה צור ורביב וידנפלד, שגברו על עמית נאור וגיא ביטל – 3:6; 6:7. באליפות הזוגות לנשים זכו אילנה ברגר ודנה כרמי שגברו על סופי רפאל והגית אוחיון – 6:1, 5:7, 2:6.

מילגות הטניס המסורתיות ע"ש אורון ידין, הוענקו ע"י הוריו לבועז מרנשטיין ועינת ורון. נשיא המדינה העניק עיטור מיוחד לשופטי נבחרת הדייויס של ישראל.

אוהדי פיינורד התפרעו בגרמניה

71 אוהדים של קבוצת הכדורגל פיינורד מרוטרדם נעצרו שלשום לאחר שניזוקו מכוניות, נבזזו חנויות והורסו מיסבאות באחת ההתלקחויות החמורות ביותר של אלימות של אוהדי כדורגל במערב־גרמניה.

המשטרה ציינה כי עצרה 44 אוהדים של פיינורד לפני המשחק בינה לבין בורוסיה מנשנגלדבאך במסגרת גביע אופ"א. לאחר שהאוהדים התגבשו עם אוהדים מקומיים, בזזו חנויות, הציתו מיסבאה והרסו את הרהיטים וכלים אחרים.

27 חוליגנים נוספים נעצרו בתקריות במהלך המשחק ולאחריו, כאשר ביטאו את זעמם על תבוסת פיינורד בתוצאה 5:1, על־ידי הריסת מכוניות והפיכתן בקירבת האיצטדיון.

מנהל העסקים של בורוסיה, הלמוט גראסהוף, אמר: "מעולם לא נתקלתי באוהדים כאלה. אני מניח שאופ"א תתייחס לתקריות אלה ותסיק מסקנות".

בגביע־הכדורגל 1:1
במשחק השלמה בגביע אירופה למחזיקות גביע שנערך בליסבון לעיני 80 אלף צופים, סיימו בנפיקה והורדו בתיקו 1:1.

הפתעות בגביע הספרדי
הפתעות מספר היו בסיבוב השלישי בגביע הספרדי בכדורגל. קבוצות מן הליגות הנמוכות גברו על קבוצות מהליגה הראשונה. לאגרונ ניצחה את ואייאדוליד 2:4. אייבאר גברה על סביליה 0:1 בהארכה ואלבאסטה ניצחה באותה תוצאה את סאבאדל.

ריבר־פלייט – אמריקה 1:2
קבוצת הכדורגל הארגנטינית ריבר־פלייט בואנוס־איירס ניצחה בקאלי, קולומביה, את הקבוצה המארחת אמריקה 1:2 (0:2), במשחק הראשון בגמר גביע דרום־אמריקה. משחק הגומלין יתקיים ב־29 בחודש בבירה הארגנטינית.

שני השערים של ריבר הובקעו תוך ארבע דקות, על־ידי פונס (22) ואלונסו (26). המארחים צימצמו בדקה ה־46 על ידי קאבאנאס. המנצחת תשחק בחודש דצמבר בטוקיו, נגד אלופת אירופה, סטיאווה בוקארשט, על הגביע הבין־יבשתי.

הפתעות בטניס בטוקיו
מספר הפתעות נרשמו בסיבוב השני בטורניר הטניס בטוקיו. אנדרס גומז מאקוודור, שדורג חמישי, נכנע לגרמני אריק יילן 6:4; 6:3. ארון קריקסטיין המדורג שביעי, הפסיד לבראד סקוט דייויס 7:6; 6:7, ואילו המדורג שלישי, השודי סטפן אדברג, הפך פיגור וניצח את האמריקאי המדורג 228 בעולם, קלי ג'ונס 6:4; 1:6; 6:0, תוך 90 דקות.

יתר המדורגים ניצחו בקלות. איוואן לנדל הכביע את פול מקנאמי מאוסטרליה 2:6; 3:6. בורים בקר גבר על חיימה ייזגה מפרו 3:6; 2:6. ג'ימי קונורס, המדורג רביעי, גבר על בראצר ביל סקנלון 3:6; 6:7.

ביום שני יחל באשקלון סבב פרנקל בטניס

ביום שני יפתח סבב פרנקל לטניס במרכז הטניס באשקלון. סבב זה הכולל ארבע תחרויות ומסטרס, נתאפשר תודות לתרומתו של בוב ואול פרנקל בסך 125,000 דולאר למשך חמש שנים, כלומר 25,000 דולאר לסבב.

סבב מקצוענים המעניק ניקוד למשתתפים (גם ניקוד סבב וגם א.טי.פי.), נותן לשחקנינו הצעירים הזדמנות לשחק בטורניר בין־לאומי בארץ (וע"י כך חוסך הוצאות נסיעה) ולהתמודד נגד שחקנים זרים באליפות בין־לאומית.

למעלה מ־70 שחקנים זרים מ־18 מדינות נרשמו לסבב, בתוכן ארה"ב, יפאן, טורקיה, ארגנטינה וניו־זילנד. טנסינו מרומניה (מדורג 187 בעולם), שהשתתף בטורניר הפרס הגדול ב־1985, יהיה המדורג מספר אחד וקיבל כרטיס חופשי ואיחור להירשם. גם שחקנים כמו דידון אנדריי מרומניה (מדורג 246) וטנגלו אנגלו מאיטליה (מדורג 437) שפנו לאחר סגירת ההרשמה, נאותו לבוא לתחרות ולהשתתף במוקדמות.

המוקדמות לתחרות הראשונה באשקלון יתחילו מחר וימשכו ביום ראשון.

טורניר שני יהיה בירושלים (3 – 8 בנובמבר), שלישי בדימונה (10 – 15 בנובמבר) ורביעי ביפו (17 – 22 בנובמבר).

המסטרס ברמת־השרון ייערך בתאריכים 24 – 28 בנובמבר ויכלול את 16 הטניסאים בעלי התוצאות הטובות ביותר.

הפרסים במסטרס הם: 850 דולאר למנצח, 600 לפינאליסט בעוד בכל אחת מהתחרויות יקבל המנצח 600 דולאר והמפסיד 450.

ברה"מ הקדימה ארה"ב בהיאבקות
ברה"מ זכתה באליפות העולם בהיאבקות סגנון חופשי, בתחרויות שהתקיימו בבודאפשט.

הסובייטים צברו בסיום 91 נקודות, לפני ארה"ב 72, בולגריה 59, הונגריה 39, מזרח־גרמניה 33, יפאן וקובה – 31 כ"א.

ביום האחרון של התחרויות נטלו הסובייטים שתי מדליות זהב, במשקלים 90 ק"ג, על ידי מאחראבק האראצייב וב־62 ק"ג, על ידי עוזיר איטאייב.

ארה"ב נטלה את מדליית הזהב ה"כבדה" ביותר, על ידי ברוס באומגרטנר, במשקל 130 ק"ג, כשלסובייטי דוד גובדרוזישווילי, העניקה מדליית כסף.

קובה זכתה במשקל 74 ק"ג על ידי ראול קאסקארט, וגם צפון־קוריאה מדליית זהב אחת, במשקל 52 ק"ג, על ידי קים יונג סיק.

ליגה ארצית בכדורסל

מאת משה בהן

משחקי המחזור הרביעי בליגה הארצית בכדורסל נערכו אמש.

מחוז צפון: מכבי נתניה – הפועל גן־שמואל 79:102, מכבי כרמיאל – הפועל בית־אלפא 82:100, הפועל עמק־הירדן – הפועל בקעת בית־שאן 81:82, מכבי חדרה – הפועל עין־דור 59:83. מחוז דרום: אליצור רמלה – מכבי דרום ת"א 72:86, אליצור קרית־אונו – אליצור פ"ת 70:85, מכבי ראשל"צ – מכבי פ"ת 73:83, מכבי ירושלים – בית"ר ירושלים 69:114.

מאדריד: עיר ללא רחמים

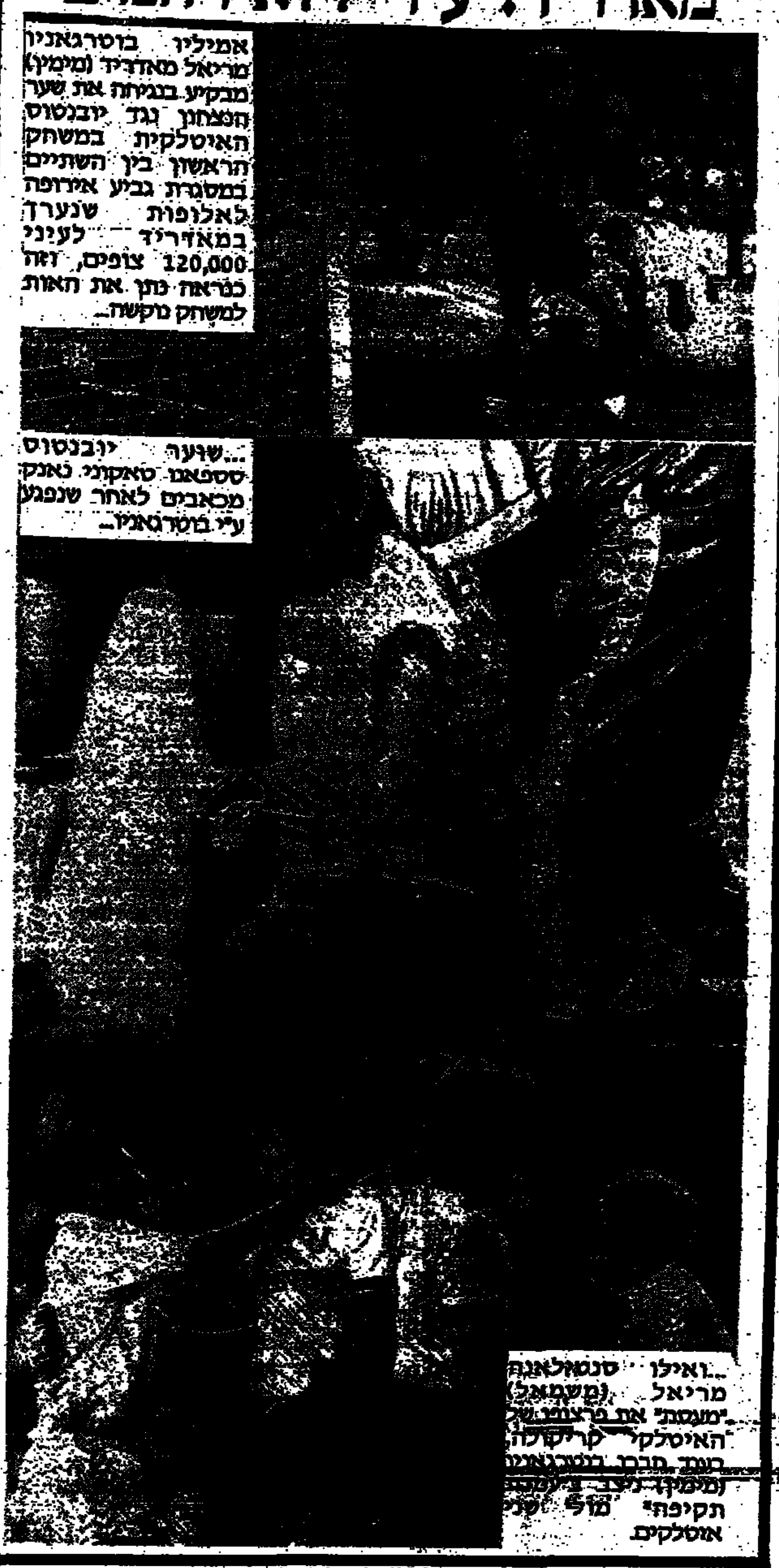

אמיליו בוטרגאניו מריאל מאדריד (מימין) מבקיע בנגיחה את שער הנצחון נגד יובנטוס האיטלקית במשחק הראשון בין השתיים במסגרת גביע אירופה לאלופות שנערך במאדריד לעיני 120,000 צופים, וזה כנראה נתן את האות למשחק נוקשה...

...שעה שוער יובנטוס סטפנו טאקוני נאנק מכאבים לאחר שנפגע ע"י בוטרגאניו...

...ואילו סנטולאנה מריאל (משמאל) "מעסה" את פרצופו של האיטלקי קריקולה, בעוד חברו בוטרגאניו (מימין) ... תקיפה" מול ... אוטלקים.

יהוד תשאיר כנראה היום את הפיסגה והנקודות אצל חולון

מאת שמואל טל

פחות משבוע לאחר עלייתה לפיסגת הליגה הארצית, תתייצב היום הפועל יהוד למשחק הדרך הקשה בחולון. יריבתה, הפועל צפרירים חולון, המפגרת רק בשתי נקודות אחריה, תנסה להנחיל לה את המשבר הליגה הראשון.

קבוצות הפועל מחדרה ומטבריה יתייצבו למשחקי הבית שלהן כשתוצאת משחקה של יהוד כבר תהיה ידועה. אם תאבד יהוד נקודות ירוויחו מכך שתי יריבותיה העיקריות. חדרה תארח את בית"ש בשעה שטבריה תשחק בבית עם הפועל מרמורק.

הפועל עכו שהפכה לפתע לגורם בצמרת, תארח את בית"ר רמלה המתאוששת. למכבי שעריים תינתן הזדמנות לחזור לעצמה אחרי ההפסד בדרבי, על חשבון הפועל דימונה.

להפועל חיפה צפויה מלאכה קלה יחסית נגד סוגרת הטבלה, הכוח ר"ג. הפועל ירושלים המחפשת עדיין את הנצחון הראשון תנסה לעשות זאת מול מכבי רמת־עמידר, בקרב תחתית מובהק. גם הפועל ר"ג, שטרם ניצחה העונה, תשאף לעשות זאת נגד העולה החדשה, בית"ר נהריה.

הפועל ר"ג – בית"ר נהריה
הפועל ר"ג שעוד לא ניצחה העונה, תנסה לעשות זאת מחר מול העולה החדשה מנהריה. סיכוייה לכך טובים, אם כי האורחים שזכו בשבוע שעבר בנצחון הבכורה לא יוותרו בקלות. כדי לנצח זקוקה ר"ג לשיפור ניכר בהתקפתה. אם זה יבוא סביר להניח שהנקודות ישארו ב"מכתש".
התחזית: נצחון לר"ג.

הפועל חדרה – בית־שאן
לאחר שספגה את ההפסד הראשון, חוזרת מחר הפועל חדרה הביתה כדי לארח את העולה החדשה מבית־שאן. יחסי הכוחות בין השתיים נוטים בבירור לכיוון המארחת. מעניין יהיה לראות כיצד יתאוששו מהפסדם בשבת הקודמת. אם יחזרו לכושרם הטוב, ישפכו זעמם על אורחיהם.
התחזית: נצחון לחדרה.

צפרירים חולון – יהוד
משחק המחזור. הוא יערך כבר היום ויופנו אליו עינים רבות. יהוד שזינקה לפיסגה תרצה להוכיח את כוונותיה הרציניות, אולם החולונים יודעים שזו ההזדמנות שלהם לתקוע יתד בצמרת. צפוי משחק שקול ומרתק. ההרגשה האישית שלי היא שיהוד תחזור הביתה בידיים ריקות.
התחזית: תיקו ומעלה לחולון.

שעריים – דימונה
ההפסד ב"דרבי" פגע בשחקני שעריים. מחר תינתן להם ההזדמנות לחזק את הרושם, שפה שיארחו את העולה החדשה מדימונה. על הנייר שעריים קלה על האורחים מהדרום, אולם כדי להשאיר את הנקודות בבית יצטרכו המקומיים לשחק טוב הרבה יותר מאשר בשבוע שעבר.
התחזית: נצחון לשעריים.

הפועל טבריה – מרמורק
טבריה ניצחה לראשונה בשבוע החולף. באותה שעה זכתה מרמורק בניצחונה הראשון. אבל לעובדות אלה לא תהיה משמעות במשחק מחר. טבריה טובה יותר וגם ביתית. קשה להבין שהאורחים מרחובות יצליחו לסכן את עליונות המקומיים.
התחזית: נצחון לטבריה.

הפועל עכו – בית"ר רמלה
עכו המפתיעה לוטשת עין לפיסגה. הקבוצה טרם נוצחה העונה ומציגה כדורגל התקפי המניב שערים. מאידך, פתחה רמלה את העונה בצליעה ורק במחזור האחרון זכתה בנצחון בכורה. הביתיות מעניקה יתרון לעכואים, אבל הבית"רים מסוגלים להתעלות על עצמם ולהוליך נקודה.
התחזית: תיקו ומעלה לעכו.

הפועל חיפה – הכח ר"ג
לכאורה משחק קל לחיפאים מול סוגרת הטבלה. אבל חיפה מפגינה לאחרונה יכולת ירודה שבודאי לא תקל עליה את המלאכה. הכח, היחידה שטרם צברה נקודות בארצית, היא קבוצה במשבר. קשה להאמין שדווקא מחיפה יצליחו ה"סגולים" לחזור הביתה עם נקודות.
התחזית: נצחון לחיפה

הפועל י-ם – רמת־עמידר
היורדת הלאומית מארחת מחר את רמת־עמידר במשחק תחתית מובהק. שתי הקבוצות בעלות העבר הלאומי התדרדרו לעבר החלק התחתון והלא כל־כך סימפטי של הטבלה. כדי להחליץ ממנו יצטרכו לנצח. למרות שלהרכב עמידר חוזר מספר תיקים אני מהמר על המקומיים.
התחזית: נצחון לירושלים.

הליגה הארצית

הליגה הארצית

	קבוצה	משחקים	שערים	נקודות
1.	הפועל יהוד	4	9–3	10
2.	הפועל טבריה	4	10–4	9
3.	הפועל חדרה	4	11–6	9
4.	הפועל עכו	4	8–4	8
5.	הפועל חיפה	4	7–4	8
6.	צפרירים חולון	4	3–0	8
7.	מכבי שעריים	4	6–3	7
8.	הפועל בית־שאן	4	3–2	6
9.	בית"ר רמלה	4	4–7	5
10.	בית"ר נהריה	4	1–2	4
11.	הפועל מרמורק	4	4–6	4
12.	הפועל דימונה	4	0–2	3
13.	הפועל ר"ג	4	1–5	2
14.	הפועל י-ם	4	3–9	1
15.	מכבי עמידר	4	2–9	1
16.	הכח ר"ג	4	2–8	0

גם "שירים ושערים" בספק

הבעיות בין רשות השידור לבין הנהלת ההתאחדות לכדורגל לא ירדו מסדר היום. היום עשויה הנהלת ההתאחדות לכדורגל לאסור את שידור התכנית הפופולארית "שירים ושערים", בגלל אי־שידור התכנית "משחק השבת" בטלויזיה. בהתאחדות לכדורגל טוענים שההסכם עם רשות השידור הוא על שידור שתי התכניות ואי־שידור אחת מהתכניות מבטלת את ההסכם.

נורית יעקב ומלי מילר העפילו אתמול לגמר אליפות ישראל בטניס לנכים. במשחקי חצי־הגמר גברה נורית יעקב על תיקי אבישי 6:3, 7:6, 6:7, במשחק שנמשך שלוש וחצי שעות. במשחק השני גברה מלי מילר על אריאלה מינן 6:1, 5:7.

בתואר אלופות הזוגות זכו יעקב ומילר שגברו על מינן ואבישי 5:7, 4:6.

ריצ'רדסון מהניקס הגיע אתמול לר"ג

שחקן הניו־יורק ניקס, מייקל ריצ'רדסון, הגיע אתמול לארץ כדי לחזק את קבוצת הפועל ר"ג. ריצ'רדסון נאלץ לעזוב את ליגת ה־נ.בי.איי בגלל התמכרותו לסמים. אברהם חמו סיפר כי נסיונו הרב בטיפול בבעיות סמים, שיכנע את סוכנו של ריצ'רדסון לאפשר לו לבוא לארץ.

ריצ'רדסון יוליך את הכדורסלן שחום־העור, ברנר פיליפ. בר"ג מאמינים שריצ'רדסון ישפיע על הקבוצה ויעביר אותה לצמרת הטבלה.

משה גרשונוביץ בן 90

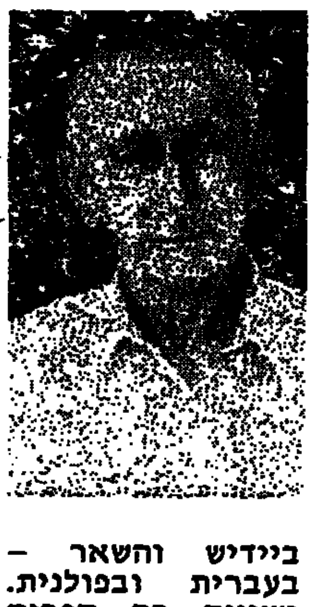

משה גרשונוביץ גאה על מקצועו היהודי המובהק, באשר כבר בעלותו ארצה ב־1925, היה איש מספריים־ומחט שעמד בראש אגודת החייטים בלודז'. היה ממייסדיה של מפלגת פועלי־ציון שמאל בפולין. כל שנותיו בארץ, כתושב תל־אביב, התפרנס מיגיע כפיו ומבלי לנצל עבודת הזולת, ובצידה הקדיש את כל־כולו לפעילות ציבורית, וכמובן – בהתנדבות ובצניעות, כדרכו:

הוא טיפח את הספריה ע"ש י.ל. פרץ, אשר בהנהלתו גדלה לכדי 35,000 כרך, חציים ביידיש והשאר – בעברית ובפולנית. מצויים בה ספרים נדירים ביידיש, אשר נרכשו ביזמתו. לימים צירף לספריה חדר קריאה לעתונות, הפתוח למבקרים, ללא תמורה.

תרומתו העיקרית היא: ייסוד הוצאת הספרים ע"ש י.ל.פרץ, שהיא כיום הגדולה ביותר בעולם (לספרי יידיש), הקשורה ומסועפת בתפוצות ישראל ברחבי העולם. עד היום הוציאה לאור למעלה מ־600 ספר ביידיש ובעברית. ביזמתו הפכה ההוצאה "מקלט" לעולים מברית־המועצות, בהוציאה לאור את יצירותיהם ובסייעה בקליטתם הרוחנית והכלכלית.

משה גרשונוביץ היה ממניחי היסוד למכון לחקר תנועת העבודה היהודית ע"ש עמנואל רינגלבלום והוא חבר בהנהלת "בית ראשוני פועלי־ציון" ברח' ברנר, שבו שוכנים המוסדות הנ"ל.

בשנת 1982 הוענק למשה גרשונוביץ התואר "יקיר תל־אביב" מטעם עירית ת"א על פעלו הציבורי למען תושבי העיר בנושאי תרבות, ספרות וחברה.

איש צנוע, אחיעזר ואחיסמך, ונחבא אל הכלים, חרף פעילותו הציבורית הענפה, גם היום – בשנת ה־90 לחייו.

עירית תל־אביב־יפו
שולחת ברכה חמה
למשה גרשונוביץ
יקיר העיר תל־אביב
על פעלו הציבורי למען תושבי העיר
בנושאי תרבות, ספרות וחברה
במלאות לו 90 שנה
כה־לחי!
עד 120

לחבר משה גרשונוביץ היקר
מותיקי פועלי־ציון ותנועת העבודה הציונית
ליובלך ה־90
ברכות נאמנות, בריאות ואושר
לך ולרעיתך רוז'קה היקרה.
בית ראשוני פועלי־ציון

לחבר היקר והנכבד משה גרשונוביץ
מותיקי וסוללי הדרך הרעיונית של פועלי ציון שמאל
במלאות לו 90 שנה – עד 120
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך פעילותו הציבורית
בית יעקב זרובבל
בפתח־תקוה
ההנהלה וציבור החברים

לחבר משה גרשונוביץ
ממייסדי הוצאת הספרים ע"ש י.ל. פרץ
ויושב ראש ההנהלה
ליובלך ה־90
כה־לחי!
הוצאת הספרים והספריה
ע"ש י.ל. פרץ
ועובדיה

לחברנו היקר
משה גרשונוביץ
ליובלו ה־90
כה־לחי!
חברי פועלי־ציון
בקבוץ משמר הנגב

לחבר משה גרשונוביץ
יקיר תל־אביב ורב המעש
ליובלו ה־90
מיטב הברכות
מכון רינגלבלום
לחקר תנועת
הפועלים היהודית

למשה גרשונוביץ
ברכות נאמנות, בריאות ואושר
ליובלך ה־90
כה לחי!
דפוס אורלי פרידמן
תל־אביב

هكذا من الاصل

هكذا من الأهل

ליפאורה בע"מ
דרוש:
מוכרן
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית (אקדמאית — יתרון)
* נסיון במכירות
* תושב גוש־דן
* דינמי ובעל יוזמה
* רשיון נהיגה.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2340, רחובות 76120 לציין עבור „משרת מוכרן".

שמרי מודעה זו והיכנסי אלינו
"לפרסונל"
מגוון הצעות עבודה בהתאם לכישוריך כמו:
* **מזכירה** לארגון משרד ויחסי אנוש.
* **פקידה** + ידע בהנהח"ש למשרה מפוצלת.
* **כתבנית עברית - אנגלית**
* **כתבנית עברית**

כח אדם „פרסונל" דיזנגוף 203 תל־אביב טל. 232667, 03-234440

לחברת קבלנית פרטית לבניה
בצפון
דרוש
מהנדס ביצוע מנוסה
הכישורים הדרושים:
* בוגר הטכניון
* 5 שנות נסיון לפחות בביצוע
* כושר ניהול מו"מ עם קבלני משנה
* נסיון בביצוע עבודות ציבוריות ומגורים.

נא לפנות בכתב יד בצרוף המלצות לת.ד. 2363 חיפה.
— סודיות מובטחת —

למוסד כללי בתל־אביב
דרושים:
איש ארגון ושיטות
* נסיון של 3 שנים
פקיד ארכיב
* שעות עבודה 14.00—21.00.
* 10 שנות לימוד לפחות, לאחר שרות צבאי.

נא לפנות טלפונית 03-430198

לחברת יבוא דרושה
מזכירה
5 ימי עבודה בשבוע
הכישורים:
* ידע ונסיון בעבודות מזכירות
* ידע ונסיון בהדפסה במעבד תמלילים
* ידע בשפה האנגלית.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 51328 מ. 67217 ת"א.
תנאים טובים למתאימה — סודיות מובטחת

לחברה משקית
דרוש/ה
מפעיל/ה למחשב י.ב.מ. 38
בעל/ת נסיון
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד לאגף כח אדם, ת.ד. 332 תל־אביב — 61002. מועמדים מתאימים בלבד יענו.

קבוץ שדה יואב ליד אשקלון
מחפש
מורים למשרה חלקית
א. הוראה מיוחדת + חשבון לכיתות ב—ד'
ב. תנך + הסטוריה לכיתה ח'.
טלפון 051-29131/2

למוסך מרכזי גדול
דרושים:
מכונאי רכב
בכל הרמות
תנאים טובים למתאימים.
טלפון 9-779111

למוסך מרכזי של חברה ליבוא רכב
דרושים:
1. **חשמלאי מוסמך** למשרה מלאה או עבודה קבלנית
2. **מכונאי רכב** בעל נסיון.

לפרטים 03-334974 לפנות לסמיר.

לחברה להובלה
דרושים
1) נהגי פול־טריילר
2) נהגי משאיות
עד המשקל 15 טון בעל נסיון בלבד! מגורים באזור לוד, רמלה וגוש דן
טל. 03-824750, 03-824835.

לאופנת פיצי
דרוש
גזרן
מנוסה
03-210766

למחלקת הנהלה במשרד רואה חשבון
דרוש:
מנהל/ת מנוסה
(נסיון של שנתיים לפחות)
משרה מלאה
טל. 623972

למפעל תכשיטים
דרושים
צורפים ומשבצים
03-381119

למפעלנו באיזור המרכז:
דרוש/ת
מנהל/ת מחלקת שכר
הכישורים הדרושים:
1. הכרת מערכת השכר ודיני עבודה על בוריה.
2. נסיון של 3 שנים לפחות בניהול מח' שכר.
3. ידע ונסיון בעיבוד נתונים באמצעות מחשב.
4. ניהול צוות עובדים וטיפול בענייני השכר של כל עובדי המפעל.

על המעונינים לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 2144 תל־אביב עבור „מנהל".

לחברת שנהר אגרוטכנולוגיה בע"מ
דרוש
סמנכ"ל לארגון וכספים
כישורים מיטביים:
* נסיון ניהול אדמיניסטרטיבי בחברה יצרנית המשווקת בחו"ל
* נסיון בבניית ובקרת תקציב, תזרים מזומנים וניהול חשבונות ממוחשב
* כושר ארגון וחוש סדר מפותחים
* שליטה מלאה באנגלית.

שנהר מפתחת, מייצרת ומשווקת צמחי בית ליצוא, בהתבסס על טכנולוגיות מתקדמות וייחודיות. לחברה בסיס הון מוצק ורוח יזמית מפותחת.

נא לפנות בכתב יד: „שנהר", רח' היצירה 28, ר"ג, מ. 52574.

למחלקת שרות מעליות
דרושים
1. **מנהל מחלקה**
הכישורים הדרושים:
רשיון מעליתן
נסיון בהזמנה בזרם ישר
עדיפות למהנדס/הנדסאי
2. **מעליתן/טכנאי שרות**
בעל רשיון מעליתן או חשמלאי מוסמך

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בפרוט ידע ונסיון לת.ד. 29178 ת"א
— סודיות מובטחת —

לקו־אופ רעננה
רח' אחוזה 142
דרושים
* **מחסנאי ראשי** בעל נסיון של שלוש שנים לפחות בענף המזון.
* **עובדי מחלקת בשר**
* **אחראית מעדניה**
* **קופאיות**

מועמדים מתאימים יפנו למנהל כח אדם טל' 052-23080
בשעות 08.00—13.00
052-454343

לחברה גדולה בענף הקוסמטיקה וחומרי ניקוי
דרוש
סוכן מכירות
חרוץ עם נסיון קודם.
עבודה עם אתגר, באוירה נעימה.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות בכתב יד ולפרט נסיון קודם לת.ד. 4496 ת"א עבור סוכן.
— סודיות מובטחות —

לחברת אמריקה ישראל בליידס בע"מ
ברמת־גן
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
* סוג ב', ב־3 שנות נסיון,
עבודה במשרה מלאה, 6 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 5036 רמת־גן 52150

לישרוטל — ניהול מלונות בע"מ ת"א
דרוש/ה
פקיד/ת קניות
לעבודה פקידותית אדמיניסטרטיבית במחלקת הרכש
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית
* נסיון של 3 שנים לפחות בעבודת פקידות
* ידיעת השפה האנגלית הכרחית (רצוי הדפסה)
* דינמיות ויוזמה
* חוש מפותח לסדר

העונים על כל הדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב עם פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 50150 ת"א מיקוד 68125

לחברת ביטוח בת"א
דרוש/ה
מפיק/ת פוליסות
הכישורים הדרושים:
נסיון בתפקיד
שליטה בעברית ובאנגלית
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1025 ת"א ולפרט נסיון קודם בעבודה.
סודיות מובטחת.

קבוץ חניתה מעונין
באחות מוסמכת
* עם נסיון, מגורים במקום.

טל. בבוקר 04-967301
שלוחה 2389 ומשעה 14.00 לרינה
04-967476

לקבוץ משמר העמק
דרושה
מורה לכתה א'
לעבודה מיידית — רצוי בוגרת „אורנים" או סמינר הקיבוצים.
מגורים במקום.
נא להתקשר בשעות 07.00—14.00 לטלפון 04-894681

למפעל מתכת בחולון
דרושים
1. **חרט מעולה**
5 שנות נסיון.
2. **כרסמים מעולים**
לכרסום או ל־C.N.C
03-5562901

למפעל מתכת
דרוש
מהנדס או הנדסאי
לייצור או מכונות
לניהול אגף מכבשים באזור אשקלון.
נסיון 5 שנים לפחות.
לפנות בטלפון 03-614604
בין השעות 8.00—17.00

ארגון המיצג תעשיינים מחפש
מזכירה
ליום עבודה מלא
על המעונינות לפנות בכתב־יד, תולדות חיים מפורטים ונסיון עבודה קודם לת.ד. 3198 ר"ג 52131. העבודה דורשת עצמאות וגילוי יוזמה אישית

מוסד ציבורי בתל־אביב
מחפש
איש ארגון וכח־אדם
למשרה מלאה
דרישות התפקיד:
* השכלה אקדמאית
* הכרת המשק הישראלי
* נסיון בניהול משא ומתן
* ידע בדיני עבודה וכח־אדם
* יוזמה ויכולת ארגונית
* יכולת לעבודת צוות
* נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות
* רשיון נהיגה.

ותנאי שכר בהתאם לכישורי המועמד
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 13294 תל־אביב בציון „איש ארגון"

לתפקיד לא שגרתי
דרושה
מועמדת בעלת מרץ
בלתי גדלה ואישיות כריזמטית.
יכולת קומוניקציה ותרבה סבלנות

על המועמדת יהיה לפגוש בבכירי ארגונים מוסדות ומפעלים ולנהל משא ומתן, ברמות גבוהות ביותר.

למועמדת שתמצא לתפקיד מוצעת מהירה בחברה המובילה בתחום עיסוקה.

שכר יורכב מבסיס ותוספת הצלחה ההוצאות בתפקיד יכוסו ע"י החברה.

לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפונים:
03-264241, 264242, 264243, 255188

לחברת „תבל" שרותי יבוא ויצוא בע"מ
סוכני מכס ומשלחים בינלאומיים דרושים —
1. **עוזר למנהל כספים**
רצוי בעל נסיון קודם וקשרים עם בנקים עיסקות לכלכלן.
2. **מנהל/ת חשבונות**
עם נסיון התאמות לקוחות וגביה סוג 3.
3. **פקידות**
להכנת חשבוניות בעלות 12 שנות לימוד.

לפנות ל־335071 אלי

לסניפי חברת ה. בלמוש בע"מ
דרושים
טכנאים למיכון משרדי
עם ידע באלקטרומכניקה.
לירושלים:
טכנאים למכונות צילום
02-244276 02-244329
לתל־אביב:
1) **טכנאים למיכון משרדי**
03-256461 (למר פיליפ)
2) **טכנאים למכונות צילום**
03-256461 (למר וידאס).

הכשרה תינתן במעבדות החברה

לחברת ציוד מוסכים ופנצ'ריות
מאיירס שיווק 1981 בע"מ
דרוש
בעל רקע טכני
לעבודה בבית המלאכה לתיקון ג'קים, כלים פניאומטיים.
פרטים: טלפונים
03-908521 ; 03-909942
איזור התעשיה סגולה פתח־תקוה.

למפעל תעשייתי ליצוא
בעפולה דרוש
מנהל פרוייקט / מנהל מפעל
המתמחה באקסטרוזיה ובהזרקה של פלסטיק לפרוייקט מפעל חדש
065-97995 065-91181

צוות דינמי בחברה העשייתית מתפתחת מעוניין לצרף אליו
אחיות אקדמאיות
לפרויקט מתפתח במוסדות רפואיים באזורים: מרכז הארץ, חיפה והצפון.

הכישורים: נמרצות; בעלות כושר ביטוי; נכונות לעבודה רבגונית; נסיון בניהול צוות — יתרון; שעות עבודה גמישות.

מועמדות מתאימות תפנינה בכתב־יד בציון קורות־חיים אל ת.ד. 3953 פתח־תקוה 49517 עבור „אחיות אקדמאיות". סודיות מובטחת.

למושב בית יהושע
דרוש
מזכיר - גזבר
לפרטים ותאום ראיון
טל' 053-97267 053-99185

למלון דיפלומט י־ם
דרושים:
פקיד/ת קבלה
בוגרי תדמור או בעלי נסיון
קופאי קבלה
בוגרי תדמור או בעלי נסיון
טכנאי קירור
נסיון ביחידות תעשייתיות

העבודה במשמרות,
לא יינתנו מגורים.
לפרטים לקביעת ראיון נא לפנות למחלקת כ"א טל' 02-777188/9.

דרוש מנהל
לתפעול חווה בקליפורניה
הכישורים הנדרשים:
1. נסיון מוכח בניהול עצמאי של שטחי חקלאות גדולים, בעיקר מטעים נשירים, ירקות (תעשיה ומאכל), וגידולי שדה.
2. נכונות ליציאה מידית.
3. ידיעה טובה של השפה האנגלית (דבור, קריאה, וכתיבה); (ידיעת השפה הספרדית — יתרון).
4. השכלה על תיכונית בחקלאות — יתרון.
5. יוצא צבא.

לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-660954/5

לחברה ציבורית
דרושה
מזכירה/כתבנית עברית - אנגלית
לתקופה של חצי שנה עד שנה.
שעות העבודה 07.30—15.00.
לפנות בטלפון 03-260145 לכח אדם

מ.ר.ב. מחשבים בע"מ
דרוש/ה
מתכנת/ת
עם ניסיון מוכח
ב־R.P.G II במערכת S/36
נא לפנות בכתב־יד בלבד
לת.ד. 44550 חיפה 31445
— סודיות מובטחת —

עם הרחבת הפעילות של חברה לשווק מוצרי חשמל ואלקטרוניקה
דרושים:
סוכנים ברחבי הארץ
לעסק עצמאי עם פוטנציאל רב.
החברה תכין עבורך את התכנית המסחרית.
לכתוב בצרוף פרטים על עיסוקים קודמים לת.ד. 3316 עבור רשת.
רק פניות רציניות ייענו.

למלון דיפלומט ת"א
דרושה:
מזכירה
שפת אם אנגלית.
המעוניינות יפנו למלון דיפלומט ת"א, מח' כח־אדם טל' 294422

לחברה קבלנית דרושים
לעבודה במרכז הארץ
1) **מהנדס ביצוע**
עם נסיון 5 שנים
2) **קבלני שלד**
3) **קבלני גמר**

לפנות לת.ד. 33002 חיפה 31330

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
כישורים נדרשים:
1) השתלבות בצוות הנהח"ש, 2) ידע ונסיון בהנהח"ש ממוחשבת, 3) נסיון רב בכל תחומי הנהח"ש כולל הכנה לביקורת שנתית של רו"ח.
לפנות 03-814905
5 ימים בשבוע.

בהרצליה דרוש
מחלק עתונים
לשעות הבוקר המוקדמות
בעל קטנוע ותושב המקום.
לפנות 554064

לחברת בניה
דרושה
פקידה
למחלקת מכירות
לאחר שרות צבאי,
ידיעה מושלמת בעברית,
ידע בסיסי בהנהח"ש
לקביעת ראיון להתקשר לסמדר
03-630440-1-2

למשב רב רכב
דרושים
מתקיני רדיו טייפים ומערכות אזעקה לרכב
נסיון קודם הכרחי.
תנאים טובים למתאימים.
טלפון 03-330273

לחברה תעשייתית דינמית ומתפתחת באזור המרכז
דרוש
מנהל חשבונות
למחלקת הנהלת־חשבונות
הכישורים: 12 שנות לימוד; סוג 3 בהנה"ח; יוזמה, חריצות והתמדה; נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה המקובלות.
מועמדים מתאימים עד גיל 30 מתבקשים לפנות בכתב־יד בציון קורות־חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517, או טלפונית לאוריה — 03/9234424-7 (שלוחה 146). סודיות מובטחת.

לחברת תיירות גדולה
סניף ירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2-3
למשרה מלאה
עם נסיון של 3 שנים לפחות בענף התיירות.
לפנייה במשרד הראשי
03-220172/8, 03-225130/8

"ליגת — תעשיות בע"מ"
שדרות
למפעל בהקמה דרוש/ה
מהנדס/ת ייצור
עם ניסיון לתפקיד ניהולי בכיר.
התפקיד כרוך בהשתלמות בארה"ב.
על המועמדים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח אדם ת.ד. 120 קרית גת מיקוד 82000 טל. 051-882711.

למגן — מפעלי דפוס נצרת בע"מ
דרושים:
1. **מנהל מחלקת הפצה**
* לרשתות, חנויות, וכו'.
2. **עוזר למנהל מכירות**
* רצוי בעל ידע בנושאי דפוס וספרים.
3. **מזכירה מנוסה**
* למנהל מכירות
4. **מזכירה אדמיניסטרטיבית**
* להנהלת החברה

המשרות מלאות ובתל־אביב
לפנות לת.ד. 32133 תל־אביב

היפרכל חולון
רח' פרופסור שור 36
דרושה
אחראית מחלקת הלבשה
מועמדות מתבקשות לפנות במקום ביום ראשון 26.10.86 בין השעות 09.00 — 11.00.

לחברה ליצוא חקלאי
דרוש
עובד למחלקת משק ואחזקה
הכישורים הדרושים:
* ידע טכני כללי בנושא חשמל, אינסטלציה ונגרות
* שליחויות (העברת דאר וכדומה)
* נשיאת משאות קלים

המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7163 תל־אביב עבור „עובד משק".

לטופר
דרושים:
1. גזרנים
נסיון
2. פורסים
נסיון
3. עוזרי גזרן
נסיון
4. אחראי על מחלקת ביקורת סיב או גמר
נסיון
להתקשר לעדי 217737

לודזיה רוטקס
דרוש
ראש צוות תפ"י
* נסיון מוכח בתפקיד דומה
* עדיפות לבוגר שנקר
לפנות בכתב תוך ציון מספר טלפון אל ת.ד. 34 חולון 58100.
בוא תרגיש לודזיה

לחברת תיירות גדולה
דרוש/ה
מפעיל/ה תיירות
TOUR OPERATOR
לתיירות נכנסת, מחלקת קבוצות.
נסיון של 3 שנים לפחות. אנגלית – הכרחי, גרמנית – יתרון.
לקביעת ראיון נא לפנות: 03-246261.

לחברה מסחרית בנתב"ג
דרושים
1. מנהל/ת חשבונות
סוג 2, ידע בעבודה עם מחשב, שנתיים נסיון. לפנות למוטי.
2. מחסנאי מזון
נסיון של 5 שנים. לפנות לפטר.
לטלפן: 03-9711266/7

שופר-סל
דרושות קופאיות
לסניף ארלוזורוב 57 תל-אביב
אין צורך בניסיון קודם —
הכשרה תינתן במקום.
לפנות למנהל הסניף במקום.

מטע תעשיות מזון בע"מ
לסניף השרון
1) **מדגימות**
לאזורים: רעננה, הרצליה, רמת השרון, כפר סבא, נתניה.
ארבעה ימים בשבוע
5 שעות כל יום
2) **סדרנים־סדרניות**
לאזורים: רעננה, הרצליה, רמת השרון, הוד השרון, נתניה.
5 ימים בשבוע
6 שעות כל יום
המעונינים נא להתקשר בשעות היום טל. 063-34683
בשעות הערב יוסי שניידר 063-32168
משה תמיר 03-964434

למשרד מהנדסים בתל-אביב
דרוש
הנדסאי מנוסה
לתכנון עבודות צנרת (אינסטלציה סניטרית, אויר דחוס)
לפנות בטלפון 447383 בין השעות 8.00-14.00

דרוש
איש מכירות
להפצה לחנויות
רצוי נסיון בתחום ציוד ורהוט משרדי
03-262047 מרים

למשרד רואי חשבון בתל־אביב
דרושים
רואי חשבון
צעירים ומנוסים, בעלי נסיון של 3 שנים ומעלה, בביקורת חשבון.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
לפנות א'—ה' טלפון 03-661231

Mustela femme
תכשירי ספוח ואיפור
"אותך אנו מחפשים"
מעוניינת לעבוד באזור מגוריך?
בשעות הנוחות לך?
היי יועצת יופי!
התקשרי לקביעת ראיון למרכז מוסטלה הקרוב
(הכשרה תנתן למתאימות)
תל־אביב: 03-235229, 03-238804
רמת־גן גבעתיים: 03-251577
אור־יהודה סביון: 03-356186
ראשון לציון: 03-941773
חולון — בת־ים: 03-846253
פתח־תקוה: 03-919904
אריאל: 03-9366465
אשדוד: 055-31520
קרית־גת: 051-881203
כפר סבא — רעננה: 052-23716
הרצליה — רמת־השרון: 052-541114
נתניה: 053-23138

אגרוזן בע"מ
דרוש
מדריך רפת
לקידום מכירות תחליפי חלב ותוספות מזון, באזור המרכז והדרום
כישורים:
השכלה בתחום בע"ח ונסיון מעשי בענף.
נא לפנות: אגרוזן בע"מ
ת.ד. 53081 ת"א 61530
טל. 03-491423.

SHARP שלטוקי
דרושים בתל־אביב
למעבדה:
* טכנאי וידיאו
* טכנאי טלויזיה
* טכנאי אודיו
לחברת המכירה:
* מוכרים מנוסים
למשרד:
* מנהל חשבונות — סוג 2
למעבדה בחיפה:
* טכנאי טלויזיות־אודיו
בעלי נסיון יטלפנו 03-204262-3 לתיקי

דרושים
למפעל לעיבוד וייצור מוצרי בשר של רשת הקו־אופ׳
דרושים:
קצבים מקצועיים
עובדי ייצור (כלליים)
מקום העבודה: מרכז תל אביב (יד אליהו).
המעוניינים יפנו לאגף כח אדם במשרד הראשי ברחוב תפוצות ישראל 13, גבעתיים. ניתן לקבל פרטים בטל׳ 03-779141 קו פנימי 279.
קו־אופ. רשת הריבוע הכחול. 109 סופרמרקטים וסופרשוקים מחדרה ועד אילת
קו אופ | קו אופ | קו אופ

ביו־ידע בע"מ
קרית־ויצמן רחובות
דרוש
טכנאי כימיה מנוסה
או **כימאי אורגני** B.Sc. מתחיל
לעבודה בסינטזה אורגנית
פניות בכתב בצירוף קורות־חיים נא לשלוח לביו־ידע בע"מ, קרית־ויצמן רחובות, מיקוד 76326.

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
[illegible]

למפעל מזון באזור תל-אביב
דרושים
מכונאים
למכונות אריזה
עדיפות לבעלי ידע בחשמל
* נסיון קודם במכונות אריזה.
העבודה במשמרות
להתקשר 03-218283

למושב נאות הכיכר
דרוש
מפעיל לסככת שווקים
בעלי נסיון בלבד יפנו לטלפונים:
057-950912-3, 057-55682

V.M.S / UNIX
SISTEM PROGRS
דרושים לעבודה בחו"ל למספר שנים לחברת יעוץ בשטח התקשורת והגרפיקה. בעלי תואר ראשון עם מספר שנות נסיון מוזמנים לשלוח RESUME לת"ד 30755 ת"א מיקוד 61000.

לחברה קבלנית גדולה לעבודה חשמל באזור הצ'ק פוסט
דרוש
מחסנאי ראשי
בעל רקע בחשמל
נסיון הכרת השוק.
המלצות הכרחיות.
04-211321

לנהושתן תעשיות
דרוש/ה
מזכיר/ה בכיר/ה להנהלת החברה
דרישות התפקיד:
* ידע בעבודה עם מחשב.
* הדפסת עברית ואנגלית.
* נסיון של 4 שנים לפחות בתפקיד דומה.
התפקיד במשרה מלאה כולל עבודה בשעות לא מקובלות.
על המועמד/ת למלא אחר כל דרישות התפקיד.
נא לפנות למנהל בת אדם רח׳ אילת 61 תל־אביב טל׳: 03-656825 03-650276

לכפר הנוער ויד רויאל, הרצליה
דרוש
מדריך חברתי
לפנות לת.ד. 211 הרצליה 46101 טל׳ 052-551774

עורכת מעגלים מודפסים
ושרטטת מעגלים אלקטרוניים
למשרה מלאה, בכה"ים.
טלפון 03-5512131

למשרד מדידות
דרושים:
1. טכנאי מדידות
2. עוזר מודד/ פועל
3. שרטט/ת.
צעיר נסיון
משרד 03-441611
03-449419

דרושה
מזכירה בכירה
עם ידע בהנהלת חשבונות
למשרה מלאה — זמנית
תנאים טובים.
03-612411

עיר השעשועים בע"מ
ללונה־פארק בגני־התערוכה ת"א
דרושה
מזכירה
(אחרי צבא)
כולל הדפסה
טל. 238322, 03-238276 מ־9.00 – 14.00

משען – אגף מוסדות ילדים ונוער
MISHAN משען
דרושים:
לכפר הנוער אורים בקרית טבעון
* **מדריכים חברתיים**
מגורים במקום
לפנות לטל: 04-931180
לכפר הילדים בית אפל בגן יבנה
* **מטפלות**
מגורים במקום.
לפנות לטל: 055-74922, 055-74152
לכפר הנוער אנוים בכפר־סבא
1. לפרוייקט לקויי שמיעה –
* **רכז הפרוייקט.** משרה מלאה
הכישורים הדרושים: בעל נסיון בעבודה סוציאלית או השכלה אקדמאית במדעי החברה ונסיון מוכח בטפול בצוות
* **מורים בעלי נסיון**
משרה מלאה.
* **מדריך חברתי**
וותיקי בעל נסיון. משרה מלאה.
2. **מדריכים מקצועיים**
בכל ענפי המספוא.
לפנות לטל: 052-25843, 052-33131

VITAMED ויטמד
למפעלנו בבת־ים
דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
הכישורים הדרושים:
* נסיון בהליכי יבוא.
* שליטה טובה באנגלית ועברית הכרחית.
* תכתובת עצמאית בעברית־אנגלית. כולל טלקס.
* ידע בהדפסה־יתרון.
* השכלה על תיכונית - יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 16085 ת"א 61160. טל. 03-5512661-2
סודיות מובטחת

דרוש מיידי
טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה
* ראיה מערכתית ונסיון במערכות משובצות מחשב.
* יכולת עבודה עצמאית
* שליטה בשפה האנגלית
להתקשר לבני:
03-218426, 03-259072

למפעל באזור התעשיה חולון דרוש לעבודה
בחור עם רקע טכני בענף הרכב
רצוי איש מיומן
לפנות:
ת.ד. 14014 תל־אביב מיקוד 61140

לחברה קבלנית
דרוש
מנהל עבודה
לעבודות שלד וגמר
עם נסיון מוכח,
לפרוייקט ציבורי בירושלים. ידע בתיאום עם קבלני משנה ומפקחים.
לקביעת ראיון
053-24606, 053-46202

אלטק בע"מ, מעגלים מודפסים, ייצור, פתוח ושווק — אזור התעשיה שטלה
דרושים לנו:
* **מנהל מחלקת ציפוי מתכות — ניהול מחלקה המופעלת ב־3 משמרות**
הכישורים הנדרשים:
— עדיפות למועמד עם רקע טכני (הנדסאי או טכנאי כימיה)
— נסיון בניהול מחלקה לפחות 3 שנים — חובה.
* **מפעילי C.N.C**
הכישורים הנדרשים:
— ידע בקריאת שרטוט מכני
— נסיון בהפעלת מכונות C.N.C לעבוד שבבי — יתרון.
* **עובד ארכיב**
— לניהול תיקיה וארכיב טכני.
* **פקיד/ה למחלקת שיווק/מכירות**
הכישורים הנדרשים:
— ידיעת השפה העברית על בוריה
— ידיעת השפה האנגלית — יתרון
— יכולת הדפסה בעברית
— בוגר/ת 12 שנות לימוד
— בוגר/ת צבא.
— 5 ימי עבודה בשבוע —
נא לפנות בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 159 פתח תקוות 49101 תוך ציון המשרה ע"ג המעטפה.

להברה קבלנית לבנין בחיפה
דרוש
מנהל עבודה מעולה
לשלד וגמר
הכישורים הדרושים:
* נסיון של 10 שנים לפחות
* נסיון בהקמת דירות ומגדלים
* נסיון בהקמת מבני ציבור
* כושר הפעלת צוות עובדים באופן עצמאי
המלצות, בצרוף קורות חיים יש להפנות בכתב יד לת.ד. 2363 חיפה.

לחברה תעשייתית בתל-אביב
דרוש/ה
גיזבר/ית
דרישות המשרה:
— נסיון בהכנת השבונות עם חישובי הצמדה ללקוחות.
— פקוח וגביה מלקוחות.
— ניהול קופה ותזרים מזומנים.
— ניהול צבות עובדים.
— ידע במערכות מחשב.
— נסיון של 4 שנים לפחות (יועדפו מועמדים עם נסיון בחברות קבלניות).
על המועמד/ת למלא אחר כל דרישות התפקיד.
העבודה בעלת אתגר למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד בלבד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1758/52 ת"א.
— סודיות מובטחת —

לחברת אל-הבול בע"מ
דרושים:
1) **עובדי ייצור**
למפעל לייצור מוצרי נייר קרטון ודפוס.
2) **פקידת מחסן**
ידע בנהול מלאי, מעקב סחורות והזמנות והכנת חשבוניות.
עדיפות לבעלי ניסיון ובמשרה מלאה.
תנאים טובים לאנשים טובים.
טלפונים: 03-826113, 03-823839

---

1. **מזכירה בכירה**
למנכ"ל חברה מסחרית בת"א
* אנגלית־עברית ברמת שפת אם
* ניסיון בניהול משרד
* ניהול צוות עובדים
* כתבנות אנגלית־עברית.
2. **מזכירה בכירה**
לחברת תרופות בפתח־תקוה
* אנגלית־עברית ברמת שפת־אם
* ניסיון בניהול משרד
* כתבנות אנגלית־עברית.
לבבר פרטים נא לפנות לפרישמן 7 ת"א 03-240207/8

למלון 4 כוכבים 100 חדרים
דרוש
מנהל
* בעל תעודת הסמכה
* נסיון בשיווק.
נא לפנות בכתב יד עם פרטים מלאים לשמעון ת.ד. 1008 נתניה 42110.

למלון גדול בטבריה
דרושים:
* **סגן מנהל מלון**
בוגר מינהל בתי מלון
נסיון מעשי בתפקידים בכירים בבתי מלון של 4—5 כוכבים
* **מנהל מזון ומשקאות**
בעל נסיון במלונות 4—5 כוכבים
* **מנהל קבלה**
בוגר משהל בתי מלון
בעל נסיון במלונות 4—5 כוכבים
נסיון בניהול קבלה והזמנות ממוחשב.
* **מנהל חדר אוכל**
בעל נסיון במלונות גדולים
בעל יכולת הפעלת צוות עובדים.
* **קופאי קבלה ראשי**
ידע ונסיון בניהול מערך ממוחשב
* **פקידי קבלה**
בוגרי תרמר או תכיך
נסיון מעשי במלונות
* **מחסנאי ראשי**
בעל נסיון בניהול מחסני מזון וכללי
סודיות מובטחת
תנאים טובים למועמדים המתאימים
נא לפנות לת.ד. 14164 ת"א 61141 עבור מלון בטבריה.

לפרויקט מעניין ויחודי בענף הפרסום
דרושים
מצליחנים
בעלי כושר שיכנוע, זיקה ותבנת מדיות הפרסום, הופעה אמינה ויצוגית, דימיון ויצירתיות המוכנים לעבוד קשה ולהרוויח הרבה יותר יפנו אל חברת "נ.מ." פרסום בנקודות המכירה טל׳ 204707/8 ויבקשו את טלי — לתיאום פגישה עם מנהל השיווק. לפרויקט 3 מישרות פנויות. העבודה קבועה. במישרה מלאה בלבד. המתאימים יקבלו הכשרה ברמה מקצועית גבוהה. המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.
— סודיות מובטחת —

למעוף שלטים בע"מ
דרושים/ות
מזכירה
לניהול משרד ייצור
יכולת ארגון
הדפסה במכונת כתיבה
נסיון בעבודה במחשב.
פקידת קבלה ומלבנים
הדפסה במכונת כתיבה
עובדים
בעלי כשרון בציור
הכשרה תינתן במקום.
מדפיס משי
נסיון קודם.
בפרטים נא לפנות מיום א׳ טל. 03-9230477-9 לרחל

למפעל מבוסס במצפה רמון
דרושים
1. **מפעילי חדר בקרה לעבודת משמרות**
כישורים:
12 שנות לימוד
בגרות ריאלית וידע באנגלית יתרון
חוש טכני מפותח
יחסי אנוש טובים.
2. **עוזר למנהל אחזקה**
בעל נסיון קודם בתכנון ובביצוע סכמי לאחזקת מערכות הייצור במפעל.
המשרות מחייבות מגורים בישוב. סיוע בדיור יינתן למועמדים המתאימים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 105 מצפה רמון מיקוד 80600 ולציין מספר טלפון להתקשרות.

לחברת הלבשה
דרוש/ה
בעל/ת נסיון לטיפול בחומרי גלם והוראות ייצור
* אנגלית הכרחית.
נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 8199 ירושלים, עבור מנהל התיפעול, אישי.

ש.א.ש. בע"מ
לסניף תל־אביב — דרושים
מאבטחים
למיתקן באזור נתב"ג
למשמרות צהריים—לילה.
יוצאי יחידות קרביות; עבר ללא דופי; עד גיל 35; העבודה מתאימה לסטודנטים.
נא לפנות אישית בין השעות 14.00—16.00 (מצוידים בתעודת זיהוי, פנקס מילואים, ותמונת פספורט אחת) למשרדנו ברחוב בן־יהודה 176, ת"א, טלפון: 03-236468.

לכפר־סילבר בי"ס תיכון במגמה חקלאית וטכנולוגית
דרושים
* **מדריך מכונאות רכב**
בסדנא מעשית (משרה אחת)
בעל נסיון קודם.
לפנות למאיר דהאן 051-24428
והחל מיום א׳ 051-25141
* **מנהל חשבונות**
סוג 3, בעל נסיון בעבודה עם ספקים ושכר.
לפנות 051-25141 לטובה.

לסוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ
יבואני "פיאט" בישראל דרושה:
מזכירה מוכשרת
לתפקיד מגוון ומעניין
שליטה בשפות עברית ואנגלית כולל הדפסה בשתי השפות. יכולת ארגון וניהול משרד, תנאים הולמים למתאימה.
לקביעת ראיון נא להתקשר למנהל כ"א מר ידיב 03-330971.

לבי"ס תיכון ע"ש יצחק בן-צבי
קרית אונו
דרוש/ה
מורה למתימטיקה
טלפון בעבודה 03-349223

דרוש/ה
שרטט/ת מכונות ואלקטרוניקה
בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות
רצוי נסיון באבט
נא לפנות לאפרת טכנולוגיה עתידית בע"מ ת.ד. 9050 ת"א 61090
טל׳ 03-331551 לברוריה.

ל־סימולוג — חברה אמריקאית ישראלית
דרושים
מהנדסי תוכנה מעולים
1) מהנדס תוכנה
בעל 3 שנות נסיון לפחות.
2) מהנדס תוכנה
בעל שנת נסיון
נסיון מוכח ב־CAD
VLSI, שפת C, MC 68000 — יתרון.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים: ת.ד. 720 הרצליה.
סודיות מובטחת.

דרוש לחברה צעירה ודינמית
ביו־כימאי — מיקרוביולוג
לתפקיד איש מכירות
בתחום הדיאגנוסטיקה
03-9230048/9

למפעל קפיצי נורדיה
דרושים
עובדים
בעלי רקע טכני
להפעלת אוטומטים לקפיצים, הכשרה תעבור לאנשים מתאימים
לפנות 053-45844
053-91594
ניסים או מנחם

לחברת שיווק
דרושות
1. **מוכרות לחנות**
2. **קלדנית מקצועית**
העבודה באזור ת"א.
לפרטים לפנות טל׳ 03-455141 לברוך

OPHIR CONVENTIONS
requires
EXCELLENT ENGLISH TYPIST
(Full-time position)
Qualifications: Mother tongue English.
Word-processing experience.
Meticulous and accurate worker.
Please telephone EDNA KENNAN
03-209723/209707 from Sunday.

مكتز من الاهل

هكذا من الاصل

גלגלי זהב GOLDEN WHEELS

יועצים ונציגי מכירות בענף הפירסום

מספר מצומצם של משרות בת"א - גוש דן

תאור המשרה:
קשר שוטף עם מפרסמים למתן ייעוץ ומכירת מערכות פירסום.

כישורים נדרשים:
- ★ הופעה נאותה וכושר ביטוי עניני וברור.
- ★ השכלה תיכונית לפחות ורצוי עם השכלה בשיווק).
- ★ יכולת שכנוע וניהול משא ומתן.
- ★ יוזמה, עצמאות, ויכולת זיהוי יעדים.
- ★ אוריינטציה כלכלית-מסחרית ברמה גבוהה.
- ★ ניידות - התפקיד כרוך בנסיעות.

על המועמדים להיות בעלי רכב פרטי.
צוות המכירה עובד על פי יעדים מוגדרים.
מועמדים מתאימים יקבלו הדרכה מקצועית מקיפה.

בעלי הכישורים המתאימים המעוניינים להשתלב בחברתנו יפנו בכתב-יד ובפירוט קורות חיים לת.ד. 33800 ת"א.

מקבוצת MAXI MEDIA מקסי מדיה
גלגלי זהב, תלרוף, טרמינל
תשלובת פרסום החוצות הגדולה בישראל

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה תעשייתית בתחום מוצרי צריכה באזור המרכז
דרוש

מנהל תפעול

התפקיד: ניהול מערך הייצור בטכנולוגיות שונות מיחשוב מערך הייצור בניית תשתית הנדסית ניהולית
הכישורים: מהנדס תעשייה וניהול בעל 5-6 שנות ניסיון
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן, 52101. סודיות מובטחת.

שווקים חדשים
למכירת מערכות תקשורת יוקרתיות

למחלקת מכירות

אשת שיווק בנשמה

- בעלת נסיון במכירות למשרדים ומפעלים
- כושר ניהול מו"מ ברמה גבוהה
- גיל עד 32

שווקים חדשים
למכירת מערכות תקשורת יוקרתיות

למחלקת קידום מכירות

אשת מכירות בנשמה

- בעלת ידע בתהליכי קידום מכירות
- בעלת כושר ביטוי ושיכנוע
- גיל עד 32

תנאים - שמנים!
מתאים לך? - בואי נדבר!
★ המשרה מיועדת גם לגברים.
★ רכב אישי - חובה
(03-7512686 (קווים 10

פילת pilat

לחברה תעשייתית גדולה ומובילה בענף המזון
דרוש

מנהל מערך אחזקה ושירות ארצי בתחום הקירור

שיעסוק בניהול, בהכוונה ובהנחיה מקצועית של מערך השירות הארצי.

מועמד מתאים יהיה מהנדס/הנדסאי קירור, עם נסיון של שנתיים לפחות בתחום ובהיקף דומה, בעל סמכות בתחום המקצועי, עם יחסי אנוש ברמה גבוהה ומוטיבציה לעבודה מאומצת ובשעות בלתי שגרתיות.

מקום העבודה באיזור המרכז.

נא לפנות בכתב-יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53, תל-אביב 67138.

נא לציין על המעטפה: "מנהל מערך אחזקה ושירות" מס' משרה 1590.

המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד.

סודיות תשמר בקפידה

אלביט מחשבים בע"מ

אלביט מחשבים בע"מ — בית מערכות המחשבים והיצואן הישראלי הגדול ביותר של מערכות ומוצרים משובצי מחשב והספק העיקרי של מוצרים ומערכות אלה למערכת הבטחון.
בשנת הכספים 85/6 הסתכם הרווח הנקי של החברה ב־18.2 מיליון $, מכירות מחוץ לישראל בסך 94 מיליון $ וצבר הזמנות של רבע מיליארד דולר.

כעת אנו מציעים מגוון תפקידים רבי אתגר למהנדסי מכונות מוכשרים, בעלי נסיון תעשייתי רב.

מנהל טכני לפרויקט
משרה מס' 126
- מהנדס מכונות בעל נסיון של לפחות 5 שנים, רצוי בשטח הרובוטיקה
- נסיון בניהול צוות מקצועי
- בקיאות בתהליכי פיתוח ותיכון של מוצרים ומערכות צבאיות
- ידע במערכות יבשה — יתרון
- יכולת נהול משא ומתן ושליטה באנגלית

מהנדס מכונות לפתוח הנעים למערכות יבשה
משרה מס' 128
כישורים דרושים:
- מהנדס מכונות בכיר עם נסיון קודם (3 שנים לפחות) בתיכון ופיתוח של הנעי גלגלי שיניים.
- רקע בהנעים חשמליים — יתרון:
- נסיון בתיכון לעמידה בתנאי סביבה לפי תקנים צבאיים
- ידע בטכנולוגיות רלוונטיות לנושא
- עריכת אנליזות דינמיות, חוזק חומרים ותיכון לאופטימיזציה
- ידע לתיכון בעזרת תיב"ם — יתרון:
- הכרת השפה האנגלית

הנדסאי זווד
משרה מס' 129
- ניסיון קודם בתיכון זווד לציוד אלקטרוני
- בקיאות במתמטיקה, חוזק חומרים, טכנולוגית חומרים
- ידע בשרטוט, ותיכון בעזרת מערכת CAD — הכרחי
- תיכון תוך התחשבות במעבר חום ותנודות
- הכרת רכיבי M.S.
- תיכון ליציקות חול/שעוה ועיבוד שבבי
- הכרת השפה האנגלית הכרחית

מהנדס מתכנן אופטומכני
משרה מס' 127
לתיכון ופיתוח אופטומכני למערכות יבשה
כישורים דרושים
- מהנדס מכונות עם ידע בטכנולוגיות של מערכות יבשה
- נסיון בתיכון לעמידה בתקנים צבאיים
- עריכת אנליזות דינמיות, מעבר חום, קשיחות, חוזק חומרים ותיכון לאופטומיזציה
- ידע לתיכון בעזרת מערכת CAD

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים לגיוס עובדים ת.ד. 5390 חיפה 31053 בציון מס' המשרה.
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים

אלביט הקו הקדמי של הטכנולוגיה

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

שכר: עד 1,000 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי). ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחויבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (עברית-יתרון).

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ג', בימים: שני 27.10.86 ורביעי 29.10.86, בין השעות 09.00-13.00.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו־3 תמונות.

דרוש/ה גרפיקאי/ת מבצע/ת
למשרד פרסום קשר-בראל
טלפון 03-287222 לפנות לטל

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ
דרושים
מדריכים/מדריכות

להדרכת טיולים לנוער מדרום אמריקה, במסגרת תוכנית "תפוז 87".
הכישורים הדרושים:
- ידיעת השפה הספרדית ו/או הפורטוגזית.
- שהות של לפחות 3 שנים בארץ.
- השכלה תיכונית מלאה.
- ניסיון בעבודה עם נוער.
- עדיפות לבעלי ניסיון בהוראת דרך ובידיעת הארץ

להצעת מועמדות נא לפנות אישית לראיון (עם תמונה) למחלקת נוער והחלוץ, תוכנית "תפוז"
בירושלים ברח' קרן היסוד 19 א', בתאריכים 26, 27, 28, ו־30 באוקטובר, בין השעות 8.30 ו־14.00
בתל-אביב, ברח' קפלן 12 קומה ב', ב־29 באוקטובר בין השעה 9.00 לשעה 14.00
★ אין ההסתדרות הציונית מתחייבת לקבל מועמדות כל שהי

בניין

המסעדה החדשה בקניון

דרושים:
- טבחים
- עוזרי טבח
- ברמנים/יות
- קופאים/יות בעלי נסיון
- מארחות
- עובדי מטבח
- מלצרים/יות

ימי עבודה גמישים (4 ימים בשבוע) מתאים במיוחד לסטודנטים.

לפרטים נא לפנות אל: גב' קלויה, משרדי בניה, קניון איילון בכל יום בין השעות 0900 ל־1600

CanCanit
בניהול הרולד ריצ'מן ויאיר פלם.

פרסום מירקם

דרוש
מנהל שיווק ומכירות
עבור חברת תקשורת
לצורך מכירת מערכות יוקרתיות

הכישורים הדרושים:
- נסיון בהפעלת צוות סוכנים
- 5 שנות נסיון במכירת ציוד למשרדים ומפעלים
- כושר ניהול מו"מ ישיר עם לקוחות
- נכונות לעבודה קשה בעלת אתגרים
- גיל בין 29-36

המועמדים המתאימים את התפקיד
פרוט קורות חיים
יש לשלוח בכתב־יד אל ת.ד. 7219 ר"ג, 52171

פילת pilat

פילת היא חברת ייעוץ בנושאים של ניהול כח אדם ומערכות מידע ניהולי. פילת עוסקת בין היתר באבחון ומיון מועמדים לעבודה, תחום בו היא הגדולה והמובילה בארץ.

אנו מחפשים בדחיפות

פסיכולוג(ית)

עיקר התפקיד הוא ביצוע ראיונות אבחון וניתוחם. נדרש תואר שני (או לקראת סיומו). רצוי נסיון רלבנטי. למועמד שיוכיח עצמו תפתחנה עם הזמן אפשרויות נוספות.
להתקשר: 03-269111 ולבקש את נועה

מזכירה בכירה

אינטליגנטית, נעימה, בעלת כושר ביטוי מעולה, יכולת ארגונית ותושיה.
נא לפנות לפילת בע"מ, דרך פתח תקוה 53, תל-אביב 67138. (בבקשה לא לפנות טלפונית).

פילת pilat

לחברה מסחרית העומדת בפני פיתוח והרחבה
דרוש

מנהל כספים ומינהל

שיהיה אחראי למכלול תחומי המינהל והלוגיסטיקה ולניהול הכספים של החברה.
מועמד מתאים יהיה בעל נסיון של מספר שנים בתחום דומה, בעל השכלה אקדמאית רלבנטית המוכן להתמודד עם אתגר, תוך מסירות, לויאליות ועבודת צוות
שליטה בשפה האנגלית - הכרחית.
מקום העבודה - אזור המרכז.
נא לפנות בכתב יד בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53, תל-אביב 67138.
נא לציין על המעטפה "מנהל כספים ומינהל" מס. משרה 1830.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.
סודיות תישמר בקפידה.

לבית חולים אסותא חדש
דרוש
חצרן
ליום עבודה שלם
240185-פנימי 280
לפנות לגב שקד

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ
תפוז 87'
דרושים
מדריכים

לעבודה עם נוער מתבגר מאמריקה הלטינית במסגרת תוכנית "תפוז 87".
- המדריך יהיה צמוד לקבוצות בכל פעולותיה ובהמשך כל שעות היממה.
- הפעולות יכללו, עבודה בקיבוץ, סיורים ברחבי הארץ וסמינרים.
- עבודה רצופה במשך 7 - 9 שבועות בתקופה שבין ינואר ומרץ 1987

תנאים דרושים:
- גיל 20 - 30 שנה.
- השכלה תיכונית מלאה.
- שליטה בשפה הספרדית ו/או הפורטוגזית.
- שהות של לפחות 3 שנים בארץ.
- ניסיון בעבודה עם נוער
- השתתפות בסדנת מיון בת יום אחד ובסמינר הכנה בן 5 ימים בתנאי פנימיה אשר יתקיימו בירושלים בתאריכים שיקבעו מאוחר יותר.
- עדיפות תנתן לבוגרי צה"ל או שרות לאומי בקבע.

להצעת מועמדות נא לפנות אישית לראיון (עם תמונה) למחלקת נוער והחלוץ, תוכנית "תפוז"
בירושלים ברח' קרן היסוד 19 א', בתאריכים 26, 27, 28, ו־30 באוקטובר, בין השעות 8.30 ו־14.00
בתל-אביב, ברח' קפלן 12 קומה ב', ב־29 באוקטובר בין השעה 9.00 לשעה 14.00.
★ אין ההסתדרות הציונית מתחייבת לקבל מועמדות כלשהי

דנאל
יהושע אדירי בע"מ
החברה הגדולה והותיקה לשרותי העסקת עובדים

מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול להכשרת עובדי משרד וחשבונאות

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה

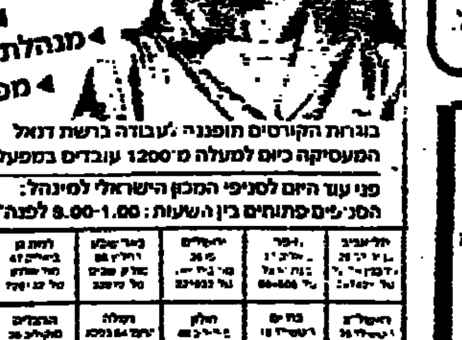

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ללא תלות בגילך והשכלתך בכל מקום בארץ למקצועות:
- ◀ מעבדת תמלילים על מחשבי P.C
- ◀ כתבנית עברית-אנגלית
- ◀ מנהלת חשבונות ◀ קלדנית
- ◀ מפעילת מסוף מחשבי P.C

בוגרות הקורסים תופנינה לעבודה ברשת דנאל
המעסיקה כיום למעלה מ־1200 עובדים במפעלים ומוסדות שונים בארץ
פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 8.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

מכללת בית ברל
למעבדה לטכנולוגיה בחינוך
דרוש
עובד במשרה מלאה

תחילת העבודה מיידית

הכישורים הדרושים:
★ הכרת המיכשור האודקולי: שימוש והפעלה (בולל וידאו) ויכולת הדרכה.
★ הבנה באלקטרוניקה ויכולת לבצע תיקונים קלים במכשירים.

העבודה במשמרות גמישות, בוקר ו/או אחה"צ.

המעוניינים, העומדים בדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות לקביעת ראיון למכללת בית ברל. המעבדה לטכנולוגיה 052-25151 קו פנימי 17.

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

המוסד להכשרה, להשתלמות ולהסבה מקצועית למבוגרים, המרכז הטכנולוגי למקצועות הדפוס
דרושים/ות
מורים / מדריכים / מרצים
במקצועות הדפוס
(תנאי שכר מיוחדים)
לקורסי בוקר וערב במקצועות הבאים:
- צילום אופסט
- גרפיקה
- מונטז' ולוחות
- סדר צילום
- הדפסת אופסט

לחברת יבוא בתל אביב
דרושים:
כתבנית
עברית אנגלית
- עם נסיון קודם • למשרה מלאה
קופאי/ת
- ידע בהנה"ח • למשרה מלאה
להתקשר 03-260261

לחברת תובלה בתל־אביב
דרושים
פקידה כללית
★ בעלת ידע בקלדנות, רצוי נסיון בהנהח"ש
סדרן עבודה לרכב כבד
★ הנדסאי או בעל רקע דומה
טל. 03-831236, 03-812386

למוסד צבורי גדול
דרושים
אקדמאים
בעלי תואר בהנדסת תעשיה וניהול או במדעי המחשב ומתמטיקה
לקראת הכשרתם לעבודה כתכניתנים ולאחר מכן כמנתחי מערכות.
המועמדים יתחייבו להמשך שירות במקום העבודה.
לפנות בטלפון: 03-205838, 03-205693

דרוש
בבית שאן
בוגר בית ספר תיכון מקצועי
לתפקיד הדרכה
מעגלים במסגרת
שקומות תעסוקתיות

דרוש בחור
יוצא צבא
לעבודות גיזרה
לא נדרש נסיון
עבודה קבועה

למוסד ציבורי גדול
דרושים
מהנדסים
בעלי השכלה בתחום: עבודות פיקוח בתחום מיזוג אויר או חשמל
דרישות התפקיד: בעל תואר מהנדס, לאחר שרות בצה"ל. נסיון של 3 שנים.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, לת.ד. 7093 עבור מס' 526 מיקוד 61086.

בוא/י ללמוד מקצוע נדרש
במפעלי דפוס פלאי גבעתיים
יכשירו אותך למקצוע
המונטז' והצילום
אם הינך
בוגר/ת תיכון אחרי שירות צבאי
נסיון בעבודת שרטוט/או גרפיקה – יתרון
בתקופת ההכשרה ישולם למתלמדים שכר התחלתי.
המתאימים יתחייבו לעבוד שנתיים במפעל בתום תקופת ההכשרה.
לפנות טלפונית 771121 לאהובה.

דרושים
מסגרים
לעבודה מסודרת
* קריאת תכניות – יתרון
לפנות בין השעות 08.00 – 10.00
למעליות "ישראליפט", רח' הקישון 31, אזור התעשיה בני-ברק.
– ליד מוסך צימפוון

תגל בע"מ
תעשיות גומי לישראל
לאתר גמיד בנתניה דרושים
1. טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה וחשמל
2. איש תפ"י

לקבוצת השמירה
להנהלת חברה
דרושה
מזכירה
לניהול משרד
שבוע עבודה מלא
* בעלת נסיון בעבודות מזכירות וניהול משרד של 5 שנים לפחות
* עצמאית * בעלת יוזמה
* ידע בהדפסה באנגלית
נא לפנות בכתב עם פרוט נסיון קודם לת.ד. 3101 ת"א 61030 עבור "מזכירה"

חבר
המרכז הגדול לכל אדם מקצועי
* כתבניות "מעבדי תמלילים" עברית/אנגלית, מנוסות.
* כתבניות עברית/אנגלית מנוסות
* כתבניות אנגלית שפת אם, מנוסות.
תל-אביב, בן-יהודה 100, טל. 03-221214

לחברה מסחרית העוסקת בשיווק
דרוש
אחראי מחסן
כישורים נדרשים:
1. ידיעת השפה האנגלית
2. נסיון בעבודה עם מחשב
3. נסיון של לפחות 3 שנים בניהול מחסן כולל הפצת סחורות.
המעונינים יפנו בכתב לת.ר. 1708 ת"א 61018.
– סודיות מובטחת –

לחברת מר ושות'
דרושים
מסגרים/רתכים
* בעלי נסיון בעבודות קונסטרוקציה
* אנשי התקנות (בעלי רקע טכני כללי)
* מגורים באיזור ת"א
* רשיון נהיגה
* שרות צבאי מלא
* טלפון בבית
* נכונות לעבוד בכל חלקי הארץ כולל לינה מחוץ לבית.
טלפון – 03-219631

לחברת יבוא
דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
נסיון בהליכי יבוא וידיעת השפה האנגלית כולל הדפסה הכרחי
5 ימי עבודה בשבוע 7.30 – 16.00.
טלפון 03-435552 (החל מיום א')

למוסד ממלכתי גדול בתל-אביב
דרושים כלכלנים
דרישות התפקיד:
תואר ב.א. בכלכלה
ניסיון של 2–3 שנים (לפחות) לאחר שרות בצה"ל
רק פונים מתאימים יענו.
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים.
לת.ד. 7093 עבור מס' 527 מיקוד 61086.

לרשת מלונות גדול
דרושים
למלון טל
(לפנות לגבי דודו טל: 03-4554283)
סגנית למנהלת משק
איש אחזקה
מלצרים/יות
למלון סיני
(לפנות לאלדד פרחי טל: 03-246253)
פקיד/ת קבלה
למלון מגדל הכנסת בירושלים
(לפנות למנהל כח אדם טל: 02-531111)
מנהל חשבונות סוג 3, בעל רקע בתחום המלונאות עם נסיון
חשמלאי מוסמך
עם ידע בתחום מיזוג אויר
קופאי/ות
למחלקת הקבלה
מלצריות לארוחת בוקר

לבית ספר תיכון מקצועי
אורט – עפולה
דרוש
מנהל בית-ספר
(בשל נסיעה בלתי צפויה של המנהל לחו"ל)
* מועמדים בעלי תואר שני, לפחות, רצוי בתחום טכנולוגי * מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לאורט ישראל, חטיבת הטכנולוגיה, ת.ד. 16087, תל-אביב (61160) עבור "מנהל בי"ס"

לחברת ארולייט בע"מ
דרושים
אנשי מכירות
למערכות תוכנה עיסקיות
רצוי ניסיון קודם רחוב אחדיהעם 103 ת"א
טל: 283436 283357, לפנות למלי

למפעלנו בניר-צבי
דרוש
מהנדס מכונות
תיאור התפקיד: ניהול מח' אחזקת מכונות בתחומים מגוונים כגון: מכונות ליצור קפיצים, הקצפת ספוג, ציוד לעיבוד מתכת, מכונות לעיבוד עץ ומכונות תפירה שונות.
כישורים: מהנדס מכונות בעל נסיון של לפחות 3 שנים.
מגורים: אזור המרכז.
לפנות בכתב לעמינח
ת.ד. 215 רמלה 72101.
עמינח
תעשית רהיטים ומזרונים בע"מ, ניר צבי

למפעל תעשייתי
באזור יהודה
דרוש
מנהל/ת חשבונות
(לא ראשי)
עם נסיון מוכח
טלפון: 03-5521414
לפנות ליוסי החל מיום א'

למפעל מזון
באיזור חיפה
1. דרוש מוביל
עם רכב קירור
2. דרושות
מגישות
לפרטים נא להתקשר
טלפון 04-540484

דרוש
עורך-דין
למשרד עורכי-דין
בעמק יזרעאל
טלפון 065-41861

לבית הורים
ברמת חן
דרושות
במשרה חלקית
1. אם בית
–(רצוי ידיעת גרמנית או אידיש)
2. מנהלת מטבח ומחסן
לפנות בין השעות 8:30–13:00
03-772977
03-740624

קראוס, תעשיות מתכת
רח' הפנינים 8 ת"א
דרושים:
מסגר רתך
2 פועלי ייצור
תנאים טובים
למתאימים, 5 ימים בשבוע
לפנות מיום א'
03-824132

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות עובד או דורש עבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למוסד ממלכתי גדול בתל-אביב
דרושים:
מהנדסים הנדסאים
לתפקידים בתחום הרכש.
בעלי השכלה בתחומים: מכונות תעשיה וניהול אלקטרוניקה.
דרישות התפקיד: בעל תואר מהנדס או הנדסאי. לאחר שרות בצה"ל.
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים. לת.ד. 7093 ת"א עבור 525 מיקוד 61086.
רק פונים מתאימים יענו.

לחברה המובילה בתחומה בישראל
דרושה
עוזרת לחשבת שכר
* בעלת ידע במערכת שכר ממוכנת.
* תנאים טובים מובטחים למתאימה.
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית החל מיום א' לאורן 03-660423.

ליגד – בחזית טכנולוגיית המחשבים
דרוש
טכנאי מעבדה
תאור התפקיד:
תיקון כרטיסים לוגיים מבוססי מיקרופרוססור.
דרישות:
הנדסאי או טכנאי אלקטרוניקה/מחשבים נסיון בעיסוק דומה יתרון. רקע במיקרופרוססורים.
בוא הצטרף לחברה צעירה ודינמית.
ניתן לפנות מיום א' לטל. 03-9243555.

דרוש/ה
בחיפה
בעל/ת תואר אקדמאי
בעבודה סוציאלית, מדעי התנהגות, מינהל ציבורי.
לניהול יחידה שיקומית תעסוקתית גדולה.
15002 ת"א.

ביוטכנולוגיה כללית בע"מ
קרית ויצמן רחובות 76326
חברה מתקדמת העוסקת במחקר, פיתוח וייצור בתחום הנדסה גנטית – דרושים
* ביוכימאי M.Sc.
תחומי פעילות עיקריים: עזרה בארגון וניהול מערך ניקוי חלבונים.
הכישורים הנדרשים: ידע ונסיון בביוכימיה של חלבונים; נסיון וכושר ניהול; יחסי-אנוש תקינים; רצוי ידע ונסיון בהרצת מערכות חצי-תעשייתיות ותעשייתיות לניקוי חלבונים; נכונות לעבוד במשמרות.
(משרה 86/24)
* מיקרוביולוג Ph.D.
למעבדת התסיסה
תחומי פעילות עיקריים: ניהול מעבדת-מחקר בשטח התסיסה.
הכישורים הנדרשים: ידע ונסיון בפיתוח ואופטימיזציה של תהליכי תסיסה; ידע ונסיון בפיזיולוגיה של חיידקים; נסיון וכושר ניהול; נסיון בשמוש במחשב-אישי.
(משרה 86/25)
* מיקרוביולוג/ביוכימאי Ph.D.
למעבדת התסיסה
תחומי פעילות עיקריים: עבודה בפיתוח תהליך של מוצרי תסיסה.
הכישורים הנדרשים: ידע ונסיון בביוכימיה ובמיקרוביולוגיה.
(משרה 86/26)
* ביולוג/כימאי B.Sc.
תחומי פעילות עיקריים: פיתוח וייצור מוצרי תסיסה.
הכישורים הנדרשים: בוגר ביולוגיה או כימיה או רקע בכימיה/ביולוגיה; נכונות לעבוד במשמרות; מגורים באזור רחובות; נסיון קודם לא הכרחי.
(משרה 86/27)
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לביוטכנולוגיה כללית, מח' כח-אדם, קרית-ויצמן, רחובות 76326. סודיות מובטחת.

המועצה המקומית ירוחם
דרושים
* מזכיר המועצה
תאור התפקיד: תאום פעולות מחלקות המועצה וממונה על המנגנון.
דרישות התפקיד: ניסיונות בתחום המינהל בתפקיד בכיר, נכונות לעבודה מאומצת ושעות נוספות.
* קבט (קצין בטחון)
תאור התפקיד: אחראי על מוסדות חינוך, אחזקת מקלטים, הג"א, מל"ח, ופס"ח. יצירת קשרים עם גורמי בטחון באזור.
דרישות התפקיד: קצין צבא או משטרה, השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
* קצין ביקור סדיר
תאור התפקיד: אחראי למניעת נשירת תלמידים מבתי ספר.
דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית בתחום רלוונטי, עבודה בשעות בלתי רגילות – היקף המשרה 75%.
* עובדים סוציאליים
תאור התפקידים: עובדי קהילה, משפחה, ופרוייקטים מיוחדים (שיקום שכונות)
דרישות התפקיד: עובדים סוציאליים כשירים.
תנאי שכר: בהתאם לכישורים (לעובדים סוציאליים ינתנו הטבות מיוחדות).
טפסים להגשת מועמדות ניתן להשיג במזכירות המועצה.
ת.ד. 1 ירוחם. לטופסי המועמדות יש לצרף קורות חיים בכתב יד ולצרף צילום תעודות והמלצות. היום האחרון להגשת המועמדות לכל המשרות 10.11.86. פרטים נוספים ניתן לקבל במזכירות המועצה טלפון 057-80844.
על החתום
מרדכי פרץ ממלא מקום ר' המועצה

למפעל ותיק
בענף הפלסטיקה
באזור פתח-קוה
דרוש
אחראי על נושא המחשוב במפעל
כשורים נדרשים: מנהל חשבונות בעל נסיון קודם בנושא המחשוב.
5 ימי עבודה בשבוע.
ת.ד. 3132 פתח-תקוה.

דובקוב בע"מ
למפעלנו בבני-ברק
דרושים
אלקטרונאים תעשייתיים
הכישורים הדרושים:
* בעלי רשיונות מוסמכים לחשמל
* בוגרי בי"ס מקצועי מוכר
* שליטה בשפה אנגלית טכנית הכרחית.
* נסיון של לפחות 3 שנים בתעשיה
נא לפנות למר אוליבר, בימים א' – ה' בין השעות 8.00—15.00 טל: 03-784151

לקנדיס יבואנים
דרושים
סוכני מכירות מנוסים
ללבני נשים
לאזור המרכז והדרום
תנאים טובים
לפנות טלפונית: 03-824302

לאופנות להב
המפעל בבית-שמש
תופרים ותופרות
הצעה הזאת תפורה עליכם!
* 5 ימי עבודה
* שכר הולם
* תנאי עבודה נוחים
* הסעות מחבית למפעל בבית שמש וחזרה
עדיפות לתושבי ראשל"צ, לוד, ורמלה
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית לאיבון 02-913771/2/3

דרוש
מנהל מוסך מוסמך
למוסך מרכזי גדול
לרכב נוסעים
באזור המרכז
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ותעודות לת.ד. 33042 תל-אביב
עבור מנהל המוסך.

למוסך קואופ' "שלב"
דרושים
מכונאים
עוזרי מכונאים
מומחה לקפיצי רכב 320
עוזר לחרט
לפנות למנהל המוסך
טל. 332989 לפנה"צ/
9610891-2-3 אחה"צ

דרושים
רופאי שיניים
מעולים
שכר חודשי 1000
חלרנטו + אחוזים
03-378195

למחלבת "טרה" בע"מ
רח' יגאל-אלון 115 תל-אביב
דרוש
מנהל עבודה
למח' מילוי תוצרת חלב
בעל 10 שנות ניסיון בניהול עבודה, השכלה ורקע טכני נרחבים בתחום ציוד ומכונות אוטומטיות.
לקביעת ראיון להתקשר לשרה
טלפון 03-251286

לשם – מהנדסים יועצים בע"מ
מחפשת
מהנדס תעשיה וניהול
לעבודה מעניינת באזור הקריות חיפה
ניסיון כשנתיים – רצוי במערכות מיהולות
יתרון: 1. ניסיון בתכנון ובקרת פרויקטים
2. עם תחקיר בטחוני
לקביעת ראיון טלפון 03-7517421-6

דרוש
מנהל אחזקה תעשיתי
לעבודה באפריקה
בעל נסיון בהידרו-פניאומטיקה והידרו-הידראוליקה.
רצוי בעל נסיון בניהול אחזקת מפעל לבידים.
לפנות לאבי בן סירה 02-533177/8/9

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות עובד או דורש עבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה לשיווק מכונות
וציוד בנושא המתכת
דרושים
אנשי מכירות מעולים
כישורים: 1. רקע טכני
2. רכב חובה
3. עדיפות לבעלי ניסיון במכירות
לקביעת ראיון נא להתקשר טלפון
03-828480

לחברה ליבוא רכב
בתל-אביב
דרושים:
מכונאי רכב מוסמכים
נא לפנות טלפונית 03-333440

לחברת פיננסים גדולה
דרוש
מנהל
בעל נסיון וידע בתחום הכספים
נסיון במגע עם לקוחות עיסקיים
רצוי מנהל סעיף בנק.
טל: 03-928330

ביח"ר נירוסטה בע"מ
רח' יגאל אלון 116 תל-אביב
דרוש מחסנאי
נא לפנות טלפון 03-251411/2
בימים א'—ה' בשעות 8.00—16.00
ליגאל או דני.

לקבוצת מפעלי "גלי"
למפעלי הנעליים
דרושים
עובדי ייצור
אחרי שרות צבאי
לעבודה ב-3 משמרות
נא לפנות טל: 03-9631010.

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
עדיפות לבעלי ניסיון
והנהח"ש מושבית
052-63957,
052-61791

לקבוץ יסעור
דרוש
טבח
נא לפנות אסתר נוריאל
עד שעה 14.00 טלפון 04-960124
ומשעה 16.00–19.00
04-960239

לחברה למסחר בענף עבודות צנרת
איש מכירות מעולה
למתאים תנאים מצויינים
טל' 03-712207

לחברה לייצור
מבני מתכת
דרוש
מנהל ייצור
בעל נסיון
טלפון 03-9233158

מודעות דרושים ראה גם במוסף ה"שקל שלך"

יותר טוב מנפאואר

למחלקה הטכנית ת"א
רח' בן־יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל.: 03-284128

דרושים

יוצאי צבא

(פרופיל 72 ומעלה)

בגילאים 35-25, בעלי רקע או נסיון בתיפעול מיטווחים וכלי נשק,
התפקיד כולל
אחזקה שוטפת של הכלים

למתאימים: עבודה קבועה במנפאואר,
5 ימי עבודה בשבוע,
הסעות, ארוחות,
תנאים סוציאליים כחוק
ועוד.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

— ל ס פ ו ל ם —
מפעל העוסק בייצור לוחות למעגלים מודפסים, העומד בפני התרחבות ומעבר לטכנולוגיות חדשות

ד ר ו ש

מנהל מפעל

תפקידו: ניהול מפעל לייצור
קליטת טכנולוגיות חדשות
קשר טכנולוגי עם לקוחות

כישורים: מהנדס כימיה, פולימרים, רצוי תואר שני בחומרים
אוריינטציה שיווקית
ניסיון ניהולי
רצוי ניסיון בקליטת ידע טכנולוגי

למועמד המתאים השתלמות בארה"ב.
מקום מגורים: צפון הארץ.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת־גן 52101
סודיות מובטחת

הדרייפסטור

דרושות לנו:

1. אחראית מחלקת צעצועים ותרבות
* עדיפות לבעלת נסיון ברשתות שיווק,
* גיל — 25 ומעלה
* הופעה נאה ובעלות יוזמה

2. קופאיות
* גיל 35—23
* הופעה נאה
* תנאים מצויינים למתאימות
* המשרות הן במשמרות
* העבודה קבועה ולטווח ארוך בלבד
* מקום המגורים ת"א, ר"ג חולון, בת־ים והאיזור.

לקביעת ראיון נא לפנות בשעות היום
טל: 423112

הדרייפסטור אל תעבור בלי לעצור.

טנסור

טנסור הינה החברה המובילה בישראל בתחום הטכנולוגי של POWER ELECTRONICS עם המומחיות המיוחדת בנושא מערכות אל־פסק להגנת מחשבים. החברה מונה כ־150 עובדים, מחציתם מהנדסים, הנדסאים וטכנאים. טנסור נמצאת בעיצומו של תהליך מואץ של התרחבות לבניית תשתית ארגונית וטכנית, עם יציאתה לפעילות בינלאומית בהיקף גדול.

דרושים:

1. מהנדס/הנדסאי חשמל
בעל נסיון בתכנון והקמת אינסטלציה חשמלית ותחזוקת מערכות הספק, לניהול צוות התקנות ותחזוקה מונעת של מערכות אל־פסק ומצברים.

2. חשמלאי
יוצא צבא בעל רקע טכני בחשמל לצוות התקנות ותחזוקת מערכות אלקטרוניות בהספקים גבוהים.
התפקידים כרוכים בנסיעות בכל רחבי הארץ ועבודה בשעות לא שגרתיות

3. מרכיב מכני
למחלקת הייצור להרכבת מערכות אלקטרוניות.

4. מזכירת מנכ"ל/עוזרת אדמיניסטרטיבית
לתפקיד המרכזי של מזכירת מנכ"ל חברה אנו מחפשים אישה צעירה יזמית, בעלת תושיה ועמידות חליכות. בתפקידה זה תהיה המזכירה אחראית לתפקוד משרד המנכ"ל, טיפוח ותאום הקשרים הבין־מחלקתיים בחברה וסיוע למנכ"ל בארגון ומעקב פעילות החברה בארץ ובחו"ל. נסיון רלוונטי בעבודה, ושליטה מלאה בעברית ובאנגלית הכרחית.

5. מהנדס אלקטרוניקה
להקמת וניהול מבדקת בדיקות סופיות ובדיקות בתהליך של ציוד אלקטרוני מתוחכם. התפקיד מתאים גם למהנדס מתחיל ללא נסיון. נסיון קודם כטכנאי — יתרון.

נא לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים וטלפון להתקשרות חוזרת לת.ד. 39334 תל־אביב 61392.

לפרוייקט תקשורת מתקדם רב־היקף

דרוש/ה

מס' משרה 1409

ממונה לקבוצת פתוח תוכנה

המועמד/ת יהיה אחראי לניהול פיתוח התוכנה למערכת שליטה, בקרה ותקשורת הכוללת מרכז עיבוד נתונים, מתגים מבוקרי מחשב.

הכישורים וההשכלה הנדרשים:
– נסיון בניהול צוותי פיתוח תוכנה גדולים.
– תואר אקדמי בהנדסה או במדעים.
– הכרת מערכות תקשורת ועיבוד נתונים מתקדמות.
– 10 שנות נסיון בנושאים רלבנטיים.
– נסיון בשיטות הנדסת תוכנה מתקדמות.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולציין קורות חיים, השכלה נסיון ומספר תעודת זהות אלו ת.ד. 655 פ"ת 49106
נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת

מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

למפעל תעשייתי גדול עתיר ידע באזור ירושלים

דרושים/ות

משרה מס' 1407
מהנדסי אוירונאוטיקה / מכונות בכירים
לניהול פרוייקט תעשייתי מתקדם

משרה מס' 1408
מהנדסי אלקטרוניקה בכירים
לניהול פתוח מערכות אלקטרוניות
בפרוייקט תעשייתי מתקדם

– ידיעת השפות עברית / אנגלית.

— סודיות מובטחת —

רשות הנמלים בישראל

לרשות הנמלים
דרושה

כתבנית

בשפות עברית־אנגלית.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות
לאגף כח אדם ברשות הנמלים,
דרך פתח־תקוה 74 (בית מעיי"ה) תל־אביב,
טלפון: 03-338911 קו פנימי 277

לא יאוחר מ־31.10.86

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

* מסגרים
* מלחימות/מחווטות
* מעבדות תמלילים
* מכונאי אחזקה
* פועלים/פועלות

תנאים מצוינים למתאימים!
טל': 03-203052, 03-203053

רשות שדות התעופה בישראל

דרושים

גברים

לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן גוריון

העבודה מוצעת לעובדים במשרה מלאה ולסטודנטים, תקופת החוה־מיניאלית לשנה.

תנאי הקבלה:
* לאחר שירות צבאי
* 12 שנות לימוד לפחות
* דוברי אנגלית ברמה גבוהה (הראיון יערך בשפה האנגלית)
* מצב בריאות תקין
* הופעה נאה

מגורים באיזור גוש דן — חובה לתקופת החוה.

למפעל גדול בתל־אביב

דרושים:

1) מנהל חשבונות עצמאי
בעל נסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת ובהפעלת צוות

2) מפעיל מסוף למחשב
רצוי עם נסיון בעל השכלה תיכונית

לפנות בכתב לת.ד. 9155 מיקוד 61091 תל־אביב.

למחסן ראשי של מפעל תעשיתי בענף החשמל

ד ר ו ש

מחסנאי

– אחרי צבא עם נסיון קודם 5 שנים לפחות

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים וניסיון לת.ד. 33015 ת"א מיקוד 61330 עבור מחסנאים

למפעל מתכת מתפתח

דרושים

1. נהג משאית
רשיון ג' מעל 15 טון
2. מלגזן
ועוזר מחסנאי
3. רתכי דודים
מנוסים
4. אורזי דודי שמש וקולטים

לפנות לאליהם
03-347111
03-402158

למפעל הלבשה באזור ת"א

ד ר ו ש / ה

מנהל/ת מתפרה

(20 עובדות)

יועדפו בעלי נסיון של 3–2 שנים בניהול מתפרה
מובטחים תנאים טובים,
תנאים סוציאלים.
5 ימי עבודה

נא לפנות בכתב לת.ד. 13056 ת"א מיקוד 61130 ולציין על גבי המעטפה עבור משרה מס' 100
סודיות מובטחת

לגוף הנדסי העוסק בתכנון, פיתוח והקמה של מערכות תקשורת ומחשבים ובפרוייקטים טכנולוגיים מתקדמים

דרושים

מהנדס אלקטרוניקה בחחום התקשורת

תאור התפקיד:
– תכנון מערכות ומתקנים בתחום התקשורת (טלפון, רדיו, רב ערוצי, תקשורת נתונים)

מהנדסי אלקטרוניקה - פיתוח

– השתלבות בצוות פיתוח של התקנים אלקטרוניים.
– בניה ונסוי של אבי טיפוס.
כישורים דרושים:
– נסיון של שנתיים לפחות בתכנון, פיתוח ובנית מעגלים, ממשקים והתקנים אלקטרונים (בתחום הדיגיטלי, אנלוגי, שמע).
– יכולת עבודה בצוות; כושר בטוי בכתב ובע"פ.
הצעות נא להפנות לת.ד. 20104 תל־אביב 61200 עבור ר.ה.
ונא לציין מס' טלפון לצורך קביעת ראיון).

לביה"ס שדה מעלה אפרים

דרושים

מדריך — רקע בתחומי טבע וידיעת הארץ
רצוי נסיון קודם בהדרכה, התחייבות לתקופה של שנתיים לפחות, מגורים במקום.

איש אחזקה — נסיון בעבודות אחזקה
רשיון נהיגה, מגורים במקום, רווק.

נא לפנות למח' כ"א טלפון:
03-375063 שלוחה 240 לריבי.
ביום א–ד בשעות הבוקר.

החברה להגנת הטבע

לחוות תרתיטים
דרושים
נגרים
רפדים
פוליטורצ'יקים
חופרים/ות
5 ימי עבודה.
להתקשר ביום שישי 03-9241506 רח' אפעל 16 קרית אריה פתח־תקוה.

"ישפרא"

החברה הישראלית למחקר מוצרים בע"מ, א. התעשייה הרצליה (וכן לחברות הבנות ולשותפויות — דרוש)

חשב

מהות התפקיד: ביקורת ואחריות למערכת הנה"ח, משכורות, תשלומי ספקים וכו'; ביקורת מאזני בוחן חודשיים והנחיות מקצועיות להנה"ח; תזרימי מזומנים שוטפים, תיכנון כספי שוטף ותיקצוב; תאום הביקורת השנתית והכנת מאזנים מבוקרים בטרם מסירתם לדו"ח חיצוני; ניהול כספי, מיסים, תזרים מזומנים, תאום חוזים וכו'; בדיקת אפיקים אופטימליים להשקעות; תאום יועצים; פיקוח וניהול תיקי הביטוח; בושר ניהול בנו"מ עם הרשויות.
כישורים: השכלה פורמלית בנושאי התפקיד; נסיון של 3 שנים לפחות; יכולת להפעלה אישית של מחשב P.C עסקי.
תנאים: 45 שעות עבודה לשבוע, שעות עבודה גמישות.
לפנות רק בכתב־יד, בציון קורות־חיים ונסיון, אל ת.ד. 3061, הרצליה 46130.
סודיות מובטחת.

מכון התקנים הישראלי

דרושים

1. לסניפנו בירושלים –
טכנאי מכונות
– רצוי ידע בחשמל

2. למכון התקנים בת"א
טכנאי/ת מזון

בדבר פרטים נא לפנות למשרד כח־אדם רח' האוניברסיטה 42 רמת אביב

סמל המהוגה סמל האיכות

למוסד ממלכתי

דרושים

קציני מילואים

בדרגות: סגן, סרן, רב־סרן

אנו מציעים לך –
* עבודה בעלת ענין אתגר, הכרוכה בניידות.
* לימוד השפה הערבית.
* תנאי שכר טובים ותנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישורים.

אם גילך בין 23–31,
השכלתך לפחות תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה –
פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61231) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מס' ת"ז וטלפון).
פונים מתאימים ייענו.

SENIOR SOFTWARE DEVELOPER

SOFTWARE COMPANY IN NEW YORK AREA
SEEKS HIGHLY EXPERIENCED PROFESSIONAL FOR STATE-OF-THE-ART SOFTWARE DEVELOPMENT
REQUIRED BACKGROUND:
COBOL
I.B.M P-C MAINFRAME (CICS)
I.B.M. P-C (MS-DOS)
P-C MAINFRAME LINK
P-C NETWORKS
PLEASE SEND RESUME IN FULL CONFIDENTIALITY TO: P.O.BOX 838 GIVATAIM 53108 ATT. DEVELOPER

אופנת ברוך בע"מ

דרושים:

1.) מחסנאי – מיידי
2.) שליח המכיר היטב את תל־אביב (רצוי עם רשיון נהיגה) – מיידי.
נא לפנות לטל: 03-661211

EFRAM אפרים

ל: אפרים
דרוש
איש מכירות
בשטח הווידאו המקצועי
לשיווק מצלמות וציוד
Ikegami

רק בעלי נסיון יפנו אל מר א. יגרמן 03-661456
בימים א'-ה' 8.00 עד 17.00

Tedea Ltd.
Excellence in Load Cells

לתדאה בע"מ

דרוש

מבקר איכות

* 10 שנות לימוד, בבי"ס מקצועי.
* רצוי נסיון בביקורת איכות מכנית יכולת קריאה שרטוט טכני.

5 ימי עבודה בשבוע 17.00—17.30
מגורים: הרצליה, רעננה, כפר־סבא נתניה.
טל: 052-557039 ל מ י כ א ל.

למפעל הרכבת באור יהודה

דרושים

1. עובדים לקווי יצור
2. מבקר איכות

טלפון: 03-352141
לבקש את אילה

דרושים
2 פועלים מקצועים לפחח בניין ותעשיה
03-9610148
03-968410
תנאים מעולים

ד ר ו ש / ה

רוקח/ת ביולוג/ית

למשרת תועמלן רפואי
נא לפנות לטלפון: 03-264756
בימים א'–ג' 9.00–12.00 עבור עטר

דרושים

חוכשי מודעות
(בכל הארץ)
הכנסה גבוהה
לבעלי יוזמה
03-638110

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה גדולה בענף המזון

דרושים

לסניף תל־אביב והמרכז

1. מחלק
* נסיון מעשי מוכח בחלוקת מזון
* רשיון נהיגה ג'
* הכרת אזור המרכז
* ערבות בנקאית הכרחית

2. עובד כללי למחסן
תושב אזור תל־אביב והסביבה

להתקשר לטלפון: 03-331360
עד 12.00

שירות עזר מהנאות ושכירות
לבית המרכזת מערכת השיווק
דרושים:

* סוכן/ת מכירות לאזור המרכז
רכב חובה

* סוכני מכירות/ לועדי עובדים

* פקידת מכירות
ידע בהדפסה אנגלית/עברית
כושר מגע עם קהל,
יכולת ארגון עצמאית.

לפנות טל: 03-415444 למשה

מעוניין לייצג עסקים ישראליים בארה"ב
מומחה בשווק, מכיר את השוק האמריקאי, עו"ד
בעל "גרין קארד"
052-558816

ליזוק קפה, ת"א
דרושים

* מארחת
הופעה נאה,
הכרת 3 שפות
לחצי משרה – ערב
* ברמן/ית
נסיון שנתיים
* קופאי/ת
משרה חלקית – ערב
* מלצרים/ות
מנוסים
הופעה מרשימה
* זמר/ת
הרכבים, שירי שנות ה־50 של "כלוב"
לשעות הערב
טל' 03-651111
מיום ראשון

דרושים בבת־ים

1. טבח ראשי
2. טבחים

לפנות לטלפון:
868235
או 595111 פרט לשבת

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לוקטרוניקס בע"מ
דרושה

כתבנית אנגלית

* שפת אם אנגלית
* נסיון במעבד תמלילים – יתרון
מקום העבודה הרצליה פיתוח
טלפון 052-556070

למפעל טקסטיל בדרום

דרוש

מכונאי

למכונות תפירה
תנאים טובים /עזרה בדיור
03-772802 בשעות הערב

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

גלגלי זהב GOLDEN WHEELS

יועצים ונציגי מכירות בענף הפירסום

מספר מצומצם של משרות בת"א - גוש דן

תאור המשרה:
קשר שוטף עם מפרסמים למתן ייעוץ ומכירת מערכות פירסום.

כישורים נדרשים:
- ★ הופעה נאותה וכושר ביטוי ענייני וברור.
- ★ השכלה תיכונית לפחות ורצוי עם השכלה בשיווק.
- ★ יכולת שכנוע וניהול משא ומתן.
- ★ יוזמה, עצמאות, ויכולת זיהוי יעדים.
- ★ אוריינטציה כלכלית-מסחרית ברמה גבוהה.
- ★ ניידות - התפקיד כרוך בנסיעות.

על המועמדים להיות בעלי רכב פרטי.
צוות המכירה עובד על פי יעדים מוגדרים.
מועמדים מתאימים יקבלו הדרכה מקצועית מקיפה.

בעלי הכישורים המתאימים המעוניינים להשתלב בחברתנו יפנו בכתב-יד ובפירוט קורות חיים לת.ד. 33800 ת"א.

מקבוצת MAXI MEDIA מקסי מדיה
גלגלי זהב, תלדור, טרמינל
תשלובת פרסום החוצות הגדולה בישראל

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ
דרושים

מדריכים/מדריכות

להדרכת טיולים לנוער מדרום אמריקה, במסגרת תוכנית "תפוז 87".
הכישורים הדרושים:
- ידיעת השפה הספרדית ו/או הפורטוגזית.
- שהות של לפחות 3 שנים בארץ.
- השכלה תיכונית מלאה.
- ניסיון בעבודה עם נוער.
- עדיפות לבעלי ניסיון בהוראת דרך ובידיעת הארץ.

להצעת מועמדות נא לפנות אישית לראיון (עם תמונה) למחלקת נוער והחלוץ, תוכנית "תפוז"
בירושלים בהח' קרן היסוד 19 א', בתאריכים 26, 27, 28, ו־30 באוקטובר, בין השעות 8.30 ו־14.00
בתל־אביב, ברח' קפלן 12 קומה ב', ב־29 באוקטובר בין השעה 9.00 לשעה 14.00.
★ אין ההסתדרות הציונית מתחייבת לקבל מועמדות כל שהי

דרוש
לחברה [illegible]

מנהל שיווק ומכירות

עבור חברת תקשורת לצורך מכירת מערכות יוקרתיות

הכישורים הדרושים:
- נסיון בהפעלת צוות סוכנים
- 5 שנות נסיון במכירת ציוד למשרדים ומפעלים
- כושר ניהול מו"מ ישיר עם לקוחות
- נכונות לעבודה קשה בעלת אתגרים
- גיל בין 29-36

המועמדים המתאימים את התפקיד
פרוט קורות חיים
יש לשלוח בכתב־יד אל ת.ד. 7219 ר"ג, 52171

לבית חולים אסותא חדש
דרוש

חצרן

ליום עבודה שלם
240185-פנימי 280
לפנות לגב שקד

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

המוסד להכשרה, להשתלמות ולהסבה מקצועית למבוגרים, המרכז הטכנולוגי למקצועות הדפוס
[illegible] לידי דיזנגוף ת"א
דרך בני אפרים 226, ת"א

בתל־אביב
דרושים/ות
מורים/מדריכים/מרצים

במקצועות הדפוס

(תנאי שכר מיוחדים)
לקורסי בוקר וערב במקצועות הבאים:
- צילום אופסט
- גרפיקה
- מונטז' ולוחות
- סדר צילום
- הדפסת אופסט

הגלפונות למנהל בני שדה, מנהל מגמות הדפוס.
טל. 03-477222 לפנה"צ
טל. 03-267774 בשעות הערב

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה תעשייתית בתחום מוצרי צריכה באזור המרכז
דרוש

מנהל תפעול

התפקיד: ניהול מערך הייצור בטכנולוגיות שונות
מיחשוב מערך הייצור
בניית תשתית הנדסית ניהולית
הכישורים: מהנדס תעשייה וניהול
בעל 5-6 שנות ניסיון
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת־גן, 52101. סודיות מובטחת.

אורי כהן

שווקים חדשים

למכירת מערכות תקשורת יוקרתיות
למחלקת מכירות

אשת שיווק בנשמה

- בעלת נסיון במכירות למשרדים ומפעלים
- כושר ניהול מו"מ ברמה גבוהה
- גיל עד 32

שווקים חדשים

למכירת מערכות תקשורת יוקרתיות
למחלקת קידום מכירות

אשת מכירות בנשמה

- בעלת ידע בתהליכי קידום מכירות
- בעלת כושר ביטוי ושיכנוע
- גיל עד 32

תנאים - שעון!
מתאים לך? - בואי נדבר!
★ המשרה מיועדת גם לגברים.
★ רכב אישי - חובה
(03-7512686 (קווים 10

דרוש/ה גרפיקאי/ת מבצע/ת

למשרד פרסום קשר-בראל
טלפון 03-287222 לפנות לטל

קנקנית

דרושים:

המסעדה החדשה בקניון

- טבחים
- עוזרי טבח
- ברמנים/יות
- קופאים/יות בעלי נסיון
- מארחות
- עובדי מטבח
- מלצרים/יות

ימי עבודה גמישים (4 ימים בשבוע) מתאים במיוחד לסטודנטים.

לפרטים נא לפנות אל:
גב' קליה, משרדי קניה, קניון איילון
בכל יום בין השעות 0900 ל־1600

CanCanit
בניהול הרולד ריצ'מן ויאיר פלם.

פרסום מירקם

מכללת בית ברל

למעבדה לטכנולוגיה בחינוך

דרוש
עובד במשרה מלאה

תחילת העבודה מיידית

הכישורים הדרושים:
★ הכרת המיכשור האודקולי: שימוש והפעלה (בולל וידאו) ויכולת הדרכה.
★ הבנה באלקטרוניקה ויכולת לבצע תיקונים קלים במכשירים.

העבודה במשמרות גמישות, בוקר ו/או אחה"צ.

המעוניינים, העונים בדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות לקביעת ראיון למכללת בית ברל. המעבדה לטכנולוגיה 052-25151 קו פנימי 17.

לחברת תובלה בתל־אביב
דרושים

פקידה כללית

★ בעלת ידע בקלדנות, רצוי נסיון בהנהח"ש

סדרן עבודה לרכב כבד

★ הנדסאי או בעל רקע דומה
טל. 03-831236, 03-812386

לחברת יבוא בתל אביב
דרושים:

כתבנית

עברית אנגלית
- עם נסיון קודם
- למשרה מלאה

קופאי/ת

- ידע בהנה"ח
- למשרה מלאה

להתקשר 03-260261

---

pilat פילת

להברה תעשייתית גדולה ומובילה בענף המזון
דרוש

מנהל מערך אחזקה ושירות ארצי בתחום הקירור

שיעסוק בניהול, בהכוונה ובהנחיה מקצועית של מערך השירות הארצי.

מועמד מתאים יהיה מהנדס/הנדסאי קירור, עם נסיון של שנתיים לפחות בתחום ובהיקף דומה, בעל סמכות בתחום המקצועי, עם יחסי אנוש ברמה גבוהה ומוטיבציה לעבודה מאומצת ובשעות בלתי שגרתיות.

מקום העבודה באיזור המרכז.

נא לפנות בכתב־יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53, תל־אביב 67138.

נא לציין על המעטפה: "מנהל מערך אחזקה ושירות" מס' משרה 1590.

המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד.

סודיות תשמר בקפידה

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל־מצרים
דרושים

בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

שכר: עד 1,000 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי).
★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחויבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (עברית-יתרון).

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן־יהודה 77, תל־אביב, קומה ג', בימים: שני 27.10.86 ורביעי 29.10.86, בין השעות 09.00-13.00.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו־3 תמונות.

---

pilat פילת

לחברה מסחרית העומדת בפני פיתוח והרחבה
דרוש

מנהל כספים ומינהל

שיהיה אחראי למכלול תחומי המינהל והלוגיסטיקה ולניהול הכספים של החברה.
מועמד מתאים יהיה בעל נסיון של מספר שנים בתחום דומה, בעל השכלה אקדמאית רלבנטית המוכן להתמודד עם אתגר, תוך מסירות, לויאליות ועבודת צוות.
שליטה בשפה האנגלית - הכרחית.
מקום העבודה - אזור המרכז.
נא לפנות בכתב יד בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53, תל־אביב 67138.
נא לציין על המעטפה "מנהל כספים ומינהל" מס. משרה 1830.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.
סודיות תישמר בקפידה.

דנאל
ויהושע אדירי בע"מ
החברה הגדולה והותיקה לשרותי העסקת עובדים

מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול להכשרת עובדי משרד וחשבונאות

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ללא תלות בגילך ונשלחך בכל מקום בארץ למקצועות:
- ◄ מעבדת תמלילים על מחשבי P.C
- ◄ כתבנית עברית/אנגלית
- ◄ מנהלת חשבונות
- ◄ קלדנית
- ◄ מפעילת מסוף מחשבי P.C

בוגרות הקורסים תופנינה לעבודה ברשת דנאל
המעסיקה כיום למעלה מ־1200 עובדים במפעלים ומוסדות שונים בארץ

פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 8.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

אלביט מחשבים בע"מ

אלביט מחשבים בע"מ — בית מערכות המחשבים והיצואן הישראלי הגדול ביותר של מערכות ומוצרים משובצי מחשב והספק העיקרי של מוצרים ומערכות אלה למערכת הבטחון.
בשנת הכספים 85/6 הסתכם הרווח הנקי של החברה ב־18.2 מיליון $, מכירות מחוץ לישראל בסך 94 מיליון $ וצבר הזמנות של רבע מיליארד דולר.

כעת אנו מציעים מגוון תפקידים רבי אתגר למהנדסי מכונות מוכשרים, בעלי נסיון תעשייתי רב.

מנהל טכני לפרויקט

משרה מס' 126
- מהנדס מכונות בעל נסיון של לפחות 5 שנים, רצוי בשטח הרובוטיקה
- נסיון בניהול צוות מקצועי
- בקיאות בתהליכי פיתוח ותיכון של מוצרים ומערכות צבאיות
- ידע במערכות יבשה — יתרון
- יכולת נהול משא ומתן ושליטה באנגלית

מהנדס מכונות לפתוח הנעים למערכות יבשה

משרה מס' 128
כישורים דרושים:
- מהנדס מכונות בכיר עם נסיון קודם (3 שנים לפחות) בתיכון ופיתוח של הנעי גלגלי שיניים.
- רקע בהנעים חשמליים — יתרון:
- נסיון בתיכון לעמידה בתנאי סביבה לפי תקנים צבאיים
- ידע בטכנולוגיות רלוונטיות לנושא
- עריכת אנליזות דינמיות, חוזק חומרים ותיכון לאופטימיזציה
- ידע לתיכון בעזרת תיב"ם — יתרון:
- הכרת השפה האנגלית

הנדסאי זווד

משרה מס' 129
- ניסיון קודם בתיכון זווד לציוד אלקטרוני
- בקיאות במתמטיקה, חוזק חומרים, טכנולוגית חומרים
- ידע בשרטוט, ותיכון בעזרת מערכת CAD — הכרחי
- תיכון תוך התחשבות במעבר חום ותנודות
- הכרת רכיבי M.S.
- תיכון ליציקות חול/שעוה ועיבוד שבבי
- הכרת השפה האנגלית הכרחית

מהנדס מתכנן אופטומכני

משרה מס' 127
לתיכון ופיתוח אופטומכני למערכות יבשה
כישורים דרושים
- מהנדס מכונות עם ידע בטכנולוגיות של מערכות יבשה
- נסיון בתיכון לעמידה בתקנים צבאיים
- עריכת אנליזות דינמיות, מעבר חום, קשיחות, חוזק חומרים ותיכון לאופטומיזציה
- ידע לתיכון בעזרת מערכת CAD

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים לגיוס עובדים ת.ד. 5390 חיפה 31053 בציון מס' המשרה.
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים כאחד.

אלביט הקו הקדמי של הטכנולוגיה

---

pilat פילת

פילת היא חברת ייעוץ בנושאים של ניהול כח אדם ומערכות מידע ניהולי. פילת עוסקת בין היתר באבחון ומיון מועמדים לעבודה, תחום בו היא הגדולה והמובילה בארץ.

אנו מחפשים בדחיפות

פסיכולוג(ית)

עיקר התפקיד הוא ביצוע ראיונות אבחון וניתוחם.
נדרש תואר שני (או לקראת סיומו). רצוי נסיון רלבנטי. למועמד שיוכיח עצמו תפתחנה עם הזמן אפשרויות נוספות.
להתקשר: 03-269111 ולבקש את נועה

מזכירה בכירה

אינטליגנטית, נעימה, בעלת כושר ביטוי מעולה, יכולת ארגונית ותושיה.
נא לפנות לפילת בע"מ, דרך פתח תקוה 53, תל־אביב 67138. (בבקשה לא לפנות טלפונית).

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ

תפוז 87'
דרושים

מדריכים

לעבודה עם נוער מתבגר מאמריקה הלטינית במסגרת תוכנית "תפוז 87".
- המדריך יהיה צמוד לקבוצות בכל פעולותיה ובהמשך כל שעות היממה.
- הפעולות יכללו, עבודה בקיבוץ, סיורים ברחבי הארץ וסמינרים.
- עבודה רצופה במשך 7 9 שבועות בתקופה שבין ינואר ומרץ 1987
תנאים דרושים:
- גיל 20 - 30 שנה.
- השכלה תיכונית מלאה.
- שליטה בשפה הספרדית ו/או הפורטוגזית.
- שהות של לפחות 3 שנים בארץ.
- ניסיון בעבודה עם נוער
- השתתפות בסדנת מיון בת יום אחד ובסמינר הכנה בן 5 ימים בתנאי פנימיה אשר יתקיימו בירושלים בתאריכים שיקבעו מאוחר יותר.
- עדיפות תנתן לבוגרי צה"ל או שרות לאומי בקבל.

להצעת מועמדות נא לפנות אישית לראיון (עם תמונה) למחלקת נוער והחלוץ, תוכנית "תפוז"
בירושלים ברח' קרן היסוד 19 א', בתאריכים 26, 27, 28, ו־30 באוקטובר, בין השעות 8.30 ו־14.00
בתל־אביב, ברח' קפלן 12 קומה ב', ב־29 באוקטובר בין השעה 9.00 לשעה 14.00.
★ אין ההסתדרות הציונית מתחייבת לקבל מועמדות כלשהי

هكذا من الأصل

אחרי, אחריה, אחריהם / מאת חגי אשד

ממשלת שושנה

אין הכוונה לכך ששרת הבריאות החדשה, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, תכהן עכשיו כראש ממשלה במקום יצחק שמיר או שמעון פרס. לא זאת הכוונה ואין צורך בכך. אבל יש צורך שהיא תשמש דוגמה ומופת וגם סימן טוב לממשלה החדשה ולשריה, בבחינת ממני תראו וכן תעשו. כך מחליטים. כך צריכים לבצע, ולקוות לטוב גם אם ההחלטה כרוכה בסיכון מחושב, גם אם היא עלולה חלילה להסתיים בכשלון. גם במקרה זה יהיה מן הראוי והנדרש לברך על ההחלטה של שושנה ארבלי־אלמוזלינו. ואולי היא תסכים שנקרא לה גם בכתב שושנה, כמו שקוראים לה כולם בעל פה. לשם הקיצור ולשם ההומור. כבר היה תקדים כזה של גולדה, אותה שכולם קראו לה בשמה הפרטי, בלי להשוות בין שתיהן, כמובן.

מדוע לה, לשרת הבריאות החדשה, לקבל החלטה חשובה מאוד מיד עם כניסתה לתפקידה [illegible] היתה ההחלטה הראשונה שהיא קיבלה ודומה כי היתה זו גם ההחלטה המבצעית הראשונה שקיבלה הממשלה כולה, באמצעות החלטת שרת הבריאות ותוך האחריות המשותפת של הממשלה.

זה מה שדרוש עכשיו לממשלת האחדות יותר מכל דבר אחר. לקבל החלטות ולבצען. לא רק בנושא הבריאות החולה שלנו, אלא בהרבה נושאי פנים דוחקים וחשובים. זה יהיה המבחן העיקרי של הממשלה הזאת, שריה והעומדים בראשה – יצחק שמיר ושמעון פרס. בעיקר של שניהם. זה המבחן התוכף – מבחן ההחלטות וביצוען בלשון הווה במקום הרבה דיבורים והבטחות בלשון עתיד. שבענו תוכניות הבטחות לצמיחה ולהבראה ולשגשוג ולפריחה מחר ומחרתיים וגם אחרי מחרתיים. זה המבחן העיקרי של הממשלה הזאת ושל כל חבריה עכשיו. הבה נקרא לו "מבחן שושנה". נעקוב אחריהם ונראה אם הם יעמדו בו.

לכאורה, היתה ההחלטה של שרת הבריאות קלה. מהרבה בחינות היא באה אל המוכן. שר הבריאות הקודם, מרדכי גור, קיבל את ההחלטה העקרונית לגבי ביצוע ניתוחים של השתלות כבד וקבע כי אלה יעשו במרכז הרפואי [illegible] ולא במקום אחר. הוא גם פיקח על כל ההכנות הנדרשות, שהן בבחינת תנאים מקדימים לקבלת ההחלטה על הביצוע עכשיו. אבל כל אלה אין בהן כדי לגרוע מן החשיבות של המלה האחת הזאת הנקראת החלטה. כאשר אתה הוא המחליט ואתה הוא זה שתישא בתוצאות ההחלטה לטוב ולרע. במקרה זה אפשר לומר לשון "את" ולא לשון "אתה" אבל מבחינה עקרונית זה היינו הך.

שרת הבריאות היתה צריכה להחליט להתעלם מההתנגדות של הרבנות הראשית לביצוע ההשתלה. הבה נקווה ונאמר – עדיין, בינתיים, לפי שעה. שהרי אין להעלות על הדעת שבסופו של דבר, לאחר עינויי־דיני נפשות מושכים, תמשיך הרבנות הראשית להתנגד לפיקוח נפש פשוטו כמשמעו. אלא שבינתיים עדיין ולפי שעה וברגע זה של ההחלטה שהיתה צריכה לקבל [illegible] יש לרבנות הראשית שלנו [illegible] אין זה אלא שקמנות, הרחמים וההתחשבות [illegible] של הציבור [illegible] לאט לאט, כאשר מדובר ברבנים וברבנות.

ואגב, במקרים כאלה ובדומיהם מטרידה אותך השאלה – האם אין בליבם של הללו יראה ופחד מלהיראות בעיני אדם, ואולי גם בעיני אלוהים, בדקדקנותם המודגשת על קוצו של יוד הלכתי? האם לא ימאס הציבור הרחב בעצם המושג "הלכה", אם אלה האמורים להיות מייצגיה ומפרשיה ופוסקיה מציגים אותה באור כזה בפני כולנו. יש להם זמן. הרבה זמן. ואתה שואל את עצמך שוב ושוב: האומנם זוהי באמת ההלכה ואין בלתה. האם זו כל התורה כולה?

הבעיה לא נפתרה עדיין ושרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו תבוא בלי ספק בדברים עם הרבנות ותעשה כל מאמץ להגיע איתה לעמק השווה. אבל נקווה שיתחיל פרק חדש בדברים וביחסים אלה, שלא יפגע בקידום הרפואה בישראל. צא וראה מה קרה לפתולוגים ולפתולוגיה ולניתוחי השתלת לב, שישראל המתקדמת כביכול מפגרת בביצועם אפילו אחרי ירדן שכנתנו. זו עובדה. שלא לדבר על כל ארצות התרבות הנאורות, שיש בליבן צלם אדם ולא רק צלם של רבנות ופסקי הלכה שאי אפשר לחיות לפיהם, פשוטו כמשמעו.

שושנה החליטה והניתוח בוצע ונאחל רפואה שלמה למושתלת הכבד ולכל המנותחים שיבואו בעקבותיה. ונודה גם לתורמים אמיצי הלב על החלטתם הנדיבה בשעת כאבם ויגונם הכבדים. במות בתם היקרה היא ציוותה את החיים, או את הסיכוי לחיים, לשלושה בני אדם שנידונו לחיי סבל ממושך או למוות פתאום.

ההחלטה של שושנה, שהיא החלטת הממשלה כולה, צריכה להיות לאות ולמופת לכל דרכה של הממשלה הזאת בעתיד. שבענו עד לזרא את כל סיפורי הרוטציה ואת כל ההתפארויות וההשמצות של גיבוריה הטובים והרעים. נמאסו עלינו המריבות על סמכויות ועל חלוקת שלל של כיבודים ותארים ויוקרה של אי־כבוד. נמאסו עלינו כל היועצים והעוזרים ומעצבי התדמית והמושכים בחוטים וכל הצפיפיות והצפיעות, כלשון התנ"ך. תעשו לנו טובה ותרדו מעלינו. נמאסו עלינו יחסי הציבור שאתם עושים כל הזמן, קודם כל לעצמכם ואחר כך קצת גם לשרים שלכם, אשר כפי שאתם מתרברבים בפני הציבור הם בסך הכל מפריעים לכם "לבנות אותם". זה היה טוב אולי עד הרוטציה. עכשיו זה נמאס. תפסיקו את זה.

מה שנדרש עכשיו, ומה שמצפה הציבור עכשיו, הוא שהממשלה הזאת תפשיל את השרוולים ותפעל בשום שכל ובתושיה בקביעת מדיניות ובקבלת החלטות וביצוען בכל נושאי הפנים הדחופים החשובים, הבוערים והמוזנחים. נמאסו עלינו ההבטחות לעתיד וההתפארויות לעבר. מעניין אותנו מה תעשו עכשיו, כאן, למען הארץ הזאת ותושביה הצמאים להחלטות ולביצוען, לפי "דוגמת שושנה" עם כל המיוחד שבה. תעשו כמוה וכדומה לה, כל אחד בתחומו. נראה אתכם.

תתחילו לפתח את הנגב וליישב את הגליל ולהציל את ירושלים מגל העזיבה והנטישה של כל בחור וטוב לתל־אביב ואולי לניו־יורק וללוס־אנג'לס, מפחד "ההתחרדות" המכרסמת את שכונותיה של ירושלים מכל עבריה. תבריאו את הכלכלה ותגרמו להתחלת הצמיחה ותתחרו ביניכם לא על סמכויות ותארים, אלא על עבודה ממש, להגברת עלייתם של יהודי ברית המועצות לארץ ולמניעת "הנשירה" והפסקת הירידה, שהן סם מוות לחיינו ולעתידנו בארץ הזאת. ותחזרו אלינו, בבקשה, עם תוצאות. אפילו התחלה צנועה של תוצאות תספיק. תגידו לכל היועצים והעוזרים שלכם שיפסיקו בינתיים לבנות את עצמם ואתכם ותתחילו כולכם יחד לבנות את הארץ.

קפיטוליסטים / אמיר אורן, וושינגטון

גבעתיים על הפוטומאק

המפלגה הליברטריאנית בקליפורניה לא נודעה מעולם כתומכת בעניין הישראלי. בעיקר משום שלא נודעה מעולם. ארגון קיקיוני זה הופתע, בחודש שעבר, לזכות בהצעת אחד משתדלני איפא"ק – היעיל והיוקרתי בגופים האמריקאיים הפועלים למען ישראל – לסייע למערכת הבחירות של מועמדו לסנאט. איפא"ק לא זנח את הסנטור הדמוקרטי הוותיק אלאן קראנסטון, מן העקביים בידידי ישראל בסנאט: השתדלנים חששו כי יריבו הרפובליקאי אד שאו עלול לגבור עליו, ולפיכך החליטו להמריץ את פיצול קולות הימין בקליפורניה, שבלאו הכי לא יינתנו לקראנסטון, בין שאו לבין המועמד הליברטריאני. השתדלן שהציע לתרום לליברטריאנים פעיל־בחירות וסיוע בהפצת איגרת־לבוחר נגד שאו לא התכחש לסיפור. במערכה צמודה, אמר, יש משמעות לכל אחוז.

התערבות איפא"ק לא נעשתה לסוגיה מרכזית בקליפורניה, אולי מפני עיסוקו של שאו בהכאה על חטא תמיכתו במכירת מטוסי "אייוואקס" לסעודיה לפני חומש ובשבועת־אמונים לנצח ישראל. אך ההשפעה הישראלית הישירה והעקיפה על הקונגרס, על הרכבו ועל תשומותיו המדיניות והכספיות, שעוררה הערכה, קנאה, תשוקת יניקה ודאגת הפרזה גם יחד כמו עובדות פוליטיות אחרות בזירה האמריקאית – השפעה זו תיבחן ובמידת־מה גם תשתנה בבחירות 4 בנובמבר לבית־הנבחרים ולשליש הסנאט.

זירת המאמץ העיקרי של שתי המפלגות הגדולות היא המאה המחוקקת בזעה – השליטה ברוב מכלל 100 מושבי הסנאט. הפעם יש ל"מאה" גם משמעות נוספת. שכן הקונגרס הבא יהיה 100 במספר. אך הרוב ב־435 מושבי בית־הנבחרים יישמר לדמוקרטים. כאשר הבית הלבן בידי הרפובליקאים וה"בית" בידי הדמוקרטים, גורלי במיוחד נסיונם של הרפובליקאים להגן על הישגי מחזור 1980 בסנאט, מסתייעי נצחונו של רונלד רייגן לדחיקת הדמוקרטים למיעוט. לראשונה בדור הנוכחי, אובדן הרוב ישלול מרייגן הרבה מכוחו להוביל חקיקה בשנתיים האחרונות לכהונתו, שבהן נוהגים נבחרים ובחיריהם כלאו הכי להתבונן קדימה ולצמצם את הסתמכותם על זכרו המתנדף של הנשיא האהוד. שיתוף־הפעולה של מנהיגי־סיעה וראשי־ועדות דמוקרטיים עם מנהיגים רפובליקאיים כסגן־הנשיא בוש ומנהיג־הסיעה דול יהיה אפסי עם רוב דמוקרטי ושאיפה לגמד מועמדים־בכוח לנשיאות כשני אלה.

המצב המיטבי לישראל, כתלמידה שקדנית של עקרון הבלמים והאיזונים במערכת האמריקאית, הוא פיצול השליטה המפלגתית במשוואת המימשל מול הקונגרס נוסח הקונגרס הדמוקרטי בשנות אייזנהואר וניקסון הרפובליקאים, שהועיל יותר מאשר קונגרס דומה בתקופת קארטר הדמוקרטי. תרגום מעשי של נוסחה זו מביא להעדפת נשיא רפובליקאי, בהנחה שהקונגרס יישאר דמוקרטי. אך מפת המועמדים בכל שנת־בחירות נתונה עשויה להטות את ההעדפה ממועמד פסול או חשוד אל יריבו הדמוקרטי. פיצול הקונגרס לשני בתים יריבים, בשש השנים האחרונות, סיבך את הנסיות ואת ההעדפות. כעת, ערב בחירות, מתרשמים מומחים כי ישראל מקווה לרוב דמוקרטי ברור בסנאט, היפוך של היחס הנוכחי, 53־47 לרפובליקאים.

וואשינגטון העכשווית היא לישראל גבעתיים על הפוטומאק. שני מעוזי תמיכה בדמות ג'ורג' שולץ מבאן והקונגרס מכאן. צ'ארלי היל (ראש לשכת שר־החוץ) מול קפיטול היל. למעט חטאים שטרם נסלחו לה ושעוד ימשיכו להעיב, כפרשת פולארד, שורה בצמרת המימשל כלפי ישראל רוח שקשה להניח שתישנה. גם כשנכשל המימשל ואינו מתריע מראש בנושא מתבקש, דוגמת שלילת מינויו של אלוף עמוס ירון לנספח צה"ל, מתנהלים המגעים בחשאי ומתוך נכונות אמריקאית למצוא הסדר בכבוד.

הקונגרס, על שני בתיו, נותן לישראל כמעט את כל מבוקשה. התחזיות המעודדות ביותר על היקף הסיוע הצבאי והכלכלי לשנת־הכספים הנוכחית היו ספקניות יותר מהתוצאה: שום פגיעה בשלושת המיליארדים, גם לא בגרזני גראם־ראדמן. יכולתם של ירושלים ושל שתדלניה להוליך הישגים מקונגרס נעשתה לנכס סחיר: גם סוציאליסטים הופכים קפיטוליסטים כאשר רומניה זקוקה לסיוע ישראלי בשימור הטבות־הסחר שלה תמורת יציאה נמשכת של יהודים מתחומה. בקשה דומה לסיוע, של זאיר, טופלה במישרין בידי [illegible] ישראל במקום באמצעות שתדלניה, המשכילים לחסוך את מרצם לענינים האמינים מאלה.

לא תמיד די באיכות ישראל לסכירת גיאות. אופיינית התעקשות הסנאטור ג'ו ביידן, ידיד קבוע ומתמודד על מועמדות הדמוקרטים לנשיאות, להעניש את דרום־אפריקה גם בסעיף שנועד לפגוע במדינות המקיימות עימה יחסים בטחוניים כישראל. באותה עת היה ביידן לשושבין הצעת־חוק, שאימוצה במושב הבא יעביר את מרכז־הכובד במכירות נשק מהמימשל לקונגרס במהלך שאינו משמח את ירדן ואת סעודיה.

ישראל אינה מבכה את הבולטים בפורשי הסנאט השנה, מראסל לונג הדמוקרטי ועד גולדווטר ומאתיאס הרפובליקאים. ברוב ההתמודדויות השקולות עדיף לישראל מנצח דמוקרטי. כמה מהם חברי קונגרס שהוכיחו תמיכה איתנה (דאשל בדרום־דקוטה, רייד בנוואדה, פאולר בג'ורג'יה מיקולסקי במרילנד), או יריבים של חבר־קונגרס לשעבר שתמיכתו אפסית (הרפובליקאי ברויהיל בצפון־קרולינה). התחבטות בין מתמודדים ידידותיים כמו הרפובליקאי (היהודי) ספקטר והדמוקרט אדגאר בפנסילווניה אינה אופיינית. ישראל תשמח אם שמרנים כדנטון באלאבמה וסימס באיידהו יובסו. היא תצטער אם קסטן יפסיד בויסקונסין. גם אם יצליח קסטן להיבחר, אך הרפובליקאים יאבדו את הרוב, יירשם הפסד מסויים לישראל משום שעוזרו של קסטן ג'ים בונד יוחלף, בוודאי, בראשות סגל תת ועדת ההקצבות לסיוע־חוץ. הדמוקרט אינויי, שכבר הוביל תת־ועדה זו ויחזור לתפקידו מעמדת חבר־המיעוט הבכיר, לא יהיה ידידותי פחות מקסטן, אך תשומתו החיונית של בונד תחסר. בוועדת־החוץ של הסנאט יביא רוב דמוקרטי לחסימת נסיון אפשרי של הרפובליקאי הלמס לממש את זכות־בכורתו לראשות הוועדה שעליה ויתר אשתקד לעמיתו המתון לוגאר.

בבית־הנבחרים צפויים שינויים מעטים בתפקידי־המפתח. החריג הבולט הוא בכיר תפקידי הקונגרס, יו"ר הבית. פרישת "טיפ" או'ניל לגימלאות תשלול מישראל צחות אוהד של "ספיקר" ועוזריו. יורשו המיועד, ג'ים רייט מטקסאס, אינו כרוך כקודמו אחר קולות יהודיים, אך גם הוא פוליטיקאי מנוסה החי בתוך עם־עמיתיו. היחס לישראל יהיה מעט צונן יותר, התוצאה לא תהיה שונה בהרבה.

מיקבץ התוצאות המקומיות, שיקבע איזו מפלגה תנצח, יושפע במידה עלומה מכושרם של המועמדים כגייסי־כספים ומשיעור ההצבעה לרפובליקאים, הנעזרים בהופעותיו האישיות של רייגן ובקריאתו לתומכיו להשאיר בידיו סנאט צייתן. יתרון בגיוס המיליונים המוזרמים בעיקר לתשדירי־הטלוויזיה, שיעור־הצבעה נמוך, כצפוי יסייע לדמוקרטים. משום שתקוות הרפובליקאים להתגבר על נחיתותם הכמותית מותנית בנכונותם של מהססים ואדישים להינתק מכורסותיהם ולבוא לקלפי גם בלי התלהבות סוחפת. רייגן דחק לפני שבוע בבוחרים למלא את חובתם האזרחית, אבל הוא לא יתאבל אם המצביעים השחורים – הזועמים עליו ועשויים להיות רפובליקאים בלואיזיאנה, בצפון־קרולינה ובג'ורג'יה – יישארו בבית.

על סף הסנאט עומדים שני יהודים נוספים, קריימר הרפובליקאי בקולורדו הדמוקרטית ודרס במיסורי. אך יהדות אינה ערובה בקונגרס לתמיכה בישראל (זורינסקי הכס). פעיל יהודי הציע בראשית החודש שלא לחפש "קשר ישראלי" בכל מערכת בחירות. "אם אחד בעד ישראל והשני אינו, הבה נצביע בהתאם. אך אם שניהם טובים, כרגיל, הבה נצביע לפי כל הסוגיות האחרות המשפיעות עלינו – כאמריקאים וכיהודים. שאם לא כן, נגזור בגבל את דאגתנו המוצדקת לבטחון ישראל [illegible] של מועמד בלשכה ישראל – ואנו – ראויים ליותר."

הפעיל האמור החל לאחרונה לייצג את הוועד היהודי־אמריקאי, לשם עבר מעריכת עלון־החדשות של איפא"ק. המעבר שינה את השקפתו לפחות בפומבי, כפי שמועמדות רעייתו לינדה שאבז לסנאט במרילנד הביאה ומידות חרשות לפיו של פעיל איפא"ק לשעבר כריס גרסטן. שאבז הסתבכה בשאלה אם היא עודנה קתולית או שמא התגיירה. גרסטן היהודי פסק שגיורה אינו תופס. "היהודים (שלו) לחצו, היא רצתה להרוותם נחת וחתמה על פיסת־נייר", הסביר. שאבז עומדת להפסיד.

ראש הממשלה ומ"מ רה"מ לשעבר ולשעבר מ"מ רה"מ ורה"מ (תצלום: יצחק הררי)

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר. ראיון / חנה זמר

האיזון הנחוץ, בין יצירה וצריכה

הכל מודים שהיה להסתדרות חלק בבלימת האינפלציה. איזה חלק?

"חלק מכריע. בתכנית לבלימת האינפלציה היו שני מרכיבים: קיצוץ בתקציב, שבוצע רק חלקית, וקיצוץ זמני בשכר, שבוצע בהתאם לתכנית. אלמלא הסכימה ההסתדרות לשחיקה זמנית בשכר העובדים, לא היתה הממשלה מגיעה להישג כה מרשים בבלימת האינפלציה. זהו הישג ייחודי בעולם הדמוקרטי. אמנם, ממשלת פרס ניסתה תחילה לפעולה באמצעים לא־דמוקרטיים, בצווים, אבל היא חזרה בה וקיבלה את גישתנו. היום אנחנו יודעים כי הסיכון שההסתדרות הסתכנה בו הצדיק את עצמו שהרי גם הושגה יציבות, שהיא חשובה בעיקר לשכירים ולגימלאים, וגם הוחזר לעובדים עיקר השחיקה. השכר חזר, למעשה, לרמתו הקודמת."

אבל עכשיו, האם אינך רואה סכנה ליציבות שהושגה?

"ודאי שיש סכנה. התרענו עליה גם החודש כאשר התפרסם מדד ספטמבר. אלא שאפשר לאתר אותה, וכמובן חובה לעשות זאת. זו גם איננה סכנה בלתי־צפויה, ובהסכם חתום עם הממשלה הבטחנו את הכלים לטפל בה. קודם כל, עד אפריל 1987 תישמר רמת הסובסידיות הנוכחית, כי הסרת הסובסידיות היא גורם מאיץ אינפלציה. שנית, בחוק לייצוב המשק הובטח המשך הפיקוח על המחירים עד דצמבר השנה, והבטחנו [illegible] הארכתו עד אפריל 1987, כי זה מפתח לשמירת היציבות. למעשה, זה גם מוסכם. בכל הנוגע לשער הדולר אנחנו לא יכולים להתערב, כי בעניין זה אין לנו מעמד. אבל הממשלה הבטיחה שהיא תשמור עליו."

מנין כל הכסף שהציבור מבזבז עכשיו?

"לכספים המממנים את בולמוס הקניות יש כמה מקורות. הראשון בהם הוא תשואת ההון. בכלל, תשואת ההון ממממנת כארבעים אחוז מן הצריכה גם בימים כתקנם. מקור שני הוא צמצום החסכון, עוד מקור הוא המרת מטבע־חוץ (כולל "מן הכלוסות"...), וכמובן גם השיפור בשכר.

"חלק מן הקניות הקדחתניות הוא תוצאת ההתאפקות שהיתה ברכישות עד לפני זמן קצר. אבל חלק אחר הוא גם מה שאפשר להגדיר כ"הקדמת קניות", הן בגלל הפיתוי של האשראי האשראיות והן מחשש התייקרות. אבל כל עוד תופעת הבולמוס איננה מלווה בהעלאת מחירים, אין לו השפעה אינפלציונית ממשית."

אבל על מאזן התשלומים הוא עלול להשפיע, לא כן?

"נכון, ולכן על הממשלה להיזהר ולהכביד ככל האפשר על היבוא. על אותו כמה וכמה עליה לפעול להגברת היצוא על־ידי עידודו; ולא בפיחות, כי אם בתמריצים ובהבטחות שער. הכוונה היא לעידוד סלקטיבי, בעיקר של היצוא לגוש הדולר. ענף האלקטרוניקה, למשל, עיקר יצואו הוא לגוש הדולר."

אם קודם היתה שחיקה בשכר, עכשיו נראית שחיקה בריסון.

"כן, תחושת החירום נמוגה. זה די טבעי, גם אם תחושת הנורמליזציה לא מוצדקת. אבל זה לא כולו שלילי, כי משק נורמלי, כדי שיצליח, צריך להיות בנוי על תוכנית מאורגנת מכל הבחינות. לכן חשוב להחזיר את התכנון בכל המשק, ולא רק בחקלאות. הליכוד טועה כאשר הוא רואה בתכנון דגל אדום, רחמנא ליצלן, סוציאליזם שלא נותן לכוחות השוק לבוא לידי ביטוי. זוהי השקפה מיושנת. בעולם הקפיטליסטי של ימינו, בעידן השינויים הטכנולוגיים, יש לכל מפעל תכנון מדוקדק, אחרת היה מתמוטט. ומה שחל על מפעל בודד נכון למשק כולו. לישראל יש יתרונות בתכנון משום שאמצעי הייצור העיקריים, אדמה וחשמל ומים, הם בידי הכלל. כך הדבר גם לגבי רוב האשראי. המשק הישראלי נפל כי זנחו את התכנון.

"אנחנו צריכים לזכור, והממשלה צריכה לזכור, שבעתיד לא נוכל ליהנות מן ההתרחשויות שקידמו את השיפור הכלכלי בשנתיים האחרונות: הסיוע המיוחד של ארה"ב (כל מיליארד וחצי דולר) לא ייחשך, ומחירי הנפט חזלו לרדת. הוא הדין לגבי המחירים של חומרי גלם שישראל מייבאת. גם זה מגביר את הצורך בתכנון ובשיתוף פעולה."

ואת העובדים אין זה מחייב לאיפוק?

"מחייב. אבל אם ילחצו רק על העובדים, זה לא יחזיק מעמד."

האם היית עושה הסכם השותף את השכר גם עם ממשלה בראשות הליכוד?

"כמובן. הרי עוד לפני הבחירות של 1984 יצאנו במסמך על אמנה כלכלית־חברתית עם הממשלה. נכון שלא רצינו לכרות את האמנה עם ממשלת מעבר, אלא רק עם ממשלה נבחרת אחרי הבחירות. אבל אמרנו שזה יחול על כל ממשלה שתקום ותתחייב על התנאים החיוניים לנו. והמסמך הזה הפך ברכים.

"ההסתדרות עומדת ברשות עצמה ואיננה מקבלת הוראות ממפלגת העבודה. לפי חוקת המפלגה, הסיעה בהסתדרות היא המחליטה בעניינים הנוגעים להסתדרות. בתחום זה היא היא המפלגה. מסיבה זו גם התנגדתי ל"ועדת הבדעות" מפלגתית, כדי שהפורום המשותף לא יפגע בעצמאות עמדותיה של ההסתדרות.

"את היחס שלנו לממשלה אנחנו קובעים על־פי מדיניותה הכלכלית והחברתית, וכן על־פי היחס שהיא מגלה כלפי ההסתדרות עצמה. אם תרצה הממשלה להצר את צעדינו, לא תוכל לצפות אלא לתגובה הולמת."

מהי הקונצפציה שלך על תפקיד ההסתדרות? מהו החזון שלך, אם עדיין מותר לשאול כך.

"ההסתדרות צריכה לטפל בבעיות האמיתיות של רוב חבריה, כדי שתהיה גוף שירותי ולא גוף שלטוני. היא צריכה למלא תפקיד לאומי, לדאוג לתעסוקה ולעודד תעסוקה, כדי שצעיר ישראלי יראה את מקומו ואת עתידו בארץ הזאת, כדי שהמדינה תמשוך אליה עולים ותתן תנופה לעיירות הפיתוח. וכמובן, היא צריכה להיאבק על חלוקה יותר צודקת של המשאבים הלאומיים. ההון בישראל מוגן מאוד בהשוואה לשכר, זכה למעמד בבורה."

איך אתה מסביר שעובדים מבקשים העלאות שכר במפעלים המפסידים עובדים, גם במשק ההסתדרותי?

"אולי שמנו דגש יתר על תפקידנו כאיגוד מקצועי. גולת הכותרת של ההסתדרות היא היצירה ולא הצריכה. הייחוד של ההסתדרות הוא בבניית משק. אבל אחרי שעלה הליכוד לשלטון, נוצר חוסר איזון. במשך שנים של לחץ כלכלי על משק העובדים הופר האיזון בין ההגנה על זכויות העובדים לבין כושר היצירה של ההסתדרות. עד היום לא הוחזר האיזון הזה. הנה, נדרשו רק כמה ימים לעזור לאלסינט בעשרות מיליוני דולרים, אבל לעזור לסולל־בונה, שהעסיקה 14,000 עובדים, נדרשה כמעט שנה ועדיין זה לא נגמר."

מה דעתך על הקמת כל התיקים הכלכליים בידי הליכוד?

"כמזכיר ההסתדרות, אין לי על כך דעה."

וכחבר מפלגת העבודה?

"כחבר המפלגה יש לי על כך דעה, ואינני מעוניין לפרט."

יש הרואים בך מועמד לראשות הממשלה בעתיד. האם גם אתה רואה את עצמך כך?

"אני רוצה להצליח בתפקידי. לא הצבתי לעצמי יעד להיות ראש ממשלה. גם בעבר, בתפקידים השונים שמילאתי, לא עשיתי את מלאכתי עם המבט קדימה לשלב הבא. השתדלתי למלא את המוטל עלי באמונה, וזה גם היה ה"קרדיט" שלי בהמשך הדרך."

בין מתנ"ס לבית־כנסת

על־פי התנהגותו הפוליטית מתקיימת בקיסר המזיגה של אידיאולוגיה ופרגמטיזם שאיפיינה את מפא"י ומאפיינת את "העבודה". אך יש המייחסים לו נטיות פופוליסטיות ומצביעים על גילויים דתיים. למשל, הצטרפותו לתפילות בבית־הכנסת במסגרת סיורים. מה יש לו לומר על כך?

קיסר: "אינני מוכן להתנצל על כך. מדוע זה בסדר להיכנס למתנ"ס ולא בסדר להיכנס לבית־הכנסת? אני גדלתי על המורשת היהודית ועל המסורת היהודית. לא איכפתי לי אותם לצורך פוליטי. אינני אוכל טרף ואינני מופיע בשבת, ובכיסי תמיד יש כיפה וספר תהילים קטן (שולף אותם, להמחשה). זה לא חדש אצלי. היום יש עלי זרקורים, ולכן זה בולט. אבל כך נהגתי גם בעבר, וכך נוהגים גם האחים שלי. אחד מהם הוא אפילו חזן. אנחנו משפחה ישראלית שורשית. כולנו שירתנו בצה"ל ויש שהלכו לקיבוץ, אבל נשארנו מסורתיים ואני מתמצא בתפילות כמו בחוקת העבודה."

בין אשכנזים לעדות המזרח

אלה שבוחנים כל צעד של קיסר בשבע עיניים, טוענים כי במינויים הוא נוטה להפלות לטובה יוצאי עדות המזרח. נכון או לא נכון?

קיסר: זאת טענה צבועה. כשמיניתי את איתן ברגלס ליו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים, ועד כמה שאני יודע הוא אשכנזי, אף אחד לא ראה בזה דבר יוצא דופן. הוא הדין ביחס למינויו של ארנון גפני ליושב ראש "כור", ולמינויו של משה זנבר ליו"ר סולל־בונה. זה טבעי לגמרי. אבל כשיש מינוי מעדות המזרח, מחפשים.

תנועת העבודה צריכה להיות של העם כולו. אני מאמין במינוי אנשים מתאימים לתפקיד, ואני רואה את עצמי מזכיר כללי של ההסתדרות, ולא מזכיר תימני של ההסתדרות. כשהייתי גזבר, רציתי להיות גזבר טוב ולא גזבר תימני. אלה תפקידים של עשיה ולא של ייצוג.

המשימה שלי היא להבטיח שוויון הזדמנויות הלכה למעשה: יש מאגר גדול של אנשים מכל העדות שגדלו בארץ. הם ישראלים לכל דבר, ולא צריך להדביק להם תוויות של מוצא, אלא לתת להם אפשרות להוכיח את יכולתם.

„מבצע סיני", „מלחמת קדש" – 30 שנה / טלי זליגר

המלחמה הקולוניאלית האחרונה

שלושים שנה אחרי שפרצה מערכת סיני ב־29 באוקטובר 1956, חודשיים לפני שממשלת בריטניה תחשוף את מסמכי התקופה, אומר נציג אחת המעצמות הזרות שלקחו חלק במבצע סואץ: „אלה פצעים ישנים שעדיין לא נסגרו לגמרי". „הרפתקה עלובה" – אומר אחר – „החלטה תמוהה והפגנה מבישה של חולשה." בכל שהיה זה כשלון, יתום הוא לא היה

אחרי שסל הניירות נמלא טיוטות משורבטות ומקומטות שלא השביעו את רצון מחבריהן, נוסחה סוף־סוף ביום שני בערב הודעת דובר צה"ל כך: „כוחות צה"ל נכנסו ופגעו ביחידות פדאיון בראס אל־נאקב וכונתילה ותפסו עמדות מערבה מצומת הדרכים נח'ל בקרבת תעלת סואץ. פעולה זאת באה בעקבות הפגיעות הצבאיות המצריות בתחבורה הישראלית ביבשה ובים, אשר מגמתן גרימת הרס ושלילת חיי השלום מאזרחי ישראל". עכשיו, כשעם ישראל והעולם התבשרו על פעילות צבאית מסויימת, וערפל הקרב התעבה לנוחות אדריכלי המערכה, היה אפשר להתחיל לנוע. או מוטב לומר – לדהור. את הסוסים הללו אי־אפשר היה עוד לעצור. מערכת סיני היא מבצע סואץ היא מלחמת „קדש", החלה.

שלושים שנה אחרי שפרצה מערכת סיני, ב־29 באוקטובר 1956, וחודשיים לפני שיפתחו גנזכי ממשלת בריטניה ויחשפו את מסמכי השנה ההיא, אפשר להשקיף ממרחק הזמן על הרפתקה צבאית־מדינית מוזרה. זאת ולנסות להבין מה הביא לפתיחתה ומה גרם לסיומה.

בשביל מי שנולד בשנה שבה התרחש מבצע סואץ, נראית הפרשה ההיא תמוהה, כמו לקוחה מסיפור דמיוני על עולם שהיה ואיננו עוד, זר לכאן ולעכשיו. מרכיבי האפיזודה ההיסטורית הזאת מוכרים, אמנם, בחלקם הגדול מזירות אחרות, אבל הרכבם של הפסיפס עושה מקרעי האירועים הללו התרחשות מיוחדת מאד.

בשבוע הבא יתקיים באוניברסיטת בן־גוריון בנגב כינוס בן שלושה ימים, שיסקור את אירועי מערכת סיני מכל היבטיהם. שלושים שנה אחרי שפרצה מלחמת „קדש" נפרצים הסכרים ונראה שהרגישות, בתום שלושה עשורים, מלמדת על פרשה מורכבת ומפולת לגבי כל הצדדים שהיו מעורבים בה. נציג אחת המעצמות הזרות שהיו חלק ממבצע סואץ אמר לי: „כן, אלה פצעים ישנים שעדיין לא נסגרו לגמרי". אחרים יאמרו, ויישארו עדיין בעילום שמם, כי היתה זו הרפתקה עלובה, החלטה תמוהה והפגנה מבישה של חולשה. הכשלון, אומרים בדרך־כלל, הוא יתום. אבל לאפיזודת סואץ יש דווקא הרבה אבות והם רווים מיוסרים.

התוכנית: צנחנים ישראלים יצנחו במעבר המיתלה, כביכול פשיטה מסוג הפשיטות המוכרות. צרפת ובריטניה יקראו להפסיק את ההתכתשות. המצרים יסרבו ואז יתערבו צבאות בריטניה וצרפת, יפרידו בין הצבאות וישתלטו על התעלה. כשפרצו הקרבות, אחרי שהצרפתים והבריטים השתהו בכל שלב וגרמו לתרדה אצל בן־גוריון, הביצוע הצבאי של שתי „המעצמות" היה עלוב למדי. סטנדרטים של מלחמת העולם השניה שלא התאימו לזירה ולזמן

למי ולשם מה היה דרוש מבצע סואץ? איך נוצרה קונסטלציה מדינית ובטחונית שהולידה את הרעיון לקואליציה צרפתית־ישראלית־בריטית, ואיך התגבשה האווירה שאיפשרה לתכנן ולהוציא לפועל את מזימת הקואליציה הזאת? האם נבונה התרשמותם של ילידי שנת 1956, הדור שלא ידע נסיבות הימים ההם, שהיום לא היתה סיטואציה כזאת יכולה להתרחש?

נפגשו במקרה, אינטרסים מצטלבים של שלושה. ישראל, שמונה שנים אחרי מלחמת העצמאות, היא עדיין ישות זעירה על המפה המדינית ועל הגלובוס. המדינה נאבקת מאז הקמתה וביתר־שאת מאז 1952, לזכות במעט שלווה מול מדינות ערב המונהגות על־ידי שליט מצרים נאצר ופעולות כדי לשבש את חיי היומיום, את ביסוס הכלכלה ואת חישול החברה בישראל. מעבר לים נאבקת צרפת המתוסכלת תחת עול המלחמה באלג'יריה, הנראית משום־מה לצרפתים כשלוחה מפעילותו של נאצר להנהגת העולם הערבי ולא כמאבק של האלג'ירים לעצמאות. צרפת תובעת יחד עם אנגליה, שמעבר לתעלה, את עלבון המעצמות־לשעבר. זהו עלבון המלכות שמוטות־הכתר, שמנהיג ערבי סגר להן את תעלת סואץ על האף, והלאים את מה שהיה שייך להן לפי חוקי העולם הישן.

רק לעיתים רחוקות יכולה ממשלה ללכת למלחמה בלי שהכינה את עמה לקראת המערכה. עוד קודם לשנת 1956 מתמודדת ישראל, באמצעים צבאיים מוגבלים, עם הטרדות בלתי־פוסקות בכל הגזרות, אך בעיקר מול מצרים, היוזמת את פעילות הפדאיון – חוליות של מחבלים הפושטים על ריכוזי אוכלוסיה, במיוחד על ישובי עולים החשופים לפגיעות פיסיות ומוראליות, ורוצחים בהם ללא רחם. מצרים סוגרת את המעברים הימיים ואחר־כך גם חלק מן המעברים האוויריים של ישראל עד לשיתוק הפעילות המסחרית בגיזרה שלמה. מצרים איננה מסתירה כי אין בדעתה להשלים עם נוכחותה של מדינת ישראל במרחב.

הנהגת המדינה – בעיקר בן־גוריון בכל תחום ועניין – נתקפת בחרדה של ממש, כשנודע לה על עיסקת נשק מדהימה בהיקפה לאותם ימים שעושה מצרים עם צ'כוסלובקיה. יש בעיסקה זאת כדי להפר את האיזון, הרעוע ממילא, ביחסי הכוחות בין ישראל לשכנותיה והיא מסמנת את תחילת הזחילה הנחושה של ברית־המועצות לאזור. האמריקאים, ידידים מסורתיים של

כל אלופי צה"ל ואלופי המשנה נקראו לביתו של בן־גוריון, זכו לברכות על ביצועי הצבא ולהסברים על הצעדים הבאים – ישראל קיפלה את זנבה

ישראל הצעירה, אינם מבינים את החרדה האוחזת במנהיגות ישראל ואינם נענים לתביעותיה לאספקה מוגברת של ציוד צבאי ובעיקר מטוסים. נשיא ארה"ב אייזנהאואר איננו קשוב לצרכיה של ישראל ורואה בחששותיה של המדינה שעלתה מאפר השואה והתגברות מנהיגה שאריות של טראומת השמדה.

גם ללא הסכמתה של כל הממשלה, ותוך מאבק עקבי עם האלמנטים המתונים בחבורת מקבלי ההחלטות בארץ, מבצעת ישראל שורה של מבצעים צבאיים – פעולות תגמול ופשיטות מעבר לגבול מצרים – ויוצרת הסלמה הולכת וגוברת. המצרים כבר יודעים למה לצפות ונוטל אלמנט ההפתעה מן הפשיטות הבאות בדייקנות אחרי פשיטות הפדאיון. מבצעי התגמול הופכים אט־אט לקרבות דו־צדדיים בין צה"ל לצבא המצרי ומתריף המאבק שמנהלת מצרים על יוקרתה ומנהיגותה בעולם הערבי. עכשיו אין זה הזמן של מצרים לוותר.

יתכן שההסלמה שחוללה ישראל בפעולות התגמול, שתבעו הרבה קרבנות מצה"ל, נבעה מקוצר־ראות אסטרטגי, והיא שהולידה את מערכת סיני. אבל ייתכן גם שבן־גוריון התכוון לתוצאות הללו ושאף להביא לעימות חזיתי עם צבא מצרים ולחסל השבתן. התבטאויות שלו מאותם ימים מרמזות כי היו לו בין השאר שאיפות טריטוריאליות מרחיקות לכת, וכי ראה במערכה עם המצרים הזדמנות לספח את סיני, או לכל הפחות להשתלט על האיים שלפתח שערה הדרומי של ישראל. לא מן הנמנע שכחשבו על האפשרות שירדן תיכנס למלחמה, אם תפרוץ, קיווה בן־גוריון להרוויח גם את הגדה המערבית. נאמן לתפיסתו מאז 1948, שישראל לא תוכל לפעול ללא בעל־ברית ובעל־חסות חזק, ביסס מן הסתם את תקוותיו על מצב של הליכה בשניים. בין כה וכה, שאף בן־גוריון להפיל את משטרו של נאצר ולפתור בכך יותר מבעיה אחת.

חלומות על החלפת משטרים באמצעות מלחמה לא היו זרים לעולם אז כהיום. שאיפתו של בן־גוריון נפגשה עם שאיפות דומות של צרפת, שביקשה לחסל את מי שבעיניה הוא ממריד האלג'יראים, וגם עם שאיפותיה של בריטניה. זו ראתה עצמה, אמנם, כידיד העולם הערבי, אבל לא כידיד האגף הזה של העולם הערבי. בריטניה, שקשה היה לה בשנת 1956 להבחין כי כתר האימפריה נשמט ממנה, היתה קשורה באותם ימים בחוזה הגנה עם ירדן וראתה עצמה כשוטר מקוף המסוגל לכונן את תנועת הקואליציות והבריתות במזרח התיכון. אירועי קיץ 1956, שעיקרם הידוק הקשרים הצבאיים של ירדן עם הציר מצרים־סוריה, והתעלמות מדינות העולם ממצוקת צרפת ובריטניה, בעקבות הלאמת תעלת סואץ על־ידי המצרים, תבטו על פניה של בריטניה ושיחקו לידי צמאי הקואליציות האוהדים בזירה המשותפת.

נראה שהפריחה ביחסי צרפת־ישראל, הרבה בזכות פעילותו הנמרצת של מנכ"ל משרד הבטחון דאז, שמעון פרס, סללה את הדרך לשיתוף הפעולה המוזר שנוצר. בשנה שקדמה להקמת הקואליציה הזאת, נרקמו בין ישראל לצרפת יחסי קרבה וצרפת הפכה לספקית נשק ומטוסים לישראל. בריטניה, לעומת זאת, שרק שמונה שנים קודם לכן עזבה את פלשתינה ערב הקמת מדינת ישראל, מצאה עצמה יושבת לשולחן דיונים חשאי עם ישראל, כפרטנרית שווה במזימה נגד מדינה ערבית. זאת צפרדע שהיתה קשה לבליעה לְחֵך אנגלי. „אהבה לא היתה שם", תאמר אחרי 30 שנה אישיות בריטית רשמית. השדכנות היתה גם היתה, ובכל זאת, אחרי היסוסים רבים, הלכו יחד.

התכנית, כפי שהציע אותה הרמטכ"ל משה דיין בדיונים החשאיים האירופיים בפריס, התבססה בעיקרה על „העילה הישראלית". משהוברר כי האינטרסים המשותפים עולים על שרטון הזהירות ההדדית ולאחר שמספר תכניות נדחו – בעיקר בגלל החשש הבריטי מדעת הקהל, שלא תראה באהדה פעילות צבאית יזומה בחלק זה של העולם – סוכם כי ישראל תתקוף את מצרים באמצעות הנואה מקיימה, שתעוות את תמונת הכוונות עד לשעת הביצוע, וכי יינתן גיבוי אוירי וימי של הצרפתים, שכן בן־גוריון השש מהפצצה מצרית על מטרות אזרחיות בישראל. לאחר שכוחות צנחנים ישראליים יצנחו קרוב לתעלה, במעבר המיתלה ליתר דיוק, וייראו כמבצעים עוד פשיטה מסוג הפשיטות המוכרות, יחברו אליהם כוחות נוספים ויתחיל מערכה של ממש עם המצרים. צרפת ובריטניה יקראו להפסיק את ההתכתשות, יבקשו הפסקת אש לאלתר, ייענו – ככל שאפשר לצפות – בשלילה על־ידי המצרים, ובלוח זמנים קצר שנקבע מראש ישלחו כוחות אוויריים וימיים ואחר־כך יבשתיים לתוך המערכה להפריד בין הניצים וכך ישתלטו על תעלת סואץ.

על עיניה של ארצות הברית, שהיתה ערב בחירות לנשיאות, הוטל מחסום מעוור כדי למתן את ההשתדלויות של נשיאה ושליחיו, שעשו הכל למנוע פרוץ משבר צבאי באזור, מחשש למעורבות סובייטית שתביא את הרוסים לאיזור ומתוך אמונה שהכל עדיף על פחד מלחמת עולם שלישית. האמריקאים הוצאו לחלוטין מסוד העניין, ודבר זה ישפיע הרבה על התנהגותם אחרי פרוץ המשבר הצבאי ועל מאמציהם המדיניים לסימו לרעת ישראל.

גם ממשלת ישראל לא ידעה דבר וחצי דבר על כל התכנונים הללו. העם היושב בציון לא חשד במזימה המתגבשת. כל מה שידעו הוא שהמצב הבטחוני הולך ומחמיר ומחייב תגובה. נאומיו של בן־גוריון בתקופה שקדמה למבצע מרמזים על כוונה מוחלטת לפתוח באקט צבאי במועד כלשהו. האם היתה ישראל יוצאת למלחמה הזאת לבדה? האם היתה יוצאת למלחמה רק עם צרפת, לנוכח היסוסיהם התמידיים ונשנים של הבריטים, שראש ממשלתם אידן היה אמנם אובססיבי בעניין פתיחת התעלה, אבל כהגדרת בן־גוריון „איננו איש פעולה"? האם היתה נחישותה של ישראל לפעול נגד מצרים מתמתנת אילו סיפקו האמריקאים מטוסים שביקשה ישראל והיו מרגיעים בכך את דאגת מנהיגיה? האם היו הצרפתים „מתחממים" על עניין התעלה ונאצר, לולא הקואליציה שנוצרה שם אחרי הבחירות באביב 1956 בין הסוציאליסטים והרדיקלים, בחירות שישראל בחשה בקרדיתם ללא בושה כדי להביאן לתוצאות המקוות? האם כל מהלכי הצוות המוביל בישראל מצביעים על גאונות מדינית, או על נוחרוטיות? מי ניצל את מי במערכה הזאת? האם היא יכלה להיגמר אחרת?

תוליך קבלת ההחלטות בישראל של אמצע שנות ה־50' איננו דומה לזה של כל מדינה מתוקנת אז, ובוודאי לא היום. ראש הממשלה ושר הבטחון פועל עם הרמטכ"ל, שעמדתו ומהלכיו מעורבים בעשיה המדינית ועם מנכ"ל משרדו, ואת החלטותיו הוא מקבל למעשה לבדו. הרמטכ"ל לוחץ לפעולה צבאית מעבר לכל מה שיתיר כיום הפרוטוקול, וראש הממשלה מניח לו למשוך לכיוון הזה ומאמין בו. משה דיין, רב־אלוף, פעל ברוח הצבר הבטוח בעצמו. בניגוד לבן־גוריון לא נשבה דיין בצורך להחזיק בבעלי־ברית צמודים שיסוככו על צבאו והאמין ללא סייג ביכולת אנשיו. מהלכי המלחמה יוכיחו שאי־הסדר בקבלת ההחלטות משתקף באי־הסדר בניהול המלחמה, ופקודיו של הרמטכ"ל מקבלים החלטות מנוגדות להוראות מפקדים, ברוח ה„יהיה בסדר" הידוע, והכבר לא כל־כך חביב.

משה דיין, בספרו „יומן מערכת סיני", מעריך שהעם בישראל רצה במלחמה הזאת, לחיסול ההטרדות, וכי קציני הצבא שטו אלי הקרב הזה לתביעת עלבונם ותיסכולם מול ההטרדות האלה ושפיכות הדמים. הבריטים שטו אליו פחות ונילד הסכנות ויתכן כי לזו היתה השפעה על מהלכיה של האפיזודה הסוריאליסטית הזאת בתולדות האזור. משתהל סוף־סוף בקרב, ואפי־ שהצרפתים והאנגלים השתהו בכל שלב מתוכנן וגרמו לתרדה אצל בן־גוריון, החושן בלאו־הכי, היה הביצוע הצבאי של שתי המעצמות המקומטות הללו עלוב למדי.

התכנונים שלהם, שהיו ארוכים ומסורבלים, היו בסטנדרטים של מלחמת העולם השניה, על הכובד וההיקף הרחב שאפיינו את מהלכיה, ולא התאימו בשום פנים ואופן לזירה ולזמן. יתכן שגם העדר נחישות של ממש ורצון עז לעשות צעדים צבאיים, בשלב שבו נדרשו, הביא לאיטיות ולסירבול. היום קוראים לזה המלחמה הקולוניאלית האחרונה. ביצועיהם של הבריטים והצרפתים במבצע סואץ סתמו סופית את הגולל על הדימוי האימפריאלי של שתי המדינות. חבל רק שהדבר עלה ב־180 חיילים ישראליים הרוגים.

ובכל זאת, מבחינת ישראל הוכרה מערכת סיני כהצלחה צבאית. למרות בעיות לוגיסטיות, קשיי תיפקוד של חלק מהיחידות וחוסר נסיון, כבש צה"ל בחמישה ימים את כל סיני והפתיע את העולם. על רקע זה בלט עוד יותר חוסר התיאום בין צבאות צרפת ואנגליה, העדר פילוסופיית פתרון משברים, העדר תורת לחימה, ציוד, אמצעי קומוניקציה, לוגיסטיקה ושפה משותפת, תופעות אשר הביאו את הקרבות לא פעם אל גבול הקטסטרופה.

על עיניה של ארצות הברית הוטל מחסום מעוור כדי למתן את השתדלויות נשיאה ושליחיו למנוע משבר צבאי באיזור. ממשלת ישראל לא ידעה דבר וחצי דבר על תכנונים אלה. העם היושב בציון לא חשד במזימה המתגבשת

היום השתפרה מאד הקומוניקציה הצבאית בין מדינות, במסגרת ברית נאט"ו, אבל מעבר לקשיים ולמגבלות המאפיינים גם את המסגרת הזאת, ושכדאי לקוות שלא יצטרכו לעמוד במבחן, הרי מגמת הלחימה המשותפת דווקא נמצאת בירידה. היכולת משתפרת והנכונות פוחתת. לא בנקל ילכו שניים יחד בלתי אם נועדו. הסיבות ליצירת חזית משותפת בעלת אופי מעשי ולא רק הצהרתי צריכות להיות מובהקות מאוד. באנגליה יש המכנים את [illegible] נתבע עלבונה של בריטניה [illegible] ממשלה במקום אידן בשנת 1956, ודאי היתה מוליכה על פעולה צבאית מהר ובטוח, והמגמגם שהוליך תבוסה מסויימת היה נחסך", מעריכים בקול רם מומחים בריטיים לצבא ולהיסטוריה.

אבל האצבע לא היתה אז ושם. רוב מנהיגי אז ושם כבר אינם איתנו. נשארו רק שובלי האירוע התמוה ההוא, רסיסי האבק שמעלה המסך שירד על מחזה מערכת סיני לפני 30 שנה. אחרי שמתקפתם המשותפת של הבריטים והצרפתים נבלמה בכוח המדיני האמריקאי ובכוח התמוטטות המטבע הבריטי שיזמה ארה"ב כדי להפסיק את הקרבות, נותרה ישראל מחוייבת להגיב על רחשי הלב, על דרישות האו"ם ועל תחינת בעלי־הברית הצרפתים להיענות בחיוב לתביעות לפנות את סיני.

ראש הממשלה ושר הביטחון פועל עם הרמטכ"ל, שעמדתו ומהלכיו מעורבים בעשיה המדינית, ועם מנכ"ל משרדו והוא מקבל החלטות לבדו. הממשלה אינה יודעת. מהלכי המלחמה יוכיחו שאי־סדר בקבלת ההחלטות משתקף באי־סדר בניהול המלחמה

שיעור לא ראשון אמנם, אבל בסיסי, במדינאות. אחרי היסוסים והרבה פליטות פה מיותרות של שיכורי הנצחון הצבאי, קיפלה ישראל את זנבה. בן־גוריון זימן אליו את מפקדי הצבא, כל האלופים ואלופי המשנה נקראו לביתו בתל־אביב ושם זכו לברכות על ביצועי הצבא ולהסברים על הצעדים הבאים. ישראל הצעירה עדיין איננה אימפריה ממש, כשם שצרפת ובריטניה כבר אינן. צריך היה להתחיל מכאן. ואכן, מנקודה זו שאחרי פינוי סופי של סיני בינואר 1957, לקחה ישראל את עצמה קדימה לשגשוג כלכלי למשך מספר שנים עם פתיחתם מחדש של המעברים הימיים בדרום במסגרת הסכמי הנסיגה, אל השקט היחסי עם הכנסת כוחות או"ם לרצועת עזה במסגרת ההסכמים, אל מקום בעולם כמדינה בעלת יכולת שיכולה לספק גם ידע וגם סחורה, אל יחסים הדוקים עם ארה"ב ועם צרפת, אל המעמד של הדמוקרטיה היחידה שאפשר לסמוך עליה במזרח התיכון.

אם הישגי מלחמה נמדדים בכל אלה, אזי מהאפיזודה העגומה הזאת בחיי האיזור יצא גם מתוק. חבל רק שהזכרון לפעמים מתעתע, ולפעמים רק קצר כדי, ולקחים רבים מהרפתקה זו ומהישגיה, נשכחו וטושטשו 11 שנים אחר־כך, ביוני 1967.

هكذا من الاصل

هكذا من الاجيل

פגישות עם בן־גוריון / חיים גורי

שולי אדרתו

עכשיו, שהכל עוסקים בדוד בן־גוריון, במלאות מאה להולדתו, יורשה גם לי לספר משהו על כמה פגישות עם האיש הזה. ראיתי אותו בראשונה באולם "בית־העם" בתל־אביב. הייתי ילד. נערכה "אסיפת פועלים" חגיגית ואבא לקחני שמה. היא נפתחה בשירי "מקהלת הפועלים" בניצוחו של קפלן. והיו נאומים ופרקי קריאה מפי שמעון פינקל, אם אינני טועה. אחר־כך, במסמר הערב, הופיע הוא בבלוריתו האדירה, לבוש חולצה רוסית צחורה קשורה בשרוך שחור למתניו. וכבר ידעתי כי הוא הנבחר והמורם מעם לפי הרחש באולם בקומו לשאת דברים ולפי התשואות הסוערות בתום הדרשה.

שנים חלפו. בשנת 1939, עם הכרזת "הספר הלבן" על־ידי ממשלת בריטניה, שהתפרש בפי בן־גוריון כגזר־דין מוות על "המפעל הציוני", שוב שמעתי את קולו באסיפת רחוב המונית: "הספר השחור לא יקום ולא יהיה" והיתה מתכת בקולו.

"ניגשתי אליו ושאלתי אותו: 'בן־גוריון, מדוע לא כבשת את כל הארץ'. לא נקטתי גוף ראשון ברבים כי ידעתי שהוא היה המחליט והקובע. "הסתבכות במרחב ערבי עוין" — אמר — "היתה כופה עלינו ברירה שלא היינו יכולים ולא היינו רוצים לעמוד בפניה: הפעלת שיטות דיר־יאסין... לפנינו עבודה ענקית לשניים־שלושה דורות. אחר־כך נראה. ההיסטוריה לא נגמרה"."

שנה אחר־כך כבר היתה המלחמה הגדולה. בן־גוריון הופיע באמפיתיאטרון שבעמק, בין עין־חרוד לתל־יוסף. שם שאג כארי פצוע: "בעת, כאשר לונדון בוערת לילה לילה מנשק סטלין את מגפיו של היטלר" היתה אז הדילמה הקשה. הוא ניסח את המוצא באמרה: "נילחם בהיטלר כאילו אין ספר לבן ונילחם בספר הלבן כאילו אין היטלר".

באוגוסט שנת 1941, כתום לימודי ב"כדורי", התנדבתי לפלמ"ח ואני בן 18. השתייכתי לפלוגה א' אשר מפקדה היה אז יגאל פייקוביץ, שהיה לימים ליגאל אלון. כבר אז נודע לנו כי קיימים חילוקי דעות לגבי יחידה זו. היו שאמרו כי כל הנוער חייב לצאת להילחם בנאצים בשורות הצבא הבריטי, והיו שטענו כי גם בשעה זו עלינו לשמור על חלק מהכוח כשהוא נתון אך ורק למרות עברית. הפלמ"ח יעשה את שלו למען המלחמה בנאצים אך ורק כפי שיידרש, אך כמסגרת עצמאית, כפי שהיה בסוריה. וכבר גונב לאוזנינו, ואנו נערים, כי בן־גוריון הוא חסיד התפיסה הבריטית ואילו אחרים במפקדת ההגנה תומכים בעצמאותו של הפלמ"ח. כבר אז, אולי, החלה המחלוקת שהסתיימה בשאלה הנצחית: "למה פירק את הפלמ"ח".

היינו שש פלוגות בלבד. יצחק שדה המפקד. כאשר הוחלט להחזיק את המאות האלה בגיוס מלא, לא היה כסף בקופת ההגנה. אז הלכנו ל"מחנות העבודה והאימונים" ברחבי הארץ. הקיבוצים קיבלו אותנו. בעיקר ישובי הקבוץ המאוחד. היינו עניים מאד והרווחנו את לחמנו בעבודה קשה. אז הלכה וגדלה השפעתו של יצחק טבנקין ו"התנועה לאחדות העבודה", סיעה ב'. מעניין, כי הפילוגים בארץ נשאו את שם האחדות.

אמרו שבן־גוריון "אינו אוהב אותנו", כי אנחנו "לא הילד שלו". לא זכורה לי בשנים ההן פגישה אחת איתו. הוא לא בא לאוהלינו לדבר אל האנשים וגם להתווכח ולריב אתם. אחרים באו: אליהו גולומב, משה סנה, יעקב דוסטרובסקי (דורי) רמטכ"ל ההגנה ועוד. לא הוא.

הייתי אז באשדות־יעקב. בן־גוריון בא לביקור. נערך לכבודו מסדר לילי חמוש. בפעם הראשונה הוצאו מה"סליקים" רובים ומקלעים ותת־מקלעים. זה היה בשנת 1943. פלוגת פלמ"ח שלמה ניצבה מולו במחתרת. הוא סקר את המחלקות ואחר נשא דברים ואמר כי הוא רואה פה את מיטב הנוער וכי על הפלמ"ח להוציא כעת משורותיו 300 נבחרים לחיזוק שליחותנו בצבא הבריטי. הדברים היכו בהלם את הצעירים והצעירות שהיו שם. בלאו הכי כאבנו את ההמתנה הקשה תוך עבודה שחורה במשק. בכל נפשנו רצינו לצאת למלחמה, לכל משימה שתוטל, והנה בא הוא, הגדול מכולם, וקובע למעשה כי אין טעם למעשינו כיחידה נבחרת הנתונה אך ורק לפקודה עברית. כל הפלמ"ח מנה אז מאות אחדות. והוא קרא למתנדבינו לצאת וללבוש את מדי הצבא הבריטי.

היה אז המשבר הגדול. רבים "ערקו" ליחידות השונות בחילות בריטניה. בוקר בוקר מצאת מיטה ריקה. אז אסף יצחק שדה 300 גדעונים במעין־חרוד ונשא בפניהם את הנאום הקצר ביותר ששמעתי בחיי: "את הרובה הרוסי נושא החייל הרוסי. את הרובה האנגלי נושא החייל האנגלי. חברים, מי ישא את הרובה העברי?"

★

קשה היום להבין את שורש המתח והעוינות הקשה והמחלוקת המרה בקרב תנועת הפועלים בימים ההם ולהתמודד עם משפטי התנאי של ההיסטוריה: מה היה קורה אילו־אחרים היו פני הדברים. עד פירוק הפלמ"ח נמשך הריב, ובן־גוריון הסמכותי, "האחד בדורו", התוהר לממלכתיות ולכלליות, ראה בפלמ"ח מוקד כוח הנתון להשפעת יריביו הפוליטיים. דווקא משום שבן־גוריון ידע בעמקי ליבו את תרומתו האדירה של הפלמ"ח במערכות ישראל ואת חלקו בקרבן אל מול פני המלחמה החזקה, ואולי בשל כך, גמר אומר לפזר את הכוח היהודי הזה, על הוויתו החורגת מן המוסכמות. פלמ"ח לא היה ארגון "פורש" אלא חלק בלתי נפרד מההגנה אך צמחה בו תחושה יחודית ופיעמה בו רוח שהפריעה לבן־גוריון בבואו לצקת את הדפוסים הממלכתיים. אינני יודע מה היה עולה בגורלו של הפלמ"ח אילו נדחה הפירוק. יתכן שהיה מתפורר מעצמו אל העידן החדש, בקום מדינת ישראל היה נהפך לנח"ל או מתגלגל ליחידות עלית שממילא קמו בצה"ל בלעדיו. הפלמ"ח לא היווה מעולם כוח פוליטי מאיים אף שהיה נתון להשפעת השמאל. מפ"ם שהתאחדה כבר ראתה בו "ילד שלה", ובאקלים המורעל של הימים ההם די היה בכך כדי לא לאפשר לכוח כזה לשמור על מסגרתו. אך הדברים הותירו צלקות עמוקות.

יום אחד נקלעתי לישיבת הכנסת שנכנסה אז באולם האופרה, בככר הרברט סמואל בתל־אביב. על הבמה, בן־גוריון ישב ליד שולחן הממשלה, לפתע נכנס לאולם הישיבות אלוף יגאל אלון לבוש מדים והתיישב ביציע. בן־גוריון קם ממושבו והלך לעברו, חיבקו וישב לידו. בין השניים שררה הערכה הדדית עמוקה ומתיחות קשה. בן־גוריון רצה ביגאל וגם הציע לו ללכת איתו. הוא נחשב אז לגדול מצביאי מלחמת העצמאות. אך יגאל שמר בלבו נאמנות אחרת ולא ראה בעתידו בעיה אישית. כבר אז נטשו את צה"ל או "הונשרו" ממנו טובי מפקדי הפלמ"ח או אנשי מפ"ם כמשה כרמל ושמעון אבידן. תקופת ביניים. יגאל נקלע אל מערכת סתירות אכזרית. באמונתו המוחלטת לחברים היתה בעוכריו. אדם שנועד למנהיגות חייב, כנראה, לפתח גם תכונות בן־גוריוניות של קשיחות. "הודרכת על גוויות" מבחינה פוליטית. הוא גם חלק קשות על ניהול המלחמה וטען כי "ניצחנו במלחמה אך הפסדנו את השלום", דרש אז לכבוש את כל ארץ ישראל עד הירדן, האמין בכוחו של צה"ל להמשיך את התנופה.

★

זמן קצר אחר־כך, ועודני לובש מדים, הוזמנתי גם אני כ"פרח כהונה" אל פגישת בן־גוריון עם הסופרים ואנשי הרוח, שנערכה בקריה בתל־אביב. הייתי שם ה"בנימין" ליד גדולי הדור מאלתרמן עד בובר, הפילוסוף המזוקן והפטריארכלי שילדי רחובו חשבוהו לאלוהים. "פרופסור בובר, אתה יודע מה זה הומניזם? שלא הורגים יהודים, זה הומניזם" אמר בן־גוריון. בהפסקת הכריכים והקפה (לא נורא אם אספר זאת שנית לאחר שנים) ניגשתי אל שולחן עבודתו של בן־גוריון. שם, בין הקטיפה הירוקה והזכוכית ראיתי את תמונתו של ברל כצנלסון ולידה דף נייר שעליו במכונת כתיבה פסוק מספר שמות פרק כ"ג: "לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חיית השדה. מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ". הבנתי כי מדובר בפסוק המבטא את עיקרי אמונתו לגבי התהליך ההיסטורי ויחסי הגומלין עם הארץ ובעיית העליה כמרכיב מכריע, "עד אשר תפרה..."

ניגשתי אליו ושאלתי אותו: "בן־גוריון, מדוע לא כבשת את כל הארץ". לא נקטתי גוף ראשון רבים. "כבשנו", כי ידעתי שהוא היה המחליט והקובע. לרגע לא האמנתי. באגדת "הבכיה לדורות", שבה הופכים פנחס רוזן ואחרים לאחראים, כביכול, למניעת המהלך שבא לשחרר את הר חברון, כאילו הוא ב"ג, "היה במיעוט". כבר בעת ההיא דגל ב"אוריינטציה ההאשמית" וסירב להמשיך מעבר לקו מסויים. השיב לי בן־גוריון ואמר: "הסתבכות במרחב ערבי עוין היתה כופה עלינו ברירה שלא היינו יכולים ולא היינו רוצים לעמוד בפניה: הפעלת שיטות דיר־יאסין למען גירוש מאות אלפי ערבים שבעת ההיא כבר לא היו נוטשים את בתיהם ובורחים מפנינו או קבלתם לתוכנו. הם היו מפוצצים מבפנים את המדינה הצעירה. צעד כזה של תפסת מרובה היה מביא בהכרח לסכסוך קשה עם המעצמות. קופת המדינה היתה ריקה והחלו לבוא המוני עולים. כבשנו הרבה מעבר למפת החלוקה. לפנינו עבודה ענקית לשניים־שלושה דורות. אחר־כך נראה. ההיסטוריה לא נגמרה". אני זוכר מלה במלה את הדברים האלה כאילו נאמרו אתמול.

בן־גוריון ואלון. לחיצת יד מאוחרת

חלפו כמה חודשים. בשנת 1950 ראה אור ספרי השני "עד עלות השחר" ובו סיפור מלחמתו של גדוד 7 אשר ב"חטיבת הנגב", שבו שרתתי כסמ"פ לאחר שובי משליחות הפלמ"ח באירופה ומקורס הצנחנים הראשון בצ'כוסלובקיה. ביום הופעת הספר עברו שוטרים והחרימו את עותקיו מחנויות הספרים. נדהמתי. נאמר לי כי הספר לא הועבר לצנזורה לפני פרסומו. ידעתי שאין בו שום "סוד צבאי". באקלים הזמן ההוא חשדתי במשהו פוליטי. התקשרתי לזלמן ארן וליזהר סמילנסקי והשניים הציעו לי בנפרד "ללכת לבן־גוריון". הלכתי אליו. הוא חזר על הטענה שהמו"ל לא הגיש את הספר לביקורת בטחונית אך אמר שאין שום בעיה, "ימחקו כמה מלים או יוצאו מהדורה מתוקנת". לא זכיתי להיות נרדף על אמונתי. בסכין גילוח הוצאו שלוש מלים מהספר והוא הוחזר לחנויות ואחר־כך יצאה מהדורה שניה "מתוקנת". במקום "גדוד 7" נכתב גדוד הפלמ"ח וכו' והמודיעין המצרי לא הפיק אוצרות.

"מה ליגאל אלון ולמפ"ם", כמעט צעק באזני, "אין לו ולא כלום עם מפ"ם"! ניסיתי לומר משהו. אך הוא המשיך: "יגאל הולך אחר גלילי, וגלילי קשור בטבנקין". ואחר־כך הוסיף, "על טבנקין אינני רוצה לדבר. הוא אדם קרוע"

שנות־אור חלפו מאז. קשה לי שלא לצחוק על "הסודות" שהיו שם אל מול המתפרסם היום בתקשורת ובספרים. בשנות החמישים המאוחרות ציוותה הצנזורה לסרטים ומחזות לפסול קטע מ"ריטה בת אדם" של אנדרסן נקסה. רואים שם עירום בתולי של נערה, חולף לרגע בערפילי הבוקר ליד הנהר. אתה חושב על כל הסרטים "הכחולים" המוצגים ברחבי הארץ. "הזמנים משתנים ואנחנו עמהם".

כתום עיסוק בן דקותיים בפרשת ספרי עבר בן־גוריון לענין אחר. תחילה, אני זוכר, שאלני על אודות יונתן רטוש וה"כנענים". אחר־כך שב לדבר ביגאל אלון. "מה ליגאל אלון ולמפ"ם", כמעט צעק באזני, "אין לו ולא כלום עם מפ"ם" ניסיתי לומר משהו אך הוא המשיך, "יגאל הולך אחר גלילי, וגלילי קשור בטבנקין". אחר כך הוסיף, "על טבנקין אינני רוצה לדבר. הוא אדם קרוע".

ביקש לומר כי יגאל אינו נאמן לעצמו וכי השתייכותו השבטית וקשריו האישיים עם מדריו וחבריו היו בעוכריו. יגאל אלון העסיק אותו. שמעתי מפי יגאל או אולי היה זה גלילי כי בימים ההם, בשלהי מלחמת העצמאות או מיד אחריה, אמר בן־גוריון לאלון: "העם היהודי בדור הזה זקוק לארבעה אנשים ואתה אחד מהם".

★

חלפו שנים. כבר אינני זוכר בדיוק את התאריך. 71? 72? ניתן לזהות זאת בטלוויזיה. הייתי אחד משלושה שראיינו את בן גוריון. בסוף הראיון אמר לי, "אני רוצה לדבר איתך. אם תעבור בנגב היכנס אלי לשדה בוקר". זמן לא רב אחר־כך, בדרכי להרצאה בבסיס צה"ל ליד מצפה רמון נכנסתי אליו.

כמה ימים לפני בואי לשם פירסם ישעיהו בן־פורת ב"ידיעות אחרונות" דברים מפי בן־גוריון על אודות יגאל אלון. הוא אמר שם כי אלון קיבל דרגת אלוף משום שכל אחד אז קיבל אלוף, וכי למעשה יכול היה להיות מג"ד טוב. משהו דומה. הדבר חרה לי מאד. בבואי אל צריפו, בלווית סגן צעיר שהסיעני, שכח בן־גוריון כי ביקשני לבוא. הזכרתי לו את הראיון בטלוויזיה והוא נזכר. אמרתי לו: "בן־גוריון, לפני כמה ימים אמרת לשייקה בן־פורת כי יגאל אלון יכול היה להיות מג"ד, כי כל אחד אז קיבל אלוף. כיצד יכולת לומר דברים כאלה? אתה הרי יודע שאלון היה גדול מצביאי מלחמת העצמאות, כי ניצח בכל הקרבות ממלכיה עד אילת, כי מאז מרד בר־כוכבא לא קם מפקד כמוהו. אתה הרי יודע שתהילתך כמייסד מדינת ישראל קשורה בתהילתו של יגאל כמצביא. מדוע אתה מבזה אותו? מדוע אמרת לבן־פורת דברים כאלה?"

הוא שתק לרגע. אחר אמר כמהורהר: "כן, הוא היה חייל טוב".

– אז מדוע אמרת כי יכול היה להיות מג"ד?

– כי הוא לא היה דובר אמת!

– מתי הוא שיקר לך?

הוא הרהר לרגע ואמר: "הוא התקדם לתוך סיני, התקדם לאבו־עגיילה בניגוד לפקודה ולא עצר כאשר נצטווה לעצור". אמרתי לו כי כעבור כמה זמן עצר, לפי פקודתו של יגאל ידין, והדבר עדיין אינו עושה אותו לשקרן. "כך", הוסיף האיש, "הוא מילא את הפקודה, הוא היה צייתן". בידו סימן כי ישוב לענין הזה. אז שיחזר בצלילות מפליאה רגעי הכרעה קשים על סף מלחמת העצמאות ובעיצומה. ושוב היה זה בן־גוריון המוכר מימים ימימה. לאחר מונולוג ארוך חלה בו התעננות כבדה. כממשיך סיפור שניתק אי־שם הוסיף האיש הזקן: "לאחר מלחמת ששת הימים אמרתי שצריך להחזיר הכל תמורת שלום־אמת מלבד ירושלים ורמת הגולן... סג'רה קרובה לרמת הגולן... בסג'רה היתה עבודה עברית... במסחה היתה עבודה ערבית. הערבים גרו שם בחצרות האכרים... יגאל נולד במסחה, הוא גדל עם ילדי הערבים..."

כאן הוסיף משפט המסביר את אופיו והתנהגותו של אלון לאור העובדות הללו. מפאת כבודו של בן־גוריון אינני מפרסמו ברבים.

פתאום היה עצוב מאד. הסגן הצעיר שהיה עמנו, נרגש מאד, ורואה את בן־גוריון לפניו ב"גודל טבעי", השפיל את עיניו.

זאב צחור ברשימתו המרתקת "סוף המירוץ" בגליון "דבר השבוע" מה־17.10.86, שהוקדש כולו לבן־גוריון, מיטיב לבטא את השנים האחרונות בחייו, את בדידותו, גם את שקיעתו של האיש הגדול הזה. שם גם מצאתי איזכור ליחסו אז ליגאל אלון.

– אתה הרי יודע שתהילתך כמייסד מדינת ישראל קשורה בתהילתו של יגאל כמצביא. מדוע אתה מבזה אותו?
– כן, הוא היה חייל טוב.
– אז מדוע אמרת כי יכול היה להיות מג"ד?
– כי הוא לא היה דובר אמת.
– מתי הוא שיקר לך?

תחת פיקוחו של חיים ישראלי, ראש לשכתו הנאמן, הוא חותם "בידידות" על ספרו לפי רשימה שישראלי מגיש לו. "כשהגיע לשמו של יגאל אלון", מספר צחור, "והוא מעליו את הספר, כאילו הספר הוא האיש. מה פתאום עשו ממנו מנהיג, אמר, הוא היה בסדר כמפקד שדה, כמג"ד, אולי כמח"ט, אבל מנהיג? לבסוף נטל את הספר, רשם בחופזה את ההקדשה, חתם והניח בצד. "לא לשלוח לאלון עכשיו", אמר, "שיחכה כמה ימים"."

בסדרת הראיונות המעולה של יהודה קורן באותו גליון ימצא הקורא מידע נוסף ליחסו של ב"ג לאנשים ויחסם אליו, בעת מלחמת ישראל, כולל דברים על "דיווח האמת" של בן־גוריון בפרשת קיביה...

★

גדולתו של האיש הזה. הכל נכתב והכל עוד ייכתב על דמות בודדה ואדירה זו. חשבון אמת. האקלים החגיגי כל־כך בימים אלה אינו מתאים לביקורת והסתייגות. היו בו כל ההפכים היוצרים את הדמויות הגדולות בהיסטוריה. גם שגיאות קשות. גם צרות עין ונקמנות ונטירת איבה וגם תפיסה יחסית של האמת בשירות המדינה. כל זה אינו גורע דבר מעוצמתו של האיש שהשפיע יותר מכל ישראלי אחר על קורות עמנו וארצנו במאה הזאת.

סתיו 1986 במושבה די ותיקה / אבירמה גולן

בכל שנה בתקופה הזאת ארון צייטלין היה צובע את התריסים בירוק־כהה במשיחות שלוות. עכשיו מת ארון צייטלין והיורשים בבית הקטן החליפו את כל התריסים הישנים באלומיניום, שהוא פראקטי יותר. בעוד כמה שנים יגידו, הנה כאן היה מרכז המושבה הישן, אין לכם מושג איזה רוחות היו מנשבות פה לפני שבנו את הבתים הגדולים על הגבעה.

בינתיים הן עוד מנשבות ומטיחות תריסים בקירות הנוטים להתקלף בשל הלחות וחילופי מזג האוויר התקפניים. בלילה קר כאן מאוד והותיקים יגידו לכם על זה בו ראו, הלוא כל הרחוב הזה ישב במאורי, מי יודע למה כהן השתגע לבנות פה את הבתים האלה, אפשר כאן ממש לקפוא; זוכרים איך הפרד שלו התפגר באמצע החורף כשעמד בחוץ?

קצת הלאה משם, לכיוון מחסן הגרעינים והדואר ומרכז התנועה, עומדים חבויים היטב בין קוואזינות ואקליפטוסים כמה בתי־מידות ותיקים ונכבדים. מעבר להם הפרדסים, ומעבר לאלה — הגבעות הקרחות עדיין מצמחיה, לשעבר פרדסים או שדות תות וירק, המתכסות עכשיו בהמון וילות חדשות. סיפור אחר. עד לשם לא מגיע הירשברג הנוהג בשעה חמש בבוקר, כשהוא מוביל את האתון שלו למרעה. עכשיו כבר באמת קר בבקרים, והירשברג לובש סוודר עבה ונועל מגפי גומי אפורים. הוא הולך עד הפרדס ומושך את הבהמה הקשישה והצייתנית בשתיקה. אחרי הכל, מה יש לו להגיד לה אחרי שנים כל־כך ארוכות? בערב, להבדיל אלפי הבדלות, הוא מטייל עם אשתו, ומי שמביט בהם יכול בהחלט להשתכנע שהגיע הסתיו, מפני שהמבוגרת כבר הוציאה את השאל הלבן שלה מן הנפטלין, והיא עוטפת בו את צווארה שלא יצטנן. התקופה הזאת שבין העונות, היא אומרת, או מה שקראו אצלנו "דמי־סזון", הכי מסוכנת לבריאות.

איזה ערבי סתיו יפים יורדים כאן על המושבה בזה אחר זה. הקרירות מביאה איתה קצת שלווה אחרי החגים ועוטפים הכל במעטה של תקווה, להתמלאות והתחדשות. ותיקתי עולמות. אולי השנה יהיה יותר טוב, למרות שמועקים. הירשברג, גרן זעיר שנשימתו כבדה והילוכו רועד, מוכן בימים כאלה להיזכר איך הגיע לכאן מזיכרון והתאהב בבת האיכר העדינה. היא ידעה לנגן פסנתר וקראה רומאנים, כמו כל בנות המושבה, והוא ידע רק לרתום עגלות. "את בניתי לה בית", הוא רוטן. "את רואה, כל המשק מה שפה, זה אני עשיתי, בשתי ידיים, אבל לילדים זה לא היה מספיק טוב. אז הלכו לעיר, נו".

אולי לול התרנגולות האפור ליד הוילה בסגנון ספרדי או הילד הלבוש כולו "נייק" ליד מגדל המים הישן הם מעין תמונה של המצב הישראלי

הירשברג לא היה בתל־אביב מאז שנת ארבעים ושש. "מה יש לי לחפש שם?" הוא שואל. מה באמת. הוא האמין שתל־אביב תגיע אליו, והיא, כמובן, לא הגיעה, אבל נדמה שרעננה וכפר־סבא ורמת השרון כמו כן. כל־כך הרבה תושבים חדשים הציפו את המושבה הקטנה, והירשברג לא הולך להשתאות. שיבואו, הוא אומר, לו הם לא מפריעים, אבל הוא באמת לא מבין איזה מין עופות מוזרים הם, ומה יש להם, עירונים בני עירונים שכמותם, לחפש במושבה.

והם מחפשים שקט ודשא ופרטיות, מה שנוהג לכנות היום "איכות חיים", וגם להם הכל נראה קצת מוזר. התרנגולות, למשל: המושבה הקטנה מלאה בהן, אדומות בשלשות צפופות בלולים רועשים. הירשברג לבדו מחזיק חמשת־אלפים ראש, והבוקר הוא זועף במיוחד, מפני שבשתי ידיו, כרגיל, אסף את הלול ביריעות ניילון חזקות מפני הגשמים. התרנגולות נמצאות עכשיו בתקופת ההטלה, אם את יודעת מה זה, הוא גילה שחתולים, כשהם עוברים במהירות בתוך הלול במרדף אחר עכברים, מבהילים את העופות עד כדי כך שההטלה מתבצעת במהירות כפולה מהרגיל. הוא עוד יוציא על זה פטנט, אבל עכשיו שלא יבלבלו לו יותר את המוח, כי עוד מעט יהיה כבר חם וצריך להוביל את האתון (זו האתון).

לא כל־כך מהר יהיה חם. בינתיים נח על הכל טל צלול ומתנוצץ עד כדי אשליה של שפע מים וירק. בשטחי הדשא צצות פטריות ראשונות ובין העצים בפרדס מתרבים הסירפדים. איזור אפלולית ירוקה שם, עם כל האסוציאציות האפשריות של היבלעות בתוך פרדס. הפרי נערם בארגזי פלסטיק גדולים, וריחו, כמו ריחן הכבד של הגויאבות, מבשר יותר מכל לוח שנה. איזו עונה יפה. איזו הקלה. איזו רווחה לנפש הצמאה ולגינות המתעלפות ולשבילים המאובקים. בעלי הבתים יוצאים בשבת בבוקר לגזום ולרסס ולצבוע את הגזעים בסיד לבן ופה ושם להכות עצים להסקה. ונשותיהן מזמינות בעלי מלאכה לבדיקת המרזבים והטיח וקונות שתילים וזרעים לפינת הפרחים בגינה וקוראות לעבדאללה שיבוא כי יש להן איזו עבודה בשבילו.

הרבה עבודה יש עכשיו לעבדאללה מאז שהגיעו כל התושבים החדשים האלה, ברוך השם. או אללה. בכל־אופן, שיהיה ברוך. הוא תופר גומות יפות מסביב לעצים וגוזם גדר חיה ומגרף ומנכש ומזבל ומשקה, והירשברג מביט בו בכעס. אל תוביני אותי לא נכון, הוא אומר. שיהיה בריא, ושתהיה לו פרנסה. אבל מה עם עבודה עברית, אני שואל, הה? גם אני שואלת, אבל עבדאללה עובד. אחרי הגשם הבא הוא יתחיל לאסוף עלים של חלמית בשק ויביא לאשה שתבשל קציצות. גם הירשברג היה אוכל פעם חלמית, במרק ובקציצה ובסלט, וזה לא היה כל־כך נורא כמו שאת חושבת.

עבדאללה חופר גומות מסביב לעצים וגוזם גדר חיה ומגרף ומנכש ומזבל ומשקה, והירשברג מביט בו בכעס. אל תוביני אותי לא נכון, הוא אומר. שיהיה בריא, ושתהיה לו פרנסה. אבל מה עם עבודה עברית, אני שואל

לפני הצהריים ילך הירשברג לצרכניה ויביא חצי לחם שחור ושני לבניה וביום רביעי גם קרפיון לשבת. החדשים קוראים לזה סופרמרקט, ובקיצור סופר, ומגיעים לשם במכוניות. הירשברג הולך ברגל, אפילו לא רוכב על האתון ולא על אופניים מפני שבעצם הוא לא ממהר לשום מקום. החדשים קונים גם "בחוץ" בכל מיני מרכזי קניות, מפני שהם מחפשים יעילות ונוחיות ומשלמים בכרטיסי אשראי. הוותיקים עדיין נכנסים מדי בוקר אל הצרכניה המחודשת, מביטים סביב־סביב בחשש־מה, אולי אפילו בהסתייגות (מי צריך את כל ההדר הזה בשביל שני לבן, אחד קוטג' וחבילה לקרוה?) ושואלים את שמואל, דינוזאור ששרד מן הגלגול הקודם של המקום: "הגיעה תוצרת?" מה שנשמע כמו בדיחה למי שלא התנסה בימים רצופים של מחסור באספקה סדירה.

שום דבר לא חסר כאן, אומר הירשברג, ומביט בשפע מוצרי החלב והמעדנים בביטול גמור. כשאיש לא יסתכל, הוא יקח לו איזה מעדן חדש "בשביל הנכדים". עכשיו הם באים לכאן לעיתים די קרובות, והבן חושב בכלל לחזור למושבה ולהקים בה איזה בית שלושה מפלסים ופאטיו וחצר מרוצפת לסטייקים של שבת. למה לא. הקטנה תלך לגן רותי, זו הגננת הכי ותיקה שלימדה גם את אבא וגם את אמא, ומכירה היטב את המשפחה. היום בגן רותי יש כל מיני ילדים: כאלה שאבא בא לקחת אותם בצהריים בבגדי עבודה כחולים, על הטרקטור, וכאלה שאמא באה לקחת אותם במכונית קטנה וממוזגת, ישר מהחצי־יום־עבודה שלה, וכאלה שהולכים לבד הביתה, וזה הכי כיף. לא כמו בעיר. "מי יודע איזו עונה עכשיו, ילדים?" שואלת רותי בפעם השלושים וכמה בחייה, וקולות דקיקים ונלהבים מסבירים לה על הסתיו והרוחות המנשבות והציפורים הנודדות וכל הסימנים האחרים: הצב והנחליאלי והסתוונית. מחר הם יזכירו לאבא שיאסוף איתם עלי שלכת לגן, והתיק־אוכל הקטן שהם סוחבים עליהם יתבשם בריחה של קלמנטינה.

אין עונה יפה מזו לגעגועים אל הילדות ואל האדמה, אבל צריך להשלים עם העובדה שאיש כבר אינו שואל כאן "של מי אתה, ילד?", מפני שבאו המון ילדים חדשים שאינם נכדים או בנים של מישהו מוכר, והוותיקים מתהלכים ביניהם בהבעה קצת אבודה. צריך גם להשלים עם העובדה שיחד עם שירי הסתיו הישנים שמצייצים כאן בגן, המושבה השקטה הזאת מתמלאת גם בסמלים רעשניים של רווחה מודרנית. אולי לול התרנגולות האפור ליד הוילה בסגנון ספרדי או הילד הלבוש כולו "נייק" ליד מגדל המים הישן הם מעין תמונה של המצב הישראלי בסתיו 1986. ואולי המושבה הזאת היא סתם פלח של מקום, פלח של הזמן, טבע לא דומם לפני הגשם: תמונה מאוד פשוטה של סתיו, אנשים ואדמה.

כזה יש רק אחד / יקיר צור

כשמן על גלגלי המהפכה החרדית

קשה לעקוב אחר הסכומים שהועברו במרוצת השנים למוסדותיו של וולפסון בארץ. בהערכה זהירה ניתן לדבר על סדר גודל של עשרות מיליוני דולרים, עשרות רבות. בתקופת השיא של פעולתו מנתה רשימת מוסדותיו הנתמכים למעלה מ־100 ישיבות ומוסדות חינוך.
בשלב מסוים החליט וולפסון שמלאכתו בארץ הניבה פירות נאים ויש להפנות משאבים לחינוך היהודי בתפוצות. הזרמת הכספים מן הארץ החוצה היתה נפתלת ובעייתית עד שבעקבות חקירת מבקר המדינה הוקמה העמותה ל"חינוך יהודי על־יסודי פנימייתי"

במסדרונות הארוכים של משרד האוצר מכירים היטב את דמותו הצנומה ובהירת העור של איש העסקים היהודי אמריקאי זאב וולפסון. "הג'ינג'י", כך כינוהו בעבר על שום גוון השיער שהציץ מתחת לכיפה השחורה שהוא חובש. היום, כשהשיבה זרקה בשערו, נותר רק הכינוי.

מדי שנה, כשמתחילים הדיונים על מסגרת התקציב לשנת הכספים, מתייצב וולפסון במשרד ומתקבל כאורח כבוד אצל השר והפקידות הבכירה. לוולפסון, מסתבר, "זכות" מיוחדת במינה במדינת ישראל, זכות המתבטאת בין השאר ביותר מארבעה מיליון דולר המועברים מדי שנה מתקציב המדינה לקרן מיוחדת ל"סיוע ליהדות התפוצות" הממומנת עמותה הנמצאת בשליטתו הישירה. חלק הארי של כסף זה מנוצל על ידי וולפסון לתמיכה בבתי ספר וישיבות אורתודוקסיות חרדיות בגולה.

מי הוא זאב וולפסון? פליט שואה שהגיע לארה"ב בחוסר כל מפולין החרבה שלאחר מלחמת העולם השנייה, שהצליח בתוך מספר שנים לצבור רכוש רב. הונו, המושקע רובו בנכסי דלא־ניידי, מוערך במאות מיליוני דולרים. כאדם דתי בעל השקפה חרדית הגיע וולפסון, לדבריו, למסקנה כי אלוהים הצילו מהשואה ונתן לו רווחה כלכלית כדי שיפעל למען הצלתו של העם היהודי. הדרך היעילה ביותר להצלת העם היהודי היא באמצעות החינוך החרדי.

וולפסון התחיל לפעול בארץ בראשית שנות השישים. בתקופה שבה הסיוע האמריקאי לישראל היה מצומצם ביותר הצליח וולפסון, על ידי קשריו עם אנשי מפתח בבית הנבחרים האמריקאי, לסייע בהעברת סכומי כסף ניכרים מקרן הסיוע האמריקאית לבתי ספר ובתי חולים בחו"ל (ראה מסגרת), לישיבות ומוסדות חינוך סעד ודת בארץ – לפי בחירתו. חסר מיותר נסה וולפסון למוסדות שבהם למדו והתחנכו בני עדות המזרח ולמוסדות חרדיים קטנים שלא נתמכו על־ידי המסגרות הפוליטיות. כך למשל העביר מיליוני דולרים לבית פליטות של נטורי קרתא במאה שערים או לישיבות של חוזרים בתשובה בירושלים ובבני ברק. המימסד הישראלי של אותם ימים לא אהב את התכתיבים הללו, ניסה להלחם בוולפסון, אך ללא הצלחה מרובה. הראשון שהבין את הפוטנציאל הטמון ב"יהודי המוזר הזה" היה שר האוצר דאז פנחס ספיר. מה שהחל ביחסים בריב גדול הפך לשיתוף פעולה. וולפסון הפך מאויב לידיד ומסייע. נעזר בו בנושאים קטנים כגדולים. לתיאום מפגש פרטי עם סנטור חשוב או בשתדלנות בנושאי סיוע חוץ לישראל. הוא נטל חלק במסע שתדלנות להפיכת הלוואות למענקים, פעל להפחתת שיעורי ריבית על הלוואות וטיפל בנושאים שונים הקשורים ליחסי ישראל ארה"ב שלא במסגרת הלובי הישראלי־אמריקאי הממוסד. בתקופת פריחתה של "קרן ספיר" והסכמי המצ'ינג של לירה תמורת דולר היה וולפסון אחד מיוזמיה הבולטים.

שנות השבעים הראשונות היו שנות השיא בפעילותו בארץ. הוא הקים, תמך וסייע לעשרות מוסדות חינוך דתיים, ישיבות ופנימיות חרדיות לבני עדות המזרח, ביניהם ישיבת "אור החיים" בבני ברק, ישיבת "רכסים" בכפר חסידים, מוסדות החינוך של הרב גרוסמן במגדל העמק, מכללה לבנות בבית וגן בירושלים, מכון תורני לטכנולוגיה, "מרץ" יחידה להכשרת מורים למוסדות חינוך דתיים במבשרת ירושלים ועוד עשרות ישיבות ומוסדות חינוך חרדיים אחרים. אין כמעט מוסד תורני בארץ שלא נזקק לשירותיו. עיקר הסיוע ניתן כאמור לישיבות חרדיות. פה ושם נתן גם למוסדות של המפד"ל, בעיקר כדי למנוע פתחון פה מצד המחזיקים או במשרדי הפנים הסעד והדתות. הכספים למוסדות השונים היו מועברים באמצעות תקציבי משרד החינוך והתרבות, משרד הרווחה ומשרדי הדתות והפנים. קשה לעקוב אחר הסכומים המדוייקים שהועברו במרוצת השנים למוסדותיו של וולפסון, אולם בהערכה זהירה ניתן לדבר על סדר גודל של עשרות רבות של מיליוני דולרים, רשימת המוסדות הנתמכים מנתה בתקופת השיא של פעילותו למעלה ממאה ישיבות ומוסדות חינוך דתיים. "קשה לתאר את ההתפתחות הכלכלית של המוסדות התורניים בארץ ללא פעילותו של וולפסון", אומר אחד המקורבים לחינוך התורני.

בשלב מסוים החליט וולפסון שמלאכתו בארץ הניבה פירות נאים ויש להפנות משאבים להגברת החינוך היהודי בתפוצות. הנתונים האחרונים על שיעור ההתבוללות הגבוה והאחוז הגובר והולך של נישואי התערובת בקהילות היהודיות בעולם המצביעים על בעייה חריפה המשוועת לפעולה מקיפה ואפקטיבית בתחום החינוך היהודי היו "לטובתו", אולם ספק אם גישתו ואופי החינוך שהוא מבקש להנחיל מקובלים על מי שביקש "לסייע" להם. ראשי האוצר שהודרו להעמיד לרשותו של וולפסון תקציב נכבד לפעולות החינוך שיזם בגולה לא טרחו לבדוק שאלה זו.

הקצאת הכספים מתקציב המדינה לפעילותו של וולפסון בנושא החינוך היהודי בתפוצות החלה כבר בשנת 1976. הכספים הועברו בצורות שונות באמצעות משרד החינוך והתרבות, האוצר ומשרדי ממשלה נוספים עד שהתעוררה תשומת ליבו של מבקר המדינה. נערכה ביקורת אשר תוצאותיה צויינו בקצרה בדו"ח מבקר המדינה מס' 92, שפורסם בשנת 1979: "החל משנת הכספים 1976 הוקצבו סכומים ניכרים לסיוע בפעולות חינוך יהודי בגולה. הפעולות נערכו במקומות שונים ובכמה מסגרות. במשך שנת 1978 בדק משרד מבקר המדינה את מערכת קבלת ההחלטות בנושא זה, ובמיוחד את מעורבות משרד החינוך והתרבות בביצועו, כן נבדקו סדרי ביצוע התשלומים, הפיקוח על הפעולות, והבקרה על הוצאת הכספים. עם המשרד נידון הצורך להבטיח דרכי פיקוח נאותים בתחום הכספי והענייני". ניסוח מעורפל זה, המגלה טפח ומכסה טפחיים, מקשה על מי שאינו בקי בפרטי הפעילות להבין במה מדובר. מכל מקום, אין ספק כי הקמת העמותה ל"חינוך יהודי על־יסודי פנימייתי" בשנת 1983 היתה תוצאה ישירה מדו"ח המבקר.

סעיף 13–10 בפרק "הוצאות שונות" בתקציב המדינה מקצה בשנת הכספים 87/86 6,300,000 ש"ח ל"קרן לסיוע ליהדות התפוצות" או כפי שהיא מכונה במשרד האוצר "קרן וולפסון". כספי הקרן מועברים ל"עמותה לחינוך יהודי על־יסודי פנימייתי בתפוצות" עמותה מס' 58־003־177־1 שנרשמה כעמותה אצל רשם העמותות ב־21/2/83. יו"ר העמותה הוא אבנר ישראלי, גימלאי של משרד החינוך. חברים אחרים בעמותה הם מרדכי רפלר, ד"ר רב גולדברגר ובנימין אמיר – פקידים בכירים במשרד החינוך. משה השכל, דובי ברגמן, חיים זוהר וחנן חניאל, בעלי תפקידים בכירים בהסתדרות הציונית העולמית. השנה הוכפל תקציב הקרן לעומת תקציב השנה שעברה וזאת, לדברי ראש אגף התקציבים באוצר אהרן פוגל, בעקבות סיכום בין ראש הממשלה ושר האוצר על הגדלת הפעילות למניעת התבוללות בצרפת. החלטה זו התקבלה ללא תיאום והתייעצות עם הקהילה המקומית. מאז הוקמה העמותה הוזרמו לפעולותיה למעלה מעשרה מיליון דולר מתקציב מדינת ישראל, בנוסף למיליונים רבים אחרים שהוזרמו בדרכים רבות ושונות עוד לפני שנרשמה.

הצינור להעברת הכספים לעמותה נמצא בתחילה במשרד החינוך, אלא ששם לא אהבו את הסידור הזה. מנכ"ל המשרד, אליעזר שמואלי, סבר כי למשרד החינוך יש עדיין מה לספר בתחום החינוך היהודי במדינת ישראל לפני שהוא מתפנה לעסוק בחינוך היהודי בתפוצות, וכי בכל מקרה אין זה תפקידו של משרד החינוך והתרבות. בכל פעם שמשרד החינוך נדרש להגיש רשימת קיצוצים בתקציבו היו אנשי המשרד מציבים את הקרן בראש הרשימה, ומיד היו אנשי האוצר מתקשרים ומודיעים שאי אפשר לקצץ בתקציב הקרן הזאת. משרד החינוך רותח והאוצר כופה. הפינג פונג התקציבי הזה הסתיים בכך שסעיף התקציב לקרן וולפסון הושאר לבסוף בתקציב הכללי בפרק "הוצאות שונות". בתשובה לשאלה מדוע התנגד האוצר בתקיפות כה רבה לקיצוץ סעיף תקציבי זה, אומר ראש אגף התקציבים באוצר אהרן פוגל שנושא החינוך היהודי בתפוצות חשוב ביותר ומדינת ישראל אינה משקיעה די כסף בנושא זה. נכון, מאשר פוגל, שלוולפסון יש משקל רב בהפניית כספים למטרה זו. דומה כי משקלו ומידת השפעתו של וולפסון באוצר גדולים ממידת השפעתם של גופים ממוסדים או אפילו מפלגות פוליטיות מסוימות.

באוצר לא ששים לנדב אינפורמציה בכל הנוגע לפעולותיו של וולפסון, וגם כאשר מסכימים לענות על מספר שאלות רב הנסתר והבלתי ידוע על הנגלה. כך למשל אין באוצר מי שיודע – או רוצה לדעת – לענות על שאלה איזה דרג החליט על הקמת הקרן ועל גובה התקציב המיועד לה, אולם, אומרים באוצר, עובדה היא שסעיף תקציבי זה שב ומופיע מדי שנה בהצעת התקציב ומדי שנה הוא מקבל מחדש את אישור ועדת הכספים של הכנסת. קשר השתיקה הזה הנמשך שנים ארוכות כולל גם אנשים שאינם מועסקים עוד בשירות הציבורי, אשר הכירו את וולפסון במסגרת עבודתם הקודמת. רבים מאלו שעבדו במחיצתו הסתפקו בכמה משפטים לא מחייבים על האיש ועל תרומתו הרבה למדינת ישראל. לעומת זאת לא חסרו לחצים מצד באלו שביקשו למנוע את הפרסום. אם אומנם רבה כל כך תרומתו למדינת ישראל מדוע מבקשים להחביאה בארון?

בתקנון העמותה, בסעיף א' בפרק מטרות העמותה, נאמר כי מטרותיה הן "לפתח מוסדות עבריים יומיים לחינוך על־יסודי פנימייתי בתפוצות, לפתח ולהעלות בקרב הנוער היהודי בחו"ל את רמת החינוך העברי, ערכי היהדות, התרבות היהודית, השפה העברית, הזיקה הלאומית והעמקת ההתחייבות היהודית לכלל ישראל, למרכזיותה של ישראל ולתמיכה בה".

לכל בקשת תמיכה שמגיש מוסד חינוכי לעמותה מצורף כתב התחייבות שבו מתחייבים נציגי המוסד הנתמך לייחד במסגרת לימודי היהדות שמונה שעות בשבוע למקצועות לשון עברית, ספרות עברית, ידיעת הארץ ותולדות עם ישראל בדורות האחרונים. כמו כן מתחייב

בכל־פעם שמשרד החינוך נדרש להגיש רשימת קיצוצים בתקציבו היו אנשיו מציבים את הקרן בראש הרשימה ואנשי האוצר היו מודיעים בתגובה שאת הקרן הזאת אי־אפשר לקצץ

בית הספר לדאוג להעמקת המחויבות היהודית, לתת ביטוי לאירועים יהודיים והיסטוריים גם של התקופה האחרונה, ולציין את יום העצמאות, יום ירושלים ויום השואה. תנאים אלה ואחרים הבאים להבטיח את הזיקה למדינת ישראל ולרעיון הציוני הם תנאי מחייב, על פי הכתוב, כדי לזכות בתמיכת העמותה.

אלא שתקנון לחוד ומציאות לחוד. מתוך עשרים וחמישה בתי ספר ומוסדות חינוך בארה"ב, צרפת, קנדה, ארגנטינה ודרום אפריקה, שמומנו בשנים האחרונות על־ידי ממשלת ישראל, רק חמישה מוסדות יכולים להחשב כ"ציוניים". ההחלטה על תמיכה במוסדות אלו התקבלה בניגוד לדעתו של וולפסון ותוך ויכוח קשה איתו. כך למשל נדרשה התערבותו האישית של זבולון המר על מנת לאשר, בניגוד לדעתו של וולפסון, הקצבה להיברו אקדמי בסאן־פרנסיסקו הנחשב כמוסד ציוני. מאבק דומה התנהל לגבי התמיכה בישיבה התיכונית "עץ־חיים" באליזבטוויל, צרפת, שהיא ישיבה ציונית מובהקת. שאר המוסדות הנתמכים הם ישיבות ומוסדות חרדיים לא־ציוניים שבחלקם נחשבים אף לאנטי־ציוניים. ברשימת המוסדות הנתמכים על ידי העמותה ניתן למצוא את בית הספר לחינוך עברי על־יסודי בניו־הייבן, מוסד חרדי אנטי־ציוני מובהק, מכון להכשרת מורים "נווה שלום" במנסי שליד ניו־יורק שהוא שלוחה של ישיבת החוזרים בתשובה "אור שמח" בירושלים וישיבת "גור אריה" בצרפת הנחשבת אף היא לישיבה חרדית לא ציונית. בשנה האחרונה נאלצה העמותה להעתיק את מרכז הכובד של פעילותה מארה"ב, בגלל התנגדות הקהילות המקומיות, לצרפת. שם היא תומכת בעיקר ברשת החינוך החרדי של "אוצר התורה" – ארגון חרדי בעל נטייה אנטי־ציונית. מוסדות "אוצר התורה" לא מזוהים עם הציונות ואינם מוכנים להכניס לתוכנית הלימודים ערכים ציוניים כמו הנפת דגל, השמעת ההמנון הלאומי וציון יום העצמאות.

אחת הדרכים להבטיח שהכספים יועברו למוסדות "הנכונים" היא באמצעות הקביעה כי העמותה תומכת אך ורק בחינוך על יסודי פנימייתי. קביעה זו המופיעה בשמה של העמותה מונעת מראש מתן סיוע למוסדות כלליים או השייכים לתנועות הרפורמית או הקונסרבטיבית שלהן אין מוסדות חינוך פנימייתיים על־יסודיים. וולפסון טוען כי הקמת פנימיות תיכוניות היא הדרך היחידה להלחם בהתבוללות העם היהודי. ילד שגמר בי"ס עממי יהודי ולא המשיך בחינוך יהודי יש לו, לדבריו, מבחינה סטטיסטית, אותו סיכוי להתחתן עם גויה כמו למי שכלל לא קיבל חינוך יהודי. "הבעייה הגדולה היא לא משאבים כספיים אלא אנושיים – כח אדם להוראה ומספר תלמידים", טוען וולפסון. "בברוקלין או במקומות אחרים שבהם יש קיבוץ יהודי גדול, לא צריך פנימיות. פנימיות צריך במקומות שבהם אין הרבה יהודים ויש צורך לרכז אותם מעשרות ומאות קילומטרים אם רוצים שהם ישארו יהודים ויבנו בתים יהודיים". וולפסון מכחיש שפעולתו מכוונת אך ורק למען הזרם החרדי של העם היהודי. "בשבילי", הוא אומר, "כל יהודי שיבנה בית יהודי יבואו עליו כל הברכות בעולם. הבעיה היא שהחינוך האורתודוקסי הוא היחיד שהכה שורשים, לא החינוך היידישאי ולא בתי ספר תרבות הצליחו לעורר עניין". העקרון של בתי ספר על־יסודיים או קיום פנימייה אינו עומד למכשול כאשר מדובר במוסדות שוולפסון מעוניין בהם. אז מתרצים זאת בכך שבית הספר הוא שלוחה של פנימייה אחרת, מקימים פנימייה סימלית בה מתגוררים פחות ממניין תלמידים או שמסתמכים על הבטחה סתמית שבשלב זה או אחר של פעילותו תוקם בו פנימייה.

לפי הפרוטוקול מתנהלת העמותה על־פי כל כללי המינהל התקין. האסיפה הכללית שלה מתכנסת שלוש עד ארבע פעמים בשנה לשמיעת דיווחים ולקבלת החלטות על המשך הפעילות. בערך שבוע לפני הישיבה מקבל כל חבר תיק ובו רשימה מפורטת של בתי ספר המועמדים לקבלת סיוע ונתונים על בית הספר: מספר תלמידים, תקציב בית הספר, תוכניות הלימודים וחוות דעת של חברי עמותה שביקרו בבתי הספר השונים. פעמים בשנה יוצאים יו"ר העמותה, אבנר ישראלי וחבר נוסף ממשרד החינוך לביקור בבתי הספר הנתמכים. פעם בתחילת השנה לפני חתימת החוזים עם בית הספר כדי לבדוק האם הוא עומד בקריטריונים של העמותה, ופעם נוספת לקראת סוף שנת הלימודים כדי לבדוק את ביצוע התקציב. בתום כל ביקור מוגש לאסיפה הכללית דו"ח כתוב המפרט את ממצאי הביקורת. הכספים למוסדות המתוקצבים מועברים באמצעות מחלקת הכספים של ההסתדרות הציונית העולמית כשהאחראי על העברתם הוא מנהל מחלקת הכספים, משה השכל. השכל גם דואג להגיש מדי שנה דו"ח כספי על פעילות העמותה ליו"ר ההנהלה הציונית ולשר החינוך וכמו כן הוא מעביר לאוצר דוחו"ת רבע שנתיים על הפעילות הכספית.

מתוך עשרים וחמשה בתי ספר ומוסדות חינוך יהודיים בארה"ב, צרפת, קנדה, ארגנטינה ודרום־אפריקה, שמומנו בשנים האחרונות על־ידי ממשלת ישראל, רק חמשה יכולים להחשב כציוניים

ההצגה מתנהלת על פי כל הכללים, אולם כל אחד מחברי העמותה יודע היטב כי הכללים הם כלליו ותכתיביו של וולפסון. מועדי הישיבות בהן מחליטים על הקצבות נקבעים בהתאם ללוח טיסותיו. וולפסון נוטל חלק פעיל בדיונים. הוא לוחץ, זועק, מאיים, מתחנן ומאלץ את חברי העמותה לקבל את תכתיביו. חברי העמותה מודים כי במקרים רבים אין בידיהם כלים כדי לבדוק את מידת מהימנות הנתונים המובאים בפניהם. החלטות על הקצבות מאות אלפי דולרים מתקבלות על סמך נתונים שהוכנו מראש בהנחייתו של וולפסון ללא כל בדיקה נוספת. הם נדרשים לאשר בזמן קצר, לעיתים תוך מספר שעות, הקצבות בסכומים נכבדים ללא כל ביקורת. חברי עמותה שהביעו עמדה עצמאית ביקורתית מצאו את עצמם בשלב זה או אחר מחוץ לעמותה. השאר יושבים ושותקים כל אחד וסיבותיו עימו. ד"ר רב גולדברגר, יועץ שר החינוך: "התחושה שלי היא שאם ננסה לשנות את עקרונות העמותה ולקבוע, למשל, שהכסף הולך לא רק למוסדות פנימייתיים"

שדולה של איש אחד

זאב ("הג'ינג'י") וולפסון הוא ניצול שואה שהיגר לארצות הברית, שיקם את חייו והתעשר. קשריו הטובים עם הצמרות הפוליטיות חוצים אוקיינוסים – וושינגטון וירושלים.
וולפסון הוא האיש שמאחורי הקרן "לסיוע ליהדות התפוצות" התומכת במוסדות חרדיים בגולה. ארבעה מיליון דולר מתקציב מדינת ישראל מוזרמים בכל שנה לקרן, "למוסדות של וולפסון". וולפסון רוצה להציל את העם היהודי, הקהילות שהוא רוצה בהצלתן לא מרוצות מפעילותו

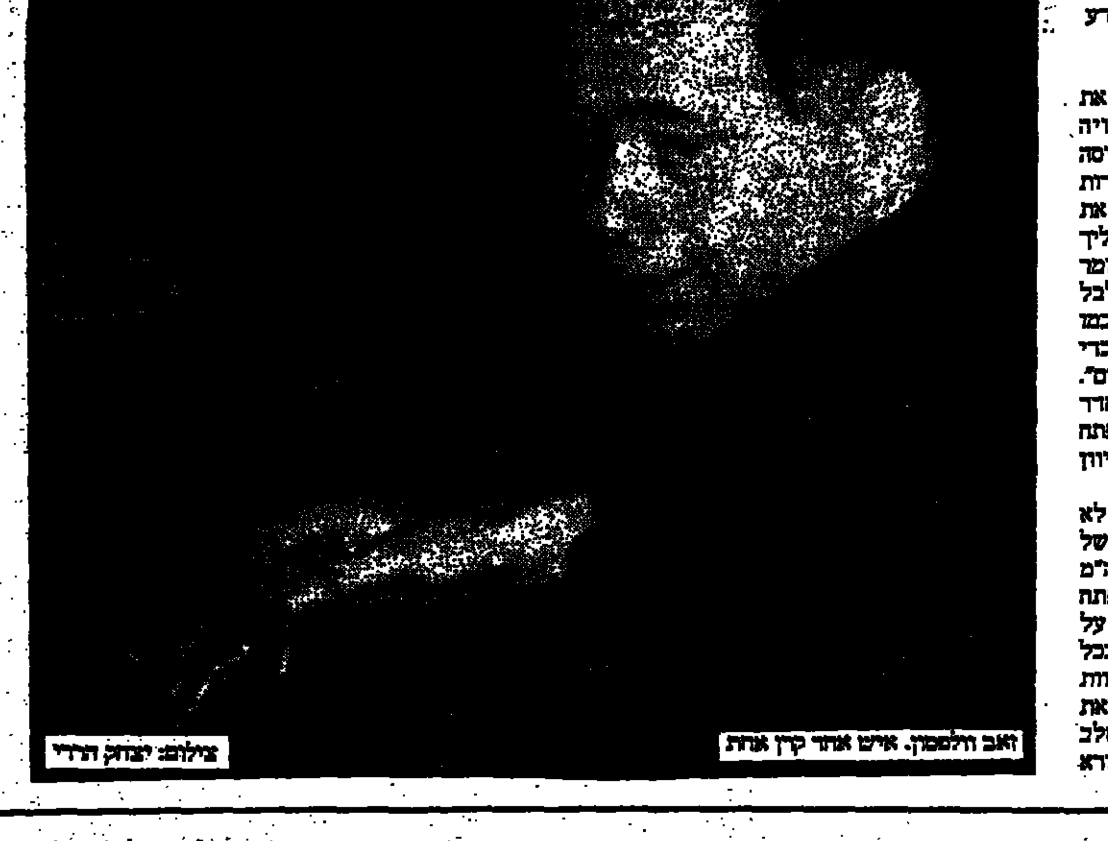
זאב וולפסון. איש אחד קרן אחת
צילום: יצחק הררי

מחלון משרדו של זאב וולפסון (57), בקומת הגג של "הבניין השחור" רב־קומות־משרדי השוכן על גדות ההדסון, נשקף, במלוא הדרו, פסל החירות. מן הקירות נשקף וולפסון – בתצלומים – לוחץ את ידיהם של נשיאים. מקנדי ועד רייגן. הבניין עצמו, כמו בניינים רבים אחרים, הוא רכושו העצום של וולפסון, ניצול השואה שהגיע אחר המלחמה בחוסר כל לארה"ב ובזמן קצר בנה לעצמו אימפריה כלכלית אדירה. הוא נולד בוילנה ב־1929 כוולף וולפובסקי. רוב בני המשפחה ניספו בשואה, ורק הוא ואימו ניצלו, ובתום מלחמת העולם היגרו לארה"ב שם נישאה אימו בשנית למשורר אהרון צייטלין. בשנים הראשונות הרויח וולפסון את לחמו בתעשיית נורות חשמל בה עבד בשעות הלילה. אחר כך עבר לעיסקי האלקטרוניקה וכשהאירה לו ההצלחה פנים החל לעסוק גם בנכסי דלא־ניידי.

אחד ממנהיגי יהדות ארה"ב שסעד לא מזמן סעודת ערב שבת על שולחנו של פרס הופתע, בצאתו ממעון ראש הממשלה, לראות את וולפסון מטייל כה וכה בפתח הבית

בחייו הפרטיים ידע טרגדיות. הוא התגרש מאשתו הראשונה, אשתו השנייה מתה לאחר מחלה קשה והוא נישא בשלישית. משלושת נשואיו יש לו ששה ילדים שהמבוגר בהם הוא בן 30 והצעירה בת שלוש. במקביל לפעילותו העיסקית טווה וולפסון רשת צפופה של קשרי ידידות עם סנטורים וחברי קונגרס. הידידות וההשפעה נרכשו – יש אומרים – בעזרת תרומות למועמדים הנכונים. אחדים מידידיו בבית הנבחרים הם בעלי השפעה רבה בועדות העוסקות בהקצבות לסיוע החוץ. בשנות פעילותו הרבות בארץ רכש וולפסון ידידים כבעלי השפעה בפקידות הגבוהה ובצמרת השלטון בישראל. בהתנהגותו המיוחדת, יכולת שיכנוע והשפעה הוא יצר סביבו הילה של "כל יכול", סופרמן פוליטי הפועל בארה"ב למען ישראל. הוא מגיע ארצה לעיתים לביקור בן עשרים וארבע שעות בלבד וראשי ממשלה ושרי אוצר – מרבין וספיר עד לארליך, ארידור, פרס ושמיר – פתחו, ופותחים, בפניו את דלתות לשכותיהם. לאיש מהם וגם לא לעשרות הפקידים הבכירים שעימם יש לו קשר אין תשובה מלאה וברורה לשאלה מיהו וולפסון ומה מניע אותו. וככל שהמסתורין סביבו גדל, כך התחזקה האגדה.

אנשים שעבדו איתו מתארים אותו כבעל אופי קשה וכאיש בלתי נעים. הוא נוהג בתקיפות ברבנים וגדולי תורה המשחרים לפתחו לקבלת סיוע. הוא נותן להם להמתין לו שעות בפתח המלון שבו הוא מתגורר. הוא יכול להתקשר למישהו באחת וחצי בלילה כדי לברר מספר טלפון הנחוץ לו. אבל כאשר הוא זקוק למישהו, הוא יודע להיות נחמד.

סגנונו והלחצים שהפעיל כדי להשיג את מטרותיו הפכו אותו לדמות שנויה במחלוקת. לא כולם קנו את התדמית שניסה למכור. "הוא היה מתנהג כמו איש מכירות או שיווק מעולה שברגע שסוגרים בפניו את הדלת הוא נכנס דרך החלון ומתיישב עליך בצורה היוצרת דימוי של עוצמה", אומר אחד מפקידי האוצר לשעבר. "הוא בילבל את המוח יום ולילה. רבץ אצל האריות כמו אצל השועלים ועשה כל שביכולתו כדי שהנושא שלו יקבל תשומת לב ומשאבים". הוא היה מסוגל לארוב לספיר בחדר המדרגות של משרדו או להמתין לו בפתח ביתו בכפר סבא בחמש לפנות בוקר כיוון שהוא חייב בשבע להיות בשדה התעופה.

אחד ממנהיגי יהדות ארה"ב שסעד לא מכבר סעודת ערב שבת על שולחנו של רה"מ פרס, הופתע, בצאתו ממעון רה"מ לראות את וולפסון מטייל כה וכה בפתח הבית. באוצר היו גם שמתחו ביקורת על דרכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני בכל הקשור לפעילותו של וולפסון ועל העיוות שנוצר בסדרי העדיפויות בעקבות הקצאת הכספים המאסיבית למוסדותיו. בשלב מסוים הורה החשב הכללי באוצר – גיורא גזית – על קיום חקירה במטרה לחשוף פרטים על פעילותו של וולפסון. גזית אינו זוכר שהחקירה העלתה ממצאים מיוחדים. יחסיו של וולפסון עם הלובי היהודי המאורגן בוושינגטון גם הם אינם יחסי הרמוניה. וולפסון פועל בגבעת הקפיטול כלובי של איש אחד ואינו משתף פעולה עם שאר הארגונים הממוסדים כמו איפא"ק

הוא פועל בגבעת הקפיטול כלובי של איש אחד ואינו משתף פעולה עם הארגונים הממוסדים. בשיחות פרטיות עם מנהיגי הקהילה היהודית נשמעת ביקורת המעורבת בלגלוג על החשיבות הרבה המיוחסת לו בירושלים

ואחרים. כאשר הארגונים מחליטים על "תוכנית משחק" מסוימת הכוללת פעילות בוועדות מסוימות, וולפסון משחק לפי כללים משלו בוועדות אחרות, נוצרות בעיות העלולות להכשיל את התוכנית. בשיחות פרטיות עם מנהיגי הקהילה היהודית נשמעת ביקורת המעורבת במידה לא מבוטלת של לגלוג על ממשלת ישראל המייחסת חשיבות כה רבה לוולפסון ונותנת לו גיבוי, תמיכה וסיוע בפעולותיו.

מעוררת סקרנות היא בריחתו העקבית מפרסום ובכל צורה שהיא. וולפסון, ככל הידוע, מעולם לא ביקש שלט שינציח את שמו או את שם משפחתו, לא ביקש להיות חבר בשום דירקטוריון או גמול דומה. שמו או חתימתו אינם מופיעים על מסמך רשמי או נייר המוכיחים את מעורבותו בנעשה, ופעילותו המסועפת בארץ לא זכתה כמעט לאיזכור ולחשיפה בעיתונות הישראלית. תמונתו המתפרסמת כאן היא, כנראה, התמונה היחידה שיש בידי מערכת עתון וגם היא צולמה על־ידי יצחק הררי בתנאים קשים. יתכן שגם הפעם היה וולפסון מעדיף להשאר מחוץ לתמונה.

רק לישראל

A.S.H.A היא קרן אמריקאית בהיקף שנתי של כ־25 מיליון דולר. רוב הסכום מגיע לישראל. וולפסון סייע לתיעול הכסף ארצה

קרן הסיוע האמריקאית לבתי ספר ובתי חולים בחו"ל (A.S.H.A) מתוקצבת מנכסי נפקדים אמריקאים בחו"ל, עזבונות אישיים, עסקים שפורקו וכספים שנותרו מפרוייקטים שונים מחוץ לארה"ב. קרן זו מיועדת לסייע לבתי ספר ובתי חולים מחוץ לגבולות ארה"ב. הגוף השולט על הדרך בה יחולקו ההקצבות למוסדות השונים הוא תת הועדה להקצבות חוץ של בית הנבחרים. בעבר עמדו בראש תת ועדה זו חברי הקונגרס אוטו פסמן ודוק לונג. כיום עומד בראשה חבר הקונגרס אובי.

במקביל לתת הועדה של בית הנבחרים יש במחלקת המדינה דסק מיוחד, במסגרת מחלקת המזרח התיכון, המטפל בקרן "א.ס.ה.א". דסק זה אחראי על הביצוע המעשי של חלוקת הכספים על בסיס שנתי.

מסכום כולל של כ־25 מיליון דולר, שהוא הסכום השנתי בממוצע של הקרן ברחבי העולם, מקבלת ישראל כ־18 מיליון דולר. הכסף מועבר למוסדות השונים באמצעות השגרירות האמריקאית בישראל. בין המוסדות הנתמכים על ידי הקרן נמצאים "הדסה", מכון "וייצמן" וישיבות ומוסדות תורניים. יש אומרים כי וולפסון סייע ביותר בתיעול הכספים לישראל.

תחקיר. מיוחד ל„דבר"

כמה זה בכסף

לא רק וולפסון. גם הממשלה והסוכנות שותפות בקרנות לחינוך יהודי בגולה. אך האוצר, העומד בהתחייבות לוולפסון, אינו ממלא את התחייבות הממשלה לסוכנות

קרן וולפסון וספיחיה מעוררת שאלה מרכזית חשובה בכל הקשור ליחסי ישראל והתפוצות: האם צריכה מדינת ישראל להתערב בנושאי החינוך היהודי בגולה, ואם כן – באיזו צורה ובאיזה מסגרות?

מאז קום המדינה ביקשו ראשי ההסתדרות הציונית העולמית לשתף את ממשלת ישראל בתחום החינוך היהודי בתפוצות, אולם ממשלת ישראל סירבה, מחוסר משאבים, להענות לבקשה. ב־1964 כתב יו"ר ההנהלה הציונית משה שרת לשר החינוך דאז זלמן ארן: "בלי שותפות בין שני המוסדות ולא להלכה, אלא למעשה, לא תבוא שום ישועה של ממש למפעל החינוך היהודי בתפוצות"... "כאן תעמוד אולי עוד יותר מקודם על אכזבתי כשניתקלתי פעם אחר פעם בעמדתך השלילית למעשה, לגבי הצרכים החיוניים ביותר של מפעל זה שמילויים היה תלוי בשיתוף פעולה מצד משרדך, שיתוף פעולה הכרוך תמיד במאמץ מיוחד בהתגברות על קושי, ואפילו בקרבן מסוים".

באמצע שנות השבעים, במסגרת מה שמכונה "תהליך קיסריה" החליטה הנהלת הסוכנות היהודית לכלול בין תפקידיה גם את נושא החינוך היהודי בתפוצות. לדברי חיים זוהר, מנכ"ל קרן פינקוס ומנכ"ל עמית של הקרן המשותפת, ההסתדרות הציונית העולמית והסוכנות היהודית מממנות עתה, בתוכניות השונות לחינוך יהודי בתפוצות, למעלה מ־40 מיליון דולר. סכום זה כולל פרוייקטים שונים בחינוך הישיר והעקיף בארץ ובחו"ל במסגרות שונות ולגילאים שונים ללא הפלייה בין זרם זה או אחר של היהדות.

בשנת 1978 החליט הפורום לתיאום בין הממשלה לבין הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית בראשותו של מנחם בגין על תוכנית מיוחדת לחינוך יהודי בגולה. בישיבה שהתקיימה בתאריך 26/1/79 בהשתתפותו של מנחם בגין הוחלט כי הממשלה והסוכנות היהודית יקציבו כל אחת, מדי שנה, חמישה מיליון דולר, מחצית הסכום לקרן "פינקוס" והמחצית השנייה לקרן המשותפת. שתי הקרנות פועלות מתוך הסוכנות ועוסקות בהקמת מוסדות, כיתות לימוד ופרוייקטים שונים לחינוך יהודי בתפוצות, בתוכניות להכשרת מורים לחינוך יהודי וחינוך גבוה לסטודנטים יהודיים מחו"ל. יו"ר חבר המנהלים של קרן פינקוס הוא מקס פישר, היו"ר המייסד של הסוכנות היהודית, ואילו בראש חבר המנהלים של הקרן מכהנים ביחד יו"ר ההנהלה הציונית אריה דולצ'ין ושר החינוך יצחק נבון.

על פי נתוני דו"ח קרן פינקוס לשנת '85 מתברר כי בשש השנים מאז התקבלה ההחלטה – לפני שש שנים – העבירה הסוכנות לקרן 14 מיליון דולר. הממשלה לעומת זאת נתנה רק 3.8 מיליון, כחמישית מהסכום שהתחייבה להעביר. דו"ח הקרן המשותפת מצייר תמונה דומה: הסוכנות העבירה למעלה מ־12.5 מיליון, הממשלה הסתפקה ב־1.7 מיליון דולר. מאז התקבלה ההחלטה הופעלו על האוצר לחצים כבדים לקיים את ההתחייבות. ראש הממשלה לשעבר מנחם בגין, שר החינוך בממשלתו זבולון המר וראשי הסוכנות היהודית אריה דולצ'ין, עקיבא לוינסקי ומקס פישר הפעילו את מלוא השפעתם כדי שהכסף המיועד לקרנות יועבר ליעדו. אלא שהאוצר סירב להכנע ללחץ. "אין זה נכון שהאוצר מסרב לקיים את התחייבות הממשלה", אומר ראש אגף התקציבים באוצר, אהרן פוגל, "זו פשוט שאלה של התחשבנות. הסוכנות חייבת לנו כסף על פרוייקט שיקום השכונות ונושא זה הוא חלק מהויכוח על מי חייב למי כסף". אגב, בישיבת הקרן המשותפת שהתקיימה באחרונה מסר דולצ'ין כי הממשלה הבטיחה להעביר השנה סכום נוסף.

אורתודוקסיים אלא גם למוסדות פתוחים רגילים, הנושא הזה לא יעבור. וולפסון מתעקש על עקרון הפעימה כדי להבטיח שהכסף הולך אך ורק למוסדות שהוא מעוניין בהם. ברגע שלוולפסון ימאס מהעניין – תוך חודש יבוטל התקציב".

נושא התמיכה בישיבות ובבתי ספר חרדיים אנטי ציוניים מטריד במידה רבה את חברי העמותה הישראלים אך הם מנסים להמעיט מהיקפה של הבעיה. לדברי אבנר ישראלי, יו"ר העמותה, שלושה או ארבעה מוסדות החשודים כבעלי אידיאולוגיה לא ציונית הם על הכוונת. "אם יתברר כי הם אנטי ציוניים, ננהג בדיוק כפי שיוחלט בהסתדרות הציונית על פי החלטות עצרת הסוכנות", אומר אבנרי. "קיבלנו ירושה של בתי ספר פונדמנטליסטיים חרדיים", אומר משה השכל, "ככה פעלה העדה הקודמת וככה אנחנו ממשיכים. פורמאלית אנחנו מוסמכים לשנות אבל זו רוח המנדט שקיבלנו וברוח זו אנחנו ממשיכים". השכל מאמין כי אף־על־פי שחלק מבתי הספר הם חרדיים לא ציוניים, "הרי שאנחנו מצליחים, לאט לאט, [illegible] מקיאים אותם לידי הבנה [illegible] שאיני רואה בכך תנאי כל יעבור. אם מישהו מניף דגל רק בגלל שאני מכריח אותו, אז מוטב שלא יניף".

נושא בעייתי נוסף הוא שאלת הפיקוח על בתי הספר באמצעות חברי העמותה. נסיעות תכופות לחו"ל על חשבון העמותה אין בהם, בלשון המעטה, להבטיח ביקורת רצינית והסרת פניות. אולם הביקורים המתוכננים מראש מאפשרים להנהלות המוסדות המבוקרים להתכונן היטב. כלומר, למהר ולרכוש את דגלי מדינת ישראל, למשל, ולהניפם בבית הספר וכך להסתיר את מה שראוי להסתיר ולהציג כלפי חוץ את מה שרצוי לביקורת. יוסי דור, לשעבר חבר בעמותה, טוען כי נסיעות אלו הן בבחינת צ'ופרים ואין בהן כדי להבטיח פיקוח נאות על בתי הספר. "פיקוח מתאים צריך ויכול להעשות על ידי שליחי מחלקת החינוך של הסוכנות היהודית בארה"ב – אנשי חינוך ומנהלי בתי ספר הנמצאים במקום ואין צורך לשלוח, על חשבון הקופה הציבורית, מבקרים מהארץ פעמיים־שלוש בשנה".

סיפורו האישי של אחד משליחי תנועת הנוער האורתודוקסית בארה"ב הוא דוגמא אופיינית – כנראה – כיצד ניתן לאחז את עיני המבקרים מישראל. השליח, מורה במקצועו, התקבל לעבודה כמורה ללימוד עברית ויהדות באחד מבתי הספר הנתמכים על־ידי העמותה. כעבור מספר חודשים פוטר ממשרתו ללא כל סיבה הנראית לעין וללא הסבר. כמה חודשים אחר כך זומן האיש במפתיע לשוב וללמד. הוא העביר שיעור אחד ואז התברר לו שאין כוונה להמשיך ולהעסיק אותו. מאוחר יותר נודע לו כי בשיעור החד פעמי אותו העביר נכח יו"ר העמותה אבנר ישראלי שהשיעור היה הצגה לכבודו. מיותר לומר שדו"ח הביקורת שמסר אבנר ישראלי בשובו ארצה היה מלא התפעלות מתוכנית הלימודים של המוסד המבוקר.

פעולותיו של וולפסון בארה"ב שנעשו ללא תיאום ובמקרים רבים אף בניגוד לדעתה של הקהילה המקומית הביאו את נציגי הפדרציות היהודיות בארה"ב לצאת למאבק גלוי נגדו. בראש המאבק התייצבה הפדרציה של מילווקי שבתחומה הקים וולפסון בית ספר תיכון חרדי למורת התנגדות הקהילה. מנתונים שנאספו על ידי פעילי הקהילה מתברר כי מחודש אפריל 1982 עד מרץ 1985 קיבלה הישיבה סיוע בסך 670,000 דולר מקרן שמקורה בישראל. העקבות הובילו לקרן וולפסון. כמו כן חשפו ראשי הקהילה את העובדה שההסתדרות הציונית העולמית חתמה ב־19.3.85 על ערבות למשכנתא בסך 350,000 דולר עבור הישיבה. תלונות נוספות הגיעו גם מקהילות אחרות שוולפסון פעל בתחומן ללא תיאום עם ראשיהן וללא התחשבות בצרכיהן. מספר מוסדות שהקים וולפסון נסגרו זמן קצר לאחר הקמתם ואחרים נפלו למעמסה על הקהילה היהודית המקומית בניגוד לרצונה. בלוס אנג'לס הגישו פעילים מהקהילה המקומית תביעה משפטית כספית כנגד העמותה בטענה שלא עמדה בהתחייבותה לתמוך בבית ספר מקומי שהוקם לאחר שבית הספר שהוקם על־ידם ושנתמך על ידי העמותה נסגר בגלל בעיות פרסונאליות.

טענה נוספת שמעלים ראשי הפדרציות נוגעת להזרמת כספים מישראל לארה"ב. לא יתכן שבזמן שהקהילות היהודיות בגולה משקיעות מאמץ להגדיל את אחוז התרומות לישראל תוך ויתור על צרכים מקומיים בעלי עדיפות ראשונה במעלה כמו חינוך יהודי – ישראל תשלח חזרה סכומי כסף ניכרים להקמת ישיבות אורתודוקסיות חרדיות בקהילה יהודית שרובה הגדול רפורמי או קונסרבטיבי. "פעילות זאת של העברת כספים מישראל למטרות שאינן מקובלות על ידי הקהילות עלולה לפגוע בצורה משמעותית ביותר במגבית לישראל", אומר אירווינג קסלר, מנכ"ל המגבית הישראלית המאוחדת. ההתנגדות הגוברת וזרם התלונות שהגיעו מהקהילות השונות דחקו את וולפסון להוריד פרופיל בארה"ב. בפגישה עם אהרון פילד, היו"ר הקודם של המגבית הישראלית המאוחדת, הוא נדרש ואף הבטיח להפסיק את פעילותו בארה"ב. "יש בינינו חילוקי דעות לגבי הטקטיקה ולא לגבי העקרונות", אומר פילד, "באופן אישי אני תומך נלהב בחינוך היהודי, אולם פעילות כזאת צריכה להעשות תוך שיתוף פעולה מלא עם הקהילה. ארה"ב אינה המקום המתאים לפעילות אינדיבידואלית כמו של וולפסון. יש לנו תשתית רחבה של שירותי חינוך הפועלים בתוך הקהילות וקשה מאוד ליחיד לפעול מחוץ למסגרת הקהילה".

ההצגה מתנהלת על פי כל הכללים, כאשר חברי הנהלת העמותה יודעים כי הכללים הם כללי וולפסון ותכתיביו. חברים שהעזו [illegible] עמדה עצמאית [illegible] לביקורת מצאו עצמם מחוץ להנהלה

כאלטרנטיבה לארה"ב בחר וולפסון בצרפת שבה מתקיים עתה רנסאנס בקרב בני הקהילה היהודית המקומית, שם גובר הביקוש לחינוך יהודי. אולם גם בצרפת לא טרח וולפסון להתייעץ עם מנהיגי הקהילה, והוא פועל באופן עצמאי ומנסה ליצור רושם שהכסף מגיע מתורמים בארה"ב ובקנדה, כדי לטשטש את העובדה שהכסף – לאמיתו של דבר – מגיע מישראל. רוב הקהילה היהודית בצרפת אינו מודע לכך שהתמיכה במוסדות "אוצר התורה" החרדיים מגיעה מתקציב מדינת ישראל, עובדה זו מוצנעת במגעיהם של חברי העמותה עם נציגי הקהילה. לעומת זאת מתגאים בכך שהמיליונר היהודי־קנדי משה רייכמן, בן למשפחה חרדית הנחשבת כאחת המשפחות העשירות בעולם, הבטיח לתרום תשעה מיליון דולר להרחבת החינוך היהודי בצרפת.

החינוך היהודי בצרפת נחלק לשני זרמים עיקריים, האחד בעל מגמה לאומית ציונית והשני מקורב לעולם החרדי. וולפסון, כנאמן להשקפתו, תומך במוסדות החרדיים הלא ציוניים. מרבית בתי הספר הנתמכים על ידו שייכים ל"אוצר התורה", ארגון חרדי שאינו מוכן לשלב בתוכנית הלימודים שלו ערכים ציוניים.

ד"ר ישראל פלד, לשעבר ראש עיריית רמת־גן וכיום נציג ההנהלה הציונית בצרפת, התוודע לאחרונה לפעילותה של העמותה בצרפת ולבעייתיות שבפעילות זו. פלד סבור שחייבים להרחיב את היקף פעולות החינוך הציוני בצרפת. "לצערי, עוסקים בצרפת בחינוך היהודי הרבה גופים לא מתואמים שכל אחד פועל לפי הבנתו. מצב זה אינו בריא מבחינת החינוך היהודי ובטח שלא מבחינת החינוך הציוני".

במפגש שליחים שהתקיים בצרפת לפני מספר חודשים התלוננו שליחי ההסתדרות הציונית שמדיניות ההקצבות הבאות מן הארץ נותנת עדיפות כמעט מוחלטת למוסדות חינוך אנטי־ציוניים. מדיניות זו, בצד קיצוץ תקציבי מתמשך בפעילות השליחים, משמעה, לטענתם, הרס מוחלט של החינוך הציוני בצרפת והפקרת הנוער לחינוך אנטי ציוני.

ללמוד מקרוב

„אתה צריך ללמוד את ה„ברוך". לפי השאלות שלך אני רואה שאתה לא מכיר את הנושא ולא יכול לכתוב לפני שתסע לארה"ב"

ימים ספורים לאחר שהתחלתי להכין את התחקיר לכתבה זו, התקשר אלי הרב אליעזר רוזנר, נציגו של וולפסון בארץ, וביקש להודיע לי שמר וולפסון העומד להגיע ארצה בימים הקרובים, שמע על התעניינותי בעמותה לחינוך יהודי בתפוצות, והוא מבקש להפגש עימי ולשוחח בנושא. שלושה ימים מאוחר יותר נפגשתי עם וולפסון בירושלים. לפגישה שהתקיימה בלובי של מלון "פלאזה" הופיע וולפסון לבוש בחליפה כהה וגלוי ראש, ללא הכיפה שהוא נוהג לחבוש.

השיחה בינינו התנהלה בעברית ובאנגלית לסירוגין. וולפסון הציע לי לא לרשום את תוכנה – "קודם כל תשמע ואחר כך תרשום", אמר. כאשר הבחין שאני בכל זאת רושם מדי פעם מספר שורות, הפסיק את דבריו ושאל, "מה רשמת?"

"העם היהודי נמצא בסכנה ממשית של שואה רוחנית", טוען וולפסון. "בעוד דור לא יהיו יהודים בדרום אמריקה ובצפון אמריקה, בעוד שני דורות בכלל לא יהיו יהודים".

פעולתה של העמותה למען חינוך פנימייתי על יסודי היא, לדבריו, הדרך היעילה היחידה לעזור לעם היהודי. הסוכנות היהודית לא הקימה, לטענתו, אפילו מוסד חינוכי אחד במשך 30 שנה. והדרך להציל את מה שנותר מהעם היהודי היא באמצעות הקמת מוסדות פנימייתים על־תיכוניים – „לא פרזדמות ולא סאנדיי סקול'ס, אם אין רציפות בין ביה"ס העממי לאוניברסיטה, אז הבן כבר לא יהודי", אמר וולפסון.

בהמשך השיחה באה הצעה שלא־קל לסרב לה. "לפי השאלות שלך אני רואה שאתה לא מכיר את הנושא ולא יכול לכתוב על כך לפני שתסע לארה"ב. אני רוצה שיהיו לך הכלים הדרושים בשביל לכתוב מה שאתה למדת ולא מה שמישהו הכתיב לך. אתה צריך ללמוד את ה„ברוך", ללמוד מהי הפרובלמה וכיצד ניתן לרפא אותה, מה הן התרופות אם יש בכלל תרופות. צריך ללמוד את הנושא ואז תדע כמה שהדברים הקטנוניים לא שייכים לעניין".

ההצעה קיבלה גם גוון מעשי. וולפסון שאל האם יש באפשרותי לקחת חופש ולהגיע לארה"ב בהזמנת גוף ציבורי כל שהוא כדי ללמוד את הנושא מקרוב. הסברתי לו שאוכל לקבל את ההזמנה בתנאי שהיא תעשה בדרך המקובלת, באמצעות מערכת העתון. ימים ספורים לאחר הפגישה התקשר הרב רוזנר, שליחו של וולפסון, ואמר שוולפסון מבקש לדעת מתי, מהר ככל האפשר, אוכל לנסוע. השבתי שהדבר תלוי כעת בהחלטת מערכת העתון. לא נסעתי.

ר' נחמן מברסלב והחסידים המתים / נח זבולוני

„נשמות קדושי אומאן מחכות לי"

העליה לקברו של ר' נחמן מברסלב באומאן לא פסקה גם בימי סטאלין ורבים סיכנו את נפשם ובאו לשם גם באופן בלתי ליגאלי. גם מארץ ישראל היו באים לשם, וגם היום ממשיכים לבוא על־אף שאין קשרים דיפלומטיים בין ישראל לברית המועצות

בחג הסוכות לפני 176 שנה נפטר באומאן ר' נחמן מברסלב ז"ל (1772־1810). בן 38 היה במותו.

ר' נחמן היה אדמו"ר ואבי חסידות ברסלב, הידועה בכינויה „טויטע חסידים" (חסידים מתים) כיוון שלאחר מותו של ר' נחמן לא נתמנה אחר במקומו, ואף תלמידו המובהק ומזכירו הנאמן ר' נתן שטרנהרץ (1780־1845) מנמירוב, שרוב הספרות החסידית הברסלבית נכתבה על ידו, סירב להתמנות לאדמו"ר.

ר' נחמן נולד בראש חודש ניסן תקל"ב / 1772 בעיר מזיבוז אוקראינה לאמו פייגה, בתו של אודל שהיתה בתו של הבעל שם טוב, ולאביו ר' שמחה מהורודנקה מחשובי החסידים של הבעש"ט. בגיל 13 נשא אשה והיה סמוך על שולחן חותנו, לאחר כמה שנים עבר למדוודבקה, עיירה קטנה ליד קייב, ומשם החל להפיץ את החסידות שלו. ב־1798 יצא בחשאי לארץ־ישראל, בלוויית תלמידו המובהק, ובערב ראש השנה תקנ"ט הגיע לחיפה. הוא התגורר בצפת ובטבריה, אולם בגלל מלחמת נפוליון נאלץ לצאת מן הארץ. הוא חזר לרוסיה לאחר ששהה בארץ־ישראל חודשים ספורים בלבד.

בשנת 1800 (תק"ס) התיישב ר' נחמן בעיר זלטופול הסמוכה לקייב, ובגלל מחלוקת שנתעוררה בעקבות לעז שהוציאו על דרכי החסידות שלו עבר, בשנת 1802, לברסלב. שם עלתה החסידות שלו כמעין המתגבר. רבי לוי יצחק מברדיצ'ב תמך בר' נחמן והיה מידידיו הנאמנים ביותר. ב־1810 התיישב ר' נחמן באומאן, עיירה קטנה ליד קייב, שם נפטר ומצא את מנוחתו באותה שנה.

על הסיבה להעתקת מגוריו לאומאן מספרת האגדה החסידית הברסלבית כי ר' נחמן, שסבל ממחלת שחפת, הרגיש כי סופו קרב ואמר לחסידיו: „נשמות קדושי אומאן מחכות לי". הכוונה לפוגרומים ושחיטות שערכו ההיידאמאקים הקוזאקים האוקראינים, ביהודי אומאן הזה בשנת 1749. רבים מיהודי אומאן נהרגו והעיר נשרפה. רק כעבור 12 שנה, בשנת 1761, הקים הגראף פוטוצקי שהיה בעל האדמה של אומאן, את הישוב היהודי באומאן, אך לא לאורך ימים. ב־1768 שוב נערכו פוגרומים ושחיטות ביהודי אומאן.

ב־1788 התקרב האטאמאן מקסים ז'ילזניאק בראש חיילי האוקראינים לעיר אומאן, כביכול בפקודת המלכה הרוסית יקטרינה הגדולה, שהתירה את דמם של היהודים והפולנים.

מושל אומאן מלארונוביץ, שהבטיח כי יגן על יהודי המקום ועל הפולנים, שלח את מפקד הקוזאקים איוואן גונטה ללחום בז'לזניאק. גם גונטה, שהבטיח ליהודים שלא יאונה להם כל רע, לאחר שקיבל מיהודי המקום סכום כסף גדול, בגד יחד עם המושל ביהודים והסגיר אותם לידי חיילי ז'לזניאק. ההרג נמשך שלושה ימים. מעריכים שמספר ההרוגים היה יותר מ־20 אלף נפש. היהודים פנו לעזרה לגראף בראניצקי משארוגרוד, שיצא עם חייליו וגבר על ההיידאמאקים. היהודים הודו לגראף בראניצקי ואף חיברו תפילת הודיה מיוחדת לכבודו וגם קבעו יום „גזירת אומאן" בה' בתמוז כיום צום ותפילה. אלה הם הקדושים שרבי נחמן אמר שהם מחכים לו... גונטה ואנשיו נדונו ונתלו.

לאחר פטירתו של רבי נחמן בשנת 1810, נהגו חסידיו לבוא בהמוניהם לאומאן להשתטח על קבר רבם וקבעו ימים מיוחדים להתוועדויות הידועות בשם „קיבוץ". העליה לקברו של ר' נחמן מברסלב באומאן לא פסקה גם בימי סטאלין, ורבים סיכנו את נפשם ובאו לאומאן גם באופן בלתי־ליגאלי. גם מארץ־ישראל היו באים לאומאן, וגם היום ממשיכים לבוא על אף שאין קשרים דיפלומטיים בין ישראל לברית־המועצות, הבאים מישראל נושאים דרכונים של מדינות המקיימות יחסים עם רוסיה הסובייטית.

ידוע על חסיד ברסלב, המנוח שמואל הורביץ מירושלים, שיצא בשנת 1931 לאומאן באופן בלתי ליגאלי ושהה ליד קבר רבו כשנתיים. הוא נתפס ונידון למוות. הודות להתערבותו של הרב הראשי של ארץ־ישראל, הרב אברהם יצחק הכהן קוק ז"ל, אצל מוסדות בין־לאומיים, שוחרר הורביץ והגיע בשלום לירושלים.

לפני פטירתו אמר רבי נחמן מברסלב כי מי שיבוא על קברו ויאמר 10 פרקי תהלים מיוחדים ויתן פרוטה לצדקה עבורו, אזי אף אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאוד ח"ו יתאמץ הוא, ר' נחמן, לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו.

השנה, לפני יום הכיפורים, חזרו מביקור באומאן 180 חסידי ברסלב, בתוכם 16 ילדים שעדיין לא מלאו להם שבע שנים שהרבי צווה כסגולה לבוא ולהשתטח על קברו. החסידים באו מניו־יורק, לונדון פריס וירושלים, כולם בעלי דרכונים של מדינות המקיימות יחסים דיפלומטיים עם ברית־המועצות. הם יצאו ביום שני 29 בספטמבר מבריסל, שם התרכזו כל העולים להשתטח על קבר רבם והגיעו ללנינגראד, למחרת, בטיסה ישירה. בשדה התעופה של לנינגראד חיכו לחסידי ברסלב אנשי ה„אינטוריסט" ולקחו אותם למלון מפואר ונתקבלו בסבר פנים יפות ובלבביות רבה. במקום קיבלו שתיה ופירות ומים מינרליים. את האוכל, שימורים ולחם, מסיבות של כשרות, הם לקחו מן הבית.

מלנינגראד טסו לקייב שם חיכו להם אוטובוסים מפוארים ומדריכים דוברי אנגלית, הם שוכנו במלון המפואר „ברטיסלבה" (ברסלב), ומשם נסעו לאומאן להשתטח על קבר ר' נחמן, הנמצא בסמטה צרה ברחוב בלינסקי. הקבר צמוד לכותלו של בית מגורים בו מתגורר זוג אוקראיני. במשך הימים נסעו מדי יום ביומו לאומאן וחזרו לקייב. ביום השישי, ערב ראש השנה שלמחרת, הוא יום ההתאספות של חסידי ברסלב. בדיוק בשעה 4 בבוקר, יצאו 180 החסידים מקייב לאומאן, ובתוכם 16 הילדים וערכו במקום את התפלות ואמרו את 10 פסוקי התהלים ונתנו צדקה איש לרעהו ואמרו את תיקון הכללי. אחר־כך נסעו ל„גן סופיה" במקום שנערכו בשעתו הפוגרומים ושבגללם בא רבי נחמן לגור באומאן. לפני מותו אמר הרבי „איך אפשר להיות באומאן מבלי לבקר בגן סופיה"...

מ„גן סופיה" חזרו החסידים לקייב לחגוג את ראש השנה. בדרך עצרו ליד נהר הנמצא במקום מוסתר על־ידי עצים ובנהר זה טבלו כל 180 החסידים לקראת ראש השנה. כיוון שבית הכנסת של קייב מרוחק מן המלון, הכין ה„אינטוריסט" בשביל החסידים מקום תפלה ושכר את האולם הגדול של המלון שבכל ימות השנה הוא משמש כמסעדה מפוארת לתיירים מחוץ לארץ. ה„אינטוריסט" דאג גם לספר תורה, שהושאל מבית הכנסת בקייב שבו, נאמר להם, מצויים 70 ספרי תורה. ביום השני של ראש השנה הלכו החסידים בתהלוכה, כשהם לבושים בקיטלעך ושטריימלעך לנהר דנייפר לערוך את תפילת ה„תשליך". היה זה, הם מספרים, מחזה מרהיב עין שכ־80 שנה לא ראו אנשי המקום כמוהו.

החוזרים מאומאן מספרים כי לא עקבו אחריהם. השירות היה אדיב, נעשו כל המאמצים למלא כל בקשה על הצד היותר טוב. אחד מן הקבוצה, חסיד זקן שחלה, קיבל טיפול רפואי ואף נלקח לבית־החולים בקייב. רופא מיוחד טיפל בו וזאת מבלי ששילם בעד הטיפול. המדריכים ואנשי ה„אינטוריסט" שוחחו עם החסידים על חסידות בכלל ועל חסידות ברסלב בפרט וגם קיבלו לקח על טבילת המקווה... ודיברו על המשך הביקורים הרצויים באומאן.

החוזרים מספרים כי בקייב החיים נורמליים. לא ניכרת שום פאניקה בגלל מה שאירע בכור בצ'רנוביל.

קום והתהלך בארץ / צבי אילן

עין־גדי, סתיו

בעין־גדי עונה כל השנה. אלפים מבקרים בה גם בחום הקיץ הכבד. וימי הסוכות יותר נוחים: החום נחלש אך עדיין לא קר, וכמעט אין סכנת שטפון בנחל ערוגות. ברשימה של או"ם מצויינת שמורת עין־גדי כאחת המעניינות ביותר בעולם.

הכביש מגיע עד פתח השמורה, בנחל דוד. אנשי רשות שמורות הטבע גובים את דמי הכניסה ומציעים חומר הסברה ומידע. אוטובוסים מגיעים הנה מכל הארץ.

הולכים שעה וחצי בשביל עד מפל שלמית והבריכות – בתוך אוצרי צמח כרופי, סלוודורה פרסית, זקום מצרי, מרואה, בורדנגה רותמית ופתילת המדבר הגדולה, היא תפוח סדום, ורואים בנחל שפנים משתעשעים ומשתזפים כאילו מציגים לפני הקהל. וכן יעלים בשפע וציפורים שהמעניינת שבהן היא הטריסטרמית השחורה בעלת האברות הוורודות, הקרויה על שם חוקר הטבע מהמאה הקודמת, הנרי בייקר טריסטרם.

אסור להכניס צידניות ופחיות משקה לשמורת־הטבע ואסור לעשן בה, אסור להכניס אליה מקלטי רדיו וכלי נגינה רעשניים, אסור להביא כלבים, ואסור להבעיר מדורות ולארגן פיקניקים. תקנה זו תוקנה אחרי כמה שריפות שהיו בשמורה. אמנם, ובדומה אחרי שריפה חוזר הנוף להיות ירוק, אבל מספר העצים הנדירים פוחת והקנים תופסים את מקומם. מנהל השמורה יוסי אזה, אומר: יש בארץ הרבה אתרי בילוי, אבל נופים ייחודיים של שמורת־טבע כזאת אין הרבה, ואנחנו רוצים שהיא תישאר אתר־בילוי שההנאה הדומיננטית בה תהא מספק ערכי טבע. והיכן יאכלו אנשים? והיכן יבלו? בפתח השמורה יש מסעדה קטנה עם שירותים ומקומות־חניה. אמנם, אומר יוסי אזה, הציונים בעין־גדי אינם עונים על צרכי הקהל הרב, ובדרך כלל הולכים המטיילים לקיבוץ החוף, ליד החוף יש שירותים, מים ומקלחות.

בנחל דוד יש עוד מסלולים. המסלול למעיין עין־גדי ולמערת דודים מתאים למשפחות של מיטיבי־לכת ויש מסלול לקניון הדבש, להר ישי ולמעלה עין־גדי, המיועד למיטיבי־לכת ממש, המחוזקים במפת סימון שבילים והנרשמים בפנקס המטיילים בתחנת המידע שבכניסה לשמורה.

ערוגות הנחל

מסיור בקר בנחל דוד אני עובר עם יוסי לנחל ערוגות הסמוך אף הוא לנווה עין־גדי. בדרך אנו עוברים ליד אוטובוסים שהביאו נערים ונערות המתחילים את הסיור בתל־גורן, התל של עין־גדי בימי המלוכה, ומטיילים אל מעיין עין־גדי, המקדש הכלקוליתי, ואולי אף למצפה עין־גדי. מגרש־החניה שבפתח נחל ערוגות מלא מכוניות. כאן הכניסה חופשית. אנו הולכים בשביל העליון, שריד ממה שהיה שביל. בתוך הערוץ הקניוני אנו רואים מטיילים ההולכים בתוך המים. אנו עוברים ליד גומה שנמר חפר אותה, הטיל בה גללים ושתן וכך ציין שזה תחום הטריטוריה שלו. בחורשת הצפצפות ראינו על הגזעים שריטות ששרטו הנמרים בצפורניהם, כדי להשחיז וכדי להכריז שזה תחום מחייתם. יש כאן מסלול אחיד עד המפל הנסתר שמתחתיו יש בריכה. עומק מי הבריכה משתנה לפי השטפון האחרון. נחל ערוגות, יש לזכור, מנקז את הר חברון ומוריד מי שטפונות רבים בחורף. אלה שעדיין לא עייפו יכולים להמשיך בטיול עד הבריכות הגדולות. מכאן השטח הוא שמורה סגורה. סיבוב כזה, לא בחפזון, נמשך כחמש שעות. עולם החי שפוגשים בטיול זה דומה לזה של נחל דוד.

בגלל הכניסה החופשית ומיעוט הפיקוח נהרסים השבילים בנחל ערוגות, ואנשים משאירים אחריהם לכלוך ופוגעים בצמחיה ובבעלי־החיים. השפנים והיעלים אינם יכולים לשוטט בחופשיות ולתור אחרי מזון ומים. יעלים יורדים לשתות, לפתע עוברת קבוצת מטיילים והיעלים מוותרים על המים ועולים על הצוקים. נמר אורב ליעל או לשפן, מתכונן לזינוק, והינה הגיעו מטיילים והוא מסתלק רעב. באותו לילה הוא מנסה לחדור לפינת החי של קיבוץ עין־גדי כדי להשביע את רעבונו. כמה מיני צמחים נעלמו. אחד מהם הוא הסחלב בן־החורש הגדול, צמח נדיר.

בגלל הסכנה הצפויה למערכת האקולוגית החליטה הרשות לגדר את הכניסה לנחל, לקבוע שער בגדר, להתקין שבילים ולפקח על הביקורים, אומר אזה. לפני הגדר יותקן חניון. דמי הכניסה ימומנו את החזקת שלושת הפקחים. מי שישלם בנחל דוד לא ישלם תשלום נוסף בנחל ערוגות. החברה להגנת הטבע מתנגדת לגביית תשלום. יש לה בית־ספר־שדה בעין־גדי, הראשון לבתי־ספר־שדה שלה. היא הובילה מטיילים אין ספור בנחל ערוגות, לפני שהוכרז כשמורה, ומובן שהיא מתנגדת לסגירת האתר הפופולרי. אני מוכן להתחשב בהתנגדות, אומר יוסי אזה, בתנאי שהמתנגד יציע אלטרנטיבה. למשל, שהחברה להגנת הטבע תממן משרה או שתי משרות של פקחים. הגידור הכרחי. מי שמתנגד לגידור ולתשלום כאילו מסייע לפגיעה בנחל.

הרס בצהריים

עין־גדי היא גם טבע וגם שכיות עבר. אתר חשוב הוא בית־הכנסת הקדום שנחפר בזמנו בידי משלחת בראשות פרופ' דן ברג ודו"ר יוסף פורת. זה אחד מבתי־הכנסת העתיקים החשובים בארץ. נתגלו בו כתובות יהודיות ורצפת פסיפס רבת חשיבות. נחשפו מבנים בסביבה לבית־הכנסת, קטע של עין־גדי התלמודית. החופרים הסירו את רצפת הפסיפס העליונה של הבניין והשאירו את הרצפה המרכזית, שגם עליה עיטורים, גלויה כן נותרו חשופים הספסלים הבטוניים והאתר גודר סביב־סביב. כעבור זמן לא רב נפרצה הגדר ובמשך הזמנים הלך הפסיפס ונהרס. מאגף העתיקות שלחו מדי פעם עובד לתקן את הפסיפס, אך ההרס בשוליים ובצדדים לא נפסק והטיח נופל מן הספסלים. קרה כאן דבר שלא יאמן. בית־כנסת מפואר ויפה, בלב אזור תיירות מהחשובים ביותר בארץ, נהרס והולך. ארץ אוכלת אתריה: כאן בולט חסרונו של גוף שיהיה אחראי לאתרים עתיקים לאחר שנחפרו, גוף שיבצור, יחזק, יפקח – ואם יש צורך, יגבה תשלום – או לחלופין, ידאג לכסות אתר כזה עד שיגיע יומו.

שאלתי בעניין זה גורמים שונים. אנשי רשות שמורות הטבע ניסו לפעול ולדבריהם אמרו להם לא להתערב. גדעון הדס, ארכיאולוג חבר עין־גדי, מספר על תוכנית „פארק עין־גדי", שעליה מופקד חבר עין־גדי. לפי התוכנית זו ייכללו כל האתרים בנווה במסגרת אחת, ובית־הכנסת יהיה אחד התחנות החשובות בה. גדעון עצמו דיבר בשעתו עם כל הגורמים, אבל שום דבר לא יצא מזה. ביקשו, יחד עם המועצה האזורית, אגף העתיקות, החברה להגנת הטבע ועוד גופים, לעשות בינתיים משהו להגבלה – להקים גג קל לבית־הכנסת, לערוך תיקונים, עד שבעתיד הוא ייראה כמו בית־הכנסת של בית־אלפא. אבל לאגף העתיקות אין כסף, ובינתיים הרצפה נהרסת. קיבוץ עין־גדי אינו יכול להרים הפרוייקט בכוחות עצמו ולכן – כדי לעצור את ההרס – הציע לאגף העתיקות לכסות את הרצפה בחול.

ארכיאולוג מחוז הדרום באגף העתיקות, רודולף כהן, אומר: תלינו תקוות בתוכנית של המועצה האזורית ושל הקיבוץ לטיפול באתר. התייאשנו. יש סכסוך בין כמה גורמים הרוצים כולם לטפל באתר ומובן שישנן בעיות תקציביות. אני פשוט לא מבין את האנשים העוסקים בכך. זה לא סתם אתר, זה בית־כנסת. הרבה גורמים השתתפו במשא־ומתן, והדבר נגמר בלא כלום. בלית ברירה, אני שוקל ברצינות את הצעתו של הדס, ואני עומד לאשר כבר לאחר סוכות את כיסוי הרצפה, כי היא נהרסת והולכת. עד מתי? עד שיימצא פתרון לבית־הכנסת, ולא על־ידי כיסוי, ויהיה אפשר להציגו כהלכה.

הלב כואב. הרי בעין־גדי היה ישוב יהודי קדום, שהותיר שרידים כה מרשימים, והכל הולך לטמיון. וזה באיזור המתפרנס מתיירות ואינו מצליח להפריש חלק מההכנסה לקיום אתר תיירותי נוסף. לפחות אתה, הקורא, נצל את ההזדמנות לראות את הרצפה בטרם הכוסה, כי מי יודע מתי תשוב ותתגלה.

משא
לספרות, אמנות ועיון

קולות מהשטח המת

מאת חיים גורי

השעה כה מאוחרת עד שכמעט מוקדם. מתאים לכשהו אחר עומד לבוא. זו אשמורת־התרנגול. כל החיוורון הזה. צפורים כנגינות־ביניים. גם הלילה נמשכה הציפיה לנס. כבר היו מקרים כאלה. תמיד, בכלות הכל, קרו מקרים שנרשמו כמעשה ניסים. אחרת אין הסבר לזה. ושם היו הצער והשכר. אחר כך הייתי כמו כדאי־היה פצוע, גאה בכלות הסבלנות האיומה. השכתי שהמתברים יבקשו את מהילתי. נשאתי את עיני בישימון השחור, רואה בקרם שולי פרוכת אדומה.

★

זקננו האפיר. רק בהתקרב הסכנה, עם האולטימטום באויר, היו קוראים לנו. סימן שמשהו לא טוב עומד להתרחש. אחרת לא היו זקוקים גם לכמונו. וכך רדפנו נערות. היו קוראים לנו לפי הצפנים שתורגלו בכתב ובעל פה: „שבולת השדה", „עגלה ערופה", אני אומר שנית – „עגלה ערופה", „מפתח שודדי", „אחרון הצדיקים"... שוב יצאנו לעצור את המגיפה. כל אחד היה חשוב מאד.

★

מה יעשו כל האבות האלה באהבתם? אחד על אלף כותב לו שירים. מה יעשו עם כל האחרים שנתנו נפשם, תמיד נתנו נפשם, בעבור צפורן ועירה: „בתי, בתי"? ולא נגה האור על השכונות האלה ולא היה היכר על הפנים לאש האצורה. שם נשבעו ושם השכיבו, מגרשי שדים ורוחות, ניכרו בכעסם ובכוסם, חיברו תפילות מאולתרות ששקספיר מחוויר לעומתן, עשויות אבנים ושתיקה. שם נשאו את כל הכאב כמו שקים של 100 קילו פוטאש על הגב מבטן האניות. מה את עוד בוכה בי שם? מדוע את דומה כל כך, מלכת יופי, לתמונת קרטון רוסית שרתתה, מראשית המאה, כמו עוד גבורה של גנסיז? מדוע נשמתך כמלון־אורחים ושתי עיניך כשלהבת־יה?

★

אל תלך לשם. אורבים שנמשכו ויימשכו שוב מחפשים אותך. הכל רשום בפנקסים. הכל שמור במגירות החושך. שנה ועוד שנה, כמו במירוץ שליחים, מוסרת את הזכרונות. ואוי על דרך הברזל: מתי תורה באשמורת? אורבים שנמשכו וסימפטאות החשכה. תשוב דיקף. ועוד דוקר תשוב משם, או למה לך? ועוד יושבת ועדת־החקירה על הפרטים. סיגריות וקפה. הבתים שקברו בזמן את מתיהם לא עזבתו במנוחה. כמו בתודעת ישובו לבקר אותנו. הכל סמור בארונות החושך: מעילים בנפטלין, כתב־יד כמו קורפוס דליקטי, שאלונים שלא נענו, מכתבים שנכתבו בדם הלב, דו"חות שנשארו ללא תשלום ועוד... ולא הרחוק האריות שמתו, הכלבים שעשו חיים מטורפים כל עוד ניתן.

★

זה לא אני. זו הכפות המוכרת. רק העמדתי פנים. הרנטגן שעבר באפלות. לא חלון הראווה. לא ההוא הבלורית, מהפלמ"ח. כרטיס ביקור. כעת אהיה נתון לטלפון לילי, לסחיטה. ואין לי כסף. האם אינך שומע קריאה לעזרה? זה אני הקורא. גם אני לא הייתי מאמין בכך לו אמרו לי. גם הוא הלך בשרות והגיע הרחק, לא נשאר בעפר. פנים אחרות בראי. זה אותו, אחר כך. שולחן. קרני איקס. לעצת התרופה. עוד כמה אהבות באורח פני המדור באביב עלומיו. פני דקלין היפה.

★

כן, זה הכאב. אחיה של הענווה. היד ששולחה תגעה לה. הילד שוכר את האנשים הגדולים ההם, את פניהם שהפחידו. עכשיו גם אנחנו מחייכים כמפלצות. רק אל תשאלונו „מה שלומכם?" חסר לכם שגרוזה על כך? הרחשת השמועות המהבהבת לילה. שם משמרת מחליפה משמרת אל השחר העולה על התבוסות ועל ההתגברות ועל הסכנה. ושם השוחד האפעלפיכני שבחיוכים, הסודות הנישאים בשניים, העמידה בנסיון. שום ידיה איננה נשמעת. שום פקודה, שום דגל. רק האנחה הקימעונית המצטרפת לאיזב. אור בתי החולים. היד על הכתף. האנשים האלה על מיטותיהם. בעלי הבית. קבצת התרופות. האצבעות הנאחזות בזיזים, על סף התהום. שאונו הרחוק של הנהר המתפרע למטה. היד ששולחה ונגעה בו. מסי החבר לאגודת הדפוקים. פרומיתאי כזה. קצת פאתטי וקצת מגוחך, ליד הבדוע זה לי. הנאים אליפו והלדר הצופה יהיה טוב... יהיה טוב...

★

תחילה אותרו רק פטרולי־הסיור המגששים באופק כאזעקת שוא, כחשד בכשרים. ההרים הסתירו בשטח המת את הגייסות שהתכנסו והתכנסו. אני מרגיש לא טוב, אמר לה כעבור כמה ימים. זה קורה, ניחמה אותו, זה יעבור, אתה חושב על כך יותר מדי. דקלין היקרה, שקולה כקול פעמונים. כל ימיה היתה רב־תכליתית, עד קצה גבול האפשר: רעיה, רעיה ואם ומאהבת מעולה ושפחת בית שקודה הנכנסת לכל הפרטים. אחד מהם לא חש עצמו נעלב בפניה, מאחרון גידוי הזמולה עד אחרון פידורי הלהב. לשבחו ייאמר כי בשעות הפנאי היתה גם מבקרת ספרותית שמעטות כמוה. היתה לה „שמיעה אבסולוטית" וגם הגינות שאינה מאפיינת, בדרך כלל, את חורצי הדין למיניהם. אני מרגיש לא טוב, חזר ואמר לה. מצפון נפתחה הרעה. וכבר שמע באוניו יבבת צופרים. או הולה, למען האמת, המתקפה הגדולה ביותר שידע בחייו עדנה. רוב כוחותיו המגוייסים נשלחו צפונה. האש הלכה וגברה. מעטים בלבד שמרו את הגזרה הדרומית והמזרחית ואת מבואות הים. אך גם שם היו צרות. ובעודו צופה לעברים האלה הופתע הוא, עד צינה בלב, מכוחות־אויב נוספים שנותקו מאחוריו על דרגים ותו"לים ובסיסי אספקה למיניהם, מפקדות עורפיות וצמתים שנתפסו באזורים שזכו תמיד לשקט יחסי. זו המלחמה שכה היה חרד מפניה – מלחמת הקיום בכל החזיתות, כאשר קריאות העזרה רודפות זו את זו ומבשרים נפתקי נשימה מדווחים לו תמונת מצב הולך ומשתנה, עוד זה מדבר וזה בא. או פקודו מבאובי הגוף הנפש אל מול שמים הריקים מאלוהים. מן הכופרים היה. עכשיו, תודה לאל, מתרחשת איזו הפוגה זמנית. האמיצים שבו, בסידרת התקפות־נגד, שגבו מחיר כבד, הצליחו איכשהו לעצור את המגיפה. עוד לילה עבר על מיטתו. כאשר עלה השחר הסתווי ראה אותה לידו פקוחת עינים. איך אתה מרגיש? שאלה אותו. ניכר היה בפניה כי תמיד ידעה שהוא נוטה להגזמות. אתות רחמניה. נדמה לי שאין הרעה נוספת, אמר לה. זה יעבור, השיבה. או כן או לא, חזר הוא לסדרו. זה יעבור, המשיכה עייפה מאד כמגרשת שדים. וקמה ולבשה את חלוק הבוקר והלכה להכין קפה.

★

לילה ב„הוטל דה מדריד". אל תחפשו אותי. „דמי עודנו זורם בלבידינת החושך. לבי עודו מטמט הנעגוע בתופים הרחוקים. לבדי על המיטה הערומה, הרחבה מדי, המכפילה את בדידותי, מתחת לתקרת ספטים דהויים. „עזוב מאל ומאדם". לא מלאך ולא שרף ולא שליח. לא טלפון מלמטה: „בשבילך, מר גורי", לא אשה החושה פתאם, כאב חזק, בתסרוני. אבוד. מה לעשות? נגמר לי הוויסקי ורק חמש „צועניות" נותרו לעשני. בחוץ הגשם והרוח. לילה אדגראלנפואי. חסר לי רק עורב נוסף שידפוק על חלוני. כה אנכרוניסטי וכה מתאים לי. תמיד נשארה בי הנטיה להגזמה הערגיתית. אל תחפשו אותי הלילה. בקשו, אם אפשר, מעם ישראל שיסתדר בלעדי עד שובי. אני כמו אודיסס, ליגה ג', שעבר את השישים. אני הולך עד קצה המאוחר מדי, אל כל אשר שם לא הייתי. סיכוי אחד על חמישה כמו ב„רולטה רוסית". כה זול וכה רומנטי וכה מתאים לי. רצפת העץ המבריקה. עריסת העתונים. אמ"ל, במערב שלי אין כל חדש הלילה. רק השעות היקרות האלה הנרצחות בשעני.

הזוג המאולתר בחדר הסמוך שוב נאנח מגרן, כמו במרתפי האינקביזיציה. הנה, ברגע זה ממש, הם מגיעים עד 12 דרגות בסולם־ריכטר השייך למאושרים!

יעקב אורלנד

מבוא לסמטה

תשרי. רוח ירושלמי עז. ירק כהה וחום מרשרשים
בצמרות. ברק שוטף את הברושים
קצת רפש.
לא נגוע עוד. קרי.
אין איש. אין רכב במבוי ההדסטרי.
בבקר שכזה כאלו יש השארת הנפש
לקורות את המקום. לעצבים. לדברים כלם.
יש אותן באויר. אדם צועד גבה. מעלות הסלם
בהר מבזרה. האבנים להות ותוצצות.
טחב אפר כזה עודו הוסס ומאפיל באחורי הצות.
גם הלוקחים בוערים עוד במין הס דרוך ורק. כמצותתים
לרחש לא נשמע, אבל מוחש מאד, כרחש המתים
במרם קבורתם, בעוד הנר דולק יתום, אך מגשם,
מעבר לטלית המכסה את עיניהם ועל ראשם.

בבקר שכזה, כך מתחבר לי, יש לזה נתכנת באיש שם
שמצעד קרוב, בעוד מעט ממש,
לכל המספר הנקרש
אשר היה שלך אי־פעם בזמנו
ושוב איננו. שוב אינו.
כן, שוב אינו מה שהיה שלך עד־לאחרונה –
הטבר הישן, הנאמן
והנצרך והיקר מכל.
על כן הס. לאט לך. צעד בשקט. נשם. אך לא בקול.
הדרך דרוכה ושעוה מאד. זוכרת פרשים.
עדה ליצרי הזן והסלי כידון ורצוצי ראשים –
שכבים על אבן.

ותלומות זאב עם כבש ואריה כבקר יאכל תבן...
לאט לך, אפוא, צעד בשקט.
זאת עיר נסית, עירך זאת, כותליה נסתרים. היא נאבקת
רגע־רגע ויום־יום עם עברה המתרגש
המכסה אותה במעמקים בשכבות־אפר ושכבות־אש
ועשנה עולה כאן כמימה, תרשית,
כמו הנה, כמו עכשו, כהויה אישית
המתרחשת בינך לאבניה
וכמו אתה יחיד לה בבניה...

היא תספר לך הכל. כבקרם קץ. כאלו שוב
הנה מות עולה בהלותיה, וכמו חלום יעוף
אשר נשבר בה אלף האהה
היא תחרב ותשאה שממה... ולא תשחת.
רק תספר לך. תשוב ותספר לך
בקול נובע ומר כמו עלי עלי באר לך
את כל אשר נקה בה יום ליום
ולילה למו לילה, כמו תהום
המטת־לעת נבקע ועין הימה,
רק סל לך צפרן ואית את שמה
והרי לך ספור חי וקים
של קורותיך בה, שנערמו כים.
זרח השמש, או בא השמש –
היא פה תמיד, שחרית ואמש.

■

הנה עכשו. היום חשך. אני שוכב לי לילה. זקן.
כל עצמותי תאמרנה.
עוד מעט, מי יודע, אולי תשכח ימיני.
אולי עיני תעפרנה.
דומה כמו מישהו רומז לי הנה אשכחך, ירושלים,
אותך שעוד־החול ואין לבטח.
לא עוד אחוש אותך בצליל, בראות, או בניחוח,
שהלא זה דין הגופים במותם. רק אולי אם
אערים על קוצב העתים ואגניב מעט עת לעצי –
מעבר למכסה שקרב לי הבורא עד למותי –
רק אז אוכל, אולי, לחוש אותך שנית קצת־מעט,
לאחוז בזנב־ציצית של הויה, או לצפצף מכם
לאחור. לא, לא, לא לעבר עזרות מקדשך
וחצרות היכליה, השוקקים המודעים של קרית מלך,
או לרחובך בסמטה השוקים.
לא, חלילה. עמי אינו עשיר די, גם לא יתיר לי להרהיב
נפשי ולקלמס את דיוקנך הקדמוני עד לתוכותך ולסביב,
מלבו לחומותיך העבות ומלבן.
כאלו היית, להבדיל, מין שיר־זמר נקלקל בין זמירותי,
או מין הדרך
לחנוך את הבריות בו ולבדרן.
לא, לא. די לי להציץ רק בתבת שמך
כדי שלא אחוז להרימה.

אתפש לי, אפוא, רק קצה תוס־ציצית אחד בטליתך.
כבבריה מקרית. כאמר כמסה־של־סתם. חוזר להומתך.
בריה מקרית? ספק. עוד מהלכים בי נצחיים כימי שמים
ילדותי ונערי ובחרותי, שפקתו בה עינים
לראשונה ללמד ממנה פשר ומשל
לאבן הכבדה, לצל העץ, ולחלל
המתמלא עצבות בין הבתים, עם בוא הערב,
ולנשימת הזמן הרובץ בה אלם.
ולזעקת הפתאם ולאהבת החרב.

כל אלה עשו אותה סמטה שלי. כמו נכס, כמו צאן ברזל.
ממנה יצאתי חוצה. ממנה מצאתי עיר. אך הנה אוזל
הזרזו לי, ועודי במצוקת זכרונותי,
יהי, אפוא, די –
ידברדנא מכאן ואילך העת והאנשים,
והרימי צעיפך, כמסת החבשים.

(מתוך המקאמה „סמטת החבשים" היוצאה אור בימים אלה בהוצאת „בתר", עם ציוריו של נחום גוטמן ז"ל)

רקמת־חלום

מאת עדנה אפק

זמן מה רב לחמה במלים, כשנתיים דומתני, והן אמרו לה: „אם לא תדברי, נדבר אנחנו". ומשלא דברה טוו מחוטי עיצורים ותנועות רקמת חלום עשיר ממש כזה שכבר היה כה פעם, והיא אמרה: „לא ידעתי שחוטי חלומי משתרכים אחרי ומבצבצים מבעד לשולי שמלתי".

והם התנועעו לפניה כדי שתראה את הדוגמה המופלאה שרקמו לה ואת שלל צבעיה. אך היא, שכל עובר אורח היה אומר לה: „חוטים מבצבצים מאמרת שמלתך", כעוסה היתה על שחסרה היתה מספריים לקצץ בתנבות החוטים.

דיוקן הזולת בשירת זלדה (ב')

מאת חמוטל בר־יוסף

4.

מה טיבם של האנשים שזלדה בוחרת לתארם בשירתה? עקרון הבחירה שלה תואם את ההנחי הבסיסי של מעשה האמנות: לגלות את הסמוי מעיניהם של הבריות, להאיר „שטחים מתים" במציאות, שהעין הרגלית איננה מבחינה בהם. לכך נוסף האתגר המוסרי של גילוי היופי הפנימי מאחורי הכיעור החיצוני, כפי שראינו בשירי „הקבצן הקיטע". האפשרות להשליך על הדמות את עולמה הפנימי היא ללא ספק עקרון נוסף המנחה את בחירת הדמויות, אך כפי שכבר צוין, בצד האמפתיה יש בשירי הדיוקן של זלדה מידה זו או אחרת של עמדה מרוחקת, של חוש ביקורת ושל הומור. יתר על כן: לא בכל הדמויות מתגלה עולם פנימי מעורר התפעלות ואמפתיה.

בשירים המוקדמים, הנתונים להשפעה של רעיונות שורשן סוציאליסטיים מזה ולמיתוס החסידי של הצדיק הנסתר מזה, אפשר להבחין בנטייה (שאינה נקייה מחשיבה סטריאוטיפית) לבחור דמויות השייכות לשכבה חברתית נמוכה, שזלדה נתקלה בהם בסביבתה הקרובה: סנדלר („שכני הסנדלר", 16), תופרת („התופרת" 20), קלפן („משפחת הקלפן" 116). זלדה מבקשת לגלות בחייהם של אנשים שהחברה איננה מחשיבה אותם ביותר עולם פנימי שיש בו אותה כמיהה ליופי ואותו צורך בפיוס המשותף לנחלתם של משוררים.

תכונותיו הרטוריות של השיר הסיפורי „שכני הסנדלר" מעידות על עמדת המחאה החברתית המובלעת בו: השיר ערוך כמונולוג בגוף ראשון המופנה לנערה המלגלגת, תחילה על כיעורה של ספה כחולה בביתה של המשוררת ואחר־כך על המשמעות שהמשוררת מייחסת למה שהיא רואה אצל הסנדלר. הנערה מייצגת את דעת הקהל הסטריאוטיפית, שאליה פונה המשוררת בנסיון לפרוץ לא רק חלוקות חברתיות מקובלות אלא גם מושגי יופי וכיעור שגורים. הסיטואציה הרטורית של שיחה עם ידידה צעירה מאפשרת כאן לזלדה לנסח פירושים ישירים למשמעותן של התמונות השיריות. שבירת המסגר החברתי והאסתטי הולכת כאן יחד עם „צפצוף" על מה שהפך למסגר בשירת שנות השישים: ייחוס אלגורי של משמעויות מופשטות לפרטים מוחשיים. והיטים האביזורים מוורים בחדרו הקטן של הסנדלר נתפסים כערות לכמיהתו לאהבה ולחירות, וזאת תוך קישור מפתיע בין האובייקט לבין משמעותו הסמלית המקובלת: „והציפור בכלוב מסמלת / אושר, מסמלת חירות".

בצד הדמויות הנידחות מהחברה מופיעות ב„פנאי" דמויות מעוררות הערצה, כמו דמותו של הסב („עם סבי", 23, „קידוש" 24), ודמותו של השכן הזר לו בעולם של מלכות פנימית בשולי מהומת החיים („מהיכל להיכל", 18). בצד שירים התופסים בני אדם כגילוי סמלי של שלמות מוסרית־אסתטית ישנם שירים, גם בין המוקדמים, שבהם נתגלה יחס של הומור לחולשות אנוש. השיר „שכח אותי" (21), למשל, מתאר זקן שקרבו ימיו למות והוא שומע את קולו של מלאך המוות. השיר פותח בתיאור קול זה, שעליו מגיבה המשוררת כעל תוויה אישית חוקה: „הנה הוד קולו ריסם / בעלסה, / היכרתי את הצליל השקט, המחריד. / את הצליל המפתה." בהמשך מתברר שקולו של מלאך המוות מכוון לא אליה אלא אל הזקן החולה, הדבק בכל כחו בשארית חייו. יחסה הלגלגני־סלחני של המשוררת לישיש שאינו מסוגל להינתק מהבלי העולם הזה ואוחז בהם כמו העבד העברי באדוניו, מגיע למיצויו בשני הטורים האחרונים של השיר: „ישישי עיקש וחרש / קמעה". הסבל, ובעיקר הסבל הנפשי, גם הוא מכנה משותף לרבות מהדמויות של זלדה. תרגיל הכתיבה הראשון של זלדה שפורסם הוא נסיון לראות את העולם מעיניה של עיוורת (בכיתתה בסמינר היתה נערה עיוורת, ובאמצעותה נקשרה לבית החינוך לעיוורים בירושלים). אותו דחף מקבל עיצוב בשירים שפורסמו במרחקי זמן ניכרים, „בבית חינוך עיוורים הישן" (61־62, פורסם לראשונה בשנת 1967), „ילדים בבית חינוך עיוורים" (181, פורסם לראשונה בשנת 1979), מה שמעיד על העניין המתמשך של זלדה בנושא. שני שירים אחרים עוסקים באדם חולה. האחד, „חומה של אהבה" (150), מעלה על נס את הטיפול המסור של בן־הזוג ברעייתו החולה ויותר מכך – את האהבה שלא פגה למרות החולי: „אצל אגוזה / שלא מוקה / את רגעי גן העדן / עומדת נפשי בחולי". השני, „והיינו כמו קיפודים אילות ונחשים" (148) הוא שיר קינה שיש בו גם הלקאה עצמית על העיוורון של הסביבה לראות את היופי והעדינות שהיו חבויים בנפשו של הנפטר, ואת הקלות שבה החברה הישראלית מבזה כל מה שמזכיר את „העבר" ואיננו „סלע / ולא הר / ולא כנען". השיר כתוב בלשון רבים, כשהדוברת כוללת עצמה באותה חבורה.

שלושה שירי קינה אחרים מוקדשים לאנשים שאיבדו את עצמם לדעת: „בחיק העשבים בכה" (83), „כאשר צייר שושנים" (118) ו„שערה בחושה קלי" (178). בשיר הראשון זלדה משחזרת את הפחים והכלימה של הבחור הדתי שהואשם על לא עוול בכפו. קשה שלא להשתאות לעוצמה הרגשית שבה זלדה משחזרת מה שעבר על נפשו של אדם שמעולם לא הכירה, ומתבקש לשער, שהשיר על לוי נחפלה, בעיקר לקראת סופו, הוא פורקן תריך להוויות שליליות קשות שעברו עליה עצמה: הוא מתאר את הכמיהה למות כאשר הפחים משתלטים, את הבדידות והכלימה, את „שמחת הנשמה / לפגוש בעולם הבא / את אביה האמה / ואת בוראה", את בקשת הרחמים למות בעולם של בהיות כלבים שבו „ציידים שיכורים / מתגלים את שמו העדין בגופרית".

השיר השני מתאר זיכרון מבילדי משותף בציור שושנים בבית בתל־אביב עם בת דודתה הציירת של זלדה, שלימים התאבדה. היחס בין שתי הנערות מתואר תחילה כ„קרבת נפש רשה", שותפות בהרפתקה מרהיבה, „כי לצוד את הקו הנכון / בסבך של קוים רועדים / ולבנות את רכותה הצילה / של השושנה/ (...) הרפתקה מרהיבה". בבית האחרון נמחים „קורי הזהב" מעיני המספרת, והיא מתבוננת מחדש בשושנה שציירה בת־דודתה, ומגלה „שושנה זעירה עד מאד / אשר לעלילה צבע של אפר / שושנה מנותקת מן העולם המזהיר / וכמו מתיפחת מכפפים". יש כאן לא רק התבוננות של פסיכולוג בציור, אלא גם החייאה המפצית חוקה של הייאוש הטוטאלי.

השיר השלישי הופך את פרשת חייה ומותה של זיוה לוריצקי לאגדה, שבה זלדה ממלאת את תפקיד „הישישה", המונעת את הנערה היפה מלפתוח את השער לאהוב מסוכן (המכונה גם בשם „הים"). בדיעבד המשוררת מכה על חטא: „למה לא לחשה / הנר ברשת הפריחה / אל תעני למות / אל תעני למות" – לא לאהבה אלא למות צריך היה לסגור את השער. הסוף האחרון של השיר מעביר את הבדיון מהאגדה אל הממשות, ומנסח את הכאב של האשמה בדרגת אפס הסכנה: „ולמה אבתנו שתקנו".

שירים נוספים על דמויות סובלות קשורות בחווייה של השפלה („מפיברשת", 143, „כלה נעלסה", 197), בנשות אשמה ועוד אחריות („אצל ההרים", 153), בבידירות הזוכר מציאותיות („העזובה מכול הקסומות החוות הצבאות", 157) ואף של אנשים שאינם מסוגלים לקבל מה שהחיים מגישים להם („ראש לא מסורק", 191; „איך להתפלל", 216). ישנם גם שירים על דמויות מוארות, כמו „ערוגה של חבצלות" (142), שיר המתאר את ברכת הצרות של שכנה צעירה, ו„עץ החיים" (188), המתאר משפחה צעירה המתכננת את חייה „בשום שכל". בשני השירים זלדה מתייחסת אל הדמויות הללו כאל שמורה של יציבות ושל אור על רקע שחור קשיים וסכנות. ולבסוף יש להזכיר את „ברשות היהוד" (193), ואת „במרחקי הבריאה קיים" (212), שניהם דיוקנים של משוררים, והם מצטרפים מבחינה זו, לשיר „כלה נעלסה" על אלוה לסקר־שילה.

במובן מסויים מצטרפות כל הדמויות הללו לדיוקן של זלדה בעיני עצמה.

5.

הנגיעה בנפש הזולת נתפסת בשירי זלדה כהרפתקה של עמידה או אי־עמידה בנסיון. עמידה בנסיון היא כידוע מוטיב ראשי בסיפור העם היהודי. בסיפור העממי העמידה בנסיון קשורה בהתגברות על סכנות ובעיקר בהתגברות על פיתויי השטן ויצר הרע. בעולמה של זלדה היחס לזולת הוא המבחן האנושי הדתי החשוב ביותר.

תפיסה זו קובעת את הקומפוזיציה במספר ניכר של שירי דיוקן, הבנויים על התהפכות עמדות התגברות, ביקורת ואף לגלוג להארה פתאומית של פנים הנפש המובילה לאמפתיה. השיר „בערב שרבי" (113) הוא דוגמה בולטת. הבית הראשון מתאר אשה תושנית וקלת דעת, הששה להשתתף בכל התקהלות ואפילו בהלוויות: „אשה שחושיה עם בחלילים / לקול המונה של עיר / שבאה אל כל חתונה / ואפילו אל הלויית המת / כאל הגיגה שעטרה נשיותה / בציצים לא נראים". הבית השני מספר, כיצד אשה זו שהיא „קומות רמזים ארציים" נכנסת לביתה של המשוררת בערב שרבי ומתחילה למנות את תלאותיה „בקול טעון שקים". כמו ב„הקבצן הקיטע" התגובה הראשונה היא של הדרת קיום פנימי: המשוררת מרגישה שעולמה הפנימי היפה מתוקה, נעכר, נגזל ומרוחק על ידי אותה פרזיטית. „עפר כבד של אבק / כיסה את כל התמונות שבנפשי / שכוחי שיש שמים / עסיס הקיום אזל מאברי". אבל בסוף השיר מתרחש המהפך: „פתאום נשרה דמעה מעיניה / והגירה בחושך / ריבונו של עולם / הלא זה כאב חי / זה כאב המיתה / של כל הקולות המקרים / ושל שמחות רחוקות / מעידן אבא / מעידן אמא / מעידן אזיות רחוקות". המשוררת, שמעולם לא היו לה, גם בעידן אבא ואמא, שום אזיות של ממש, מאמצת לאחות את האשה שעולמה זר לה לחלוטין, פשוט מפני שהסבל שלה נגלה פתאום כ„כאב חי".

לעומת זאת ישנם שירים שבהם סבלו של הזולת נשאר כוח הרסני, המאיים להשתלט על נפשה של המשוררת ולסחוף אותה עמו, כמו הטובע את מצילו. בשירים מוקדמים הנסיגה מהכניסה לעולמו המסוכן של הזולת מעוררת רגשות אשמה, כפי שראינו ב„השכנה הרעה" או בחלק השלישי של „בהר אחד זורם אל ים" (42). בשירים יותר מאוחרים מתוארת הנסיגה וההסתגרות בפני תובענות אסונו של הזולת כבורות של הישרדות. כך בשיר בעל הכותרת „השתתפות בצער" (155), כותרת הנראית לא מעט אירונית לאור קריאת השיר כולו: „אותו אדם / הטביע בשעוה הרכה / של מוחי / את אסונו. / ולא נמצא עוד אור / כי אור הנשמה / ברח עמוק עמוק. / מלאכים כאבו לא הרעיד / מלאכים לעד לאין הגביהו / ובחייהם ובמותם לא נפרדו / מחשכות / אל הרחמים / אל תיתן לי לנפול / מתוכה / העצבות / ושמים שלך / אל תיקח ממני". אסונו של האיש איננו מעורר את אור הנשמה אלא מבריח אותו. זלדה כאילו טוענת: איננו מלאך אלא רק בן אדם, כאבו של האיש הזה איננו מרעיד את המלאכים, המלאכים מגביהים אל האין ואינם נפרדים מחשכות ולכתם ועצמם. אבל אני חוששת, שאם אפול מתוכת העצבות לא יהיה בכוחותי הדלים כדי להתרומם. בשיר „הקבצן הקיטע א'" זלדה דוחה את החשש, שסבל הזולת גוזל מהאדם את יפי הטבע, וצוותה על עצמה למצוא את היופי שבנפש האדם. בשיר הזה אסונו של הזולת נטבע בשעוה הרכה של התודעה ואף מאיים לגזול מהמשוררת את שמי־אלוהים. במצב זה של מודעות למוגבלותם של כוחות הנפש היא פונה לאלוהים במעין תביעה שלא לגזול ממנה אותו ואת עצמה.

הרתיעה וההיסגרות בפני הזולת מתוארת גם בשיר „שמעתי צעדי האיש" (179). וכאן אף ללא אותם מתחים פנימיים קשים שהיו בכל זאת בשיר הקודם, אלא בנימה שיש בה מההומור: בביתה של המשוררת מופיע איש „שבא להודיעני תובתי לזה ולזה / ותיעצר ידי / לפתוח לו הדלת / כי מביא הוא אבנות / אשר אסף ללא ספור / כאשר שוטט בחוצות / וגם שק ריק הביא / לשים בתוכו את אבנתי." כאן לא מקרה של אדם סובל אלא של אחד מאותם טיפוסים יראי שמים הטורחים על מצוות ולהם. זלדה מציירת אותו ברשות הסתר ב„אלטע זאכן", המחזר על פתחי הבריות וביזו שק, שבו הוא אוסף אבנות. זלדה מציירת כאן קריקטורה של אלטראאים שאינו אלא צרה.

(המשך בעמוד הבא)

מארק שאגאל, „שמחת תורה"

לו הייתי היינה

פרקים אוטוביוגרפיים מאת שלום עליכם

בימים ההם היו הסופרוסים מקבלים מאוד על הכנות. אבל אלה היו מצויים בערים הגדולות ואילו בעיירות מילאו את מקומם בהצלחה רבה תלמידי הכיתות הגבוהות של התיכון. הצעירות שלבר היו מאוד מאוד ברוכות אחרי הגימנזיסטים ומבקשות את חברתם.

אולם הרשו לי פה להעיר הערה חשובה מאוד: יחסי חברות אלה היו טהורים שבטהורים ולא אגזים אם אומר, כי בין מלאכים לא ייתכנו רגשות זכים ותמימים יותר כפי שהיו, למשל, בין שלום בן נחום רבינוביץ', הוא הסופר שלום עליכם לעתיד, לבין בת צלאל, חזן העיירה.

כיצד התחילה החברות בין שניהם, אישה, מתי ואיך הכירו זה את זו? קשה לי לזכור זאת וגם לא חשוב הדבר. כל זה התחיל בוודאי מן הרגע שבו נפגשו בפעם הראשונה. מי פתח בשיחה ועל מה? דיבורו גם את קשה לזכור. בראשית היה וודאי מבט הר האחיו היחד. ואחר כך נגיעה קלה בשרוול כאילו במקרה. הנקף ברכת „שלום" תוך הסרת כובע מעוטפת ושאלה „מה שלומך?" תבוא בסיומה הפגישה הראשונה.

בפגישות הבאות היו מתראים [illegible] „שלום", „מה שלומך" [illegible]

שבוה:
הוא: להתראות!
היא: אבל מתי? רק בשבת הבאה.
הוא: ומתי אם לא בשבת?
היא: ואיפה? שוב פעם פה, על הגשר הזה?
הוא: אלא איפה?
היא: אפשר אולי במקום אחר?
הוא: איפה?
היא: איפה תהיה בהקפות שמחת תורה?
הוא: בבית הכנסת של אבי, אולי תבואי גם את?
היא: ולמה לא תבוא אתה אל בית הכנסת של אבי?
הוא: ומה יגיד אבי? הרי יספרו לו אפשר אני ביוני...
היא: אם אתה תינוק כזה שפוחד מאבא...

פה נפגע הגימנזיסט שלנו עד עומק נשמתו. איך אפשר להגיד עליו כזאת ומי החברה שלו ובכשנבה הוא קורץ לה, כי ברצונו להגיד לה סוד, באצבע עיניים. בת החזן מסמיקה ודומות לחברתה להתרחק קצת הצם בשארים לבד. היא מרימה את עיניה היפות, מוכנה לשמוע את סודו. לשנו מסתבכת תוך גמגום הוא מתגרה כפניה, כי כבר מזמן הוא חולם על פגישה עימה ביחידות, ללא חברות ומלווה... היא עונה לו כי גם היא משתוקקת לפגישה כזו, רחוק מעין אדם, אך הדבר בלתי אפשרי. משגיחים עליה בבית בשבע עיניים והורשים שלא תצא לבדה, רק עם חברה. אבל או נערה הגונה, לעולם לא תלשין וגם לה יש חבר, וגם היא מאוהבת בו. גם היא? האם רוצה בת החזן לדעת בזה שהוא מאוהבת? הוא שואל אותה, במי היא מאוהבת מי הוא המאושר? היא: אם ידע הכל, יזדקן מהר...

אך לשם מה השאלות? וכי לא ברור לו, כי הוא, הוא המאושר הזה? ואם יש עוד שמץ של ספק בליבו, הרי די לראות את פניה הסמוקים מאושר, את עיניה הזוהרות: נדמה לו כי כבר ראה את הפנים האלה בעבר. היכן ראה את הנערה הבהירה הזו עם תלתלי הזהב? גם ידה כאילו מוכרת לו. יד עגולה עם אצבעות ארוכות. זאת הפעם הראשונה שהוא אוחז ביד נערה...

כפי שיהודי מאמין מצפה למשיח, כך ציפה שלום לחג שמחת תורה. אך הזמן דוחק זחל, הימים נמתחו כמו זפת. הוא חשב שייצא מדעתו. החליט לכתוב לה מכתב. יומם ולילה ישב וכתב, אסף לשם כך את כל הדפים הריקים שהיו בבית. הכתיבה קלחה כמו מעיין מתגבר, ונגמרה רק כאשר אזל כל הנייר.

כותב הזכרונות האלה אינו עשיר אבל היה מוכן עכשיו לשלם הרבה, הרבה מאוד למצוא הדפים האלה...

נותרה הדאגה, כיצד יגיע המכתב אליה, אל נערתו! החגה של החברה היה זבן בחנות ברזל שבמרכז העיר. גבר צעיר שפניו יפים וידיו ארומות וגסות. לידיים אלה מסר שלום את המעטפה התפוחה ואמר לו: „אבקשך להעביר זאת לכלתך שתמסור לבת החזן ושתגיד לה כי אני מצפה לתשובה".

הזבן נטל את המכתב ואמר בחיוך מבטו: „יעבור לך את העצמות..." אבל הוסיף: „גש אלי מחר, בוודאי תהיה לי כבר תשובה".

השכם בבוקר בא שלום וקיבל תשובה לבוא למחרת. אך גם בעוד יום לא היה מכתב. לעומת זאת ראה ביזוד משנה על פני הזבן מלווה באנחה: „לו ידעתי לכתוב כמוך!" „מניין לך איך אני כותב?" „בלתי־סיפרה לי..." אולי קרא הזבן את מכתבו ולא מסרו לתעודתו! אך בערב שמחת תורה, רק הגיע לחנות, קפץ הזבן והגיש לידו נייר ורוד מקופל לארבע, ללא מעטפה, חתום מסביב בשעווה ועליה טביעת מטבע. זה ממנה. המכתב היה כתוב באותיות צרות וארוכות שהזכירו לו את אצבעותיה העדינות. הנערה כתבה שקראה את מכתבו, בכתה וקראה אותו שוב ושוב. מאוד היתה רוצה לענות לו בלשון יפה ופיוטית אבל איננה יודעת לכתוב כמוהו. ולו ניתנו לה כנפיים, היתה עפה אליו, לו היו לה כנפיים, היתה חוצה את הים ומגיעה אליו. ואם שנתו נודדת, הנה גם היא איננה עוצמת עין בלילות, ומצפה בקוצר רוח לחג שמחת תורה, כי ליבה יוצא לקראתו. היא משתוקקת לראותו. ובסוף אוהבה לבל ישלח לה מכתב נוסף בדרך ששלח, כי ידי זרים פותחות אותו... הוא נזכר בידיו הגדולות הארומות של הזבן... אך מחר חג שמחת תורה והעם מפנה מקום לציפיה דרוכה. מתי הוא יראה אותה, את בת החזן, בבית הכנסת של אביה, הוא צלאל החזן?

★

לו הייתי יוהאן הלפנבג גיתה, כי אז לא הייתי כותב על אודות יסוריו של ורתר הצעיר. בוודאי הייתי לספר על יסוריו של נער יהודי מסכן שמאוהב אהבה עזה כמוות בבת חזן.

ולו הייתי היינריך היינה, בודאי, לא הייתי שר על לילות פלורנץ. מעדיף הייתי לשיר על לילות שמחת תורה, עת כולם הולכים אל בית הכנסת להקפות, גברים, נשים, בחורים, נערות, ילדים, כולם בחבורה אחת, כי בשמחת תורה מותרת הכלום, זה אחר זה, נושקים את ספר התורה ומרקדים ושרים בשירים שונים: „כה לחי, שנבה כלנו להגים ושמחתו".

עוד היום גדול ואל בית הכנסת מגיעים כבר ילדים וילדות קטנים, דגלים־בידיים עם תפוח וגר, והם תופסים מקומם על הספסלים שלאורך הקירות, מוכנים לצפות בהקפות. הנרות של התפוחים דולקים, עיני הילדים [illegible] את התורה, מתנת השמים.

בבית הכנסת מתפללים עדיין תפילת מעריב. צלאל החזן עובר בפני התיבה ועמו שני משורריו. צלאל החזן הוא אביה של הנערה. בת החזן היא בתו. מי היה מאמין שלאיש המכוער הזה יש בת כה יפה ומתורה. צלאל מתפאר כי יש לו בת שכל המעלות בה: יפה וטובה ומתורה וחכמה, ורק צרה אחת אותה איננה רוצה להתחתן. היא דוחה כל בחור שמשדכים לה. אבל, אומר צלאל, שום דבר. לא יעזור לה. רק יבוא אותו החתן הנכון, בצמותיה יגרור אותה לחופה ויש גם מקל לבת מרדנית... כל זאת אומר צלאל בחיוך, כמובן, ומניף את מקלו עם גולת הכסף.

בית הכנסת מלא אור. זהרות הנברשות שעל התקרה. מאירות המנורות על הקירות והמצים הנרות שעל דגלי הילדים. הקהל פה רב ושונה מקהל המתפללים שבבית הכנסת של אביו. מאיין כל הגברים, הנשים והנערות האלה? מאיין כל ההמון הזה, המלא עליצות? ליבו של שלום גואה מתורה והוא מומר לעצמו: „מה טובו אהליך, יעקב".

ההקפות החלו. איפה בת החזן? השמש מזמין בזה אחר זה את המתפללים להקפות. נותן ספר תורה גדול ביד הגבר. השמש קורא: „התורני פלוני תן כבוד לתורה!"

כבר חלפה ההקפה השנייה, השלישית והרביעית, שלום תר בעיניו, מחפש שמא בכל זאת היא נמצאת שם? איננה! לא היא ולא חברתה מדוע שיקרה לו? ואולי לא יכלה לבוא? אולי קרה אסון? שמא נודע לאביה דבר אהבתם והסגר אותה בבית על מנעול ובריח? והרי ידוע שאביה אדם אכזרי, שסוחב את בתו בצמות ומאיים עליה במקלו כזה מסוגל לכל? שלום רואה בעיני רוחו תמונות בלהות, וממשיך לחפש ולהפנות את ראשו לכל הכיוונים. שמש בית הכנסת רואה את תנועותיו וחושב בליבו, כי נפשו של שלום חושקת בהקפה והוא מצפה כי יכבדו גם אותו בספר התורה. ואולי רמז לו הגבאי, שיש לתת לבן הנגיד נחום רבינוביץ' את הכבוד הזה? כי פתאום שמע שלום: „הבחור שלום בן נחום רבינוביץ', תן כבוד לתורה!" שלום מסמיק, עיני כל הקהל מופנות אליו והוא מרגיש כנער שקוראים לו בבית הכנסת בפעם הראשונה ל„מפטיר". השמש מגיש לו את ספר התורה וההולכה מתחילה. החזן צלאל צועד בראש ושר: „עוזר דלים, הושיעה־נא!" משני הצדדים שורה של נשים ונערות נדחקות לנשק את ספר התורה. כולן קוראות ואאולות לה: „יזכה להגים ושמחתו" והוא משתומם שהן פונות אליו בלשון „היא", כאל אדם מבוגר. הוא מתקדם בתהלוכה. נשים ונערות ממשיכות לנשק את ספר התורה. לפתע הוא חש על כף ידו מגע שפתיים חמות בנשיקה מישהו נשק לידה. הוא שומע קול נערה מברך אותה: „יזכה להגים ושמחתו" הוא נושא את עיניו – מולו ניצבת בת החזן מחייכת, והברתה כמובן לידה.

כל שערי השמים נפתחים והמלאכים יורדים ואומרים שירה. הם מהללים את העולם שאלוהים יצר והוא כולו טוב ויפה, כליל השלמות הם שרים על האנשים שברא והם כולם כה טובים, יפים ונחמדים ולשלום כל כך טוב, כל כך מתוק לו בלב, עד שבא לו לבכות ולשיר: „שלום עליכם, מלאכי השרת!"

אמנם, רגע אחד היו לו ספקות, שמא היתה פה טעות והיו במקרה נשקה בת החזן את ידו במקום לנשק את ספר התורה? לא, לא היה זה מקרה. הוא ידע, ידע זאת לפי עיניה הצוחקות!

עם ספר התורה בידיו, רוצה שלום להיעצר לידה, להביט בפניה, להגיד לה מלה, אבל הקהל דוחק מאחור, עליו להתקדם, לגמור את ההקפה, למסור את ספר התורה. אחר כך הוא עושה עוד סיבוב, כבר בידיים ריקות, ועיניו מחפשות את בת החזן, אבל היא נעלמה כה רק התנגה, מחפשה בחצר וברחוב – איננה! אולי היה זה חלום? דמיון שווא? לא, לא, הוא עדיין מרגיש את במעלה הרחוב והאשר על ידו, את נשיקת שפתיה. הוא מטייל כנפיים, הוא מרחף בין עננים ומלאכי השרת מלוים אותו בדרכו.

הוא חוזר אל בית הכנסת של אביו. אבא עומד שם

(המשך בעמוד הבא)

هكذا من الاجل

„בקשה" לעמרם השוחמי

מאת יהודה רצהבי

שמו של הפייטן, מחבר הבקשה, קבוע בראשי המחרוזות: עמרם השוחמי. לשמו מצורפת הברכה „חזק", המקובלת בפיוטים. הוא חי כנראה במאה הט"ז בפאס ונמנה עם דור שני למגורשי ספרד. אישור למוצאו עולה מדרכי חריזתו. הוא חורז חולם עם שורק (תקוב, תשוב, ביעקב – 38–39) כבגייתם של יהודי צפון אפריקה. שני שירים מפרי עטו פרסמתי ב„מחקרי המרכז לחקר הפולקלור" (כרך ז תשמ"ג, ע"מ תנז–תנח). פיוטיו מעידים עליו שהיה מטובי הפייטנים בצפון אפריקה.

ה„בקשה" שלו היא קובלנה מרה על השלטון המוסלמי, שהפייטן חי בצלו. פתיחת הבקשה היא מעין זעקה גדולה של אומה הנאנקת תחת עול השעבוד: כיצד קרה שישמעאל בן האמה שולט בישראל בן הגבירה? הכינוי „אלוהי ישראל" (5), שהמשורר מכנה את הקב"ה, יש בו לרמז שאין הוא אלוהיהם של הישמעאלים המשעבדים. את שליטי זמנו הוא מכנה בשמות המקראיים של ישמעאל ובניו. בבקשתו הוא מספר שהשליטים חברו יחד הם וזוממים לגזור גזירות על היהודים. הפייטן מתפלל לנקמת האל בהם כנקמתו בעגלון מלך מואב ובסיסרא שר צבא מלך כנען. בצד תפילת הנקם באויבים הוא מבקש על קיבוץ גלויות, בניין ירושלים, שיבת השכינה לציון וחידוש מלכות ישראל. אז אז יתהפכו היוצרות: שמחה וששון ליהודים ואנחה ויגון למוסלמים ולנוצרים. שתי תמיהות בוקעות מן השיר: האחת בראשו והשניה בסופו, ושתיהן שאלות של זמן. הראשונה – עד אנה ימשלו בני ישמעאל כבני ישראל (5–6); השנייה – מדוע מתמהמה משיח בן דוד מלקבץ שה פזורה ישראל? (51–52)

הבקשה בנויה מחרוזות מחרוזות. כל מחרוזת מונה ארבע צלעיות: שלוש ראשונות חורזות חרוז נבדל, ואילו הרביעית חורזת אחיד המלכד את הבקשה מראשה ועד סופה. בסגנונו מתכב הוא צימודי לשון ומשתמש בהם בצורה שונה: בן האמה הפך את ארץ ישראל לשמה (1–3); משא, בנו של ישמעאל, היה על ישראל למשא (9–10); רגזו... רגשו (13); וילון... קלון (17–18); תבערה בוערה (36); פני היהודים יאירו כפני שרפים ואילו צוררים יהיו כשרפים (34–35). יש שהוא מצליח להפיח בפסוקי מקרא תוכן חדש. „מדוע לא בא בן ישי" (שמואל א כ כז) הוא אומר על משיח בן דוד המתמהמה לגאול את ישראל (51–52); „והסירה את שמלת שביה" (דברים כא יג) – אמור על כנסת ישראל המתנערת מעפר גלותה ונגאלת (55). יש שהוא קוטע משפט באמצעיתו, לצורך החריזה, ומחלקו לשתי צלעיות (45–50).

מקור הפיוט הוא כתב־יד אוקספורד 1188 (עמ' 38, 44–45), הכולל שירים ופיוטים, רובם מחיבוריהם של פייטני צפון אפריקה. חלקה הראשון של הבקשה הועתק פעמיים. בין שני הנוסחים קיימים מקצת חילופים, אך מחמת מיעוט חשיבותם לא ציינתים. הרשיתי לעצמי להגיה כתיב מוטעה של הסופר בכמה תיבות בלי להעיר על כך. הניקוד שלי הוא. תודתי אמורה להנהלת הבודליאנה על מתן רשות לפרסם את הבקשה.

יָה, בֶּן אָמָה

יָה, בֶּן אָמָה: יָה, בֶּן אָמָה
מוֹשֵׁל בְּבֶן הַגְּבִירָה
וַיָּשֶׁת אַרְצוֹ לְשַׁמָּה
וְלֹא זָכַר שִׁמְךָ נוֹרָא
יָה

5 עַד אָנָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
יִמְשְׁלוּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל
נְבָיוֹת קֵדָר וְאַדְבְּאֵל
עֲלֵי בָנֶיךָ בִּגְבוּרָה
יָה

מִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא
10 חֲדַד וְתֵימָא לִי לְמַשָּׂא
יְטוּר נָפִישׁ קֵדְמָה אֵיךְ אֶשָּׂא
כָּל אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה
יָה

רָגְזוּ עָלַי כֻּלָּם רָגְשׁוּ
אֶחָד בְּאֶחָד יִגָּשׁוּ
15 יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
לִגְזֹר עָלַי גְּזֵרָה
יָה

סַלְּפֵי שֹׁכֵן זְבֻל וִילוֹן
מַלֵּא פְּנֵיהֶם קָלוֹן
וַעֲשֵׂה לָהֶם כְּעֶגְלוֹן
20 עַל יַד אֵהוּד בֶּן גֵּרָא
יָה

הָאֵל בִּלְתְּךָ אֵין מִשְׁעָן
הַשְׁקֵה צָרִים רוֹשׁ וְלַעֲנָה
כְּמוֹ יָבִין מֶלֶךְ כְּנַעַן
וּכְמוֹ שַׂר צְבָאוֹ סִיסְרָא
יָה

25 שׁוּר אִם אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעַ חוֹסִים
לְהַצִּיל מִיַּד לוֹחֲצִים
עַמְּךָ בִּהְיוֹתָם בְּצָרָה
יָה

וְלָךְ אֵל עֵינֵינוּ צוֹפִים
30 לֶאֱסֹף נִדָּחִים וּדְחוּפִים
וְאוֹיְבַי יִהְיוּ נִגָּפִים
לִפְנֵי מְהֵרָה
יָה

חֲמַת פָּנֵינוּ זוֹעֲפִים
יָאִירוּ כִּפְנֵי שְׂרָפִים
35 וְצָרִים יִהְיוּ נִשְׂרָפִים
בְּאֵשׁ תַּבְעֵרָה בּוֹעֲרָה
יָה

מִפִּיךָ שֵׁם לָנוּ תִּקֹּב
חַדֵּשׁ לָנוּ מַלְכוּת תָּשׁוּב
הוֹדַע כִּי יֵשׁ אֵל בְּיַעֲקֹב
40 וְלוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה
יָה

יָרוּם רֹאשׁ יַעֲקֹב בְּשִׂמְחָה
יוֹם יָבוֹא יָגוֹן וַאֲנָחָה
עַל אֱדוֹם וּבְנֵי שִׁפְחָה
הַשֹּׁמֵם בֵּית הַבְּחִירָה
יָה

45 חוּסָה עָלֵינוּ וּבְנֵה
עִיר קֹדֶשׁ שָׁכַן בָּהּ וְחָנָה
בִּשְׁכִינָתְךָ בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל, פְּדֵהוּ מְהֵרָה
יָה

זֶה לִי רַב מְעוֹנַי דָּאֲבָה
50 עֵינַי וְכָל אֵשׁ לֶהָבָה
מַדּוּעַ בֶּן יִשַׁי לֹא בָא
לֶאֱסֹף שִׂיּוֹת שֶׂה פְזוּרָה
יָה

קָרֵב קֵץ וּזְמַן וּשְׁלַח אֵלִיָּה
לְבַשֵּׂר אֻמָּה עֲנִיָּה
55 וְהֵסִירָה אֶת שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ
וְתַלְבִּישָׁהּ בִּגְדֵי תִפְאָרָה
וְהֵסִירָה

פירוש הבקשה

3 וישת וכו' – עיה"כ ירמיה ב טו.
10–6 נביות וכו' – בראשית כה יג–טו.
12 כל אלה וכו' – כדעת ר' סימון שהגר היא קטורה (בראשית רבה סא ד, תנחומא חיי שרה ח).
13 רגשו – המו וסערו.
14 אחד וכו' – איוב מא ח. צמודים ודבוקים זה בזה. דהיינו, בלב אחד כאיש אחד.
15 יחד עלי וכו' – תהלים מא ח. [illegible] „שונאי" אמור גם לעניננו.
17 זבול וילון – שנים משבעת הרקיעים. וילון – רקיע ראשון. זבול – רביעי (חגיגה יב ב).
18 מלא וכו' – תהלים פג יז.
19 ועשה להם וכו' – עיה"כ תהלים פג י; שופטים ג טו ואילך.
24–23 כמו יבין וכו' – עיה"כ תהלים פג י.
25 אם אין בנו וכו' – מוטיב נפוץ בפיוט.
26 מושיע חוסים – תהלים יז ז.
29 צופים – במקום „צופות".
30 דחופים – הנדחפים והדחוקים בידי האויבים.
31 ואויבי וכו' – עיה"כ דברים כח ז.
33 חמת – התיבה בדוחק האקרוסטיכון.
37 עיה"כ „וקרא לך שם חדש אשר פי ה' יקבנו" (ישעיה סב ב). הכוונה לשמות: חפצי בה, דרושה, בעולה המפורשים בפסוק שלאחריו (שם, סב ד).
39 יש אל וכו' – עיה"כ מלכים א יח לו.
40 ולו משפט הבכורה – דברים כא יז.
41 ירום ראש – עיה"כ תהלים כז ו.
42 יבוא יגון ואנחה – שימוש הפוך מלשון הכתוב „ונסו יגון ואנחה" (ישעיה לה י).
44 השמם וכו' – עפ"י הכתוב „ואת נוהו השמו" (ירמיה [illegible]; תהלים עט ז).
48 ישראל וכו' – עיה"כ תהלים כה כב.
49 רב – זמן רב, [illegible]
50–49 מעוני דאבה וכו' – עיה"כ תהלים פח י.
50 וכל אש להבה – בדוחק יש לפרשו: כלתה עיני בסיבת עוונותי ובגלל „אש הלהבה" שפגעה בה. והיא כינוי לתלאות הגלות.
51 מדוע וכו' – עיה"כ שמואל א כ כז.
52 שה פזורה – ישראל (ירמיה נ יז).
53 וזמן – זמן הגאולה.
ושלח אליה – עיה"כ מלאכי ג כג.
55 והסירה וכו' – עיה"כ דברים כא יג. ענינו חלץ אותה מגלותה.
56 ותלבישה וכו' – עיה"כ ישעיה נב א.

כנורו של שלמה'קה

קטע מרומן מאת ישעיהו אוסטרידן

שלמה'קה שקע בסוד הרהוריו, שומע את דברי בלה, ואין הוא נותן עליהם את הדעת. שלה רעיון כמעלה דג ממעמקי יאור הגיגיה:

„אין גבולות לאמנות ואין חישובי הוצאות לאמנות".

פני בלה העטו. חדי רוגזה הנואה שאלה באיפוק:

„אינך חושב כי אתה מפריז קצת?"

הדוד שלמה'קה פקח עליה עיניים תמהות כאילו זה עתה הבחין ביושבת מולו.

„אינני מבין. מה הפרזה כאן?" שאל בתמימות מרפה־ידיים.

בלה קראה עכשיו דרור ללשונה:

„אל תעמיד פנים תמימים כאלה, שלמה'קה. אתה יודע יפה במה מדובר. הכל מסתובב אצלך סחור־סחור ותמיד חוזר לאמנות שלך. פרנסת משפחתך תלויה על בלימה ואתה מבזבז כספים על דברים הגוזלים מבני ביתך את פת־לחמם: ואתה, במקום לעסוק במיסחר – מנגן בכינור בעיצומו – של יום־חול".

שלמה'קה נשתופף בכמבע מקל־קסמים. מלוא נטל המציאות העגומה נירדד על אסלם עייותי זה שנעשה מודע למועקה ולמצוקה בה הוא שרוי. בשעה זו נמנע מהתעלם ממיתקפתה הישירה של בלה. אליעזר ישב המום, מסתכל עליה בהתפעלות, משתומם על תעוזתה להטיח דברים באוזני הדוד ובו־זמנית נתקף בתחושת אי־נוחות בראותו את ישיבתו השפופה, הנכבשת, של המותקף. האווירה נתמשכה כאילו נבלמה באוויר סמיך עד לחוד במרומי התקרה. הזמנה היתה עכשיו ריקה מקונים. הבן הבכור עמד קרוב לחלון פתח חדר־האוכל, אוזן כרויה לשיחה המתנהלת בטונים גבוהים. ברגע זה האזין לדממה התמוהה שהשתררה שם. רעש הבידיורים, הסירים במטבח נשמע בחדר־האוכל כמלווה את הוויכוח בנהימות, רחושים, היטבים לדברי המשוחחים.

הדוד שלמה'קה נתהרהר. פניו העלו תמיהה. עיניו שוטטו בין אצבעות ידיו, גילגלן פנים ואחור, מתדיין עם עצמו, מחפש מלים מתאימות לפתוח בהן טיעונו.

„למה את מתחילה מחדש בוויכוח הישן, בלה. את בחורה פיקחית, אלא אינך מבחינה, כל אותן שנים, שאני סוחר המבין יותר בנגינות מאשר בעסקי־סידקית. כך יצרני בורא עולם. יצאתי מלפניו בתשוקה עזה הממלאת את כל עצמותי שירה ונגינה. אין לי חרוזות אחרות בחיים. הכינור הוא משענתי ותוחלת חיי. אני יודע שהמשפחה אינה שלמה עם מנהגי ודרכי. הם טוענים שאני חי מגמילות־חסדים שלהם, שלעולם אינני מחזיר לא לאביך ולא לאהרן־יצחק (בלה הרימה ידה, מנסה לומר משהו, לעצור בעד הנימה הווידויית). לא, אל תפריעי לי, בלה. אינני מתבייש מאליעזר השומע את הדברים. אגב, אני חושב, שהוא יודע את מצב העניינים. נכון, אבא שלך ואהרן־יצחק עוזרים לי, מסלקים חובותי כשאני כבר לחוץ ללא מוצא. אני הכובש פני בקרקע כשאני בא לבקש גמילות־חסד. זה מעשה קל כל כך בעיניך? ומה אעשה אם השיגו אותי בבית־המסחר ולבי יוצא אל הנגינה. אינני סוחר, לא נולדתי לעסקים, למיקח וממכר. אז מה פגם הוא? סירחון? אני שרוי בעולם של חלומות, משתוקק לדברים שאני, וגם אתם, יודעים שלעולם לא אגיע אליהם, לא אצליח להשיגם – ואתם מבריזים עליי שאני מוזר, תמהוני, צוחקים אתם מכנים אותי. אבל זה אינו נכון, בלה. העניין הוא שאביך, אהרן־יצחק, אתם כולכם אינכם מבינים לרוחי. אינני מסוגל לדבר אתכם, להסביר לכם, כי אני חי בעולם אחר, שונה לחלוטין מזה שלכם. בראשי חולפות כל הזמן מנגינות. כל הימים, בערבים, בלילות, אני שומע באוזני סילסולי־נגינה, נעימות, שירים, אלא הצרה היא שאינני יודע כיצד ללכדם, לזכור אותם. הם מזמזמים בראשי, אני שומע אותם במלוא כוחותם, ממלאים את כל הגיגי וחושי ואינני מסוגל להוציאם לאוויר של עולם. אני יודע לכתוב תווים, אולם כשאני מנסה להעלות את המנגינות המהוללות בראשי, מסתתרות בי, אינני מסוגל לשלוף אותן מראשי ולתורגמן לתווים. זה כאב לי. אני תוהה על חוסר־האונים שלי, שלפרקים כמעט מסכן להעביר אותי על דעתי. בשעות אלה אני בורח מהבית, יוצא בעיצומו של ליל, מתהלך ברחובות, מסתובב בשוק, מהרהר הרהורים וטוען נגד הבורא, למה יצרני כפי שהנני, עם מנגינות בראש וידיים שאינן מסוגלות לרשום מה שאני שומע, מזמר בתוכי; שאינני יודע דבר כה פשוט שאלוהים חנן בו כל ילד, לכתוב את הנגינה, להביע את מחשבותיו, ללין אותן במכאוב על הנייר הלבן. המנגינות קיימות, מקורות בקירבי, הן רוחשי לבי, פעימות הגיגי, נביטות רעיונותי המוסיקליים – ומדוע אין לי כדבר הזה. הנה, זה כל הסיפור, פשוט מאוד, לא כן, בלה? זו גם כל האמת. אני רוצה דבר שאני יודע מהו, אלא אינני מסוגל להוציאו מן הכוח אל הפועל. אראז אני מציל את מנגינותי היישר מהראש, מהזכרון, משמיע אותן על מיתרי הכינור. אני יודע שאינני מנגן טוב, אפילו מנגן גרוע, אולם העניין הוא בכך שאת המנגינות שלי בראש אני מסוגל לקרוא, לשחררן, רק בדרך זו, אלא מיד הן פורחות להן כלא היו. זה בא לי לפעמים בקלות, לפעמים מתוך עידכוב יצרנות, בילבול מוחין. אני מודע לכך שמשהו אינו מאוזן אצלי. אין סדר בזרימת הרעיונות בראשי ומשום־כך אין סדר במנגינות הצצות במוחי, נולדות כהבזקים פתאומיים, ורובן, כמעט כולן, בראש בו הן נולדות שם גם קבורתן."

נשא עיניו אל בלה בהשתלהבות דבריו, הביט על אליעזר שישב בארשת־פנים מסוקרנת, משתוממת, משתתף בדומיית בצער, בכאב שנחרת בזוויות שפתיו. תרעומתו חרגה פתע תחום וגבול כשהבחין כיצד מניה וביה שינה טעמו, חיוך מתחטא מפציע על פניו.

„אראו אני מנגן יצירות של אחרים, מלחינים גדולים ומפורסמים, שתוויהן מונחות לפני במלוא הדרן והדרתן. אני עוד מאמין – ואינני מסוגל להסביר מאין נובעת אמונה זו – שדרכם, בהשמעת צליליהם ההדורים, ההרמוניות המופלאות, אצליח לפענח מראשי את הסוד הנעלם כיצד נבראים צלילים אווריריים, שקופים, בתווים כתובים שחור על גבי לבן, שם הם נולדים, גדלים, מתעצבים וחיים מעל ומעבר לחיי אנוש, נכנסים לעולם של חיי־נצח ונשארים מאות שנים חיים, תוססים, רעננים, מתנגנים באוזני אנשים, במרחבי תבל כולה."

בלה ישבה חרישית, שקועה בהרהורים, שרויה כלכודה ברשת העדינה של הנימה הווידויית הכנה ששטפה מפיו של הדוד שלמה'קה ומילאה את אוויר של חדר־האוכל עד מותק. אליעזר נרגש מאוד, חש את האמת העמוקה שבדברי דודו, אף־על־פי שאינו תופס טיבם ומשמעותם של רעיונותיו. פקח עליו עיניים בראי זוגבדמע, מתייסר בצערו, בכאבו, בחוסר האונים שלו. אלא אט־אט, בתוך הדומיה שנגרשה עכשיו ודבק מוחשי, העלו פניו של הדוד שלמה'קה הבעת בטחון עצמי, שהודף נסיונותיו להסותו, השתלט עליו. בחן את בלה בעיניים ממוזיות, בהן התרוצצו עכשיו שחוקים, אלא הדוד כשהם לרצונו, מוליך בכפות ידיו ואצבעותיו הארוכות, שהם לשגרימנרה מתוחים, הפעם כלפי מטה, על שוקיו וברכיו, הלוך חוזר, מתנועע כיושב על גבי גמרא.

„ואם את שואלת לפרנסתי, הרי אלה הם חיי. אני עובד בחנות, עובד קשה, האמיני לי, בלה. וכי מי ממנין את כל המוצרים והסחורה הדרושים לי, כשנגמר המלאי? מי יודע לאן לפנות, איך לכתוב, מה לבקש: הבן הבכור, גרד יארדי הוא בחור טוב, עוזר על ידי ושונא את הכינור, שלא נדע. אלא חנות זו, מולה בה, אוכלת את עצמה. אינני החנווני היחיד בעיירה שעסקיו אינם פורחים. אנחנו רבים, הרוב המכריע מאתנו, אלה שאוכלים את הרווחים ונוגסים בקרן ואחר־כך יוצאים לחזר אחרי גמילות־חסדים, להמשיך ולהאבק על פת־לחם. ההבדל הוא רק בכך, שיהודים אחרים הם סוחרים מלידה, אי־אלה מהם אפילו ממולחים, מפולפלים, וראי, הם מגיעים בדיוק כמוני למדפים ריקים ומאובקים בחנויות. מה רבותא שהם סוחרים מבטן ולידה ואני אינני ממולח עד כדי הפחת כזבים ולא מפולפל עד כדי סיפורי שקרים והערמה על קונים תמימים? אני אדם ישר, בלה, אינני מסוגל כלל להוציא מפי דבר, שאני יודע מראש שאינו אמת. אז איך אעסוק במיסחר, תאמרי לי, אדרבא? אז אני סומך על המשפחה. אלוהים הצליח את דרכם, ברך את מעשי־ידיהם. אני שואל אותך: מה נגרע מהם אם עוזרים לי מפעם בפעם בגמילות־חסד? כולם נטפלים לכינור.

ואין איש שואל, אינו מעלה כלל על הדעת להתעניין במנגינות הממלאות את ראשי עד אפס מקום. אם הם אינם תופסים כל עיקר את עניין המוסיקה – מה אשמה בי? לאביך, בלה, ולאהרן־יצחק, יש 'ראש' למיסחר ולי יש ראש מלא וגדוש מנגינות. אין שם מקום בכלל למיסחר ועסקים. אז למה מטילים בי אשמה? אומרים שאני בטלן, עוסק סתם בנגינה, ואפילו 'כלייזמר' אינני מסוגל להיות, כי כנגן קפלה הייתי לפחות מרוויח משהו. אבל כולכם מתעלמים מכך שאינני ‚כלייזמר' – ואינני מאשים איש, כי הדבר הוא מחוץ להתעניינות בני־המשפחה – שאני רוצה להעלות על הכתב את המנגינות שבראשי, קומפוזיציה, בלה, קומפוזיציה, וזה בדיוק נבצר ממני. אז אני עקור משורש, שלול־חיות, אדם תועה במסילותיו שאינו מוצא את שבילו, נתיבו האמור להיות שלו בלבד. אני בבחינת מלחין שאינו יודע את מלאכת ההלחנה, מה אני אומר, את סוד הקסם הנעלה של ההלחנה. אז אני לא־יוצלח שכזה המתהלך על פני עולמו של הקדוש־ברוך־הוא, ואינני יודע כיצד יוצאים ממערבולת זו שהשתבכה בראשי, איך מוצאים את הדלת לצאת מבוך המתהלך בין הקירות האלה של גולגלתי, היכן החלון לפתוח אותו לאוויר של עולם, שארגיש את עצמי יום אחד משוחרר, חופשי, מסוגל ליטול עט ביד, עפרון ולכתוב ולכתוב..." לא נשם עמוקות, לא נתהרהר, נטל לעצמו אתנחתא בלבד לתהות על משהו שאין לדעת כיצד הבחין בו. „תאמרי, שעלי לשכוח הכול, להיות ככל האדם, יהודי סוחר, חנווני סידקית – הלוואי ויכולתי. תאמיני לי, בלה, לפעמים נמאס לי הכל. אני נצב לפני הראי ומטיח דברים קשים בפני עצמי בקול רם. או האשה והבן הבכור, כשרואים אותי בכך, צועקים שאחדל, שדיבוק נכנס בי, שאני מדבר, מתווכח, טוען, רוגז לעומת הדיבוק שלי המביט אלי מתוך הראי. – שטויות. איפה דיבוק. זה אני, שלמה'קה, אני ולא אחר, המחפש דרך ואינו מוצא, וחוזר למוצא ואינני רואה אותו – והראש כה מלא, כה גדוש מנגינות..."

חזר והסתכל בבלה, באליעזר, כמתעורר מחלום ביעותים. ראה את השניים מתבוננים בו, עיניהם פעורות, תלויים במוצא פיו:

„אינני מוצא פתרון, בלה, משום־מה אני יודע שלעולם לא אצליח למצוא פתרון. אראו אני משלים עם גורלי. אינני מסותך, חלילה, אלא מבין וגומר אותי שאני לא־יוצלח. כך נולדתי, כך ירדתי מבית־האבנים של מעלה. את החלום שלי אינני יכול להגשים, ואת יהב הפרנסה שלי אינני מסוגל למצוא, לסחוט ממנו רווח־מעט, לבל אזקק יותר לגמילות־חסדים. אז הדרך היחידה שנותרה לי – להמשיך כך, בחיים אלה, במנית הימים שנועדו לי עלי־אדמות, לחלק את זמני בין חלומותי וחנותי, לסרוח בהנהגת כל עוד אני מצליח להחזיק ראשי על פני המים. וכשאני מרגיש כי כלו כל הקיצין, הריני נאחז בקרש ההצלה היחיד שנותר לי: עזרת המשפחה, גמילות־חסדים של אביך ושל אהרן־יצחק. אדרבא, תסתכלו סביב. כל עולם החנוונות העיירתית, בעלי־מלאכה יהודיים נעזרים במצוקתם בקופות גמילות חסדים. פולין היהודית כולה ניזונה מקופות גמילות־חסדים. זה סוד המיסחר היהודי וזה פשוט. לי עוד נתמזל, שאינני מזדמן לבעלי־טובות קהילתיים, גבאים עתירי מעשים טובים, יהודים רחמנים־בני־רחמנים. עד כדי כך טרם הגעתי. ככה אני חי זה שנים רבות – ועיניך הרואות: אני איכשהו חי, מחזיק מעמד, בקצת בושות, שומע דיבורים בוטים, הטפות מוסר, אולם כל זה נשאר במשפחה, אינו מגיע לאוזניים זרות (מה שיהודים מרכלים מפה לאוזן מקנאה או רשעות אינו מעניין אותי כל עיקר). אני מביט היישר לעיניהם של עסקני קופות־גמילות־חסדים ואיש אינו מעז להטיל בי מבטים מגבוה, מעשי בעלי־בתים, מלווים שלי, אוטו־מצוות על חשבוני, מפרנסים שלי. כך מתנהלים חיי. עובדה: הסוחרים שמתהעים על הבידיות, קנים, מזרנים, גבן, קמעונים, יש רווחים, אנו מוציאים להם מתנות זו, מדרך־לאדרך שלי. חזור זה, בלה, תקשיב גם אתה, אליעזר. תאמר לאהרן־יצחק אחי, תספר לו מה ששמעת כאן מפי. אדרבא, ייקל עלי בפעם הבאה, כשאזדמן לפשרנו', לבקש גמילות־חסד. נכון, אהרן־יצחק אמר לי לא פעם אחת שזו גמילות חסד־של־אמת, הכסף כאילו נקבר באדמה שלא לחזור יותר לארצות החיים. זה נכון, ואינו נכון. זו גמילות־חסד שבעזרתה אני מסוגל להמשיך בדרך חיי, אליעזר, שלא לוותר על התקוה, שאולי, יתכן יום אחד, אלוהים ישחרר את הרצבות מחוי ואתחיל להעביר את המנגינות מהראש אל התווים, לחזות בהן במו עיני לתמיד, להשאירן אחרי, לאחרים, לכל היהודים, לכל יישכבו, מנגינות שלי, אתה שומע אליעזר? יש לי מנגינות, מהוללות בראשי, מזמרות, מסתתרות, ואם אני מסוגל ללכוד אותן בתווים כתובים וחתומים, הרי על הכינור הן איכשהו מרומזות, ניצוצות בלבד, ומניה וביה, כדרכם של ניצוצות, הן כבות ונעלמות לנצח, נעלמות שלא לשוב עוד לעולם. תשאלו: אז מה טעם בדבריי? גם אני שואל את עצמי אותה שאלה ומשיב אני באבק, מקוה. העיקר – אינני מתיאש. כי אילמלא מאבק מתמיד זה, בלתי־מתפשר – חיים למה לי? בגין חנות סידקית, האשה, הבן הבכור ושני הבנים הצעירים הלומדים בשולכ־שבהג? תגידו אתם, בבקשה, אדרבא, אני שואל בעצתכם. אתם הלא אנשי העולם הגדול, את סטודנטית, בלה, אתה גימנזיסט, אליעזר. האומנם כה תמהונים הדברים שאמרתי לכם?"

שלמה'קה לא ראה כלל מתי הגישה חיה זוגתו את התה בלי שתוציא הגה מפיה המתלקה, לא הבחין שאיש מהם לא נגע בעוגיות, לא שתה מהתה. כשנשתתק, פנה בהיסח־הדעת לכוס התה הצונן. בלה ואליעזר החרישו אחריו מחמת הגימום, שמא מחמת ההרהורים שגברו עליהם, מקשיבים לשיגו ושיחו עם עצמו, גורלו, טעם חייו, הם 'הקהל' באוזניהם נשמעו הדברים האינטימיים, כשהדוד שלמה'קה מציג את עצמו עירום ועריה, הודף זאת בקע איזה יופי, אמתחויים, בגלותו את סודו; ואין הוא מדבר במרירות, ואין בדבריו שמץ של התרסה, אלא משיח מעומק תודעתו, שוטח יריעת חלומותיו, פרשת חייו, בבהירות, בצלילות דעת, משלים עם גורלו.

„הדוד שלמה'קה אינו תמהוני", אמר אליעזר כשהיו כבר בחוץ, מכפתרים מעיליהם מחמת הקור, הרוח החזקה שצלפה בפניהם, אחרי שנפרדו מבני־המשפחה בחמימות מאופקת, הם עצמם קצת נבוכים. בלה אחזה בזרועו, נצמדה אליו להחזיק מעמד ברוח שהתחילה להשתולל פתאום, לסחור בבית־אבק על פני מרחב השוק השומם. להערת אליעזר התעצבנה פתע:

„אתה חושב שככך אפשר לחיות, להתנהג, להתרפס לפני המשפחה ולהמשיך כל הימים בדרך זו?" צעקה כמעט בזרה, משתוררת מפקעת עצבית המתותים וגם כדי להתגבר על הרוח השורקת, מיבבת, מטילה בפיותיהם אגרופי־אבק. אליעזר הביט עליה וחשב שהיא יפה יותר בכעסה, עיניה זוהרות, לחייה ורודות־פרודות.

„עובדה, בלה. הוא חי כך", איתגר לעומתה אליעזר לתרעומתה של בלה. „ואינני רואה מוצא אחר, מכיוון שאינו מתכוון לזנוח את הנגינה והמוסיקה. זה למעלה מכוחותיו". אחרי רגע דומיה, מרגיש את עמותו המתרצת, משום־מה מחפש להתנגש עמה זו פעם ראשונה מאז הכירו זה את זה, „אני מבין אותו, מאמין לו".

בלה התמיהה את שניית הגילוי המפתיע בהזדהות אליעזר עם שלמה'קה. היתה שקועה בהרהוריה, נהגת בו בבן־שיחה, לכודה בתרמית ההתמהמות שזכה לה הדוד, מאז הכירה אותו וראתה אותו תמיד עם כינור ביד.

„אילו היה באמת מחונן מוסיקלית, בעל יכולת הלחנה או בעל נגינה, אדם בעל כשרון, היו כולם מודים בכך, אולי גם מכבדים אותו. אבל כל שהוא מסביר הם דמיונות שלו ואין הוא מבחין כלל ששרה צחוק מעצמו. הוא אדם שנתקע לו משהו בראשו, חי בעולם שרוי ב'אידיי־פיקס'", קבעה בלה, ואליעזר תוהה על אותו מושג 'אידיי־פיקס', ששמע אותו זו פעם ראשונה בחייו ואינו יודע כיצד להבינו, להמחישו, לתרגמו לעצמו, הודף שהיה משוכנע שיש לו קשר הדוק לאותה תמהונות מפניה הזהירה אותו בלה בטרם נכנסו לדוד שלמה'קה. פתאום אמר בהבריקה:

„יש אנשים כאלה הרוצים ואינם יכולים. הדוד שלמה'קה אחד מהם".

זיקית מתוחכמת

מאת טליה רפפורט

„יאיר גרבוז מציג יהודי, צרפתי הערבי", בביתן הלנה רובינשטיין, ת"א.

תערוכתו של יאיר גרבוז היא שפע סמנטית, חוויה תוססת כמו שיטוט בבאזאר תקשורתי־תרבותי־פולקלוריסטי. עשרות האסמבלאז'ים הענקיים מן השנתיים האחרונות מסמנים מפנה מעניין. היצירות שקדמו להם – קולאז'ים נוסח לוח מודעות – לוח תודעה, גדוש בביטויים אישיים, משפחתיים, חברתיים, אמנותיים ופוליטיים, שהתאפיינו בריבוי צילומי עתונות, כותרות וטקסטים והירבו לעסוק בבעייה הישראלית־ערבית – צמחו, התפשטו והפכו לסביבות תיאטראליות, פלאסטיות, ציוריות ועשירות יותר. הן גדלו לא רק בממדיהן אלא גם בהיקף נושאיהן, במיגוון אמצעי הביטוי שלהן ובווירטואוזיות שלהן.

יאיר גרבוז פועל כאן כזיקית המחליפה את עורה בצבעיה, לא רק מעבודה לעבודה אלא גם מקטע לקטע בתוך אותה עבודה. הוא מתפקר כליצן החצר המקפץ בזריזות בין תפקידים, סגנונות ופחות ומציג שדה בו־שימה של התחזויות והעמדות פנים. המופע הקרקסי הציבי הזה ספוג באווירה רומנטית־נוסטאלגית, נמשך לתוכני הוד שונים, מקומיים ואוניברסאליים גם יחד ושולט היטב בכולם. לרגע, דומה שמאחורי כל התפאורות, המסיבות והאגדות נמצא חלל ריק, שהפרישה הרחבה הזו היא ריפוד אלגנטי על פני השטח, על פני התרבות, על פני החיים, אך אין מתחתיה אמירה אישית ממשית. אבל לאט לאט מסתבר שהגיבוב הגרוטסקי־אבסורדי הזה, המיטלטל בין מקורות השפעה, ציטוטים, איזכורים, חיקויים, זיופים, פוילות וקריצות – הוא הוא האמת האישית.

אי אפשר לצפות מיאיר גרבוז לשפוך את כאבי הבטן הפנימיים העמוקים ביותר שלו, כמו שעושה, למשל, משה גרשוני, כי הוא מייצג טיפוס אחר של אמן. אולי אין לו כלל כאבי בטן, אלא רק כאבי ראש וגם אליהם הוא מתייחס בהומור. הוא לא אקספרסיוניסט ישיר וחריף, אלא אישיות־קורות שנון ומתוחכם, שאינו מסוגל לעסוק באמנות, אלא לשחק אותה. הוא אינו מוכן להראות את ציפור הנפש שלו ומחשף רק בעקיפין, במרומז ובערבון מוגבל. הוא מציג את הצד המנטאלי־חווייתי שלו, לא את נפשותו ואין ביצירתו פרפורי נפש אלא לבטים תרבותיים־תרבותיים.

תערוכתו של גרבוז ממחישה את מצבו של האמן שבתוך פועל כמתחם גדוכאות עמוס כל־טוב, שרוי בסביבה תרבותית, נקרעת בין מזרח למערב ומשכת בדוממית לאקוסטיקה הערבית, לנוסטאלגיה הצרפתית, אך גם לדובאגאפיקה הרוסית נוסח אנה קרינה. העדר זהות ישראלית מוגדרת ושפע התודעויות המבלבל הזה בא לידי ביטוי גם בשם התערוכה „יאיר גרבוז מציג יהודי צרפתי ערבי", שנשמע כמו מודעת פרסומת למופע בידורי קל, או כמו התוויה של בדיחה שחוקה ומסתיים במיפגן תרבותי מודע מאוד לעצמו.

יאיר גרבוז, „אהל תורה ותום"

השפה האישית של יאיר גרבוז נעה בין ציור, כתיבה, תיאטרון, וידאו וקולנוע. הוא שולח את ידו במרבית התחומים הללו והתערוכה משקפת ערבוב של כולם ביחד. אפשר למצוא בה קטע תפאורה דרמאטי שלם, הכולל שולחן כתיבה שחור, קסת דיו ובובה ארגמנית של אנה קרינה לצד ציור ריאליסטי של בוהמיין צרפתי בכובע בארט, בקבוק יין ובאגט, דיוקנים עצמיים, אשתו, מרגלית, בתחפושת רומאנטית־קלאסית, ציורי נשים מעוותות־מפלצתיות וורודות, המזכירות את סגנונו האקספרסיבי בתחילת הקאריירה שלו, וריאציה על „העלמות מאביניון" של פיקאסו, חיתוך עץ אקספרסיוניסטי, כלי בית, עבודות נגרות וקראמיקה חובבניות נוסח חוגי יצירתיות במתנסים, כדי חרס ופלאסטיק, דמויות מרוססות בשחור של רחוים על גבי הכותל, שאבלונות שחורות וזהורות, המפוזרות פה ושם, של עצמים סתמיים כמו אגס, בננה, גביע, כובע, גמל וביטויים ומשפטים כתובים, לעתים סטאנדרטיים ולעתים פיוטיים ומפתיעים כמו „מרגלית מרגליתי רואה רומא כיאנה פיאצה סקם ומהר".

שיא החגיגה הזאת היא הפינה הפולנית־מזרחית שאירגן יאיר גרבוז סביב מכשיר הטלוויזיה, שעליו מוקרן סרט הווידיאו החדש שלו. הוא העמיד עליו „אאוזו" כמנהג האם הפולניה, הציב מולו ספסל שדה ישן ויזוק בטעם של פעם, ועוד אפשר למצוא בסביבה קערה אחת עם פירות מפלאסטיק ושנייה עם גרעינים שחורים לפיצוח להשלמת השמחה.

כל הערב־רב הזה של מאות פריטים ופרטים מאורגן בקומפוזיציות ענקיות, בנויות היטב, סימטריות, מאוזנות, אפילו דקוראטיביות, שמזכירות מבנה של „אלטאר" (מזבח כנסיה). הדבר מקנה ליצירות אופי איקוני, כבד וחגיגי, העומד בניגוד לחלק גדול מן המרכיבים ולאירוניה המנשבת ביניהם.

זוהי תערוכה רבת דמיון, רגישות חזותית ולשונית, מיכוננים תרבותיים, כושר המצאה, פיקחות והומור, שאפשר ליהנות בה שעות ארוכות.

דיוקן הזולת

(המשך מהעמוד הקודם)

של רכושנות וניפוח האגו (את האגו מסמל השק של ה„אלטע זאכן") השיר מסתיים בנימת שובבות: „ברוח השבת אף הם סרבו / לפתוח שער / לטוב ליבי הרווחה / לסמבטיון". „סמבטיון" הוא כינוי נהג ביידיש לבני אדם רעשניים וחסרי מנוחה, תכונה שכלל לא היתה לרוחה של ולדה. למרות ההתגברות אפשר להרגיש בשיר את הסלחנות כלפי השונה ואת היכולת להתרחק ממנו בלי לבגוד אותו.

היושר העצמי הלא־בעצר של ולדה אינו נרתע לא רק מהראה במגבלות האמפתיה אלא גם מגילוי המעצורים לקבל את ידידות הזולת. בשיר „בצל האלה" (210), שפורסם בשנת חייה האחרונה, ולדה מגלה בקיעת הכותה גילה, שקבלת ידידות היא מדרגה גבוהה יותר מהענקת ידידות. השיר פותח בציור דיוקנה של פושטת יד זקנה חולת רגלים, בעלת נימוסים עירוניים וגינוני כבוד מעודי השתאות. הקבצנית מפנה את תשומת ליבה של המשוררת למבטיר של מוכר הפרקות בפינת הרחוב, ומגלה בכך את היכולת להתבונן בזולת ברגישות ובאהבה. „ברכותי / כי בתוך עוצת צלמות מתבוננת היא כך / בזוועות החיים", אומרת המשוררת. וכאן, כאשר הכל מוכן לתחושת שותפות סטוגנונית מסוג זה המוצגת ב„אנה קארנינה" בין דולי לאיכרות כשהן מרכרות על מחלות ילדים, נחשף הקושי: הקבצנית מכבדת את המשוררת בסבבנת דבש, אך למשוררת קשה לקבל את המתנה: „גיליתי לתמהוני / שאהבתי שריה עדיין בסערת המבוכה / כי היה עלי לנפץ שבע חומות של סירוב / כדי שאוכל לקבל מידה / את דבש מתת הידידות".

היכולת ליצור קשר עם הזולת נשארה לכל אורך שירתה של ולדה קרש־זינוק לעליונות הנפש, אך הסולם מתגלה בכל עמים מגע.

הנטייה הטבעית של ולדה היתה להתבצר מלהתרחק לרוע, כתביעת משפחה החב"דית אפשר שלגרום מילדות להילחם במחשבות זרות על ידי המתת הרוח, ולראות ברוע לא יסוד המבנע בהמציאות אלא תוצר של אופן התבוננות אנושי הזקוק לתיקון. בשיר המוקדם „מבריותיו, מבטו" (48) הרוע ביתן בקסם ואף בעגנות: „מבריותיו, מבנה, מעומק עינו / נשב נדר ר'ע־לב / רעב ללא חוק". בספרה והארתן של ולדה אפשר למצוא שיר אחר, שבו־היא משרטטת דמות של אדם שיש בו מיסוד הרוע, ומשום שהוא יתבא הזמן הוא־מושך תשומת לב:

„בעיקור הבריאה קיים
אור מחר
שוק נחשים מבויתים בו
במחשבה (בדרך מבעית)
הנחשים בלבד –
אור מחר שהנוגה בוהלות בשעתו האלים
של האיש אדום השיער".

יתכן שזהו שיר על המשורר אורי צבי גרינברג, שולדה העריכה את כשרונו אך לא היתה מסוגלת לאהוב את שיריו, את השקפותיו ואת אישיותו – הוא לא הבחין בין הרגיש – בעיקר בשל סלידתה מכל צורה של אלימות. את תחושת הזרות שלה היא מעצבת בשיר בצורה שאינה חד־משמעית. שני הטורים הראשונים של השיר פותחים כמין אגדה על אור רחוק מסתורי, ומונחים התייחסות חיובית לאותו אור. אבל האור, שהוא סמל חיובי מובהק בשירתה המוקדמת של ולדה, מופיע כאן כ„אור מחר", וכאשר הטור השלישי קובע „שוק נחשים מבויתים בו", מתעוררת השאלה, האם זהו אור של קדושה או אור שטני, שהרי הנחש הוא סמל הרוע. מצד להרגיש, שהמשוררת אינה מייחסת נחשיות („שטניות") לאיש עצמו אלא רק לאלה המסוגלים להבחין בשיתו. ההערה בסוגריים („בדרך טבעית") נותנת לגאודה לגיטימציה למה שקורה בעולמם של הנחשים, אך אין זה אלא דיבור המאמץ לרגע את נקודת המבט של הנחשים, שבשבילם נחשיות היא דבר טבעי. בצירוף „הכוכב בהילת (...) האלים" יש היפנוט מוסיקלי המציין את הכניסה לעולם של הכתב מבועת הצירוף „הילת כשרונו האלים" מקיף את הכשרון באפיונים של קודש מצד אחד ושל בריון אלים מצד שני. תו המיכר החיצוני היחיד של האיש הוא „אדום שיער", ומכאן אסוציאציות לדוד המלך, אך גם לעשו.

ג.

דרכי האיפיון של הזולת בשירי ולדה שונים מאוד מאלו הנהוגים בפרוזה, ובפרט בפרוזה ריאליסטית, אפילו בשירים שנראים במבט ראשון כרישום ברור של התרשמות מדיוק. נתבונן בשיר „עץ החיים" (118):

האיש הצעיר צחק
אור בךִ־סיפר בעיניים מאירות
ובשום שכל
על תבניות הדבש והשמן
ועל המסבות
פותר לא עמוס,
גם אשתו ועולליו נטרי שמש.
ויבטום שלחה אותות
אל ימי השוקע.

משפחה זו – עץ החיים בתוך העיר המסולפת.

השיר פותח בפעולה (צחק, סיפר), בתיאור חיצוני קליפאי (בעיניים מאירות) וממשיך באפיון ישיר (בשום שכל, פותר לא עמוס), אמצעי איפיון מוכרים בפרוזה. אך עיקר האיפיון מתבצע בדרכים הרבה יותר סובטיליות: למשל, בתחביר הפאראטקטי של המשפט, במילות החיבור בוסכות השלווה (אחר כך, על..., ועל... גם...), גם באופן שבו המשפט מתחלק על ידי הטור; ללא פסיקות שיש בהן כדי לעצב דיבור מתוח או חטוף, אלא בשום שכל מתון. כך נוצרים טון ומקצב דיבור המוקים את אותה דיבור של האיש הצעיר ואת האווירה שהוא נוסך על סביבתו.

מה שנראה תחילה הצירוף נדוש, „בעיניים מאירות", צובע בהדרגה את השיר כולו בצבע אחד סמלי: האיש בעל העיניים המאירות מספר על „תבניות הדבש והשמן", שצבעם מצטרף לצבע עיניו, ובאותו צבע של אור צובעת המשוררת את אשתו ועולליו, כך שהתמונה כולה מוצפת אור. התיאור את קווי המיתאר של הפרטים למיקצורים (הביטוי המטאפורי „פותר לא עמוס" צומח אורגנית מתוך התמונה המוארת). טשטוש קווי המיתאר המפרידים בין הפרטים נעשה גם באמצעים צליליים: הדימיון הצלילי בין „הדבש והשמן" ו„נטרי שמש" מערבב כאילו את המסומנים זה בזה, כך שהאשה והעוללים מתערבבים עם הדבש והשמן בהדדיות מטאפורית. איכותם הגוטלית הדביקה של דבש ושל שמן מעודדת את העירבוב הזה בתודעתו של הקורא. בסיום השיר מדובר על השפעת הפגישה עם משפחה זו על המשוררת. רמיזה לתיקון על ידי ניצוצות עומדת בתשתית המשפט „ויבטום שלחה אותות / אל ימי השוקע", כשהבסיס לרמיזה זו הוכן על ידי תמונת האור הזושני המתעצם שלפני כן. משפט הסיום אף הוא נסמך על תשתית קבלית, שכן „עץ־החיים" הוא ביטוי למערכת העולמות העליונים בקבלה. ועם זאת אפשר לראות כאן גם תמונה מסוגננת של נוף ירושלמי (אכן, עיר מסולפת), שבה צמיחתו של עץ בסלע היא בבחינת יש מאין. ולדה מפעילה אפילו בשיר הפשוט הזה את האמצעים המובהקים של השירה – לשון פיגורטיבית, אלוזיות, מצלול, ריתמוס – כדי לצייר את התמונה ולהפיק ממנה את הרושם האקספרסיבי.

לפעולותיה החיצוניות של הדמות יש, כמובן, משקל קטן מאוד, אפילו בשירים הסיפוריים. וכשיש להן משקל – הרי זה משום שאלה הן פעולות אליגוריות או סמליות: רסיס הפיוח שהכתים את שמלתה של השכנה בערב פסח הוא סמלי כפי שהכתמים על שמלתה של הנגלה הם סמליים, אם כי תגובתה והרגשת של השכנה הופכת לפארודיה על סיפור הילדים המפורסם. כשולדה רוצה לתאר את תקופת האבל במשפחתה היא כותבת „אבי ואמי בכו בהיכל החושך" („בתוך הילדות פרי חדש", 75), וכשהיא רוצה לתאר את מות אמה היא כותבת „ואמי נרדמה / ואמי תישן עד בוא המשיח" (66). כל פעולה ממשית מקבלת מסכה מטאפורית ההופכת אותה לארוע דמיוני. גם עיצוב המראה החיצוני כמעט שאינו מצוי בשירי הדיוקן של ולדה. ביטוי כמו „האיש השחום" („שכני הסבילה", 16) הוא יוצא דופן והוא נתון בהקשר שבו למידע הטחושי (האיש הוא מעדות המזרח) יש מעט מאד חשיבות לעומת הקונוטציות הסמליות של הצבע: „האיש הזה השחום והנאה".

לעומת זאת ולדה מרבה לשים בפי הדמויות מונולוגים דמיוניים, המוצגים כדיבור ישיר, ותפקידם כמטאפורות להתרשמות שהדמות מעוררת במשוררת. הדמות 'כאילו אומרת' דברים שהמשוררת מייחסת לה. המונולוגים הללו מופיעים כחלק מהסיטואציה הריאלית, כשהם גורמים לטשטוש הגבול בין הממשי לדמיוני, כמו במונולוגים של „השכנה הרעה". לעתים מתלוות למונולוג הדמיוני גם פעולות דמיוניות, כמו למשל בשיר על הזקן הנוסס ומלאך המוות: „הזקן רוקק בכאס / ולוחש בזעם / שכח אותי, / עודי תינוק כאן / הבו לי, / כולי דנוק / בזה העולם / („סכה אותי", 21). יש לציין, שהמונולוג הדמיוני מצוי הרבה גם בשירי הוידוי האישי של ולדה, שבהם האני הלירי מתפרק לדמויות משנה (כגון גוף, לב, נפש, נשמה, כיסופים וכדומה) שכאילו עומדות ברשות עצמן, מדברות, צועקות ומתווכחות ביניהן (כמו למשל ב„כאשר בידכתי על הגחה", 160).

התופעה האופיינית ביותר לעיצוב שירים של דיוקן האדם הוא ציורה של הדמות באמצעות מטאפורות. המטאפורות של ולדה אינן מספקות המחשה תיאורית לצורתו החיצונית של האדם, אלא מביעות את הרושם של הדמות על נפש המתבוננת בו. לרבות אלה הן כמטאפורות המפקיעות את הדיוקן מן המימד הריאליסטי, ועם זאת אינן מנתקות אותו לגמרי מקשר מסויים עם נתונים מציאותיים. לדוגמה „איש שפניו לבנות כנייר" (ביטוי החוזר ב„בתוך הילדות", 79 וב„היינו כמו קישורים", 148) מעלה על הדעת איש שפניו עשויות נייר, ועל דרך הקונוטציה – איש מנותק מהחיים הריאליים. באפיון מסוגנן עולה על הדעת אדם שעיסוקו או מקצועו קשור בנייר, בספרים ובמחברות.

לעתים זוהי מטאפורה העוברת פיתוח שבסבה לה קו־סיפורי־אגדי עצמאי. זה נוגע בעיקר לדמויות מימי ילדותה של המשוררת, כאשר הרושם שהותירה מטאורה מחזיר את נקודת המבט לקליטה בציאות אגדית. כך בבית הראשון של השיר „בעיניו היו שרות" (74), המתאר את אביה של ולדה:

בעיניו היו שרות
ציפורי גן־עדן
ונוצות של זהב נביר
על הספרים

אך לרוב ולדה מאפיינת דמויות כשהיא שוזרת מטאפורות וסמלים שנורים עם ביטויים של לשון דיבור עם רמיזות ועם מצלול, שבהצטרפותם יוצרים תערובת פיגורטיבית מקסימה. נתבונן בתיאורו של מפיבושת: „עיניך המרצדות ציפורים קטנות יונקות דבש" („מפיבושת", 143). זהו קודם כל תיאור ריאליסטי של אדם בעל עיניים קטנות מתרוצצות. עיניו של אדם חסר בטחון. זה גם תיאור של אדם תאב חיים, ילדותי, מלא השתוקקות לא ממוקדת להנאות הוקים. אפיון מורכב למדי. הרושם נוצר על ידי תיאור העיניים תחילה כ„מרצדות". כינם המלה הזו מתקשרת בעיקר לאור מהבהב. אך מקור המלה בתהלים ס"ח 17: „למה תרצדון הרים גבנונים", והפירושים המסורתיים הם: 1. לרקוד 2. הציץ בקנאה (עפ"י מלון אבן־שושן). הפירוש השני, שאולי היה מוכר לולדה, מוסיף עוד מימד לאפיון המורכב של מפיבושת. העיניים מקבלות בהמשך אפיון מטאפורי: הריצוד הופך לתמונה של „ציפורים קטנות יונקות דבש". מיד עולות על הדעת התנועות הקטנות והמהירות של הציפורים הזעירות הזיפזיפיות, בקלות העקור האורך. יופיה ועליזותה של התמונה מרככות את משמעותה הביקורתית, ולדה מסתכלת בבבר בסרח בעיניים טבורחות. לרושם מצטרף, כמובן, המצלול. החזרות על צליל ב„ציפרים מרצדות" מעניק התייאה צלילית לתמונת הציפרים המציצות ומקפצות.

(באמצע שכני האגדה)

לו הייתי היינה

(המשך מהעמוד הקודם)

בחברת שני אברכים, אלה התגיה, בקשיב לבריחה־יום הצוחק כדרכו ובכלל נראה נפלא בבגדי המשי שלה, בגדי חג, אף כי הם כבר ישנים וחדוים.

– היכן היית שעות כה רבות? – שואל אבא, לא חלילה תוך קפדנות, אלא כתם, בסקרנות. שלום בספר שוהה בבית הכנסת של בצלאל החזן ונוסף באוזני: כי כיבדו אותו במוקה. הדבר מצא חן בעיני אבא, כאומר: „יפה מאוד מצידם" ואילו אחד הגיסים בתהו: אב. שלום – „האם פגשת שם בבית הכנסת את שוחד דליטל? הקבני מעיד – „עוזר דליסו בבית הכנסת הואנו? לא, לכבר הוא רק שולח את נכדיו". כולם צוחקים מהלצה ועימם גם צוחק שלום.

לילה זה היה כך המאושרים בו־רו.

קטעים נבחרים מהספר „היינה בן הירייה" („ספריית אגודת...")

מיידיש: נגה בן שלום

ת.ל.ם. בע"מ
שרותי הכוונת כח אדם

למשרדינו בת"א
הסוח' המשרדית
רח' מקווה ישראל 3, טל' 03-615653

דרושים:

מזכירה עברית / אנגלית
רצוי ידע בגרמנית שליטה מלאה בשפות כולל הדפסה.

כתבנית/מעבדת תמלילים
עברית או אנגלית לשעות גמישות

קלדניות על מחשב I.B.M D.C

מנהלי חשבונות
סוג ג', ד' עצמאיים.

המח' המסחרית
רח' יבנה 6, טל' 03-289942

דרושים:

מבלטן
נסיון של 3 שנים בתעשיה

מסגר/רתך מנוסה
מאיזור פתח-תקוה

אנשי מכירות מנוסים
נסיון מוכח במחשבים — יתרון.

טכנאי מחשבים — נסיון בפ.C.

למשרדינו בבאר שבע
רח' העצמאות 40/37, קומה 5, טל' 057-71713

דרושים:

מכונאי אחזקה
נסיון בתעשיה

חשמלאי תעשיה מוסמך

כתבנית עברית/אנגלית
עדיפות על מחשב

למשרדינו בירושלים
רח' הלל 3, טל' 02-246398

דרושים:

חרט כרסם מעולה
נסיון מוכח בתעשיה
תנאים מצויינים למתאימים!

מסגר אלומיניום
נסיון של שנתיים לפחות

מנהל ייצור
נסיון רב הכרחי בטכסטיל
דובר עברית — יתרון!

למשרדינו בקריות
דרך עכו 14, קרית ביאליק, טל' 04-711130

דרושים:

מהנדס תעשיה וניהול, מכונות
נסיון קודם בניהול ובתעשית התליכים + שליטה באנגלית וגרמנית.

חשמלאי מוסמך
לעבודה במשמרות

רתכים מעולים
CO_2 ארגון אלקטרודה ואחרים
בעלי נסיון בלבד.
תנאים ושכר מצוינים למתאימים!

נגר רהיטים מנוסה
לעבודה במפרץ חיפה

מכשיר
רקע טכנאי חשמל ומע' הידראוליות ופנאומטיות משולבות.

למשרדינו בחיפה
המשרד הראשי, הנביאים 28 ק"ק
טל' 442270/2

דרושים:

רתך לחץ
רצוי בעל טסט של חב' חשמל
השיון מתח גבוה — יתרון.
העבודה באשקלון.
תנאים מצוינים למתאימים!

טכנאי מיכשור ובקרה
מיכנ, בעל נסיון של 3 שנים בתעשיה.

בחור לעבודה במחסן טכני
לפני צבא, לעבודה ממושכת

קלדנית עברית/אנגלית
תנאים מצוינים
לעבודה בשעות 12:00—18:00.

כתבנית עברית/אנגלית
יתרון לשפת אם • ידע בעיבוד תמלילים.

מכונאי לרכב קל
עדיפות לנסיון בצבא.

מזכירה בכירה
דו־לשונית + טלקס, תרגום והדפסות — למשרה מלאה.
תנאים טובים למתאימה.

פקידת חיתום לחב' ביטוח
נסיון מוכח חברה.

ת.ל.ם. - כדאי יותר!

לקבוצת מפעלי עלית
דרושים:

1. עובד/ת רווחה

תאור התפקיד:
עבודה במפעלי קפה בלוד ובבית שמש ובסניפי השיווק.
3 ימי עבודה מלאים בשבוע —
דרישות התפקיד:
א. ב.א. בעבודה סוציאלית.
ב. נסיון קודם בעבודת רווחה.
ג. יכולת עבודה בצוות בין מקצועית.
ד. בעל/ת רכב.
עדיפות לתושב/ת ירושלים והשפלה

2. מזכירה
לאגף הכלכלה ובקרה
בעלית רמת־גן

דרישות התפקיד:
א. הכרות ונסיון בעבודה עם מחשב.
ב. ידע בסיסי בנושאי הנהלת חשבונות וחקציב.
ג. הדפסה שוטפת בעברית ואנגלית.
ד. העבודה במשרה מלאה 5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות במכתב בציון המשרה המבוקשת עליגבי המעטפה לת.ד. 19 רמת־גן.

טוב לי עם עלית

למחלקה הטכנית
בתל אביב
רחובות אשדוד

ד ר ו ש י ם

* **חשמלאי ראשי**
עם נסיון בתעשיה + שליטה באנגלית.
* **חשמלאי/מכונאי מטוסים**
בכיר לעבודה ממושכת
* **כרסמים/חרטים**
קונבנציונלים וC.N.C
עם נסיון
* **רתך ארגון**
בעל נסיון הכרחי
* **רתכי שריון**
(אפשרות לרתכי לחץ)
נסיון הכרחי.
מכל חלקי הארץ.
* **רתכי C,O2**
בעלי נסיון
* **מחסנאי**
עצמאי לניהול מחסן מתכת + ידע באנגלית
בעל נסיון צבאי
* **מבלטן פח**
בבנית מפלטי פח לאחזקה שוטפת
עם נסיון של 5 שנים.
* **מכונאי מטוסים**
יוצא חיל האויר למפעל ביטחוני.
* **צבעי תעשייתי**
בעל נסיון בהתזה (למפעל ביטחוני)
* **מכונאי תעשייתי למכונות מזון**
עם נסיון
* **בוגרי בית ספר מיקצועי**
בנושאי מתכת לעבודה ממושכת
* **עובדי יצור**
לעבודה במשמרת שניה
לסגירת מודולים במכונה אוטומטית
* **מלחימות**
1. עם נסיון במעגלים מודפסים.
2. עם נסיון וויר־אפ

תל אביב גורדון 88
03-245541 - 22226
רחובות הרצל 187
08-455904
אשדוד רוגוזין 8
055-33644-32221

12 שנות עבודה ונסיון לרשותך

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע
רחובות • אשדוד

מלם מערכות בע"מ
מיסוד של המרכז לשלטון מקומי
דרוש

מנהל מחלקת גיזברות

העיסוק: אחראי למחלקת גיזברות לביצוע תשלומים ותקבולים, מעקב על תזרים מזומנים, השקעות בניירות ערך ומגע עם הבנקים.
עריכת תחזיות של תזרים מזומנים.
הכישורים: השכלה תיכונית מלאה + שנתיים.
הנהח"ש, סוג 3.
8 שנות נסיון בהנהח"ש.
מקום העבודה: ירושלים.
השכר: לפי דרגה יח־וס"ב, אחיד.
נא לפנות בכתב עד למחלקת כוח אדם, ת.ד. 13016 ירושלים, מיקוד 91130 בצירוף, פירוט השכלה, נסיון, קורות חיים ומלצים.
לקבלת פרטים נוספים ניתן להתקשר בטלפון: 02-525111

קבוצת מפעלים באזור אשקלון (הדרום)
מציגה
תפקידים אחראים ומלאי אתגר

מזכירת מנכ"ל
(משרה 1248)
למשרה מלאה, ניהול עצמאי של משרד מנכ"ל הקבוצה
* 5 שנות נסיון לפחות בעבודות מזכירות עצמאיות.
* ידע בניהול והתכתבות באנגלית

מנהל כח־אדם
(משרה 1260)
לניהול כולל של נושאי משאבי־אנוש בקבוצה.
* 5 שנות נסיון לפחות בניהול כ"א בתעשיה.
* גיל: 40—50.
* יכולת טובה בניהול, ארגון ומו"מ.

מועמדים מתאימים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בכתב־יד בלבד אל ת.ד. 11024 ת"א 61110
ויציינו מס' המשרה המבוקשת
— סודיות מובטחת —

תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

נפתלי
טרנספורט חקלאי ותעשייתי
נפתלי — מורשה
ישנה הבירה
מרכזי חקלאות וגם עצירת בר

ללקוחותינו מתחומי התעשייה והתיירות
ד ר ו ש ו ת:
* **מזכירה/מנהלת משרד**
בעלת נסיון
ותפקיד כולל הדפסות עברית/אנגלית והפעלת טלקס
* **פקידה**
נדרשת הדפסה אנגלית/עברית
נא לפנות למשרדינו בכתב־יד, בצירוף קורות חיים כשמות אם ובכיון הח' הכתובת
ת"א רח' הירקון 124 טל' 03-229751 230996 03-83573

דרושים
לעבודה בירושלים או בת"א

מתכנתים/ מתכנתות,
מועמדים העונים לדרישות הבאות בלבד:
* נסיון 3 שנים VAX/VMS
* אקדמאים.
* משרה מלאה.

לפנות טלפונית 03-336391.

לארגון
משקי הדרום
דרושה
פקידה/מרכזנית,
ליום עבודה מלא
לפנות החל מיום א' 26/10/86
בין השעות 07:30 — 15:30
טלפון — 03-335061

דרושים במכתשים
למפעלנו בבאר־שבע
ובנאות חובב

אנטומולוג/ית

בעל/ת תואר שני לפחות באנטומולוגיה ★ נסיון בתחום חומרי הדברה ★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריה ★ רצוי ידיעת שפות נוספות ★ רקע בשיווק בחו"ל — יתרון ★ ארגון מעקב וניתוח של ניסויי שדה ומעבדה ★ השתתפות בעבודה בצוות אינטרדיסציפלינרי.

לקידום מוצרי החברה

מועמדים יפנו בכתב יד ובצירוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר־שבע, 84100 סודיות מובטחת

ל"לידו כנרת בעמ" בטבריה
דרושים
מפעילי ספינות נוסעים
סקיפרים
בעלי תעודות משייט נוסעים בשכר
טלפונים 067-20226 או 067-21538
067-92564 לפנות למוקי

למועדון אורנטל
מקדמי מכירות

אם את/ה צעיר/ה לאחר שירות צבאי עד גיל 28 דינמי/ת ומחפש אתגר ואפשרות להתקדם בחברה צעירה ודינמית המתפתחת בצעדי ענק אנו נכשירך ונצרפך לצוות מקדמי המכירות שלנו
* עבודה בחברת צעירים
* חמישה ימי עבודה בשבוע
* שכר התחלתי גבוה + בונוסים
* בסיום ששה חודשי עבודה — בונוס מיוחד
לתיאום ראיון נא להתקשר לטל' 03-833623 לרותי.

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV
דרוש
מנהל קבלה
* בעל ידע ונסיון בניהול קבלה במלונות 5 כוכבים.
* בוגר מינהל בתי מלון.
* שליטה מלאה באנגלית ובעברית
לקביעת ראיון טל: 03-201467

חנויות לחברה מובילה בענף
מתנות, כלי בית, חשמל ועוד,
דרושים
להקמת רשת חנויות:
בעלי חנויות
במקומות מרכזיים
בכל הארץ.
03-838110 – 03-821643

הלוח הכללי
בשבילך ובשבילי

לגוף ביטוחי
דרושים
סוכנים
בעלי תיק
ביטוח
לעבודה על בסיס שכר ועמלה
ת.ד. 29027
תל־אביב.

דרושה
מנהלת משק
בית מנוסה
דוברת השפות עברית, אנגלית וערבית על בוריין
לפרטים: טלפון 03-536151 לאלחנן.

לחברה לשילוח בינלאומי
דרושה
מזכירה כתבנית
* שפת אם אנגלית
* השכלה תיכונית
* ידע ביצוא רצוי
לפנות לטל. 03-370121

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

ד ר ו ש:
מהנדס כימאי
לניהול ייצור
ושיווק
לפנות בכתב
ת.ד. 412
גבעתיים
מיקוד 53103

דרושים במכתשים
למפעלנו בבאר־שבע
ובנאות חובב

מנהל/ת חשבונות ראשי/ת

הכישורים:
נסיון בניהול מחלקת חשבונות בהיקף גדול,
ידע רב ונסיון בניהול מערכות ממוחשבות רב מטבעות,
ידע בנושא יבוא ויצוא
השכלה:
רואה חשבון מוסמך, בעל/ת נסיון של 5 שנים לפחות

מועמדים יפנו בכתב יד ובצירוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר־שבע, 84100 סודיות מובטחת

דרושים
טללים—יפתח בע"מ
דרושים לשנת הלימודים תשמ"ז
מדריכי ידיעת־הארץ
בוגרי בתי־ספר שדה /
מוסמכים / מדור ידה"א בצה"ל.
תנאים טובים ושיבוץ שנתי.
מועמדים מתאימים יתקשרו למשרדי החברה המעיין 17 גבעתיים טל. 320186, 320321.

מועצה אזורית חשמונאים
דרושים
זוג שרתים
(עובדי נקיון)
לבית ספר "שיפעים"
מגורים יינתנו במרכז ספיר
מועמדים מתבקשים לפנות טלפונית אל מזכירות המועצה 057-81226/7
מרכז ספיר ד.נ. ערבה.

קלי בית הביטוח הפנסיוני
קרנות פנסיה — קופות גמל — ביטוח מנהלים
דרושים
פקידת חישובים וגביה
טיפול בביטוחי מנהלים, עריכת חישובים וגביה, עבודה עם מחשב.
פקידה כתבנית (מתחילה)
עבודה מגוונית כולל הדפסה I.B.M.
דרישות התפקיד:
הריגות וסדר מופתי, השכלה תיכונית מלאה, נסיון בעבודה — יתרון.
תנאי השכר יקבעו בהתאם לכישורים
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים.
קלי בע"מ המסגר 32 תל־אביב 67774
רק פניות מתאימות ייענו.

למפעל תעשייתי באיזור חיפה
ד ר ו ש י ם
1. **מהנדסי כימיה צעירים**
בעלי נסיון של עד שנה
2. **מהנדסי מכונות**
בעלי נסיון של עד 3 שנים
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4496 חיפה למספר 800

המלונאי בע"מ
שרותי כח אדם
לפרוייקט תיירותי חדשני באילת
דרושים:
1. **מנהל ב"ראש אילתי"**
– בעל נסיון רב בתחום המזון והמשקאות (מלונאי יתרון)
– יכולת הפעלת צוות עובדים גדול
– יכולת ניהול וחקי אנוש מעולים
למועמד המתאים מובטחים תנאי שכר טובים ומגורים באילת
מקצוענים בתחום המסעדנות
2. **אחראי/ת משמרת**
לתפעול המסעדה
– בעל נסיון במלונאות
3. **טבחים מקצועיים**
– בעלי הצורה ונסיון
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 03-237457
(24 שעות ביממה)
– סודיות תישמר בקפידה –

לאירגון התקנות דרושים:
מנהלי עבודה עם נסיון,
חשמלאים
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
לפנות ל: 03-376539, 03-379394.

לסניפנו באשדוד
דרוש
לעבודה באזור חיפה
פחח תעשייתי
(מיבנאי מטוסים)
– בעל נסיון בעבודות פח.
עם ידע בקריאת שרטוט מכני
וידע בפריסות ובהפעלת מכבשות, זירור וכיפוף.
למתאים שכר מעולה במיוחד
ותנאים סוציאליים מלאים
אפשרות למגורים
לפנות לסניף אשדוד
רח' רוגוזין 8
055-33644 055-32221
לנתן או לגילי

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל־אביב • ירושלים • באר־שבע
רחובות • אשדוד

דרוש
פנסיונר
צעיר בעל רשיון נהיגה
עם נסיון מסחרי
טלפונים:
03-319844
03-837863

דרושים
סטודנטים בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי
דרושים לעבודת שירות
מיוחדת באזור תל־אביב.
לפנות לת.ד. 14259
תל־אביב 61140

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

הכזا من الاصل

רוקח/ת

אחראי/ת

גמרץ/ת לניהול — שותפות

להברה מובילה בענף ההלבשה

דרוש

מנהל מכירות

* בעל נסיון קודם במכירת מוצרי הלבשה
* ניהול מו"מ עם לקוחות
* בעל יוזמה ותושיה

נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים אל ת.ד. 35020 ת"א 66042

B.I.S.S. Ltd.

Intelligent Real-time Systems

דרושים (4 משרות)

תכניתני/ות LISP
Programmers LISP

בוגרי תואר ראשון או שני מצטיינים במדעי המחשב עם ידיעה של שפת ה-LISP או ה-PROLOG, בעלי יוזמה ויכולת עבודה עצמאית, נסיון בבנית מערכות מומחה ובעבודה עם מכונות LISP יתרון.

מכל המועמדים יידרשו כושר כמוי ושליטה בשפה האנגלית

היה שותף לעיצובה של חברת חדשה שתחלה לפעול באוגוסט 86 ונהנית מגבוי כספי מקצועי ומוצק, מועמדים מתאימים אנא שילחו (בכתב יד) תולדות חיים, שכר, נסיון קודמים וטלפון

לת.ד. 287 נס-ציונה מיקוד 70400.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברת ישראלית למובלים בע"מ

MF Massey Ferguson

דרוש

איש מכירות מעולה

למושבים וקבוצים לאזור הדרום

הכישורים הדרושים:

* מרכז משק או מרכז ענף פלחה
* בעל ידע מעשי בהפעלת טרקטורים גדולים וכלי עיבוד
* נסיון קודם במכירות – יתרון
* בעל רשיון נהיגה לטרקטורים ורכב.
* סודיות מובטחת

נא לפנות בכתב יד, ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 420 חיפה 31003 ולציין מספר טלפון

LAMBDA למבדא

למפעלנו בכרמיאל דרושים

מהנדסי/ות אלקטרוניקה

* באם את/ת בוגר/ת מוסמך/ת טכניון/אוניברסיטה במגמת הנדסת/חשמל/אלקטרוניקה.
* סיימת שרותך הסדיר בצה"ל
* מסלול למוריך כלל תכנון אנלוגי
* שולט/ת באנגלית
* רצוי נסיון קודם בעבודה כטכנאי/ת
* מעוניין/ת בעתיד מקצועי בנושא SWITCHING REGULATOR, POWER ELECTRONICS

אנו מציעים לך אתגר מקצועי וקידום מהיר בחברה המובילה בעולם בשטח ספקי כח ליניאריים ומסותגים.

תנאי שכר מצויינים למועמדים/ות המתאימים/ות ותנתן עזרה בדיור למעוניינים/ות לעבור לכרמיאל.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות לכח אדם ת.ד. 500 כרמיאל 04-985255 לקביעת ראיון.

מרכז קהילתי "עוזיאל"

רחוב סיני 1 055-31554 אשדוד

דרוש:

מדריך ראשי

להפעלת מועדונית משפחתית

דרישות לתפקיד:

* עובד סוציאלי / בוגר אוניברסיטה במדעי ההתנהגות / מדריך מוסמך / מורה מוסמך.
* נסיון בעבודה עם ילדים.
* כושר ניהול ועבודה עם צוות.

על המועמדים לפנות למזכירות המתנ"ס בין השעות 13:00-16:00 ,08:00-12:00 לבקש את יהודית או גבי עד 30.10.86.

למנימית ילדים

רכז/ת חינוכי/ת

בוגר/ת מדרשה למדריכים

3 שנות נסיון בהדרכה

מגורים במקום חובה

טל' 065-32155 לפנות לאבי.

לחברה קבלנית בת"א

דרושה

מזכירה

ניסיון של 5 שנים לפחות

נא לפנות בכתב יד בצירוף תולדות חיים וניסיון קודם לת.ד. 1334 ת"א 61013 עבור "אי 42009"

למפעלנו בניר צבי

דרוש

מהנדס/טכנאי מכונות

למחלקת פיתוח והנדסה

כשורים: נסיון של 4 שנים לפחות רצוי בתעשיה.

מגורים אזור המרכז

לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 215 רמלה מיקוד 72101

עמקינה

דרושים/ות

arkia ארקיע

דיילי/ות אויר

למשרה מלאה או חלקית לתקופה של כ-6 חודשים לטיסות בינלאומיות ופנים ארציות אשר עבדו במהלך השנתיים האחרונות במטוסי בואינג 707 ו-737.

המועמדים/ות המתאימים/ות ועברו קורס רענון על המטוסים וקורס הסבה על מטוס דש-7.

לקביעת ראיון, נא לפנות ביום א' 26/10/86, לטלפון 426668. נא להצטייד בתמונה ובפנקס שחרור מצה"ל.

לגוטקס מודלס בע"מ דרושה

מודליסטית

לקו ספורטיבי צעיר, בעלת נסיון, כל התנאים הסוציאליים, 5 ימי עבודה משרה מלאה

טלפון 03-337726

לביי"ס לתיכנות דרושים

מורים/מרצים

לשפות תיכנות

לשעות הבוקר ו/או הערב

לפנות לת.ד. 18191 ת"א

דירות

וילות ובתים

• בהרצליה פיתוח 4 חדרים ליד הים, 03-424166

• בהרצליה קוטג' 4 חדרים, 03-728963

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

שרון

עסקים

דירות בשכירות

חנויות

משרדים

מבני תעשיה

מגרשים

אולמות

פקידים/ות

דירות מרוהטות

חוץ לארץ

קבלנים מציעים

דירות לשכירה

דרושים

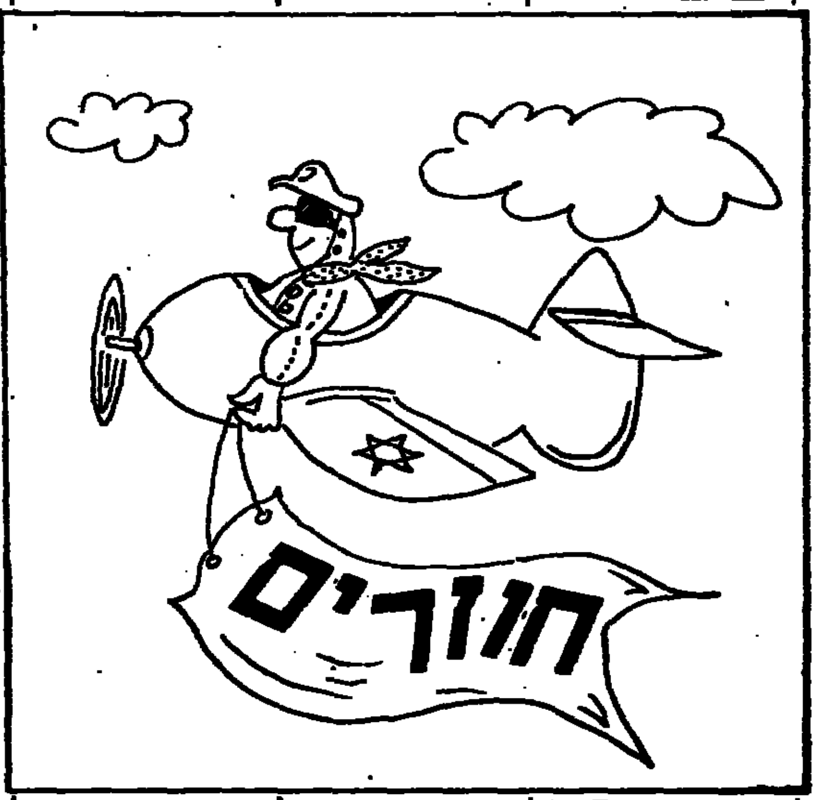

• בהרצליה פיתוח במרכז 3 חדרים, 03-551116

• ברמת גן 4 חדרים, 03-750515

יום הולדתה שוויה בטעבעה המבה"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מטעם מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם עיסוק או העבודה של המעסיק מחייבים לסרב על פי אחד הטעמים לעיל...

• קרייזלר 1000 מהעבודה +מזגן מכני קולה. 03-852672 (#17357)

וולבו

• 1982 245 דיזל, מצויינת, 057-78111 עבודה ,057-34682 (#25801)

• וולבו 244 1976 אוטומט+ מזגן 03-824885 ,03-824758 (#25061)

• וולבו 244 דיזל, 1975 אוטומטית 2000 (#25272)

פולקסווגן

טלבוט

סובארו

ב.מ.וו.

ג'יפים

דייהטסו

אוטוביאנקי

איננוצנטי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אופל

אאודי

מכוניות

ביקוש עבודה

נגרים

פועלים/ות

עובדי מתכת

נהגים

שומרים

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

טכנאים הנדסאים

חשמלאים

מחסנאים

מוכרים/ות

עובדי יהלומים

ספרים/ות

הנהלת חשבונות

עוזרות ומטפלות

גזירה ותפירה

לנציה

• לנציה 1983, 1600 +מזגן +סטריאו, +שנה לא, 052-62094 (#26327)

• פריזמה 1300 אוטומטית, 86, 10,000 ק"מ שמורה 052-454085 (#26179)

• בטה 2000 מזגן חלונות חשמליים (#25900) 03-27786 לא בעבור.

• בהזדמנות מצויד-אין פריסה 1300, 1985 +מזגן +כבקה +תוספות 03-536081 (#25510)

• בלוגה 1983 יחידה יד שניה, מזגן 052-77159 (#24640)

• בטה 1978 +מזגן ומגע בריה בימיה לצרכים 03-910797 (#24508)

• דלתא 1980 יפיפיה גג שמש, אפשרות (#17424) 052-88158

• בהזדמנות דלתא 83 במצב מצוין 03-226073 +סיים +תוספות מהירות (#17376)

מיני-מינור

• מיני 78 יד ראשונה 55,000 ק"מ 052-72682 (#24545)

מסחריות

• תיווך במשאיות ומסחריות הראל 375976, 371541, 374840 (#26600)

• פורד 16/17 79 ארגז אורך 7.8 ב' 08-457323 (#26442)

• בהזדמנות פולקסוואגן טרנספורטר 1979 +טסט לשנה 053-85406, 053-88064 (#26367)

• לבכירה פורד בגיל 4*4 1980 מכר 04-895293 (#26365)

• איזוזו 1984 ...

• סרנים 1983 ...

מרצדס

• מרצדס 1985 230 אי. מפוארת כל התוספות, אוטומטית, מזגן, חלונות חשמל, נעילה אוטומטית ... 03-825633, 08-228901 (#26368)

• 190 אי. 1984 +מזגן וכל התוספות (#25949) 03-480985

• מיבואו מנועי בנזין למרצדס וגולף מכל הסוגים "מוסיק" חלקים" 03806962, המלאכה 51 (#25785)

סובארו

• "קאריסבארו": סובארו כל הדגמים (#26651) 03-447924 1987

פורד

סימקה-קרייזלר

פולקסווגן

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

פיגו

רנו

ביאט

סיטרואן

אופנועים וקטנועים

איתור רכב גנוב

בתי"ס לנהיגה

הלפי רכב משומשים

רוצים לקנות

רהיטים

מהדרים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

חוזרים לעתונות טובה. דבר

מכדם الاهل

هكذا من الاصل

למשרד רואי חשבון
בתל־אביב
דרושים
רואי חשבון
צעירים ומנוסים, בעלי נסיון של 3 שנים ומעלה, בביקורת חשבון.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
לפנות א׳—ה׳ טלפון 03-661231

לטופר
TOPPER
דרושים:
1. גזרנים
נסיון
2. פורסים
נסיון
3. עוזרי גזרן
נסיון
4. אחראי על מחלקת ביקורת טיב או גמר
נסיון
להתקשר לעדי 217737

Mustela *femme*
תכשירי טפוח ואיפור
"אותך אנו מחפשים"
מעונינת לעבוד באזור מגוריך?
בשעות הנוחות לך?
היי יועצת יופי!
התקשרי לקביעת ראיון למרכז מוסטלה הקרוב
(הכשרה תנתן למתאימות)

תל־אביב:	03-235229, 03-238804
רמת־גן גבעתיים:	03-251577
אור־יהודה סביון:	03-356186
ראשון לציון:	03-941773
חולון – בת־ים:	03-846253
פתח־תקוה:	03-919904
אריאל:	03-9366465
אשדוד:	055-31520
קרית־גת:	051-881203
כפר סבא – רעננה:	052-23716
הרצליה – רמת־השרון:	052-541114
נתניה:	053-23138

לודזיה רוטקס
דרוש
ראש צוות תפ"י
* נסיון מוכח בתפקיד דומה
* עדיפות לבוגר שנקר
לפנות בכתב תוך ציון מספר טלפון אל ת.ד. 34 חולון 58100.
בוא תרגיש לודזיה

אגרוזן בע"מ
דרוש
מדריך רפת
לקידום מכירות תחליפי חלב ותוספות מזון, באזור המרכז והדרום
כישורים:
השכלה בתחום בע"ח ונסיון נעשי בענף.
נא לפנות: אגרוזן בע"מ
ת.ד. 53081 ת"א 61530
טל. 03-491423.

לחברת תיירות גדולה
דרוש/ה
מפעיל/ה תיירות
TOUR OPERATOR
לתיירות נכנסת, מחלקת קבוצות.
נסיון של 3 שנים לפחות. אנגלית – הכרחי, גרמנית – יתרון.
לקביעת ראיון נא לפנות: 03-246281.

לחברה מסחרית בנתב"ג
דרושים
1. מנהל/ת חשבונות
סוג 2, ידע בעבודה עם מחשב, שנתיים נסיון. לפנות למוטי.
2. מחסנאי מזון
נסיון של 5 שנים. לפנות לפטר.
לטלפון: 03-9711266/7

Budget rent a car
דרושים
מכונאים
אפשרי גם ללא נסיון קודם
רשיון נהיגה
מגורים באזור ת"א
לפנות למנהל המוסך של באדג'ט
רח' המיטב 6 ת"א
עבור – מכונאי
בודג'ט השכרת רכב

U-MAN
עבור חברת שיווק ויבוא, מתפתחת בתחומה. דרושים:
מנהל שיווק ארצי
לפיתוח שווקים חדשים. יצירת קשר עם לקוחות מהסקטור העסקי והפרטי ופיקוח על צוות עובדים.
המשרה אחראית ביותר, מעניינת ובעלת אתגר. עם אפשרות להתקדם לעמדה בכירה מאד בחברה.
דרושים הצלחה מוכחת בשוק התחרותי, חריצות, התמדה ויכולת לנהל אנשי באורח עצמאי.
השכלה אקדמאית ומגורים באזור דן – הבדרווים. גיל 30–45. תנאים טובים + רכב צמוד למתאימים.
לפנות בכתב לת.ד. 6610 תל־אביב 61066.
עבור משרה 560. סודיות תשמר בקפידה.
אסים
מתמודים הרוצים לעבודה מעניינת, עצמאית ובעלת אתגר, הכוללת פיתוח והגדלה של מאגר לקוחות החברה. נסיון במכירות רצוי. אפשרות להכנסה גבוהה למתאימים.
לפנות למשרדי "יו־מאן", רח' פינסקר 7 ת"א, או ליהודה בטל. 03/292949, עבור משרה 420.

אלרן מחשבים בע"מ
elran computers ltd
דרושים
* מזכירה
עם ידע ביבוא
שליטה באנגלית — חובה!
* נציגי מכירות
בתחום חומרה ותוכנה
תנאים טובים!
טלפון: 03-7511893, 03-7517838

שופר־סל
לאזור גוש דן והמרכז
דרושים
* מנהלי מחלקות בשר
* עובדי מחלקות בשר
* עובדות מעדניה
תנאי שכר טובים.
מועמדים מתבקשים לפנות ביום ראשון 26.10.86, בין השעות 08.00 — 10.00, לאגף הבשר, בית שופרסל, רח' רוטשילד 79, פ"ת.
אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

U-MAN
לסוכנות ביטוח מתרחבת, בה תוכל להתקדם, לתפוס עמדה אחראית ומשפיעה ולעלות בדמת הכנסתך, דרוש
נציג מכירות וניהול
בעל מרץ רב והתמדה, לעבודה מעניינת ומעניינת עם אנשים.
למתאימים יינתנו הכשרה וליווי – עד להצלחה.
אם אתה מרגיש "תקוע" במקום עבודתך ולא יכול להתפתח – פנה ליהודה ב"יו־מאן", רח' פינסקר 7 ת"א, או בטל. 03/292949.
טיפול אדיב והשגה מובטחים לכל פונה.
משרה 55

למשרד מהנדסים
בתל־אביב
דרוש
הנדסאי מנוסה
לתכנון עבודות צנרת (אינסטלציה סניטרית, אויר דחוס)
לפנות בטלפון 447363
בין השעות 8.00–14.00

מבוקשים:
1. כתב מדעי
פוטולוי בעל נסיון, לסיקור בארץ.
2. עורך
למדור אלקטרוניקה ומחשבים.
3. איש
לבצוע עבודות גרפיות.
המעוניינים יפנו למסור ויצנון לפרסומים בפרוי, ת.ד. 981 ירושלים 91007

לחברה ציבורית גדולה
דרושים:
מנהלי חשבונות
סוג 3
עם ניסיון 3 שנים לפחות בעבודה בהנהלת חשבונות
המעונינים יתקשרו לטל' 03-7543266-7 (שוש) לקביעת ראיון

לגולן גלובוס
דרוש
מנהל חשבונות מדופלם
לתפקיד בכיר
עדיפות לידע בהנהח"ש ממוחשבת וניתוח מערכות
נא לפנות בכתב לגולן גלובוס רח' גליקסון 10 ת"א מקוד 63567.

מלון אלכביר ים אילת
דרוש
מנהל קבלה
עם ניסיון. תנאים טובים לאדם המתאים
טל' 03-264221/2
לפנות ליהודה

פסטיבל עכו. נעילה / מירי פז

זכרונות מעכו

יהדות, עדות, מין על כל גוניו וכמובן – יחסי יהודים־ערבים הם הנושאים שהעסיקו את רוב מחזאי הפסטיבל

אני מכפר קאסם, אמרה נערה אחת בתור להצגה „שחקנים". הסדרנית השתוממה קצת. כן, אמרה, אבל הכרטיס, הנערה בשלה: אני מכפר קאסם. איכשהו הצליחה להסתנן. ראיתי אותה יושבת בשורה הראשונה, גופה מיטלטל בבכי עז.

בתום ההצגה פגשתי אותה שוב. זה היה מאחורי הקלעים, והיא סיפרה שבעצם אינה תושבת כפר קאסם, אלא כפר אחר, אבל חשבה שאם תאמר כפר קאסם, יתירו לה להיכנס.

היא אמרה לרמי חוקיה, אחד השחקנים בהצגה, שהוא הצליח להמחיש לה איזה „בילבול" אישי שלה. יש לה חברים יהודים, אמרה, שמתביישים במעשי אבותיהם. מה שקרה אחר כך הוא מחזה בפני עצמו, אלא שמחזאי שמכבד את עצמו לא היה כותב אותו מעולם: השניים – הצופה הערביה והשחקן היהודי – נפלו בוכים זה בזרועות זה.

גם אני בכיתי בהצגה „שחקנים". פעמיים ראיתי אותה וגם בפעם השניה היתה בה אותה עוצמה שרק תיאטרון אמיתי עשוי לעורר.

זהו מחזה שעיבד חנן יבין על־פי ג'ימס סונדרס ועיסוקו בקבוצת שחקנים (גילת מואב, איתנה מרן, שלמה טולדו, רמי חוקיה), המתכוננת להעלות מחזה על הטבח באזרחים ויטנאמים בכפר מאי־לאי ב־1968. תוך כדי החזרות נחשפת מערכת היחסים בין השחקנים לבין עצמם. הם מתקוטטים, עולבים זה בזה, מצהירים שלא באו לעשות דינמיקה קבוצתית, אבל זה מה שהם עושים.

הקבוצה כמעט מתפרקת גם בגלל היחסים בתוכה וגם מחוסר הנחת מן המחזה, ואז בא אחד השחקנים (שלמה טולדו) עם טקסט חדש, על טבח באזרחים בכפר קאסם ב־1956. השחקן השני (רמי חוקיה) מתנגד לטקסט החדש מפני שיש בו מאזוכיזם ומה כל הבולשיט הזה. וטולדו, מנהיג הקבוצה, משתכנע בעצם שהצגה לא תתקן את העולם.

רמי מגלה לבסוף את סיבת ההתנגדות העזה שמעורר בו הטקסט החדש: אביו היה שם, בין הטובחים. והוא, רמי, משכנע לבסוף את הקבוצה להציג את המחזה. זה מתגלגל בשורה של חקירות: השאלות לנאשמי הטבח במאי־לאי זהות לשאלות לנאשמי הרצח בכפר קאסם. היה להם נשק? ערכתם חיפוש? ומה עם הנשים והנערות והילדים? תשובה: אללה ירחמו. סוף. יש דקה של דומיה עד שהקהל פותח במחיאות כפיים סוערות.

אפקט דומה מעורר בסופה ההצגה „הימנוס", שעיבדו אגנס פלדש ועגת קרסס על־פי מחזה שכתב ההונגרי ג'ורג' שבידה בשנות ה־60. כבר הזכרתי בביקורת שלטעמי היתה זו

„שחקנים". ציון לשבח — צילום: רמי נבון

ההצגה הראויה ביותר לתואר „תיאטרון אחר", משום שאינה עוסקת, לשם שינוי, ביהודים וב־ערבים, בחילוניים ודתיים, ומשום שהיא מזכירה לנו שיש עוד דורות של דיכוי מחוץ למרחב הרוחש שלנו.

ההצגה מתארת שמונה תמונות בחייו של זוג קשישים, שהחברה, השכנים והמנגנון מתגייסים „לעזור" להם עד שהם מוחקים אותם כליל. זה עשוי להתפרש כמשל על שחיקת הפרט בתוך השיטה הפוליטית. „הטובה" וה„מיטיבה" שבה עין האח הגדול פקוחה על מעשי האזרח. זה מחזה פוליטי על יחסי ברה"מ, האח הגדול, שמרב עזרה להונגריה, כמעט מוחק אותה.

„הימנוס" (הימנון בהונגרית) ראויה לפרס משום שהיא הצגה טובה על־פי כל קנה־מידה של תיאטרון־סתם ושל תיאטרון אחר. עושיה ראויים לפרס דווקא על הסיכון שנטלו על עצמם בחריגה מן המקומי המיידי שלנו, שכבר סוגר עלינו עד כדי מחנק, ולא רק בעכו. יהדות, יחסי עדות, מין על כל גוניו וכמובן – יחסי יהודים ערבים – הם הנושאים שהעסיקו את רוב מחזאי הפסטיבל. „הימנוס" אכן זכתה בפרס ראשון, אך החלוקה בו עם „הזיות קמות במדרח" מאת דניאל לחיני, בחירה שהדהימה את הצופים וגם את המבקרים המקצועיים. איש לא הימר עליה.

די היה בשתי הצגות מרגשות אלה – „שחקנים" כשזכתה בשני ציונים לשבח: על טכסט המחזה הטוב ועל השחקן הטוב, רמי חוקיה ו„הימנוס" – כדי להכתיר את הפסטיבל הזה כהצלחה. אך היו לפחות עוד שתי הצגות מרשימות במיוחד: „מזמור לדוד" הצגה יפהפיה של תמיר גרינברג (השחקן משה איבגי זכה לציון לשבח על משחקו) בבימויו של ג'ק מסינג'ר העוסקת בהומוסכסואלים, ו„נפט" העוסקת בכיבוש מזווית מפתיעה ושונה לשם שינוי: הערבים הם הכובשים והיהודים הנכבשים. המסר שלה ברור: אין כובשים צודקים ואין כיבוש נאור. כובש, באשר הוא, אינו אלא תמצית הרע. כיבוש, באשר הוא, משחית, מנוון. כולם מנוצחים.

(עוד על פסטיבל עכו במדור: „כוכבים ולילות" בשבוע הבא).

שישי־אישי / אהוד מנור

יתרונות מאפריקה

אין כאן מעשה אונס וביזה של תרבויות אחרות אלא נסיון מרתק של אמן לטעון את עצמו בחומרים חדשים. האלבום החדש „גרייסלנד" הוא הישג נכבד גם בהשוואה לשיאי העבר של סיימון

מעטים מכוכבי ה„רוק" מצליחים להישאר מעל פני המים הבוגדניים של הפופ לאחר גיל 40. סיכויי ההישרדות של הכוכבים החושבים, טובים מאלה של הכוכבים ה„נובחים", ותהיינה „נביחותיהם" טהורות־גזע ככל שתהיינה. מבצעים אגדיים דוגמת ריצ'רד הקטן, צ'אק ברי או ג'רי לי לואיס ממשיכים לשכפל את הדיוקן הצעיר שלהם לטובת אספני נוסטלגיה, אך כיוצרים הם לא השכילו להתבגר עם מעריציהם.

ליוצרי רוק שהצליחו להתבגר עם מעריציהם, דוגמת פול סיימון, בוב דילאן ודייויד בואי, היתה נקודת התחלה מורכבת יותר מבחינה אמנותית. גם אם שלושתם ידעו משברים ותקופות שפל בקריירה שלהם, אין ההווה שלהם מבייש את עברם המפואר, והם ממשיכים להרחיב את גבולות הרוק בכישרון, ברגישות ובאינטליגנציה.

אלבומו החדש של פול סיימון בן ה־43, „גרייסלנד", הוא יצירת מופת הזוכה להצלחה מסחרית גדולה במצעדי האלבומים והתקליטונים בארה"ב ובבריטניה. וזאת לאחר שש שנים לא קלות בקריירה של סיימון. ב־1980 הוא כתב וכיכב בסרט „וואן טריק פוני", שספג מהלומות מות בקופה. ב־1983 ערך סיבוב הופעות (מוצלח) עם שותפו הישן ארט גארפונקל, שהיה בבחינת נסיגה אל חיקה המיוזע של הנוסטלגיה. באותה שנה גם ראה אור אלבום חדש שלו, „לבבות ועצמות", אשר על אף איכותו, לא הצליח להזניק שום שיר מתוכו אל צמרות המצעדים. פול סיימון, מחברם של יצירות פופ־קלאסיות רבות (כגון „גשר על מים סוערים", „צלילי השקט" ו„גברת רובינסון"), נאלץ להתמודד עם מצב חדש. ההתמודדות המבורכת נמשכה יותר משנתיים.

האלבום החדש, „גרייסלנד", הוא הישג נכבד גם בהשוואה לשיאי העבר של סיימון. הוא נכתב בהשראת התעניינות הולכת וגוברת במוסיקה דרום־אפריקאית שחורה. אין כאן מעשה אונס וביזה (דוגמת אלבומיו של מאלקולם מקלארן) של תרבויות אחרות, אלא נסיון מרתק של אמן לטעון את עצמו בחומרים חדשים. שירי האלבום אינם סובלים מעודף משקל אתני, והם לא מן השכבות הרבות מספור של ההקלטות, שהוקלטו באולפנים בערים מרוחקות זו מזו כמו לוס־אנג'לס, לונדון, יוהנסבורג, וניו־יורק.

למן ההתחלה היה ה„רוק" של סיימון קצת אחר. בימים שהרוק־נ־רול התעניין רק בהבעה ישירה ופשוטה של תיסכול או שמחה, נהג סיימון לכתוב ולהקליט שירים מורכבים יותר מבחינה רעיונית, קצבית ומלודית – „רוק" מתוחכם, שהתיישב עם אישיותו המופנמת והמלנכולית.

לכתב השבועון האמריקאי „טיים" הסביר סיימון: „בעולם המוסיקה הפופולארית מופעל עליך לחץ להישאר מטופש ובלתי מתוחכם ולשמור על דימוי צעיר ועל נושאים צעירים. מצד אחד זה שומר, אולי, על חיוניותו של ה„רוק", אך מצד שני זו אולי הסיבה לכך שהדור שלי חדל להאזין למוסיקה, משום שלמוסיקה הזאת אין עוד שום קשר לחייהם. בשנות ה־60 ביטאה המוסיקה את מה שקרה בחייך ובחיי הסביבה שלך. עכשיו אתה שומע מה שקורה בחייו של דור המתבגרים הנוכחי. אני הרגשתי לומר מה שחשתי צורך לומר, כדי שבני דורי יאמרו: המוסיקה הזאת היא על הדור שלנו, לא על הדור של ילדינו".

בקיץ 1984 קיבל סיימון קלטת שהכילה מוסיקה דרום־אפריקנית. המוסיקה ששמע הזכירה לו את הרוק־נ־רול הבסיסי והמודבק של שנות החמישים. מוסיקה קצבית ועליזה מאוד, אך הליווי הכלי (אקורדיאון, באס, תופים וגיטרות חשמליות) היה שונה מכל מה שהוקלט על־ידי להקות אמריקאיות או בריטיות. הסבירו לו שהמוסיקה בקלטת מכונה „מבאקאנגה" – מוסיקת הרחוב של סואטו.

בעקבות קשר שנוצר בינו לבין מפיק תקליטים ביוהנסבורג, בשם הילטון רוזנטל, שלח לו האחרון כעשרים אלבומים שייצגו את כל גווני קשת המוסיקה הדרום־אפריקאית השחורה, ממוסיקה עממית ועד „פאנק".

סיימון התמכר למוסיקה זו, ובפברואר 1985 נסע יחד עם מבצעי ההקלטות שלו, רוי הלי, ליוהנסבורג כדי להקליט את ערוצי הקצב עם שלוש להקות. [illegible]

שלושה חודשים לאחר מכן, בניו־יורק, השלים סיימון הקלטת שני שירים – את „יכולה לקרוא לי אל" (להיטו העכשווי), ו„תחת שמי אפריקה". ברצועות אחרות בתקליט צירף סיימון נגנים אמריקאים אל הנגנים האפריקאיים. הוא חיפש הרכבים אמריקאיים שמצא בצלילם הד וקשר ל„גאמבוטס".

„גאמבוטס" זו מלה שמכנים בה את סוג המוסיקה הסביב על מנגני הצעים והעוברי מסילת הברזל מדרום אפריקה, והיא נגזרת מן המלה „בוטס" (מגפי העבודה הכבדים, שנועלים הפועלים).

את השיר „ללא בית" כתב סיימון באנגלית ובזולו יחד עם המלחין והזמר ג'וזף שבאלאלה. הקלטת השיר, שנערכה בשלבים רבים, הושלמה באולפני „אבי רואד" בלונדון.

„מבט של בחור זר [illegible] בלילה,
יחד צרות הדור הזה בעיניו.
את דרכו [illegible] מלמעלה
[illegible] הכוכבים,
[illegible] שמים אפריקאים,
[illegible]
(מתוך השיר „תחת שמי אפריקה").

אתמול, ביקשה בתי בת ה־15 לצרף את אלבומו החדש של סיימון לאוסף התקליטים הפרטי שלה. בעיני יש לבקשתה משמעות רבה.

אדריכלות ישראלית / אבא אלחנני

בחיפוש אחר זהות ב'

„...השימושים בצורות הקונסטרוקציות החדשות, בחומרי הבניה החדשים, נותנים בידי הארכיטקט אפשרויות רבות לפתרונות מעניינים שלא היו קיימים קודם; הדבר מתחיל להיות מפוקפק מאד ברגע שהמתכנן נכנס למסלול של יצירת צורות חדשות לשמן. הארכיטקטורה יורדת לרמה נמוכה של פרסומת אינדיבידואלית, או של אופנות מתחלפות במהירות רבה".

יוחנן רטנר / מתוך מאמרו „חינוך ארכיטקטים בישראל", הנדסה ואדריכלות 10־9 משנת 1962

עם קום המדינה התגשמו חלומותיהם של דורות חולמים ולוחמים, ובני הדור שזכה למאורע ההיסטורי כאילו ביקשו לנוח. עת הקציר הגיעה.

אבל האדריכלות הישראלית לא נחלה כל נצחון ב־48 ותאריך זה מסמן, למרבה הצער, תחילת הידרדרות והתפרקות מאידיאולוגיות.

אין אני טוען שלא היה כל המשך לחיפושים שהחל בהם בעידן הקודם, אבל בלטה, ועדיין בולטת, מגמת היבוא של אופנות בנות־חלוף. ציינתי בפרק הקודם כי יבוא מסויים התקיים גם בעידן הקודם, אבל יש להבחין בין השפעות המתעכלות ומיתרגמות לשפת המקום לבין יבוא אופנות ויישומן ללא בקרת איכות ומהות.

שנות ה־50 הקשות

עם קום המדינה נוצר מצב מזור בשטח הבניה. הכפלת האוכלוסיה תוך שנים ספורות יצרה מחסור חריף של בניה למגורים ומוסדות שירותיים ואת הבניה צריך היה לממן מקופת המדינה הצעירה וכבר מדולדלת. תחילה הוקמו המעברות, ובהמשך אותן עיירות ושכונות עם בתי־המגורים שנבנו באופן רשלני להחריד, עם דירות בנות 20־30 מ"ר. אמנם לא היה כסף, אבל נראה שלא היתה גם מחשבה לגבי העתיד. וכך קרה שבניה רשלנית, ללא פיתוח סביבתי, ללא עץ ושיח ושביל מסודר, הפכו לשיגרה ומסורת אומללה למשך שנים.

שרי השיכון לדורותיהם דבקו בשיטת „הנפקת דירות" כאילו היו אלה מוצרי צריכה מתבלים, בבחינת „לבש וזרוק". התעלמו מכך ששכונות מגורים הן דפוסי חיים שיקבעו את אורחות החיים ואת טעם החיים. למרבה הצער, במידה רבה מנחה גישה זו את משרד השיכון עד היום, גם אם הרמה עלתה והוכר הצורך בפיתוח סביבתי.

למען הדיוק, יש להזכיר ש„משהו" בכיוון הנכון נוסה גם בשנות ה־50. הכוונה ל„שיכונים לדוגמה" שנבנו במספר מקומות, והמוצלח שבהם הוא השיכון לדוגמה בבאר־שבע. שם הוכח שיש שכר לחשיבה וכי אדריכלי הארץ מסוגלים לתרום הרבה לקידום המבנה והאופי של השכונה והבית, כאשר מציבים להם אתגר. בבאר־שבע נוסה לראשונה עקרון „השטיח" בשכונת מגורים, כעין „קסבה" למגורים, עם בניה נמוכה וצפיפות מרבית, עם מעברים מוצלים להולכי רגל וכדו'. אלא שנסיונות אלה היו בבחינת אורות בודדים באפלה הגדולה של שיכונים נחשלים שהפכו עד מהרה למשכנות עוני השורצים תחלואים חברתיים. בשנות ה־70 וה־80 נבנו גם שיכונים ברמה גבוהה בהרבה, אלא שהגישה העקרונית לבעיה טרם שונתה.

יבול האופנות

ברשימת האדריכלים והמתכננים של אותם שיכונים עלובים שהזכרנו, לא נמצא כמעט מן השמות הנוצצים של אדריכלים שהתפרסמו לפני קום המדינה, וגם לא את ה„כוכבים העולים" – בוגרי הטכניון, שהגיעו לידי פירסום והכרה משנות ה־50 ואילך. לכאורה, לא ידיהם „שפכו את הדם" – אך גם קולם לא נשמע; אולי משום שהיו עסוקים אז בחיפוש אחר עבודות רווחיות או חשובות יותר.

ומדינת ישראל המשיכה – אם מתוך אינרציה שתחילתה בישוב הישן ואם מתוך חוסר ברירה – בשיטת ה„שנור". נמצאו „יהודים טובים" בעולם שביקשו לגמול למדינה הצעירה שתרמה כה רבות להזקפת קומתם בארצות הפזורה. בכספם של אלה הוקמו מוסדות מפוארים – נחוצים ולא נחוצים, מתוחזקים היטב וכאלה שהופקרו להזנחה – ואלה היו ניגוד משווע לדלותם של אותם שיכונים על שירותיהם.

מלבד ה„תרומות" נבנו בניינים ברמה גבוהה גם על־ידי גופים ישראליים, שביקשו להקים לעצמם מבנים מכובדים. כך קרה שהוועד הפועל של ההסתדרות הטיל עוד בשנות ה־50 על דב כרמי לתכנן הבניין החדש ברחוב ארלוזורוב. אין עוררים על כך שזהו בניין מעולה בתפישתו האורבנית ומאורגן היטב בפנים. אלא שזה שימש תקדים והצדקה ליבוא אופנות; הפעם אופנה מברזיל, שהיתה פופולרית מאד באותה תקופה. אינני רוצה לקבוע שכרמי העתיק צורות ללא הבחנה, אך קשה לי גם למצוא בבניין יפה זה את דב כרמי של בתי־המגורים משנות ה־30 וה־40, זה המחפש אחרי הפתרון ההולם את תנאי המקום ואת רוח המקום ומפיק בניינים מקוריים בעלי איכות.

בניין הוועד הפועל בתל־אביב ודומיו מאותה תקופה הם מסימניה המדאיגים של ההפלגה החדשה של האדריכלות הישראלית אל מחוזות רחוקים ושל זניחה – חלקית לפחות – של חיפוש פתרונות עצמאיים וביטוי אותנטי. כעבור שנים מספר בנה אותו אדריכל את בניין המינהלה בקרית האוניברסיטה העברית בגבעת רם – בניין שזיכה אותו בפרס ישראל לאדריכלות – והוא בניין תל־אביבי מובהק, מעוצב היטב ומצופה בלוחות אבן מנוסרת שקשה להבחין בה. קריה זו מאוכלסת בניינים רבים הנופלים באיכותם הארכיטקטונית מבניין אותה מינהלה, אך המכנה המשותף הוא הסתמיות והעדר כל התיחסות אל הקונטקסט והמסורת של הבניה בירושלים.

סתמיות חסרת שורשים זו שוטפת את הבניה בארץ בבנייני מגורים, בבנייני משרדים, מוסדות וכל היתר. ניתן להבחין על נקלה בין האופנות המתחלפות, כאמור, ברזיל; ואחר כך „קורביזיה", שנוטלים ממנו את המניירות ומתעלמים מן התכנים: האופנה היפנית, ששאלה מאותו קורביזייה אך „תירגמה אותו ליפנית" ואילו כאן מייבאים אותה מיפן ולא טורחים לתרגם; וכמובן, אופנת האחות הגדולה, ארצות־הברית – גורדי שחקים, שהזכוכית הולכת ומתרבה בהם.

כך באים וחולפים ה„ברוטליזם" לסוגיהם, המחסלים את המרפסות התל־אביביות ששיוו לעיר מראה ים־תיכוני מעט. כך בא הולך הבטון החשוף, שסימל באירופה את התעוזה וה„כנות" של האדריכלות החדשה, הרוצה למצוא חן ב„עירום נעורים" נועז, מין „ברוטליזם" שהצליחה להשניא את האדריכלות המודרנית על הציבור הרחב. במקביל מתחוללת תחרות פרועה של גימורים עשירים ויקרים כדי לספק רדיפה אחר תעלולים יוקרתיים. הסיסמה היא „לצאת דופן ולהדהים את הפרובינציה". כך מוקמים בניינים שהם כמעט חיקוי מושלם לבניינים מפורסמים בחו"ל. וכשם שה„בסטסלרס" אינם בדרך כלל, העילית הספרותית, כך גם מעתיקים מבניינים בעלי ערך ארכיטקטוני מפוקפק, כמו בנייני עתירי הקיטש של אותו אדריכל אמריקאי, ימאסאקי.

יוצאי הדופן

אין ברצוני לומר שעם הקמת המדינה פסקו אדריכלים ישראלים לחשוב באופן עצמאי ולחפש אחר פתרונות הולמים. אלא שמאמציהם של הבודדים והעבודות הנדירות בטלות בששים קבין של הקיטש ו/או סתמיות.

באותה קריה אוניברסיטאית בגבעת רם נבנו גם מספר בניינים שונים לחלוטין. אחד מאלה הוא הפקולטה למתימטיקה (האדריכלים: ראו ורזניק). זהו נסיון מובהק לחרוג מן הסכימה הבנאלית של חלונות מודולריים האופיינית למרבית בניני הקריה. בניין זה בנוי אבן מסותתת בצורה גסה (טובזה) עם חלונות במידות שונות ובסידורים שונים.

הבניין האחר, של אותם אדריכלים, הוא בית־הכנסת האוניברסיטאי. כאן תוכנן אגף בנוי אבן גסת סיתות ולידו מבנה יוצא דופן, שעיקרו

בית הכנסת האוניברסיטאי בגבעת רם

כיפת בטון ניצבת על „רגליים" הצומחות מתוכה. קומת הקרקע פרוצה לנוף וגרם מדרגות מעלה אותנו אל הקומה העליונה, החבויה בתוך הכיפה, המכילה את אולם התפילה. אין הכיפה דומה לכיפות המוכרות לנו מן הבניה האיסלמית הקלאסית, היא מזכירה יותר כיפות בבניה העממית. יחד עם זאת, כאן מבנה בטון מודרני, המשתמש בבטון באופן ההולם את החומר. בניין זה הוא, אולי, אחד הנסיונות הנועזים ביותר לתרגם מורפולוגיה ירושלמית לשפת הזמן הזה, תוך שימוש מוצלח של הקשרים אסוציאטיביים המתנקזים לכדי יצירה ארכיטקטונית מעולה על חומריה ואווירתה.

בניין אחר, הנבדל לטובה בקריה זו, הוא בניין הפקולטה לארכיאולוגיה (לשעבר). כאן עשה האדריכל (זאב רכטר) שימוש מעולה בחצרות פנימיות כמקור עיקרי של אור, חצרות ששימשו לתצוגת חוץ של המימצאים הארכיאולוגיים. הבניין, על אף שצופה בלוחות אבן מנוסרים, דובר אלינו „ירושלמית". אותו אדריכל בנה גם את בית ההבראה לפועלים בנצרת, ואף אם ניתן לזהות בו השפעות קורביזיאניות, הרי אלה „מעוכלות" היטב ומתורגמות בכשרון רב לשפת האתר והעיר.

ניתן להזכיר עוד שורה שלמה של מבנים שאדריכליהם חיפשו בכיוון דומה: בית העלמין בעכו (אדריכלים י. וז. פלדמן) עשוי קמרונות בטון הבולטים ומטילים צל עמוק על המעבר; קמרונות המתקשרים אסוציאטיבית אל המורפולוגיה של עכו הערבית, אך גם אל קונסטרוקציה מודרנית של בטון. דומה לו במידה מסוימת תחנת הדלק והמזנון בעבדת (אדריכל ג. זולוטוב).

נזכיר כאן את עבודותיהם של האדריכלים מנזל וקרטיס בנואיבה, שם ניסו לבנות בחומרים מקובלים באזור תוך שימוש באמצעים ובטכנולוגיה של הבדווים בסיני. נסיון זה מזכיר נסיון מעניין של בניה למיעוטים בעין רפא (אדריכלים: הקר־צרימר־שרון), שנבנה בשנות ה־50. נזכיר גם את המרכז המסחרי בקריית־גת (אדריכל מ. קון), הדרור צל מבורך, ואת בית פיליפ מריי באילת (אדריכל אבא אלחנני), הבנוי אבן מקומית ומכיל חצר פנימית יהודית; ומובן שמנינו רק את מקצתם.

בן־יוסף או בן־דוד

לפי האמונה היהודית יקדים משיח השקר, בן־יוסף, את המשיח האמיתי, בן דוד; ואנו נזכרים במסורת זו כאשר אנו מתבוננים בשכונות החדשות בירושלים. לאחר מלחמת ששת הימים קרה משהו לאדריכלי ישראל, או לפחות לחלקם: רבים מהם נחשפו לראשונה לאוצרות מורפולוגיים שהיו חבויים במשך 20 שנה.

אירע כאן מה שניתן לכנות „הלם העבר", וכמה מאותם אדריכלים התחילו אולי לפשפש בדרכיהם בשעה לבנות בעיר הזו. אצל אחרים אולי רק התלהם הדמיון. נראה שתופעה זו התגלתה גם בדרג השלטוני. עובדה היא ששר השיכון דאז, מרדכי בנטוב, ביקש מן הצוות המתכנן (בראשותו של האדריכל י. דרקסלר) לתת ביטוי צורני לשערי הגדול, כבואם לתכנן את שכונת „מעלות דפנה".

אין ספק שהרעיון של השר אישר פורקן לכמוהם של המתכננים הצעירים. ואכן הוקמה כאן שכונה שהקרינה על העשיה הארכיטקטונית בירושלים ובארץ. אבל, למען הדיוק, שבאותו זמן ניתנה לגיטימציה בקרב הרוב לחיפושים אחר אדריכלות אזורית (רגיונלית). הדור השלישי לאדריכלות המודרנית גילה, באיחור רב, את התורה שהטיפו לה מחוללי אותה אדריכלות בכתביהם ובמעשיהם. במקביל נזרקה אז לחלל החשיבה הארכיטקטונית סיסמת „המורכבות והניגודים" על ידי האדריכל האמריקאי רוברט ונטורי, שפירסם ספר בשם זה ממש, ספר שחולל כעין מהפך באופנה הארכיטקטונית בעולם.

במעלות־דפנה בנויים הבניינים באבן גסת סיתות, עם בליטות אקראיות בקומות שונות האופייניות לבניה הערבית העממית בעיר ובמקומות אחרים. כאן גם מופיעות קשתות אבן בקומות הקרקע, כדי יצירת מעברים מוצלים. המבנים מצטרפים למכלול מרשים אך מאופק, המבטא מגוון יותר של „מזרחיות" כפריה.

בשכונת „גילה" מגיעה מגמה זו לעוצמה רבה. כאן שולטות הקשתות למיניהן ולכל צורותיהן: קשתות בטון וקשתות אבן וקמרונות מקמרונות שונים. כאן תוכנן מבנן מורכב ביותר (אדריכל רם כרמי) המבקש לעורר אסוציאציה של „קסבה" למגורים בגירסה ירושלמית, עם מדרגות רבות, עמוסות צורות אסוציאטיביות. המכלול כולו מעלה, למרבה האירוניה, את זכרו של אלכסנדר ברוולד, שבו פתחנו. כאן שוב נסיון מובהק לבריאת מין „ניאו־אוריינטליזם" מתוך המצאי המורפולוגי הקיים בארץ, אם כי מנותק מן האותנטי – זה העממי. למרבה הפלא (והצער...) נתפסה מגמה זו אצל אדריכלים מסויימים כ„אופנה" לכל דבר ובניינים „בנוסח גילה" התחילו להופיע במקומות שונים בארץ ללא־כל הקשר.

לסיכום ניתן לשאול: האם לפנינו תמונת של אמת? האמנם חזרו אדריכלי ישראל, חלקם לפחות, אל החיפושים אחר ביטוי יהודי משלהם? אין לי ספק שגם אם מגמה זו תתממש הפעם לכדי אופנה חולפת, ישובו אדריכלי ישראל אל דרך החיפושים אחר זהות עצמית ועצמאית, ורק כך יוכלו לתרום תרומה בעלת משמעות לאדריכלות העולם; רק כך יוכלו לצאת ממעמד של פרובינציה ולזכות לתשומת הלב של האדריכלות העולמית.

(רשימה שניה ואחרונה)

مكنز من الأجيال